

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

XI priores dies complectens

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1863

XI Januarii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72708](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72708)

XI JANUARIII.

SANCTI QUI III ID. JANUAR. COLUNTUR.

S. Balthasar Rex, unus e tribus Magis.	S. Cyriacus,	} Martyres, in Hispania.
S. Hyginus, Papa Martyr, Romæ.	S. Ebicarius,	
S. Philoromus,	S. Castolius,	} Confessores, Alexandriae.
S. Eugenius,	S. Morositus,	
S. Quinctus,	S. Castolius et alii vi,	} Martyres, in Africa.
S. Januarius,	S. Petrus,	
S. Saturninus,	S. Severus,	} Martyres.
S. Vincentius,	S. Leucius,	
S. Polycuctus,	S. Salvius, Martyr, in Africa.	} Martyres, in Italia.
S. Candidianus,	S. Alexander, Episcopus Firmanus, Martyr, in Piceno.	
S. Philoromus,	S. Palæmon, Abbas, in Thebaide.	} Martyres, in Hispania.
S. Leucius, Episcopus, Brundusii in Italia.	S. Hortensius, Episcopus.	
S. Agentus,	S. Theodosius, Antiochenus, Abbas in Scopulo.	} Martyres, in Hispania.
S. Donatus,	S. Honorata, Virgo, Papiæ.	
S. Augustinus,	S. Theodosius Cœnobiarcha, in Judæa.	} Martyres, in Hispania.
S. Salvius,	S. Anastasius Abbas, Suppentoniæ, apud montem Soractem, et ix monachi in Italia.	
S. Felix,	S. Vitalius, sive Vitalis, monachus Gazæus, Alexandriae.	} Martyres, in Hispania.
S. Donatus, Presbyter,	S. Salvius, Episcopus Ambianensis in Gallia.	
S. Florus,	S. Egwinus, Episc. Wigorniensis in Anglia.	} Martyres, in Hispania.
S. Geminus,	S. Tato, monachus in Samnio.	
S. Pacius,	S. Paulinus, Episcopus Aquileiensis.	} Martyres, in Hispania.
S. Pausalinus,		
S. Eugenius,		} Martyres, in Hispania.
S. Stephanus,		
S. Philo,		} Martyres, in Hispania.
S. Felicitas,		

PRÆTERMISSI VEL IN ALIOS DIES REJECTI.

- S. Gaspar Rex. *Molan. Ferrar. ms. Florarium, Saus-sius in supplemento Martyrologii Gallicani; qui, cum aliis quoque auctoribus, tertium eum facit inter Reges Magos, ut mox dicemus, cum de S. Balthasare sermo erit. De Gaspere egimus* 1 Januar.
- S. Absalmus. *ms. Rhinowiense, ast Martyrologium S. Hieronymi a Laurentio Epternacensi transcriptum Alolamum vocat. Remur eundem esse, de quo nos* 11 Januar.
- S. Petrus Ascetes. *Molanus in Addit. ad Usuard. Idem est qui Absalamus* 11 Januar.
- Eductio Domini de Ægypto. *Raban. Beda, Notker. mss. De ea egimus* 17 Januar.
- S. Julianus Martyr, sub Marciano Præsede gladio peremptus. *ms. Latiense et S. Martini Tornaci. Eun celebravimus* 19 Januar.
- S. Guilielmus Bituricensis Archiepiscopus. *Maurolyc. Nos* 10 Januar.
- Sancti Angeli coluntur hoc die a Græcis. Ita Menæa: Eodem die, Synaxis Sanctorum innumerabilium Angelorum. Agitur vero in martyrio, sive templo S. Anastasiæ in Rostris Domini. *De eo templo egimus 10 Januarii ad vitam S. Marciani.*
- S. Marcus Apostolus a Græcis celebratur hoc die, de quo Menæa: Et commemoratio sancti Apostoli Marci, juxta Taurum. *Vicus erat Constantinopoli Taurus, cujus Zonaras meminit tom. 3, in Nicephoro Botoniate, et Descriptio urbis Constantinopolitanæ regione 8, ubi et porticus sinistra Taurus usque basilicam Theodosianam. Hic porro Marcus vel est Evangelista, de quo 25 Aprilis agemus; vel Joannes Marcus Bibli Episcopus, de quo 27 Septembris.*
- S. Stephanus. *Menæa: Et S. Stephani in Placidianis, scilicet adibus, prima vel decima regione. An hic sit protomartyr Stephanus, an alius, nos latet.*
- S. Felix in Africa. *Rhinowiense ms. Forte is est Felix, qui hoc ipso die inter Hispanos Martyres recensetur.*
- S. Theodori fit Constantinopoli commemoratio, ut patet ex *Menæis: sed quis ille sit e pluribus ejus nominis, non expriment.*
- Dius, *Hierosotymorum 31, vel 32, Episcopus, (de quo S. Epiphanius lib. 2, hæresi 63, et Nicephorus,) Sanctus appellatur, referturque hoc die in ms. Florario Sanctorum. Nihil adhuc de ejus publica veneratione reperimus.*
- S. Eupraxiæ faciunt Græci commemorationem, ut ex *Menæis patet. Mater est fortassis S. Euphrasiæ, quæ, ut in hujus vita 13 Martii dicitur, religiosissima mulier fuit; sed Eupraxia usitatus appellatur.*
- S. Agapius Archimandrita memoratur in *Græcorum Menæis, ignotus etiam nobis.*
- Lohemellus, unus e primis sodalibus S. Convoionis hoc die obiit, vir prudentia, scientia, et pietate conspicuus, *miraculis in vita et post mortem illustratus, ut in vita S. Convoionis 28 Decembris dicemus. Sanctus a Menardo appellatur, referturque hoc die; Beatus a Saussaio, qui nullum ei certum natalem assignat. Albertus Magnus de Morlaix, qui nuper vitas Sanctorum Britannicæ Armoricæ magna diligentia collegit, hunc inter Sanctos aut Beatos non recenset; licet ejus in S. Convoionis vita honorifice meminerit.*
- Petrus Urseolus, ex *Duce Venetorum monachus in cenobio Cusanensi S. Michaelis, (de quo cenobio egimus 3 Januarii in Flamidiano) refertur hoc die ab Hugone Menardo, Wion, Ferrario; a quibus Beati titulo ornatur, Sancti a Dorganio et Saussaio. Antonius Vincentius Domenecus, cum diligenter Sanctos Cusanensis monasterii recenset, Petri Urseoli non meminit. Laudatur ejus sanctimonia a B. Petro Damiano in vita S. Romualdi 7 Februarii, et aliis. Hunc* 3 Januarii

EX VARIIS.

3 Januarii inter omissos confudimus cum Urso Patriciaco, sive Badoario, qui in canobio S. Felicis monachus factus vitam sancte exegit; nec ipse tamen, quod quidem sciamus, Caëlitum catalogo ab Ecclesia adscriptus.

Wernerus Episcopus Merseburgensis. Ferrar. Multos hic quidem et graves pro Ecclesiæ defensione labores suscepit; haud remur tamen publice coli.

Commemoratio fit hoc die in ordine Cisterciensi Episcoporum et Abbatum ordinis, ut patet ex Breviariis, et Menologio Chrysostomi Henriquez.

Petrus Confluentinus, monachus in Hemmenrode, Ord. Cisterciensis, Apostolus Livoniae. Chrysostomus Henriquez Kalendarium Cisterciense Divione editum; non produnt an colatur.

Bernardus ordinis Prædicatorum Catanæ in Sicilia, Beatus appellatur ab Octavio Cajetano, et Ferrario. Haud comperimus an colatur.

Ludovicus Potier, Prior Carthusiæ Gandensis. Raysius in Auctario ad Molanum. Non colitur.

Joannes Hortulanus, ordinis Minorum, hoc die obiisse traditur anno 1301. Salmantica, magna opinione sanctitatis. Cujus vitam fuse describit Marcus Ulyssiponensis 3 part. Chronic. lib. 8, decem capitibus, et Joannes Marietta lib. 17, cap. 21, 22, 23.

S. Tatiana Martyr refertur a Galesinio in Notis hoc die. Ea est, de qua XII Januar.

S. Ealredus Abbas Rievallensis. Menardus. Nos XII Januar.

S. Martha, conjux S. Marii, Martyr, refertur hoc die a Silvano Razzi tom. 1, de feminis sanctitate illustribus. Ejus, mariti, ac filiorum Actadabimus XIX Januar.

S. Mairus multis verberibus excruciatu exspiravit. Menæa. Raderus suspicatur hunc S. Maurum esse,

qui cum S. Papiæ fustibus cæsus colitur XXIX Januar.

S. Paulus Simplex. Maurolyc. et Martyrol. Germanic. Nos de eo agemus VII Martii.

S. Gregorius Nazianzenus. ms. monasterii S. Martini Treviris, et ms. S. Mariæ Ultraject. At ms. Rhinow. solum habet: Et S. Gregorii Episcopi. De Nazianzeno agemus IX Maii.

S. Beandanus Abbas refertur hoc die a Saussaio, Maurolyco, Martyrologio Germanico, Dorganio, Wion, aliis. Quidam Blandanum vocant. Wion eundem esse censet qui Brandanus, de quo XVI Maii.

David Rex Scotiæ. David Camerar. An sit in Sanctorum aut Beatorum album relatus disquiremus XXIV Maii.

S. Potentini Diaconi, S. Felicii Presbyteri, S. Simplicii militis, Martyrum, ad Steynfeldense monasterium Translatio hoc die consignatur a Carthus. Col. in Addit. ad Usuard. et Martyrologio Germanico. De his agemus XVIII Junii.

S. Salvius, Episcopus Engolismensis, Martyrol. Germanicum. Galesinius vero et alii eum hic cum Ambianensi confundunt, ut dicimus hic ad vitam S. Salvii Ambianensis. Colitur Engolismensis XXVI Junii.

S. Aunarius, Episcopus Antisiodorensis. ms. Florar. Nos XXV Septemb.

S. Egelnotus, Archiepiscopus Cantuariensis. ms. Martyrologium SS. ord. S. Benedicti. Verum Menardus, Wion, Martyrol. Anglicanum, aliique eum referunt XXX Octob.

S. Melchiodorus Papa. ms. monasterii S. Martini Treviris. Et certe in ms. nostro de Natalibus Pontificum, mortuus dicitur in Id. Januar. Colitur tamen X Dec.

DE S. BALTHASARE REGE.

XI JANUARI.

Trium Regum
natales:

Supra diximus sanctorum trium Regum Magorum agi quidem die Epiphaniæ memoriam, Translationem celebrari Coloniae XIII Julii, singulorum tamen diversis diebus natalem recoli, Gasparis quidem 1 Januarii, Melchioris VI, Balthasaris XI, quamquam non desunt, qui Melchiorum I, Balthasarem VI, Gasparem, quem tertium inter sanctos illos in viros faciunt, XI venerentur. Ita enim ms. SS. Florarium hoc die: Commemoratio obitus tertii Regis in Oriente, scilicet S. Jaspas, qui obiit anno ætatis suæ cix Molanum in addit. ad Usuardum: Coloniae, obitus Jaspas, tertii Regis, festum duplex. Ferrarius: Coloniae Agrippinæ festum S. Gasparis Magi. Consentit Saussaius in supplemento Martyrologii Gallicani, et Broelmannus infra.

S. Balthasar
ris XI Januar.

2 Secuti sumus martyrologia: antiquum Coloniense excusum ann. 1490, in quo isthæc habentur: In Oriente S. Balthasar Regis et Antistitis; qui hac die obdormivit in Domino, divino sacrificio in ecclesia prius celebrato ac sumpto. Carthus. Colon. in addit. ad Usuardum editis anno 1521. In Oriente S. Balthasar Regis et Episcopi; qui tertius inter tres Magos, hac die obdormivit, divino sacrificio in ecclesia prius celebrato ac sumpto. Eadem fere Martyrologium Germanicum.

Aliorum eo
die commemo-
ratio.

3 In eadem Coloniensi Ecclesia commemoratio fit hoc die omnium trium Regum. Idem Carthusiani Colon. Hoc etiam die, vel secundum aliquos sequenti, festiva memoria agitur trium insimul Magorum. Consentit Martyrologium Germanicum, et quædam Kal. mss. Galesinius VII Januarii in Notis, eo die illorum consignat natalem his verbis: Hoc ipso die agitur etiam dies natalis trium sanctorum Magorum.

4 De hac tum communi trium Regum, tum peculiari S. Balthasaris solennitate, isthæc ex Egidii Gelenii, viri eruditissimi, mss. Fastis Sanctorum Coloniensium,

nobis suppeditavit Joannes Gamansius noster in Id. Januarii: Metropolitana Coloniensis Ecclesia, presentibus Canonicis Diaconis collegiorum Cunibertini et Mariani in gradibus, et Scabinis Coloniensibus, celebrem agit natalem obitus tertii Regis ex illis tribus Orientalibus Evangelicis Magis, Gentium primitiis, quinquatum Salvatorem cum muneribus adorantur: in cuius honorem totus chorus quasi festivi tripudii signum prodit, quod omnes dextra facem tenentes, diademate hederino, aurichalcho et purpura intexto, coronati, divinis assistant. Reliquis quidem duobus sanctis Magis, in vetustis mss. et ex Ecclesiæ Coloniensis traditionibus, suis emortualis dies adscribitur; videlicet ipsæ hujus mensis Kalendæ, et sexta dies; sed quod universalis Ecclesia illis diebus majoribus festivitatibus præpediatur, proprio officio divino non honorantur, atque hic tertius, de quo mss. nostra Martyrologia sic loquuntur: in Idus Januarii, in Oriente S. Balthasar Regis et Antistitis, qui obdormivit in Domino divino sacrificio in ecclesia prius celebrato ac sumpto. Usuardus ms. Philippus Ferrarius hodie de S. Gaspare habet multa. Ipsis Evangelicis Magis L. Flavius Dexter martyrii palmam tribuit. In vetustis rituum sacrorum libris dicitur, hodie in obitu tertii Regis tripudium esse.

Hujus diei Co-
loniæ celebri-
tas.

3 De hoc tripudio et celebritate idem Gamansius ex ms. Calendario Sanctorum Coloniensium Stephani Broelmanni V. CL ista nobis eruit: Celebris natalis est in Metropolitana Coloniensi basilica, non aliis, obitus tertii Regis, qui Gentium primi primitus obtulerunt cum adoratione sua munera. Ut Sancti in Metropolitana eadem Coloniensi Ecclesia in generali Litania (Sancti tres Reges orate pro nobis) invocantur, et nocturnos habent Lectionum IX Memorabile, quod pro Lectionibus matutinis basilica Metropolitana tunc canit: Anno Christi Salvatoris LV (opinio an

a

Mors trium Regum et sepultura.

a Passione an a Nativitate) Magos hos, jam Sacerdotes post Evangelizationem, ac velut Episcopos, ad Natalitia concelebranda in regalem ecclesiam urbis Sewe cum aliis pluribus convenisse, ibique natu majorem, Melchiorum nomine, centum decem et sex annorum, octava Natalis Domini, quæ Januarii prima est; inde sexta mensis ejusdem die Balthasarum secundum, suæ ætatis annum duodecimum centesimum agentem; mox et tertium Jasarum anno ætatis cix, et singulos quidem peracto liturgiæ sacrificio feliciter decessisse: ipsoque in sepulchro, humationis tempore, pluribus aspicientibus, primum secundo dexterum locum, duos medium tertio veneranter cecidisse. Cui relationi conspectu insignis vetus pictura, quæ hodieque conspicitur interiori facie muri, quo meridionale latus chori basilicæ Metropolitanæ clauditur. Ibi quoque cum habitu Episcopali et infulis depinguntur, velut qui gentibus evangelizarant Asiaticis, quod item etiam coloribus expressum est.

6 Inter ecclesiasticos nostros sæpe questionibus jactitatum recordeo, quid sibi velit illud quod in veteri Breviario quoque notatur, ex responsoriis de festo tribus postremum non cani, ut habent notationis verba Propter tripudium. Ubi fabellam alii, quasi quod Capitoline Virgines cum Metropolitanis Canonicis in claustrum sanctorum Apostolorum choreas aliquando publice celebrarint, quibus videndis de curtata preces vesperarum. Alii quod pro veteri more Christianorum in signum lætitiæ Natalitiorum festorum, cum cantu ab laicis in ecclesiis tripudium: cui locum dederint breviata preces solitæ. Sicut et hodie pueriles retenti cantus cum tintinnabulis et cantu. Et Hispanorum saltationes festivæ militum hæc in partibus, ac nostratum laicorum multis locis observat consuetudo, more ab Judæis accepto, Judicium libro, cap. ult.

7 Qui primam tenere sententiam, joco credo lepidam dare voluerunt et ridiculam fabulam: præterquam enim quod tripudium in tali loco ac tempore, inter tales personas, longe fines excedat honestatis, et disciplinæ Clericalis, quod notissimum; certum etiam non multos supra centum annos excurrisset, cum Capitoline Virgines, sub S. Benedicti regula, satis areta clausura tenebantur, nondum seculares Canonice factæ. Posterior sententia viris doctis perplacere, si qua moris istius apud nos reperiremus vestigia. Ecquid vero vetat conjicere, tripudium notare festiva cantica Natalitia, quæ de more Ecclesiarum nostratum Natalitiis diebus frequenter ac prolixè, versibus æternis ab choris, tum canentium tum organa musica pulsantium, certatim, ac prolixius hoc die, exaudiuntur: cui bono ac zelo ordinariæ preces aliquantum abscesserit tripudioque tali Christiano locus datus sit? Equidem absque auctore, sola fide mea, nihil asserverim. Et bene habet: etiam majores nostri dum Breviariarum reviderent recudendum, velut impertinens abscederunt.

Quale illud.

8 Hæc Broelmannus. At quod subtimide conjicit, id omnino verum existimamus; nam in vitis Sanctorum aliisque scriptis Ecclesiasticis vox illa Tripudium frequentissime ea significatione occurrit. Unum idem suggestit Gamansius ex historia Translationis S. Ammonis an. Domini 1183, factæ, cui scriptor ipse interfuit, et visa narrans ait: In crastinum, quod erat Dominica intra Ascensionem Christi et Pentecosten, eadem Canonicorum candidata et spectabilis multitudo, Fratrum se conventui devotè immiscuit, ita ut choro dimidiato unam partem Canonici, reliquam monachi adimplerent: ibi cum tanta solemnitate et tripudio, in voce exultationis, Deo et sancto Confessori processionis insignia, ac Missarum solemnia, in communi persolverent, etc.

Tripudium pro júbilo usurpatum.

DE S. HYGINO PAPA.

AN. CHR. CLVI. XI JANUARI. S. Hygini natalis 11 Janu.

Romæ in Id. Januarii agitur natalis S. Hygini Papæ, qui in persecutione Antonini gloriose martyrium consummavit. Ita Martyrologium Romanum. Brevius Bellinus de Padua: Eodem die S. Iginii Papæ et Martyris. Hic composuit Clerum, et distribuit gradus. Consentit Molanus in Addit. ad Usuard. Maurolycus, Galesinius, Florarium, aliique, excusa et MSS. A quibusdam Iginius, a Græcis Υγινοσ appellatur.

alibi 10.

2 Multi x Januarii eum celebrant, quo die Beda excusus, Ado, et mss. quædam: S. Hygini Papæ, qui sedit Romæ annos 4. Hic constituit Clerum et distribuit gradus. Sepultus est in Vaticano, iv (Beda in) Idus Januarii. Notherus: Iginii Papæ, qui constituit Clerum, et gradus Ecclesiasticos distribuit. Martyrolog. Germanicum: Natalis S. Iginii Papæ; cujus sepultura sequenti die recolitur. ms. Martyrologium Ecclesiæ S. Mariæ Ultrajecti a 500 annis exaratum: Item Yginii Papæ et Confessoris. ms. Martyrol. Ecclesiæ S. Gudilæ Bruxellis: Romæ natale S. Iginii Papæ et Confessoris, qui Clerum componens, officia per gradus distribuit, et ut baptizandum seu confirmandum patrinus levet, constituit. Galesinius quoque in Notis: In Martyrologio Cremonensi, jam inde usque a tempore Alexandri III, Pont. Max. (qui sedit ab an. 1159 ad 1181.) conscripto, fit etiam hoc die de S. Iginio Papa, quem Beda item huic diei in Martyrologio suo adscribit: at de omnium fere scriptorum sententia, et, quod caput est, Breviarii Romani auctoritate, nos in sequenti die adscripsimus.

NOT. 143.

Quando sederit, non omnino constat, uti nec de aliquot ejus avi Pontificibus; quorum ordinandæ ætati diutius immorari, nobis integrum non est. Liber de Romanis Pontificibus a consulatu Magni et Camerini anno

Christi 138, usque ad Orfitum et Priscum sedisse ait, id est an. Christi 149, Antonini Pii II. Interim ei solum annos quatuor tribuit, menses 3, dies 8, manifesto, ac sibi ipsi, aut certe tabulis consularibus contradicente, errore. Catalogus Romanorum Pontificum, Liberii tempore concinnatus: Higinus annis 12, mensibus 3, diebus 6. Fuit temporibus Veri, a consulatu Gallicani et Veteris, usque Præsente et Ruffino. Consules fuere Romulus Gallicanus et Antistius Vetus anno Christi 150. Brutius Præsens II, et M. Antonius Ruffinus an. Christi 153. Atque ita se rursus character Consulium, spatiumque temporis interimunt. Eusebius Pontaci anno I Antonini Pii, Christi 139. Romanæ Ecclesiæ Episcopatum octavus suscepit Hyginus, annis 4. Scaligeri editio: annis 8. Notat Pontacus ab aliis anno 2. Antonini consignari Hygini initium. At diserte rursus Eusebius lib. 4 historia cap. 10. Telesphoro vero, primo hujus (Antonini) imperii anno, undecimo autem sui ministerii completo, ex hac luce migrante, Hygino Pontificatus Ecclesiæ Romanæ sorte obvenit; Idem omnino Nicephorus habet lib. 3, cap. 25. Verum hos aliosque Græcos calculus sefellit, quod Cletum, Anacleum rati, omiserint, ut notavit Baronius ann. 154, num. 1, qui eo anno Hyginum scribit Pontificem esse creatum; rectius Petavius 152, 13 Januarii; defunctum vero hic 11 Januarii an. 156, ille 158 censet. Abbo Floriac. ait sedisse an. 15, mensibus 3, diebus 4.

4 Mirum igitur non est tantam reperiri in recentioribus Martyrologiis Chronologiæ diversitatem. Martyrol. Germanicum obisse tradit anno Christi 144, ms. Florarium ann. 153. Carthusiani Colonienses persecutione Severi. At Severus 1 Junii anno 193, capessivit Imperium, longo post Hygini mortem intervallo. Veri fortassis scribere auctor voluit; nam et liber de Romanis

EX VARIIS. *Romanis Pontificibus ait* : Fuit autem temporibus Veri et Marci. Nam hi, etsi anno demum Christi 161, Imperium susceperunt Antonino Pio nonis Martii mortuo, tamen jam ante erant Cæsares dicti : in Fastis enim consularibus, anno Pii 16, L. Aurelius Cæsar et Sextilius Lateranus Consules leguntur.

3 Porro de Hygino pauca admodum sunt prodita literis. Liber de Romanis Pontificibus tradit natione Græcum fuisse, ex philosopho de Athenis, ejusque genealogiam non inveniri, ac deinde : Hic Clerum composuit et distribuit gradus. Hic fecit ordinationes tres per mensem Decembrem, Presbyteros 13, Diaconos 3, Episcopos per diversa loca 7, (alii 16) qui etiam sepultus est juxta corpus B. Petri in Vaticano, in Idus Januarii, et cessavit Episcopatus dies 3, Abbo, dies 2. Quod Clerum composuisse dicitur, Baronius antiquæ formæ Hierarchiæ Ecclesiasticæ, jam a temporibus Apostolorum constitutæ, aliqua ab eo addita, vel illustrata existimat : aut certe quæ Trajani et Adriani persecutionibus collapsa erant, restituta ab eo sunt. Ciaconius Cardinalium munus, non nomen, a principio Ecclesiæ viguisse docet; (neque enim unius hominis viribus tantam geri molem potuisse, nisi plures Presbyteros aliosque ministros haberet et adjuutores) horum regiones, officia, necessarios ad sustentationem proventus, titulos, ab Hygino aliisque Pontificibus, varie ordinata, distributaque.

6 Sub Hygino Romanæ urbis Episcopo, inquit Eusebius in Chronico ad annum Antonini Pii 2, Valentinus hæresiarches et Cerdo magister Marcionis Romam venerunt. Insigni zelo et industria impiorum hominum fraudes discussisse videtur Hyginus, ut congerere licet ex iis quæ S. Irenæus scribit lib. 3, cap. 4: Valentinus enim venit Romam sub Hygino, increvit vero sub Pio, et prorogavit tempus usque ad Anicetum. Cerdon autem, qui ante Marcionem, et hic sub Hygino, qui fuit octavus Episcopus, sæpe in Ec-

clesiam veniens et exomologesin faciens sic consummavit, modo quidem latenter docens, modo vero exomologesin faciens, modo vero ab aliquibus tractus in his quæ docebat male, et abstentus est a religiosorum hominum conventu. Eadem scribit Eusebius lib. 4, cap. 10. Hæc si cuncta sub Hygino facta, ut videtur asserere Irenæus, nã ille insigni fuit vigilantia, eruditione, magnitudine animi; qui versipellem illum impostorem deprehenderit, confutarit, ejecerit e fidelium cœtu, nihil veritus quas concitare turbas poterat, eo præsertim tempore.

7 Quæ alia sanxisse traditur Hyginus, aliis examinanda relinquimus. Extant duæ sub ejus nomine epistolæ, quæ Magno et Camerino Coss. datæ dicuntur, altera ad Athenienses, altera ad omnes Christi fideles. Tum a Gratiano capita quædam citantur ex Hygini Decretis. Baronius certe ea quoque consulto omisit. Nec desunt quidam viri docti, qui nonnulla saltem ex iis suspecta habeant. Referuntur tom. 1 Conciliorum, a Ciaconio in Hygino, Ribadeneira in vita Hygini, Platina, Jacobo Doubletio, Petro de Natalibus lib. 2, cap. 64, Andrea du Chesne, atque aliis qui Pontificum Romanorum vitas scripsere; imo et in Breviario Pauli III auctoritate, Francisci Quignonii opera concinnato.

8 Tandem Plautio Silvano, et Sentio Augurino Coss. Antonini Pii anno 18, Christi 136, gloriosos labores martyrii triumpho terminavit Hyginus. Nam quod in omnibus Martyrologiis Martyr appellatur, id proprie accipiendum videtur, nisi quæ alia manifesta obstat ratio. Repressa quidem fortassis tunc erat, Antonini Pii edicto, persecutio, at non omnium impiorum mitigata sævitas, ut non potuerit vel alio prætextu a quopiam Judice morti addici, vel tumultu plebis ab idolorum sacrificiis concitata trucidari. Molanus in Notis ad Martyrologium Usuardi, et Onuphrius Panvinius in Addit. ad Platina, Martyris titulo honorari existimant, quia pro Christi confessione multa passus sit.

Vigilantia et zelus contra hæreticos.

Epistolæ Decreta.

Martyrium.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRICANIS PHILOROMO, EUGENIO, QUINCTO, JANUARIO, SATURNINO, VINCENTIO.

XI JANUARI.

De his MS. Martyrologium S. Hieronymi : In Africa Philoromi, Eugenii, Quincti, Januarii, Saturnini, Vincentii. De Philoromo (eodemne an alio, non omnino liquet) agemus ti-

tulo sequenti. Duo Philoromi referuntur in antiquissimo Martyrologio MS. conventus Dungalensis in Hibernia, quod et Eugenii, Quincti, Januarii, Vincentii meminit; Saturnini nomen vetustate ac situ obliteratum est.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

POLYEUCTO, CANDIDIANO, PHILOROMO.

XI JANUARI.
Horum SS. natalis.

De his vetus Martyrologium monasterii S. Martini Tornaci : Passio Sanctorum Polyucti, Candidiani, et Philoromi : qui pariter in confessione Christi perseverantes igni traditi sunt. MS. Hibernicum conventus Dungalensis et MS. Rhinoviense, itidem pervetusta, hoc ipso die Philoromum referunt. Carthusiani Coloniensium in Addit. ad Usuardum editis anno 1313 et 1321, xvi Januarii, Polyucti, Candidiani, et Philoromi Martyrum. Acta eorum damus ex codicibus antiquis MSS. bibliothecæ Marcj Velservi, et monasteriorum S. Maximini Treviris et S. Bertini in civitate S. Audomari. In MS. S. Maximini Poleuctus dicitur, qui aliis Polyuctus. Tempus et locus martyrii non exprimitur.

Acta.

ACTA EX VETERIBUS MSS.

Vivunt concordis.

Si quis unanimitatem Polyucti, Candidiani etiam, et Philoromi sanctorum Martyrum contemplatus sit, non solum eos pro passionibus suis admirabitur, sed et per fidei firmitatem, atque immobilem et incon-

cussam eorum unanimitatem quam semper ad invicem servaverunt, multo magis stupescet. Ita enim convenienter atque unanimiter propter Dei verbum, et ejus fidem quam plurimum transegerunt tempus, ut etiam facile et manifestum conspiciantur intemperati ac stabiles sensus eorum. Ita fideliter ad invicem justitiæ amicitias salvaverunt, ut prorsus in nullo delinquerent. Tales erant circa fidem, tales etiam circa verbi doctrinam, ut facile quis contemplari posset probatissimam eorum unanimitatem.

2 Neenon et illud etiam his superadauctum bonum silentio non decebat præterire, fratres carissimi, sed magis laudibus condignis emulare, ut in tantis superpetenti periculis, tantis etiam decretorum tumensibus minis, non terrentur; sed brevissimas quidem temporales minas judicantes, breviores vero et ejus cruciatus, simul se disposerunt in illo diaboli fervore errantes docere, et a malis arcere, et pro Verbo pati. Ita in omnibus festini et unanimes curcibatant, ut eos quidem, qui a consensu erant quod circa divinum verbum, suaderent : eos vero qui animo b incredibili erant

Fidem Christi prædicant.

a
b

erant circa Dei verbum et fidem, verbo divino subigerent. Et hæc non latenter neque in operto facere studebant, sed palam, et manifeste obviam veritati venientes culpabant. In religiosis et ignorantibus Dei verbum ita ostendebant, ut opus eorum non vanum videretur, nec longe a spe. Et hi quidem suadebant eos ab errore discedere; illi vero qui suadebantur recipiebant cum gaudio doctrinam.

Comprehenduntur.

3 Sed ut jam ultra modum et contra decreta hos Sanctos quam plures facere sperarent, comprehensos trahebant ad judicia: illi vero Sancti nihil contradicentes sequebantur, et nec tantum cruciatus plagarum aut sugillationes trahentium patiebantur, sed et omnia *c* ad eadem eorum festinantes obviam ibant: religiosissimi et illi quidem servi Dei, his passionibus increcentes ridebant: filii vero diaboli in majore ira cumulabantur: et in contentionibus exardebant. Et quidem novissime offeruntur Judici. Judex vero respiciens eos, et de vultu et de habitu *d* verecundos, et honore dignos, stupefactus ait ad eos: Admiror vos viros, quomodo ad tantam ætatem venientes, derelinquere sustinetis: aut quomodo ipsi a merita vobis prudentiæ regula excidistis, qui alios docere deberetis, scire non possum. Vel passionem præcessorum *e* metum injiciant vobis: verecundor enim ætates vestras, et has cruciari pigritor, de habitu vestro stimulatus.

Sistuntur Judici,

Objurgantur.

Polyeuctus intrepide respondet.

Et hæc quidem Judex ad eos nimia *f* verecundia tactus dixit. Illi vero Sancti respondere jussi semetipsos considerantes; respondit Polyeuctus: Non est lamentationis hoc tempus. Tunc etenim nobis erat lamentandum, quando patrum nostrorum errorem sequentes, digna lamentationis opera faciebamus: tunc miserè, scelestè, atque Deo ignobiles, quando

verbum ejus nesciebamus. Ita audi nunc contraria eorum quæ dixisti: non propter nosmetipsos vererundi, nunc tibi assistimus; sed propter Deum nostrum. Non honoras nos propter ætatem, ut dixisti, sed propter verbum, cui credidimus. Itaque si condigna recti sensus sapis, depone nunc tyrannicam potestatem, et verbo Christi Domini nostri suasus liberam ceteris ingrediere viam, quæ sine errore est: salva in errore constitutam gentem, cui creditus es, sed ab homine corruptibili et tyrannica potestate conniventi. Si hanc vanam tutelam, quam ab adversariis salvare creditus es, incipies relinquere, accipies a Christo tutelam, et multo melius tibi metipsi subvenies: et ejusdem possessores magis magisque verbum docebis, et si *g* tyrannicæ legi non suadetis, ille te salvum faciet, et ejus dolores tibi vitam æternam donabunt.

5 Hæc cum dixisset vivacissimus vir Polyeuctus, intolerabiliter ferebatur in silentio Principis, et jocundo quidem provocatori ad respondendum obtulit, ad poenas vero ejusdem præparabatur: quique respiciens ad prædictos sodales, ait: Forsitan et vos huic similia sapitis. At illis devotissimis viris confessis Candidiano etiam et Philoromo, tamquam ex una voce, et una lingua, et eandem professionem promulgantibus; irreligiosus Princeps respondit: Ergo eadem cum illo sentitis? similia sapitis? Et hæc dicens, questionariis Sanctos tradens, igni corpora eorum consummari præcepit.

EX MSS.

Adjudicantur igni.

a Ms. *Velsari*, inconstit. b *Idem* ms. debili animo.
c *Idem* ms. ad sedem eorum festinati. ms. *S. Bertini* ad cædere eorum festinantia.
d Ms. *S. Maximini*, verendos, et forte rectius.
e Ms. *Velsari*, modum. f Ms. *S. Max.* iracundia.
g *Idem* ms. tyrannicæ legioni suaseris.

DE S. LEUCIO EPISCOPO BRUNDUSII, IN ITALIA.

XI JANUARI.

S. Leucii natalis.

In Romani Martyrologii tabulas restituisse se S. Leucii nomen ex veteri ms. fatur Baronius. Ita nunc legitur xi Januarii: Brundusii S. Leucii Episcopi et Confessoris. Martyrologium S. Hieronymi, a Laurentio monacho Epternacensi ante complura secula litteris Gothicis descriptum, 8 Januarii sic habet: Et in Brundisio Leucii.

2 Fuit olim quinto ab Urbe lapide ecclesia S. Leucii Martyris, cujus meminit S. Gregorius lib. 9, Registri ep. 73, cumque inde fuisset ablata ejus reliquæ, alias ejusdem Sancti reliquias ad se Brundusio mitti per Hydruntinum Episcopum jussit. Quæ de hoc S. Leucio in Notis Baronius intelligit; qui tamen et in propria Ecclesia ut Confessor et Episcopus colitur, et Confessor ab ipso Baronio appellatur. Michael Monachus in Sanctuario Capuano, Martyrem dici arbitratur, quod fidei causa tormenta tulerit, licet in iis mortuus non sit; quæ ratione S. Hyginum retulimus a quibusdam Martyrem dictum existimari. Ast qui in antiqua operum Gregorii editione a Pamelio correctæ Leucius dicitur, in recentiori, auctoritate Sacti V, emendata, Leontius scribitur; ut suspicari quis possit de alio esse sermonem. Translate deinde S. Leucii reliquæ Brundusio Tranium, inde Beneventum; earumque pars Tranensibus et Brudusinis reddita.

reliquiæ.

Patrocinium contra pleuritidem.

3 Michael Monachus, Canonicus Capuanus, Sanctuarii Capuani parte 4, aliquot recitat Kalendaria illius Ecclesiæ, in quorum duobus primis, in Id. Januarii hæc habentur: Depositio S. Leucii Episcopi et Confessoris. In quarto S. Leuti Episcopi et Confess. L. ix, in quinto, Leutii Episcopi et Confessoris. Semiduplex. Adnotat Auctor: Concordant kalendaria et Martyrol. ms. et Martyrol. Romanum. S. Leucius habet in civitate parochialem ecclesiam apprime divitem. Ecclesiam quoque in Casertana (olim Capuana) diocesi, dantem monti vocabulum: nunc diruta est.

Solent fideles laborantes morbo (vulgo puntura) affectæ parti tegulam inde sumptam applicare. Hæc ille. Est puntura Hieronymo Victori pleuritis.

4 Acta testatur Baronius in Brundusina Ecclesia Acta. extare, sed mendis referta. Ea nos ex codicibus Ecclesiarum Beneventanæ et Tranensis ab Antonio Beaillo nostro accepimus; descripta, aut potius illustrata, ab auctore anonymo, quem ex epilogo possumus conficere Syncellum fuisse Archiepiscopi Tranensis, cui vitæ ac translationis S. Leucii historiam dedicat. Ea ut magis perspicua sit, præmittimus quæ ex Breviarii Capuani Lectionibus, et Lectionario monialium S. Joannis recitat idem Monachus; qui non Theodosii Imperatoris ætate, sed Commodi, sub finem nempe secundi seculi, vixisse censet, propter ea quæ de S. Eugenii conversione narrantur. Vitæ epitomen dat Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae, ex monumentis Ecclesiæ Brundusinae, et Breviario Capuano, hymnumque, quem subjungemus, ex iisdem haustum Brundusinis officiis.

VITA

Ex a Lectionibus Breviarii Capuani.

Regnante venerabili et magnifico Theodosio Imperatore, cultore Dei, qui Ecclesias condidit, et præcepta Apostolorum servavit, erat orthodoxæ fidei Christianorum in totius Imperii latitudine intemerata et loculenta cultura; intantum ut omnia idola confraeta et ad nihilum redacta viderentur, et unusquisque publice et licenter Deo omnipotentî servire poterat. Quo tempore in civitate Alexandria erat vir quidam venerabilis, nomine Eudecius, simplex, et rectus, ac timens Deum; cui unicus erat filius, nomine Euprescius.

Cum autem complisset puer annos decem, mater autem

a

b Lect. 1.

EX
SANCTUARIO
CAPUANO.
S. Leucii pa-
tria,
Lect. 2.
institutio.

autem ejus, Euphrodisia nomine, migravit ex hoc seculo : pater vero cum filio Euprescio monasterium B. Hermetis ingressus est, et prædictum puerulum ad studium litterarum tradidit. Tantam quidem spiritualem gratiam accepit, ut in omni celeritate fortior fieret, quam ii, qui videbantur in scholis collegæ esse : et non secundum genus, sed secundum spiritum hæc agebat : sed devenerat actio ejus, ut intra monasterium nullus quidem obedientiam disciplinæ ejus potuisset superare.

Lect. 3.
Festum Assumptionis
D. V.

Factum est autem non post multum tempus, ut adveniente solemnitate Dei Genitricis et Virginis Mariæ, ex more Christiano celebranda. B. Euprescius cum patre suo Eudocio ac aliis fidelibus ad ejus sacratissimam ecclesiam, quæ non longe erat a monasterio, convenirent. Contigit etiam ut B. c Elenus Archiepiscopus simul cum Presbyteris et Diaconibus ibidem deveniret, et per totam noctem in Dei Genitricis laudibus perseverarent.

Lect. 6.

d Factum est autem ut B. Eudocius sopor deprimeret, et ei a Domino visio spiritualis revelaretur, quomodo ipse jam prope esset de hac vita fragili migraturus, et B. Euprescius filius ejus ad Pontificale opus accederet, et hæresim, quæ in civitate Brundisiopoli erat, per eum Dominus ad veram et orthodoxam fidem Christianitatis perduceret. In ipsa igitur visione dixit ei : Eudoci fidelissime, et decoritate præclare, ecce enim jam non Eudocius, sed Eudocius vocetur nomen tuum, id est, mitissimus consolator, et filio tuo, quem Euprescium vocas, non Euprescius, sed Leucius nomen erit, id est, Advenit in eum spiritus Domini.

Lect. 7.
Prædicatio
Brundisii.

Beatus itaque Leucius cum Clericis suis veniens Brundisiopolim, erat foris civitatem contra portam partis occidentis juxta amphitheatrum, et illic docebat, et baptizabat eos, qui ad verbum ejus credebant in Christum. Tunc misit Antiochus, et fecit S. Leucium ad se cum mansuetudine vocare. Qui cum venisset dixit ei Antiochus : Si vis ut faciam credulitatem juxta tuam prædicationem, fac ut per tuam obsecrationem misereatur nobis Deus tuus, et donet nobis pluviam, quia ecce duobus annis sine pluvia esse videmur.

Lect. 8.

e Beatus igitur Leucius convocatis ad se Clericis suis et universis Christianis, fecit litanias Domini. Mox igitur ut elevavit oculos ad cælum, e tanta pluvia irrigata est, ut omnis terra Italiæ cognosceret divinitatem Dei quæ ostendebatur per B. Leucium. Interea credidit in Dominum Jesum Christum Antiochus, et universa civitas Brundisiopolis; et baptizati sunt omnes numero viginti septem millia, ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, et fabricaverunt ecclesiam in honorem beatæ Dei Genitricis et Virginis Mariæ, et B. Joannis Baptistæ, in media civitate, in loco ubi sanctum baptismum acceperant.

Lect. 9.

Tunc quidem confirmavit eos in fide et doctrina perfectius, et sic in pace obdormivit in Domino. Tunc quidam secundum suam visionem in eodem loco fecit sepeliri corpus venerabile B. Leucii, ubi navis descenderat, quando de Alexandria advenisset. Dormitionis ejus festiva solemnitas undecimo die intrante mense Januario celebratur, Amen.

a Hæ lectiones videntur concinnatæ ex longiore vita, quam mox dabimus; continent tamen nonnulla, quæ in ea desiderantur.

b Si vere, ut infra dicitur, ad S. Eugeniæ conversionem cooperatus est S. Leucius, verisimile est auctorem quæ de pace Ecclesiæ sub Imperatore quopiam, puta Commodus, in antiquiore vita narrabantur, ea Theodosii imperio tenere adscripsisse.

c De S. Heleno plenius agitur in vita S. Eugeniæ 25 Decemb. Egidius Leonidelicatus Horti Carnelitani parte 2, cap. 2, Episcopum Alexandrinum et Martyrem vocat, uti et Joannes Palæorydorus lib. 2, operis trimerici cap. 3. In vita S. Eugeniæ dicitur Episcopum Heliopolis, quæ non admodum sane vicina est Alexandria. Ex eadem tamen vita constat haud procul Alexandria situm fuisse monasterium, sive habitationem S. Heleni.

d Lectiones 4 et 5, de Epiphania, ideo hic omisse.

e Hinc ortum habuit, inquit Monachus, antiqua illa nostre

Capuæ consuetudo, oblivioni tamen quasi tradita, ut nimirum tempore magnæ siccitatis ad pluviam exorandam, Capitulum, Clerus et populus, Litanias faciant, ad ecclesiam S. Leucii procedant, supplicesque in ea Deo preces effundant.

ALTERIUS VITÆ FRAGMENTUM,

Ex ms. Lectionario

monialium S. Joannis, Capuæ.

Beatus autem Leucius sedens præ foribus ecclesiæ, Lect. 1.
in annua celebritate Beatæ Virginis, cælorum gloriam populis omnibus cepit enarrare, quam recepturi sunt electi, et pœnas inferni, quas recepturi sunt reprobi.

Cumque audisset Eugenia talia loqui B. Leucium, Lect. 2.
dixit ei : Ecce ego et hi duo fratres mei, timentes ista quæ tu prædicas, reliquimus omnem nostram gloriam, et divitias, quas obtinimus, et venimus ad conversationem Christianorum; numquid merebimur pro his bona in cælo, quæ tu prædicas et promittis omnibus istis Christianis?

Beatus autem Leucius gaudio repletus est magno, Lect. 3.
cum talia audisset ab Eugenia, et dixit : Certe et cælorum regna merebimini, et Dei misericordiam obtinebitis, si ex toto corde vestrum animum ad Dominum revocetis, et a mundi hujus nequitia vos sequestretis. Eugenia dixit : Ecce, parati sumus, date nobis fidem vestram. B. Leucius dixit : Ita fiat, ut asseritis.

Tunc post hæc instituta, venit quidam, et dixit ad Lect. 4.
B. Leucium : Vir Dei, Pater Elenus vocat te. B. Leucius dixit ad Eugeniæ : Expectate hic modicum, et modo vos faciam ingredi ad Dominum meum Archiepiscopum. Cumque B. Elenus expectaret B. Leucium, ut ei enarraret visionem, quam viderat; ecce B. Leucius ingrediens dixit ad B. Elenum : a Pater sancte tres eunuchi foris stant, quærentes loqui tibi, qui se dicunt ex palatio b Philippi Patricii advenisse ad concordiam Christianitatis.

Beato autem Leucio hoc dicente, surrexit gaudens Lect. 5.
B. Elenus de lecto, et dixit : Vocate eos festinanter, c etc.

Jussit autem statim eos catechumenos facere, et Lect. 8.
alia die ipse eos baptizavit, et vestibus monachicis eos vestivit, et præcepit, ut in ipso monasterio eos deportaret, ubi idem B. Leucius fuerat, ad ecclesiam B. Hermetis Confessoris Christi : et præcepit fratribus monasterii, ut nimum diligerent B. Eugeniæ Virginem Christi, et Protum, et Hyacinthum, et de fide sancta eos docerent.

Frates autem monasterii dixerunt B. Eleno Ar- Lect. 9.
chiepiscopo : Scias Domine Pater, quia ecce modo plusquam septem annos habemus, quibus d sine Abbate vivimus, et unusquisque quomodo voluit, sic egit. Nam cum habuimus virum sanctum Euprescium, qui modo per voluntatem Dei Leucium se vocat, ut Pater nobis erat, qui ab infantia sua, a quo ibidem venit, nullus eum per obedientiam superaret, sed semper orantem, legentem, scribentem, et in omnibus operibus bonis perseverantem, omnes eum sedule videbamus, cum in tam bonis actibus sequebamur vestigia ejus.

Modo autem Pater, scias, quia si eum nobis non reddis, relinquimus omnes monasterium illud. B. Elenus dixit : Modo fratres mei ne irascamini nobis, quoniam ego habeo dirigere eum ad vos; et si ille vos diligit, per me ipsum ego veniam, et eum ordinabo Abbatem. Sin autem, ordinabimus alium.

a In vita S. Eugeniæ, qui eam ad Helenum Episcopum deduxit, Eutropius appellatur.

b Is erat pater S. Eugeniæ, Præfectus Augustalis Ægypti, ac postea Martyr, cujus natalis agitur 13 Septemb.

c Ita Sanctuarium Capuanum : indubie aliquid deest, uti et Lectio 6 et 7, quæ forte sunt de Epiphania.

d In vita S. Eugeniæ, Theodorus sanctus Presbyter præfectus monasterio S. Heleni fuisse dicitur. An tamen ab eo diversum sit S. Hermetis canobium, nos latet.

HYMNUS

HYMNUS DE S. LEUCIO,

Ex Officiis Ecclesie Brundusinae.

Optata dies advenit
 Exultans in deliciis,
 Qua Patriarcha Leucius
 Laetus migrat ad Dominum.
 Hic clarus vitae meritis,
 Refulgens et miraculis,
 Pulsis procul erroribus,
 Plebem lavat baptisate.
 Præcepta Christi prædicans,
 Et sanctitate radians,
 Medelam confert languidis,
 Functos ad vitam revocat.
 Gaude Brundusia prolis
 Tantis ornata titulis,
 Sed clarior, eximium
 Patrona habens Leucium.
 In Brundusina claruit
 Urbe Confessor Domini,
 In hac relinquens terrea
 Migravit ad caelestia.

VITA AUCTORE ANONYMO,

Ex MSS. Ecclesiar. Benevent. et Tranen.

PREFATIO AUCTORIS

ad Joannem Archiepisc. Tranensem.

Sicut variis assueti deliciis sæpe delectantur oleribus, sic et Sanctitas vestra, Beatissime Pontifex, inter Doctorum delicias, quibus optimesatiaris, et nostra præcipis olera exhiberi. Exigis itaque, imo compellis me, ut gloriosissimi Confessoris Christi Leucii gesta, a rescissis ineptiis, congruisque adhibitis, emendando clarificem. Ardet quidem caritas Pontificalibus parere præceptis; sed pavet ignorantia, ne aggrediatur, quod digne explere non possit. Neque enim tanti oneris sarcinam perferre poterit, qui nullius scientiæ luce illustratur. At quia sollicitudinis tuæ cura est, et divinis inhærere præceptis, et Santorum agones, vel scriptoris vitio, vel doctoris inertia corruptos, ad meliorem statum mira animi alacritate corrigendo clarescere, et Christi Ecclesias mirabiliter decorare; nec diu passus es tanti Confessoris actus continentem libellum inemendatum relinquere. Sed miror, quia, dimissis præcipuis Doctoribus, id a nostra exigis parvitate, ut nuper in Archiepiscopatus, atque b synkellatus tui tempore, Beatissimi Leucii Confessoris gesta clarescant, et quo ordine gloriosum ejus cadaver translatum sit, sicut in scriptis reperi, et veridico relatu agnovi, sollicite præcipis explicari. Et dum mentis fragilitatem considero, valde pertimesco ne, dum corrigere aliena invito, corrigenda ipse committam. Tamen quia non audeat famulus resistere Domino, quæ præcipis expedire conabor; utinam tam efficaciter, quam libenter: potens est enim omnipotens Dominus, Summe Pontifex Joannes, tuis intervenientibus meritis, et tui Confessoris, ignorantiae meæ suo lumine illustrare caliginem, et ut tuæ satisfaciam voluntati, loquendi administrare materiem.

a
 Joannis Archiepiscopi
 jussu scripta
 hæc vita,

ex alia anti-
 quiore.

b

a Ms. habebat reseptis, conjecimus legendum, reseissis, vel rejectis.

b Synellus dicitur quasi ejusdem cellæ consors. Sic olim appellabatur qui Patriarchæ, aut etiam alteri Episcopo, successurus erat, ut multis exemplis docet Græterus noster cap. 14, lib. 3. Commentar. in Codini Curapalotæ cap. 20. Fuit et politica dignitas. Capiti deinceps honoris titulus esse, et multis tribui qui forte nunquam in patriarchio habitaverant, uti nunc sunt S. D. N. Domestici, titulo tenus.

CAPUT I.

S. Leucii ortus, vita monastica.

Regnante venerabili et magnifico Theodosio Imperatore, Dei cultote, qui Ecclesias condidit, ex præcepto Apostolorum servavit requisitionem de his, quos antiqui per hæresim dolose perdiderant, et per orthodoxam fidem eos acquisivit. Factum est autem temporibus ejus, ut Christianorum fides acciperet incrementum; et qui Domino servire volebat, publice sive ad prædicandum, sive ad exercenda bona opera gradiebatur. Eodem vero tempore erat vir venerabilis Alexandriae, nomine Eudecius, vir simplex et decoritate plenus, in eleemosynis, jejuniis, et orationibus, in vigiliis, in caritate, et castitate, et animi alacritate perspicuus; cujus unicus erat filius Euprescius.

AUCTORE
 ANONYMO,
 EX MSS.

S. Leucius cu-
 jus, quibus pa-
 rentibus or-
 tus.

3 Cum autem complevisset puer annos decem, mater ejus, Eufrodisia nomine, migravit ex hoc seculo. Pater vero cum Euprescio filio suo, monasterium B. Hermetis ingressus est, et eum litterarum studiis tradidit. Tantam quidem spirituales gratiam accepit, ut in omni celeritate fortior fieret, quam hi, qui videbantur in scholis collegæ esse, et non secundum ingenium, sed secundum spiritum, ita agebat, ita devenerat actio ejus, ut intra monasterium nullus quidem obedientiam disciplinæ ejus potuisset superare. Denique cum jam esset annorum decem et octo, Fratres monasterii eum diligebant, videntes eum honestum vultu, decoritate perspicuum, sermone luculentum, obedientia simplicem, caritate largum, sanctæ Scripturæ diligentem.

Litteris insti-
 tuitur.

4 Factum est autem, ut Pater monasterii Niceta migraret ad Dominum, tunc B. Euprescius jussit corpus ejus diligentissime collocari: et non post paucos dies Fratres monasterii congregaverunt se, ut B. Euprescium sibi Abbatem dicerent. Sed hoc ille multum confutans, non se dignum esse dicebat; et pater ejus Eudecius taliter eum monebat, ut non se dignum fateretur esse Abbatem. Cum autem esset B. Euprescius annorum viginti et quinque, dixerunt ei Fratres monasterii: Cur nos ita in necessitate perturbas, et nec teipsum, nec alium Patrem præponis? Ecce enim septem anni sunt, quibus sine Abbate sumus, ex quibus Dominus noster felicissimus Niceta obiit: jam enim ex tunc sine rectore fuimus, et unusquisque secundum propriam voluntatem vivit. Vide, ne rationem nobis facias, ne lupus veniat, et gregem Dei diripiat, jam opera tua cognovimus, et actiones tuas probavimus, quoniam dignus es hoc honore fungi. Tunc B. Euprescius ait illis: Quid mihi, et vobis, Fratres sanctissimi, molesti estis ex hoc, quod facere minime possum? In primis autem in hoc, quod monet, et regula mandat fieri, pavidus obedire non possum: secundo vero, cum nec monachus sim, nec honore Ecclesiastico fungor, et quomodo potest fieri, ut ego super vos Pater sim, cum etiam nec prædicationem vobis possum exhibere, nec quidquam in gestis monere.

Necusat mo-
 nasterii præ-
 fecturam.

CAPUT II.

Vocatio ad Episcopatum mirabilis.

Factum est autem non post multum tempus, ut solemnitas devotæ Assumptionis Genitricis Dei et Domini nostri Jesu Christi Virginis Mariæ celebraretur, et B. Euprescius simul cum patre Eudecio ibidem adveniret causa obsecrationis Genitricis Dei Domini nostri Jesu Christi, quia non longe erat a monasterio sacratissima ejus ecclesia, in qua conveniebant omnes Christiani, qui Alexandriae habitabant, et hi qui circumquaque morabantur per vicina loca. Contigit autem, ut B. Eudecium patrem B. Euprescii

Patri divini-
 tus revelatur
 futurus filii
 Episcopatus.

AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.

a b

c
Utrique no-
men mutatur.

Voce divina
confirmatur
Leucius.

Aperit populo
quomodo no-
men sibi ca-
litas muta-
tum sit.

Idem pater
testatur.

cii sopor deprimeret, et ei a Domino spiritualis visio revelaretur, et qualiter ipse ex hac fragili vita esset migraturus, et ejus filius Euprescius ad Pontificale opus accederet, et a hæresim, quæ in civitate b Brundusiopoli erat, Dominus per eum ad veram et orthodoxam fidem perduceret. In ipsa igitur visione ait illi: Eudeci, Eudeci fidelissime, et decoritate præclare, ecce enim non jam Eudecius, sed Eudeclius vocatur nomen tuum, id est, c mitissimus consolator; filio vero tuo non jam Euprescius, sed Leucius erit nomen, id est, Advent in eum spiritus Domini. Expegefactus Eudecius, vocavit Euprescium filium suum, qui statim enarravit ei omnia, quæ fuerant ei revelata, et de obitu suo, et quomodo eum Dominus alio nomine vocaret, ipsumque Euprescium jam non vocaret, sed Leucium, dixitque illi: Vide, fili, quoniam ego jam delibor, et tempus resolutionis meæ adventit, tu vero ne seducaris a mundi hujus inquinamento, et a fragili nequam seculi hujus blandimento, quoniam hoc mihi revelatum est a Domino meo, quod Pontificale stemma indues, et quomodo per te Dominus hæresim, quæ in Brundusiopolitana civitate est, vult curare.

6 Eo autem silente, B. Leucius, qui antea Euprescius vocabatur, prosternens se pronus in terram, oravit, et dixit: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum Abraham, Isaac, et Jacob, qui non spernis sperantes in te, nec deseris misericordiam tuam ab inopia miserorum, sed misertus es mei; ideoque Domine Deus cæli, et terræ, te laudo, teque glorifico, quoniam tu es Domine, qui animas diligis: tibi sit laus per immensa secula. Amen. Cumque complexset orationem B. Leucius, vox de cælo facta est, dicens ei: Leuci, Leuci, lucidissime tam mente, quam corde; ecce nomen tuum in libro vitæ adscriptum est, et memoriale tuum non delebitur de libro viventium. Tunc in ipsa voce conturbati omnes, ceciderunt in terram, vocem quidem audientes, sed neminem videntes: sed et B. Leucius in eadem paviditate prostravit se simul cum omnibus, pallens. Omnes quidem audierant vocem, sed non sciebant unde, vel de quo diceret. Tunc quidem surrexerunt de terra omnes tremebundi, et cæperunt in psalmis, et hymnis, et canticis perseverare Domino.

7 Mane autem facto, ascendit Archidiaconus in altum, et cœpit clamare, dicens: Cui hoc nomen Leucius est? et cum tertio clamatum esset, et nemo responderet, dixit B. Leucius: Mihi hoc nomen est, quia non ab hominibus, sed a Domino meo Jesu Christo illud accepi. Tunc omnes mirati, qui eum noverrunt, cœperunt dicere: Nonne hic est Eudecii filius, et nomen ejus Euprescius est, et quomodo dicit quod Leucius sit nomen ejus? Ait autem B. Leucius: Vere, quia sic habui nomen, sed Dominus in ista voce per revelationem patri meo illud mutavit, dicens: Eudeci, Eudeci, ecce nomen tuum in libro vitæ scriptum est, et nomen jam non Eudecius, sed erit Eudeclius, id est, mitissimus consolator; qui statim subjuxit, dicens: Filio tuo, quem vocas Euprescium, jam non Euprescius, sed Leucius erit nomen. Ille autem a somno evigilans ait: Fortitudo mea, et laudatio mea Dominus, et factus est mihi in salutem, vox lætitiæ et salutis in tabernaculis justorum: dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltavit me; non moriar, sed vivam, et narrabo hæc opera Domini. Cumque hoc dictum esset, dixit mihi ita, sicut et audistis. Cum autem talia audissem ego ab eo, cœpi gratias agere Domino meo Jesu Christo. Tunc in ipsis meis indignis precibus facta est vox illa de cælo super hanc sacratissimam ecclesiam, quam omnes audistis. Ecce in hoc ego dico, quia meum est hoc nomen.

8 Tunc omnes dixerunt: Accedat pater tuus, ut audiamus de ore ejus, si vera sunt, quæ dicis. B. Leucius dixit: Accedat. Tunc jusserunt, ut adduceretur

Eudecius, pater B. Leucii in conspectu omnium populorum, qui ibi aderant. Erat enim B. Eudecius senectute grandævus, amorum jam nonaginta septem. Tunc interrogaverunt eum, dicentes: Enarra, pater, quoniam tu nemini parcis, et neminem condemnas; non enim respicis personam quancumque. Dixit B. Eudecius: Quid vultis, ut enarrem? qui dixerunt ei: De voce illa, quæ tonuit super sanctam istam ecclesiam in hac nocte, quia omnes nos scimus, quod filius tuus Euprescius vocabatur nomine nunc usque; dicit vero modo, quia meum est illud nomen, quod audistis. B. Eudeclius dixit: Verum dicit, quia ipsius est, quoniam mihi illud Dominus hac nocte per visionem ostendit, dicens, quoniam prope esset dies obitus mei, et mihi non Eudecius, sed Eudeclius esset nomen; et de hoc filio meo dixit, ut non Euprescius, sed Leucius vocaretur nomine. Et ait mihi, quoniam oportet eum Pontificale induere stemma, et hæresim, quæ Brundusiopoli est, per eum Dominus ad veram et orthodoxam fidem perduceret. Hæc igitur ad me facta est revelatio; proinde certus sum, quoniam ipsius est nomen illud, quod audistis hac nocte. Exhilarati denique de hujus rei narratione, cuncti pariter immensas grates almifico Patri, ejusque dilectissimo Genito, sanctoque Flaminio reddiderunt, atque ab illo jam tempore in summa devotione Beatum quoque Leucium venerari cœperunt.

a Infra ostendit idololatricam fuisse.

b Brundisium, et Brundisium, promiscue appellant Latini; Græci Βρονταίος, Βρονταίος, Βρονταία, Βρονταίος; Itali Brindisi. Urbs olim celebris fuit, ut infra dicitur, et constat ex omnibus Græcis Latinisque scriptoribus, atque ex tabula Pentengeriana, ubi primariæ urbis signo notatur. Portum habet præclarum, quo fere solo nunc, et Sede Archiepiscopali commendatur.

Brundisium.

c Hæc Eudecii et Leucii interpretatio, non est ab elymo Græco petita.

CAPUT III.

Sacerdotium, a miracula.

a

Post hæc autem Alexandrinus Pontifex cœpit admonere B. Leucium, ut eum Archipresbyterum consecraret. Tunc B. Leucius ait: Non sum dignus hoc honore fungi, sed sicut placitum est Domino meo, fiat. Omnes vero populi clamantes dixerunt: Non tantum Archipresbyteratu, sed etiam Episcopatu dignus est. Tunc quidem B. Leucius ordinatus est Archipresbyter Alexandrinæ Ecclesie.

Leucius fit Archipresbyter.

10 Eodem vero tempore quidam vir Æthiops genere venit ad conversationem Christianorum, quem tenere invidus diabolus cœpit atque infestare, et antiquus hostis per os ejus clamore cœpit, dicens: Christianus esse volo. Tunc quidem tulerunt eum ad B. Leucium, dicentes: Domine sanctissime Pater, vir iste ab immundo spiritu crudeliter vexatur. Vidensque eum B. Leucius, ait: Obmutescere spiritus diaboli. Ad hanc statim vocem intremuit, et cœpit cum fletu clamare, dicens: Si ex hoc exeo, ubi ingrediar, quia non habeo meliorem hac domo? Cui B. Leucius inquit: Immunde spiritus, absens esto a plasmate Dei, et non presumas jam ibidem habitare, sed obstrictus et depressus exi ab eo, quem invidia ductus usque modo tenuisti religatum catenis tuis pessimis; et exiens, ingredere in his vasis, quæ non credunt Domino nostro Jesu Christo; nec vivificam Crucem ejus adorant. Tunc ipse demon horribilis exiit de corpore viri Æthiops per os ejus in similitudinem avis nigerrimæ, flendo, ita dicens: Quid mihi, et tibi, serve Dei Leuci? quare me habitare prohibes, et dejicis ab hac domo mea, quam ego ipse mihi acquisivi? et hoc timens, nolui ingredi cum his, qui pulchri sunt vultu, sed dixi cogitans, quia si in hanc ingredior domum, quæ est ad videndum deterima, ex hinc nemo me expellet. Statim vero consignavit eum vexillo Crucis B. Leucius, et dæmon pessimus abscessit, et amplius loqui non est ausus.

Dæmonem e catechumeno possessore ejicit.

11 Tunc

Dæmon multos alibi occidit.

11 Tunc quasi terræmotus locum concussit, et pergens in Ægyptum, plurimos Judæorum, atque gentilium humanæ generationis invidus fellea face succensus interemit, et introgressus civitatem in Ægyptum, in serpentis effigie pergere coepit per mediam civitatem; et si ei vel homo, vel bestia obviamur, perimebat eos usque in locum, qui dicitur Galgathæ, qui ex Syro in Latinum vocatur piscina omnium. Factum est autem, ut B. Leucius ab Alexandria Ægyptum eadem hora transiret: qui dum pervenisset ad locum, ubi hoc gestum fuerat, et invenisset multitudinem populorum fientem, dixit ad eos, qui illic astabant: Quid est talis fletus inter vos, et hos, qui mortui sunt, quis interfecit? At illi dixerunt: Draco ingressus est civitatem hanc et istos, quos mortuos vides, ipse illos occidit: nunc hæc hora antequam tu advenires, in mare se præcipitavit, et demersus est. Tunc B. Leucius aquam adferri præcepit, quam cum benedixisset, super mortuos coepit illam aspergere: eumque aspersa esset per manus ejus, dicit ita: In nomine Domini Sabaoth, surgite, quia non mortis vinculo, sed veneno diaboli oppressi estis, et non valetis a potentia virtutis ejus absolvi propter diabolicum pessimumque genus serpentium, quod nec vos, nec Judæorum, nec Gentilium stultitia potuit consummare: sed ideo usque modo aggredi valuit nequitiam vestram, quia cœcitas cordis vestri vobis dominata fuit. Sed surgentes reddite laudem ei, qui creavit vos. Et statim, hæc dicens, B. Leucius cum baculo, quem tenebat, tetigit cadavera mortuorum: confestim autem ad vocem B. Leucii omnes elevati sunt, et coeperunt tenere sacratissimos pedes ejus, dicentes: Quis est Deus, quem oportet adorare, nisi Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, quem predicat tu, Beatissime Leuci, famule ejus? Tunc in illa die tam de infidelibus, quam ex Judæis crediderunt in Dominum nostrum Jesum Christum, quasi tria millia fere hominum, exceptis parvulis et mulieribus, laudantes, et benedictes Dominum nostrum Jesum Christum, propter signa et mirabilia quæ fecit Dominus per sanctum famulum suum Leucium ad laudem sui nominis, et baptizati sunt universi.

Suscitat eos Leucius.

Plurimi convertuntur.

Seditio adversus Christianos.

De translatione S. Marci παρὰ χειρὸς αὐτοῦ.

b

12 In ipso autem tempore surrexerunt viri iniqui numero sex, Carason, et Armoen, Paragyris, et Arvalis, Algar, et Mofianus; et inierunt consilium, et dividerunt populum, et conceitaverunt bellum adversus Christianos, et fecerunt seditionem, ut non dimitterent aliquem Christianum intus civitatem habitare, sed aliquantos ejicere, aliquantos vero gladiis tradere canabantur. Interea unus ex illis, Carason nomine, ingressus est ecclesiam B. Marci, Apostoli et Evangelistæ, evaginato gladio, ut interficeret Christianos. Quem mox ut viderunt partes Christicularum, surrexerunt, et eum apprehensum ignibus tradiderunt, et universos qui cum eo aderant occiderunt.

13 Et in his seditionibus, Christi fidem nimium colentes venerunt nautæ deprædati Veneticorum genere se vocitantes, et ingressi civitatem coeperunt eleemosynas quaerere, et dabatur eis. At illi, transactis multis diebus, occulte abstulerunt *b* reliquias B. Marci plusquam medias, et fugam petierunt. Custodes vero ecclesie mox ut ingressi sunt, invenerunt capsam discooptam, et reliquias B. Marci minutatas: tunc coeperunt tœdiari, et murmurationem inducere ex hoc, quod sibi accidisse dolebant. Cum igitur hoc audisset B. Leucius, ab Ægypto Alexandriam rediit, et reliquias B. Marci de capsâ abstulit, et eas loco alio clausit.

a Plura, quam quæ hic narrantur, S. Leucii miracula continentur in codice quo usus est Ferrarius, de Melantia nobili muliere Alexandria ab hydropisi liberata. De Zerca (ut ipse scribit) mago ab igne combusto, cum Leucio, signo sanctissimæ Trinitatis munitus, illesus exisset. *Illud de Zerca mago ignis examine convicto simul et punto, S. Heleno tribuitur in vita S. Eugenie. Melantiam vero matronam Alexandrinam non hydropisi, sed quartana liberasse ipsa S. Eugenia traditur.*

not. 145.

b Longe id postea contigit, ut 31 Januarii dicemus.

CAPUT IV.

Profectio in Italiam. Brundusinorum conversio.

Interea, defuncto Alexandrinæ Sedis Antistite, ab universa Christianorum multitudine B. Leucius a ordinatus est Archiepiscopus. At vero non post multum temporis Saturninus Præses, inito consilio, voluit B. Leucium gladio trucidare. Audientes Christiani hoc consilium, irruerunt, ut interficerent Præsidem Saturninum, et B. Leucium divinis voluminibus intentum, ostenderent a Domino liberatum.

13 Tunc B. Leucius convocat omnes Christi fideles, et admonendo coepit eis divinam visionem ostendere, et exponere, dicens: Sciatis igitur, quia Dominus meus per visionem mihi apparere dignatus est, ut alium vobis hic ordinarem Pontificem, et ego ad Brundisium pergerem civitatem. Audientes vero hoc Christiani omnes Catholici a B. Leucio, coeperunt prostrare se ad pedes ejus cum fletu, dicentes: Pater sancte, noli nos deserere, et orphanos relinquere, et populum, quem Domino acquisisti, nequaquam spernas, sed cum agone certaminis usque ad finem perducas. Ad hæc Beatissimus Leucius, respondens, ait: Omnes vos scitis, cum adhuc essem in adolescentia mea, quod Dominus, per visionem digatus est ostendere patri meo Eudeclio, ut nomen meum commutaretur; et qualiter hoc, quo dignus non fui, fungi honore deberem, ut hæresi, quæ in Brundisio poli inest, per me Dominus dignaretur suo sancto destruere lumine, et nostri participes eos homines efficere. Ideoque Dominus meus Jesus Christus præcepit, et ab eo mihi revelatum est, ut vobis Patrem proponam, et ego exequar, quod mihi ipse mandavit. De Saturnino interea sciatis, quod persecutionem non committet in Christianos, quia in modico est vita ejus, et opinio virtutis ejus. Scitote enim, quia post meum discessum ex hac civitate ruet domus ejus, et opprimet eum cum omnibus habitantibus in ea, ita ut nunquam jam inveniatur, qui persecutionem faciat vobis dominandi. Tunc quidem secundum quod dixit B. Leucius ita actum est.

16 Interea per voluntatem Domini, ordinato illic Pontifice, ipse vero cum Eusebio, et Dionysio, Archidiaconibus suis, et aliis quinque discipulis secum assumptis, ad locum Stipitem pervenit, et cum eo universa plebs fidelium Christianorum usque ad mare pervenit fere quinque millia hominum, exceptis parvulis, et mulieribus, qui nimio ardore flentes, dicebant: Cur nos omnes deseris Pater, et non affectum præstas infelicibus tuis servis? Tunc B. Leucius conversus in fletu et ipse, cum vidisset quod eum quasi mortuum flerent omnes, oravit ad Dominum, et dixit: Domine Deus meus Jesu Christe si est tua voluntas, non me permittas separari ab istis, inter quos me dignatus fuisti ad serviendum tibi ministrum eligere, et antequam navem ascendam demonstra tuam promissionem, quam promisisti mihi, ut credant omnes, quia per tuam voluntatem hoc mihi est exhibendum, ut ubi volueris, Domine ego velociter pergam. Audientibus quidem cunctis, qui ibidem aderant, vox de cælo facta intonuit ad eum, dicens: Leuci spiritu et actione præclare, ne contemnas, quod tibi jussum est a Domino, sed ascende navem, et proficiscere in pace. Cum igitur hoc clamatum esset ad eum, ait B. Leucius ad universos clericos et populos: Ecce proinde rogavi Dominum meum Jesum Christum, ut agnoscat omnes, quia per ejus voluntatem proficiscor. Et accedens omnis ordo Clericorum, osculatus est eum; et ita ascendit navem, et profectus est in pace.

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

Leucius filius Archiepiscopus. a Liberatur a morte.

Brundisium abiturus, alium Episcopum creat.

Prædicat mortem Saturnini tyranni.

Voce caelestis rursus jubetur migrare.

17 Tunc

AUCTORE
ANONYMO.
EX MSS.
b c

Hydruntum
appellit, inde
Brundisium:

Deum prae-
dicat.

Armaleonem
Tribunum et
alios 67 con-
vertit.

Citatur ad
Antiochum
Praefectum
Armaleon.

17 Tunc quidem navigantes diebus quindecim per-
venerunt civitatem b Adrianopolim, et illic c adhasit
sibi duos Sacerdotes Leonem, et Sabinum, et inventa
alia navi de Rhegio civitate, dato naulo, ascendit in
eam, et pervenit Hydruntum. Ibi vero coactus de-
scendit de navi, et profecta est navis in propria sua
accepta benedictione a B. Leucio, et ab his qui cum
eo erant. Beatus igitur Leucius ascensa navi Dalma-
tinorum cum Clericis suis, et veniens Brundusio-
polim, egressus de navi, applicuit non longe ab urbe
eadem, et interrogavit quendam de civibus, dicens:
Quis praest dominus civitati huic? Ille respondit:
Numquid audistis magnum Antiochum? d en iste
praest cunctae Italiae dominus. S. Leucius dixit:
Quam fidem colit? Tunc subridentes, dixerunt illi
astantes: Et est alia fides, vel Deus adorandus,
nisi Sol, et Luna, qui illuminat mundum universum?
nam omnes aures possunt audire, quando voces
eorum super nubes resonant. Quid enim fulgure
solis celerius? quid splendidius luna? quae futurae
tempestatis indicia, et venturae serenitatis gaudia
manifestis signis declarant? Quibus S. Leucius,
suspirans, ait: O miseri et ignari, quomodo a luce
divina estis alienati? Nam lux Solis et lunae famu-
lantur ei; nec Deos oportet appellari, qui localiter
currunt, oriuntur, et occidunt, in quibus nulla est
divinitas, et cum stare non audeant, ab Oriente in
Occidente reciproco cursu volvuntur, et quandoquid-
dem unius nubeculae obfuscantur caligine, ut appa-
rere non possint, nec lucere colentibus se; lumen
vero eorum crescit atque decrescit, tantumque
differt ab eo lumine, quod Deus est, quem nos colimus,
quantum creatura a Creatore, locale ab illo
locali. Deus enim noster creavit Solem, et lunam;
caelum, et terram, et omnia quae in eis sunt, ipse
lux vera, quae illuminat omnes credentes in eum.
Haec lux creavit solis et lunae lucem, et humano
mysterio famulari permisit, ut Sol diem illuminaret,
luna vero depelleret tenebras noctis. Si enim Dei
nostri lucem invisibilem agnosceretis, numquam
visibiles his luminibus colla subderetis. Tunc Arma-
leon Tribunus inquit: Et quae est illa lux, quam
asseris, et oculi nostri videre non possunt? S. Leu-
cius dixit: Christus, Dei filius, qui natus est de
Spiritu sancto per Mariam Virginem. Cumque expo-
sisset ei omnem ritum, quomodo natus, crucifixus,
et sepultus, et mysterium resurrectionis, et ad cae-
lum ascensus, et qualiter sedet ad dexteram Patris,
et venturus sit judicare totum saeculum per ignem,
et reddere unicuique secundum opera sua. Audientes
autem eum talia prosequentem, in terram se statim
prostravere, dicentes: Obsecramus, Pater, ut facias
nos participes vitae aeternae. Eadem vero hora cate-
chizavit eos omnes, atque baptizavit, numero vide-
licet quasi sexaginta et septem.

18 Cumque hoc gestum esset, nuntiatum est An-
tiocho, quia Armaleon Christianus esset effectus
cum plurimis; qui misit, et fecit eum ad se adducere:
qui cum adductus esset, ait illi: Vere, ut audio,
Armaleon Christianum te esse dicis? cui Armaleon
non respondit. Tunc iratus Antiochus, inquit:
Quare non loqueris? Armaleon respondit: Et in te
quid furibundum debet apparere, si Christianus sim?
Antiochus ait: Ego non furibunde, sed simpliciter
interrogo, ut dicas, quis tibi dedit istam doctrinam,
quia cum te sapientem in nostris litteris scimus, et
usque modo Christianorum repellebas doctrinam,
miror, quomodo ad hoc pervenisti, ut fatearis te esse
Christianum? Armaleon respondit: Usque modo
coecus fui, sed modo in claritate sum vivens. Antio-
chus ait: Quomodo vivens? Armaleon respondit:
Si cupis, et eam vitam cognoscere poteris. Antiochus
dixit: Si recte eam ostendas, volo videre; sed non
credo, quod sit vita alia, atque aliud lumen, nisi

Solis, et Lunae. Armaleon respondit: Sol, et Luna
non sunt Dii, sed ipse eos posuit in firmamento caeli,
qui creavit eos, et illis imperat deservire nobis: nos
vero convocat ad serviendum sibi.

19 Tunc vero stupefactus Antiochus, cum talia
audisset ab Armaleone, ait illi: Quis te ista omnia
docuit? Armaleon respondit: Quidam Alexandrinus,
Leucius nomine. Erat interim B. Leucius extra
civitatem contra portam occidentalem juxta amphithe-
atrum; et illic docebat, et baptizabat eos, qui ad
verbum ejus credebant in Christo. Tunc misit An-
tiochus, et fecit ad se B. Leucium cum magna man-
suetudine vocare. Qui cum advenisset, dixit ei An-
tiochus: Si vis ut credam juxta tuam praedicationem
fac, ut tuo interventu miseretur nobis Deus tuus,
et det nobis pluviam, sine qua transactis duobus
annis esse videmur. Beatus igitur Leucius, convo-
catis ad se Clericis suis, et universis Christianis,
fecit Litanias Domini. Mox ut elevavit oculos ad
caelum, tanta pluvia irrogata est, ut omnes regiones
Italiae agnoscerent Divinitatem Dei ostensam per
B. Leucium.

20 Interea credit Christo Antiochus, et universa
civitas Brundisium, et baptizati sunt omnes nu-
mero quasi viginti septem millia, ad laudem et glori-
am Domini nostri Jesu Christi, et fabricaverunt
ecclesiam in honorem Beatae Dei Genitricis, et
Virginis Mariae, et B. Joannis Baptistae in loco, ubi
sacrum baptismum acceperunt. Tunc quidem con-
firmavit eos in fide et doctrina perfectus, et sic in
pace obdormivit in Domino. Antiochus quidem secun-
dum visionem B. Leucii fecit sepelire corpus ejus
venerabile eo loco, ubi de navi descenderat, cum de
Alexandria advenisset, idemque venerabilis memoriae
Antiochus jussit construere ecclesiam in nomine
ejus cum omni diligentia et dignitate, quae dedicata
est ab Episcopo in Idus Maii. Dormitionis vero ejus
festiva solemnitas celebratur in Idus Januarii. Plu-
rima autem mirabilia per eundem famulum suum
Leucium ad laudem sui nominis omnipotens Domi-
nus operari dignatus est, cui est honor et gloria per
infinita saecula, Amen.

a Fortassis alterius in Aegypto Sedis creatus est Episcopus, aut
Patriarcha Alexandrini Chorepiscopus, inque ipsa fortassis urbe
Alexandrina manus gerens Episcopale, sed sub Patriarcha: quod
et de Philippo S. Eugenio patre dicendum videtur; cum uterque
absti a catalogo Alexandrinorum Antistitum, diligenter atque in
contexto.

b Non est haec Thracia Adrianopolis; est ea fortassis, quae in
vetere Epiro erat, ut habetur in conc. Chalced. act. 1.

c Forte adjunctum legendum.

d Ignotus in historiis Antiochus, qui toti Italiae praefuerit. To-
tam fortassis circa Brundisium provinciam gubernavit: unde
agrestes homines eum totius Italiae dominum crediderunt; aut
certe totam Italiam appellarunt, vicinam et sibi notam regionem.

DE TRANSLATIONIBUS S. LEUCII.

Gloriosum, et omni devotione venerandum Beatis-
simi Leucii Confessoris corpus, qualiter, volente
Christo, Brundusinis ablatum, et Transensibus, sit
concessum, seriatim insinuare curabo.

Igitur postquam sacratissimum corpus hujus Con-
fessoris apud urbem Brundisium digne traditum est
sepulturae, plurimisque decursis temporibus, exi-
gentibus accolarum meritis, divinoque judicio con-
tigit, ut praefata urbs hostili manu funditus evertet-
retur, et quae quondam fuerat divitiis sublimis et
gloria, parvissimi sub specie oppidi nunc usque
incolitur et videtur: cujus quidem ruina intieri
eam volentium, oculis patet.

2 Eversa vero atque diruta urbe, Oratorium sancti
Confessoris, quod foris constructum fuerat, extra
oppidum colebatur. Unde factum est, ut quidam
Transensium religiosi viri, divinitus inspirati, ad
idem Oratorium, quo pretiosum pignus quiescebat,
devotissime properarent. Cum vero pervenissent ad
locum

Citatur ad
Praefectum
Leucius.

Pluviam pra-
cipit.

Praefecto et
alios 27000
conversis, mo-
ritur.

Evertitur
Brundisium.

*Corpus
S. Leucii au-
fertur a Tra-
nensibus.*

locum, ubi gloriosi Antistitis admirabile et præclarum corpus habebatur, nullumque illic reperentes, inito consilio, abstulerunt inde sacratissimum corpus, et summa cum lætitia repedantes, applicuerunt non longe ab urbe Trano, quasi stadia fere duodecim. Illic vero gaudentes, et exultantes deposuerunt venerabile pignus. Audito vero hoc, cunctus populus de sancti corporis adventione, cum ingenti lætitia festinabant videre, quod desiderabant habere. Ad hujusmodi vero spectaculum omnis ætas quæ poterat uterque sexus catervatim confluebant, laudantes et benedicientes Omnipotentis magnalia, qui suis famulis tantum actalem dignatus est destinare Patronum.

*a
Solemniter
Tranum
transfertur.*

3 Tandem vero a Canusinus Pontifex cum universo Clericorum comitatu, et populorum conventu præcedentium, atque sequentium, et cum omni cautela et devotione, suscepit sacratissimum pignus, et cum lampadibus, et thymiamatibus, cum lacrymis et canticis, ingressus est civitatem Tranensem, secum afferens tantum thesaurum usque in ecclesia sanctæ Dei Genitricis et perpetuæ Virginis Mariæ, in qua deposito tanto pignore; nec mora, lætanter cives effodientes magno cum gaudio ibidem oratorium eo modo, quo idem gloriosus Confessor Christi apud Brundisium meruit, construxerunt, ubi cum omni diligentia honorifice sacratissimum ejus condiderunt corpus agentes gratias Domino Jesu Christo, qui per suum Antistitem Leucium plurima beneficia, admirandasque virtutes illic exhibere dignatus est. In loco vero, quo prius depositum fuerat sacratum illius corpus, non longe ab urbe eadem, ut præfatus sum, ædificaverunt basilicam in ejus honore et nomine consecratam, in qua devote petentes diversorum languorum suscipiunt sanitatem usque in hodiernum diem.

*Clarescit mi-
raculis.*

4 Accidit autem post longa annorum curricula, ut gens Ismaelitarum propter delicta populorum præfata invaderet civitatem, et dirutis mœnibus, passimque per loca vicina dispersis habitatoribus, templa Sanctorum destrueret; et, quod dici nefas est, in quibus divina canebantur officia, irrationabilium animalium voces intonarent; et ubi Christianus populus vitæ cibum et potum sumebat, illic (proh dolor!) præsepia facta erant equorum, oratorium namque Beatissimi Confessoris in contempione et consultatione sine reverentia a Barbaris habebatur. Audiens itaque hoc vir quidam illustris genere, Beneventi Comes, quia venerabile et omni honore dignum sacratissimi Leucii corpus ab Ismaelitis pro nihilo haberetur, protinus eorum Principi studuit nuntiare, promittens plurima auri pondera se illi daturum, si pretiosum pignus ei daretur. Allectus vero ille auri cupiditate, tale dedit responsum, ut, si promissum aurum deferret, nullatenus contradiceret de sancti corporis ablacione, et hoc jurejurando fide affirmavit. Tunc vero idem Comes gavisus gaudio magno, dedit quod promiserat munus, et accepit gloriosissimum pignus, cum omni diligentia et alacritate Beneventum perducens.

*Transfertur
Beneventum.*

5 Sed Deus omnipotens nolens urbem Tranensium tanto frustrari Pontifice ac Patrono, effugatis hostibus dedit requiem fessis, et diu laborantes populos respirare permisit. Et quia tantum thesaurum perdididerant, magna afficiebantur mæstitia: et cum anxie quærerent, quo pacto adipisci possent admirabile corpus, consilio habito, Beneventum miserunt, ut si vellet idem Comes, datum munus acciperet, et oblatum in necessitate sanctum corpus sibi donaret. Qui

cum multum resistens, nollet satisfacere petentibus, tunc germanus ejus, qui cum æqua lance idem beatum pignus dividerat, inquit: Si vero dederitis mihi quantum pro toto corpore paganis tribuimus, integram a me habebitis ejusdem corporis medietatem: si alias, sine tanto thesauro ad propria remeabit. Audientes itaque hoc, qui missi fuerant, quamvis tristes, tamen intra se colloqui taliter cœperunt: Melius, inquit, nobis est participes sancti corporis effici, et nobiscum partem afferre, quam cum rubore et confusione sine effectu repedare. Datoque auri pondere, susceperunt integram divisi corporis medietatem, et cum omni lætitia devote attulerunt sacratissima lipsana B. Leucii Confessoris in urbem Tranensium, ponentes ea per manus religiosorum Sacerdotum eo loco, quo prius fuerant cum omni cautela et reverentia collocata, glorificantes et collaudantes clementiam Redemptoris, qui afflictis Tranensibus populis diurnam hostium oppressionem abstulit, et concessit benignum tutorem atque custodem. Vir igitur ille non solum qui sanctum corpus, sumpto pretio, vendiderat, verum etiam qui ex eo propagati sunt in generatione et generatione, famis penuria cruciantur usque in hodiernum diem.

*AUCTORE
ANONYMO,
EX MSS.*

*Pars media
restituatur
Tranensibus.*

6 Interea Theodosius b Orietana Sedis Antistes cum Beneventano Principe caritativam inierat amicitiam; in cujus dilectione confusus, petiit ab eo aliquantum partis pretiosi corporis. At ille petitionibus ejus satisfaciens summa cum diligentia concessit, quod fraterna devote caritas posebat: suscipiensque tanti thesauri munus magna cum exultatione apud Brundisium loco pristino collocavit.

*b
Pars Brundisii.*

7 Ideoque, dilectissimi fratres, in hujus diei solennitate Beneventum gaudeat, et exultet Tranum, Brundisium lætetur, quia meruimus tantum ac talem habere Patronum. Idem enim beatissimus Christi Confessor cunctorum attendat affectum, exaudiat preces, et sicut in cælestibus regnis cum Sanctorum agminibus sine fine jubilat; ita et nos, qui ejus colimus celebritatem in terris, perpetuæ beatitudinis gaudii faciat esse consortes. Potens est enim gloriosus Antistes sua nos intercessione ab imminenti liberare periculis, et a futuris adversis. Rogemus itaque cum toto cordis affectu, et nostri Patroni suffragia imploremus suppliciter, dicentes: S. Leuci adjuva nos, miserere supplicantibus te, succurre miseris populorum tuorum, sentiamus patrocinium salutis tuæ in tempore nostræ necessitatis; attende vota, lacrymas respice, subveni afflictis, tuere pupillos, et viduas, protege Abbates, annue monachis, Præsules dirige, Clericos roborata, memento Christianorum omnium, præcipue Joannis c Tranensis, Si- pontini, atque Garganensis Archiepiscopi; nec non Pontificalis et Augustalis d Sinkelli, qui tua præ omnibus devotissime festa venerantur, præstante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per infinita secula seculorum. Amen.

*Epilogus, cum
Sancti invo-
catione.*

c

d

NOT. 146.

a Ea Sedes cum Barensi unita nunc est.
b Uria, Ὑρία Γραβις, et Ουρία, atque Ουριανόν, vulgo nunc Oria, urbs inter Brundisium et Tarentum, Episcopalis, sub Archiepiscopo Tarentino.

c Nunc Sipontinus, sive Manfredoniensis Archiepiscopus cum Montis Gargani Episcopatu conjunctus est, at non cum Tranensi.

d Cum soleant scriptores præcipue sibi ipsis implorare Sanctorum patrocinium, verisimile est hunc auctorem Syncellum fuisse, cum solum Archiepiscopi et Syncelli peculiariter meminisse Sanctum velit.

DE SANCTIS MARTYRIBUS HISPANIS,
AGENTO, DONATO, AUGUSTINO,
SALVIO, FELICE, DONATO PRESBYTERO, FLORO, GEMINO,
PACIO, PAUSALINO, EUGENIO, STEPHANO, PHILONE,
FELICITATE, CYRIACO, EBICIARIO, CASTOLIO, MOROSITO,
CASTOLIO ET VII ALIIS.

XI JANUARIJ.

Martyrologium ms. S. Hieronymi : In Hispaniis Agenti, Donati, Augustini, Salvii, Felicis, Donati Presbyteri, Flori, Zemini, Pati, Pausalini, Eugeni, Stephani, et aliorum XII. In antiquo ms. Hibernico conventus Dungalensis quorundam ex his mentio fit, nimirum Augusti, Donati, Felicis, Pausalini, Eugenii; nisi hic socius sit SS. Quincti, Januarii, Philoromi, etc. de quibus actum est. Aliquorum detrita nomina sunt. Adduntur SS. Philon, Felicitas, Cyriacus, Ebiciarius, Castolius, Morositus, item Castolius. An hi ex duodecim illis sociis sunt, quorum Martyrologium S. Hieronymi reticet nomina? ms. Rhinoviense : In

Africa Felicis. An hic est forte qui cum aliis in Hispania passus dicitur, et in alterutro loco mendum inest; Florarium Sanctorum ms. Carthusiani Colon. in Addit. ad Usuardum, et Maurolycus iisdem prorsus verbis : Item Eugentii et Felicitatis Martyrum. Martyrologium Coloniense antiquum : Eodem die Sanctorum Eugenii et Felicitatis Martyrum. Hic forte Eugenius, aut qui supra inter Martyres Africanos, aut inter hos Hispanos recensetur. Felicitas seorsim celebratur in antiquissimis mss. Kalendariis monasteriorum S. Maximini et Epternacensis, quorum hoc annexitur ms. Martyrologio S. Hieronymi.

DE SS. PETRO, SEVERO, LEUCIO,
CONFESSORIBUS, ALEXANDRIÆ.

XI JANUARIJ.

Beda, Usuardus, Ado, Notherus, Bellinus, Maurolycus : Apud Alexandriam natalis sanctorum Confessorum Petri, Severi, Leucii, quorum gesta habentur. Vetus quoque Romanum, aliisque omnia Martyrologia Confessores appellant : solum Romanum ex editione Baronii Martyres facit. Leucii nomen varie expressum. In vetere Romano, ms. Hibernico conventus Dungalensis, et Maurolyco Lucius dicitur; in multis excusis et mss. Leontius : in Lubecana Usuardi editione anni 1473, Genucius, uti et Severus, Severinus : in Nothero et ms. S. Hieronymi Leucus, in ms. S. Richarii Eutychnus : in ms. monasterii S. Laurentii Leodii, Seleucus : in ms. Florario Leontius, alias Seleucus. Martyrologium ms. S. Hieronymi sic habet : In Alexandria Petri, Leuci, (deinde verbum unum alterumve est litura inductum) Confes. et Alolami. ms. Rhinoviense : In Alexandria Petri, Absalmi, Philoromi. Absalmus idem hic est verisimiliter, qui in S. Hieronymi, Alolamus dicitur, de quo pluribus egimus in Januarii. De Philoromo actum ante.

ronymi Leucus, in ms. S. Richarii Eutychnus : in ms. monasterii S. Laurentii Leodii, Seleucus : in ms. Florario Leontius, alias Seleucus. Martyrologium ms. S. Hieronymi sic habet : In Alexandria Petri, Leuci, (deinde verbum unum alterumve est litura inductum) Confes. et Alolami. ms. Rhinoviense : In Alexandria Petri, Absalmi, Philoromi. Absalmus idem hic est verisimiliter, qui in S. Hieronymi, Alolamus dicitur, de quo pluribus egimus in Januarii. De Philoromo actum ante.

DE S. SALVIO MARTYRE IN AFRICA.

XI JANUARIJ.
S. Salvii natalis.

Hujus omnia Latinorum Martyrologium meminere; vetus Romanum, Adonis, Bedæ, Usuardi, Notheri, Rabani, Bellini, Maurolyci, Galesinii, etc. adduntque in ejus natali sermonem a S. Augustino habitum ad populum Carthaginensem; cujus meminit Posidius in Indiculo cap. 3, per natalem S. Salvii Martyris contra supradictos, etc. At cap. 9, meminit alterius, de natali S. Salvii tractatus. Ejus corpus, ut scribit in Notis Galesinii, in basilica Carthaginensi honorifice religioseque olim reconditum fuit. De eo Wandelbertus :

Salvius hinc trinas Karthagine consecrat Idus. Male ms. Cusanum, Salvimus, Bellinus, Maurolycus, et alii, Silvium vocant : editio Parisien. Usuardi anno 1336 male Salinium, et Lubecana anni 1473, Salinum : ms. Martyrol. monasterii S. Maximini Trevir. Sale. Perperam idem ms. et Rabanus Confessorem appellant, cum ceteri ex Posidio Martyrem fuisse tradant. Neque sat probatur quod ms. Martyrol. monasterii S. Martini Treviris, et ms. Ecclesiæ S. Mariæ Ultrajecti habent Episcopum fuisse.

2 Ne quis autem decipiatur, alius longe ab hoc est Alius Salvius hæreticus. Salvius ille hæreticus Donatista factionis Maximianistarum. Membresitanus in Africa Pseudoepiscopus, qui, ut refert S. Augustinus lib. 4. Contra Cresconium Grammaticum cap. 48 et 49, coram Serrano Procos. a Restituto itidem Donatista, sed alterius factionis, jam gravis ætate accusatus, atque a Procos. ex Bajacensi Donatistarum synodo damnatus est. Sed cum pro defendendis ex quantacumque parte sedibus suis, etiam post Procos. judicatum, turbæ sibi faventis (Membresitanorum scilicet) fiducia repugnare tentaret, victus aliquando comprehensus est ab Abitinensibus, non jam ducendus ad judicium, ubi in partes fuerat prolata sententia, sed pompa miserabili triumphandus. Capto enim seni, mortuos canes aligaverunt in collo, et sic cum illo quantum libuit saltaverunt : et quidem, ut idem ait Augustinus lib. 3, contra epistolam Parmeniani cap. 6, ad turpes voces cantationesque plagasque et contumelias intulerunt. Non tamen narrat Augustinus ab iis occisum, ut vult Baronius in Notis hic, qui Pseudomartyrem appellat.

Hæretici in suos sævi.

DE

DE S. ALEXANDRO MARTYRE, EPISCOPI FIRMANO, IN PICENO.

XI JANUARI.

Martyrologium Romanum : III Id. Januarii, Firmi in Piceno S. Alexandri Episcopi et Martyris. Acta ejus videntur intercidisse, urbe Firmana a Frederico I, Imperatore incensa. Hæc de eo scribit Ferrarius in catalogo Sanctorum Italia, et ex tabulis Ecclesie Firmanæ: Alexander Firmanus patria, ex Sinigarda familia fuisse traditur: qui factus Firmanæ Ecclesie Episcopus, ab hostibus fidei Catholice, haud procul ab urbe, in via quæ ad

cœnobium S. Savini ducit, ob ejusdem fidei defensionem interfectus, martyrio coronatus est. Cujus corpus in basilica Metropolitana, in arca marmorea conditum quiescit : ubi epitaphium litteris Longobardicis scriptum hoc legitur : HIC JACET RECONDITUM BEATISSIMUM CORPUS GLORIOSI MARTYRIS ET EPISCOPI ALEXANDRI. Cujus memoria III Id. Januarii Firmi celebratur, prout in Romano Martyrologio annotatur.

DE S. PALÆMONE ANACHORETA.

SECOLO IV.
XI JANUARI.
S. Palæmonis
natalis.

Natalem Palæmonis Abbatis consignat hoc die Martyrologium Romanum, hic verbis : In Thebaidæ S. Palæmonis Abbatis, magistri S. Pachomii. Quædam de eocommemorat scriptor vitæ S. Pachomii, qui infra num. 8, quæ scribit testatur se didicisse a sanctis hominibus Dei, qui simul cum Pachomio multo tempore erant morati. Eam vitam Latine vertit Dionysius Exiguus initio sexti seculi, accurate in vitis PP. edidit Rosweydyd noster; nos post Rosweydyd mortem cum aliis aliquot mss. contulimus. Eam XIV Maii dabimus, hic illa solum excerpimus, quæ ad Palæmonem pertinent. Eadem vita a Lipomano et Surio edita est alio interprete; in ea passim pro Palæmone Palamon appellatur.

Res gestæ.

VITA

EX HISTORIA VITÆ S. PACHOMII.

CAPUT I.

S. Palæmon monachum consecrat
S. Pachomium.

Constantinus Imperator pietate ac fide, qua Christo credidit, a victoriam de hostibus consecutus, tirones jussit absolvi. Sic Pachomius optata sibi libertate concessa, protinus ad Thebaidis ulteriora regreditur: et ingressus ecclesiam, quæ est in vico, cui cognomen est b Chinoboscium, fit illico catechumenus, et post paullulum gratiam lavacri vitalis adipiscitur: et ipsa nocte, qua mysteriis sacris imbutus est, vidit in somnis veluti rorem cælitus allapsam suam replese dexteram, c et in mellis crevisse pinguedinem: audivit quoque vocem dicentem sibi: Considera Pachomi quod geritur. Est enim hoc signum gratiæ quæ tibi a Christo collata est. Hinc itaque divino inflammatus affectu, et ex dilectionis jaculo salubri vulnere sanciatu, totum se disciplinis atque institutionibus divinis subjugavit.

a
b
c
Pachomius baptizatur, ad studium pietatis excitatur.

2 Audivit autem quemdam anachoretam, cui nomen erat Palæmon, intra eremi secreta Domino servientem: ad quem confestim cum eo cupiens habitare, perrexit, et pulsans ostium cellulæ ejus, precabatur ingressum. Cui senex aliquantulum patefaciens aditum, dixit: Quid vis? aut quem quæris? Erat enim severo adspectu, propter quod multo tempore solitarius vitam rigide conversationis exegerat. Respondens autem Pachomius, ait: Deus me misit ad te, ut monachus fiam. Cui senior: Non potes hic, inquit, monachus fieri: non enim parva res agitur, si veri monachi conversatio casta pensetur; nam plures huc dudum venientes, affecti tædio, perseverantiæ non tenuere virtutem. Et Pachomius: Non sunt, inquit, æquales omnium mores: idcirco precor, ut

me digneris excipere: et processu temporis tam voluntatem meam, quam possibilitatem plenius approbabis. Et senior ait: Jam tibi præfatus sum, quod hic fieri monachus nullo modo possis: perge magis ad aliud monasterium; et cum tantisper ibidem continentie operam dederis, tunc ad me regredere, teque sine mora suscipiam.

3 Veruntamen adverte quod dico. Ego hic, fili, satis frugaliter vivo. Nam nimis ardua et durissima conversatione me castigo, nullius rei cibo utens, nisi tantum panis et salis; ab oleo autem et vino in totum prorsus abstineo. Vigilo dimidium noctis: quod spatium vel in oratione solemniori, vel in meditatione divinæ lectionis insumo: interdum quoque totam noctem duco pervigilem. Hæc autem audiens Pachomius, expavit; ut solent pueri magistrorum vereri præsentiam: sed gratia Domini roboratus, omnem hunc laborem tolerare proposuit, senique respondit: Credo in Domino Jesu Christo, qui mihi fortitudinem patientiamque præstabit, ut dignus efficiar tuis adjutus precibus, in sancta conversatione per omnia vitæ meæ curricula permanere.

4 Tunc S. Palæmon spiritualibus oculis intuens Pachomii fidem, tandem patefecit aditum: eumque suscipiens, habitu monachi consecravit. Morabantur ergo simul, abstinentiæ atque precibus operam dantes. Texebant quoque cilicia, et laborabant manibus suis, juxta beatum Apostolum, non tantum pro sua refectione vel requie, sed ut haberent unde tribuerent necessitatem patientibus. In vigiliis etiam cum nocturnas orationes celebrarent, si quando senior vidisset somno Pachomium premi, educens eum foras, arenam portare præcipiebat de loco ad alterum locum: et tali exercitio mentem ejus gravatam somni pondere sublevabat, instituens ac formans eum, ut sollicitus esset in precibus, dicens ei: Labora Pachomi, et vigila, ne quando (quod absit) ab hoc nunc incepto proposito te amoveat is qui tentat, et inanis fiat labor noster. Quæ cuncta Pachomius obedienter ac sollicitè suscipiens, ac de die in diem sancte continentie profectibus crescens, venerabilem senem nimis alacrem lætumque reddebat, ita ut Christo semper pro conversatione ejus gratias ageret.

a Debellati Maxentius anno Christi 312, sequenti Galerius Maximinus, sapius Licinius, qui tandem Thessalonice, quid novus res moliretur, anno 325 peremptus est, et finem dedit armorum civilium. Sed Maxentiano bello, non Liciniano, militasse Pachomium ostendit Rosweydyd in Notat. ad ejus vitam.

b Urbs est Thebaidis χινωβουσκία, in Panopolitenomo, apud Ptolemæum, quæ a pascentis anseribus habere nomen videtur; est enim χιν anser, et βουσκειν pasco, et χινωβουσκίον, locus ubi aluntur anseres. Verum Stephanus, ex Alexandri Egyptiacis, negat ullam eam esse illius appellationis causam, cum nemo isthuc pascat anseres viderit. Aliquoties in vita Pachomii mentio fit Chinobosciorum monasterii.

Palæmonis
abstinentia,
vigilia, preces.

Pachomium
monachi habitu consecrat.

Ephes. 4. 28.

Ejus somnolentiam pellit.

Chinoboscia.

c In

EX VITA S. PACHOMII. Lac et mel,

Vinum et lac, post baptis- mum.

c In primitiva Ecclesia baptizati mellis et lactis dulcedinem degustabant. Tertul. de corona militis, cap. 3. Inde suscepti lactis et mellis concordiam prægustamus. Et lib. 1, contra Marcionem, cap. 14, nec mellis et lactis societatem, qua suos infantat S. Hieronymus adversus Luciferianos cap. 4, id per traditionem in Ecclesis observari scribit ad infantie significationem. Sic in Occidentis Ecclesis lac et vinum præberi solere baptizatis idem testatur in cap. 55, Isaia ad significandum innocentiam et sapientiam. Consule Rosweydi Notas ad vitam Pachomii.

CAPUT II.

Pascha celebratum. Monachi arrogantia et incontinentia punita.

Per idem tempus sacratissimus dies Paschalis advenerat, et ait ad Pachonium senior : Quoniam cunctorum Christianorum universalis est ista festivitas, nobis quoque para, quæ usui nostro sunt congrua. Tunc ille promptus ad obtemperandum, id quod sibi præceptum est implevit : præter solitum namque parumper accipiens olei, cum salibus tritis admiscuit. a Lapsanas enim, id est agrestia olera, et herbas alias præter oleum consueverant edere. Cum ergo præparasset, ait ad senem : Feci quod tua paternitas imperavit. Cumque post orationes B. Palæmon accessisset ad mensam, vidissetque olei apparatus cum salibus, fricans manibus frontem, et ubertim fundens lacrymas ait : Dominus meus crucifixus est, et ego nunc oleum comedam? Cumque rogaret eum Pachomius, ut modicum quid ex eo sumeret, nullatenus acquievit. Tunc pro more sale et pane allato ad manducandum pariter consederunt. Quæ senex Crucis Christi signo, sicut consueverat, benedicens, cibum uterque sumperunt, Domino gratias (ut par fuerat) humiliter exhibentes.

Lautioribus cibis, etiam in Paschate, abstinet ob Passionem Christi.

Reprehendit arrogantis monachi factum.

Prov. 28. Eccli. 2.

Hic a dæmone fœdè delusus, in luxuriam consentit.

6 Una vero dierum, cum vigilantes simul Palæmon et Pachomius accederent ignem; quidam Frater superveniens, apud eos manere voluit. Qui cum susceptus esset, inter verba (ut fieri solet) erupit, et dixit : Si quis fidelis est ex vobis, stet super hos carbones ignis, et orationem Dominicam sensim lenteque pronuntiet. Quem B. Palæmon intelligens superbie tumore deceptum, commonuit, dicens : Desine Frater ab hac insaniam, nec tale quid ulterius loquaris. Qui correptione senis non solum non profecit in melius, sed plus elatione mentis inflatus, super ignem stare cœpit audacter, nullo sibi penitus imperante: eratque conspicere, quomodo cooperante inimico humani generis, et Domino permittente, nequaquam perustus fuerit ignis acta. Hoc ipsum vero quod gessit impune, ad augmentum profecit ejus insaniam, secundum quod scriptum est : Ad pravos pravos vias mittit Dominus. Hoc itaque cum fuisset factum, postera die idem Frater mature proficiscens, ac velut exprobrans eis, aiebat : Ubi est fides vestra?

7 Post non multum vero temporis cernens diabolus, eum sibi per omnia mancipatum, et facile ad quæ vellet facinora eum posse impellere, transfiguravit se in mulierem pulchram, splendidis vestibus adornatam, et cœpit ostium cellæ ejus vehementer extundere. Qui cum apperisset, ait ei diabolus in habitum mulieris immutatus : Obsecro te, quia nimis a creditoribus urgeor, et metuo ne me aliqua pericula comprehendant, recipias me in tuam cellulam, quoniam debitum solve re nequeo, quatenus per te salva facta, gratias referam; Deus enim me direxit ad te. Qui a cœcitate mentis penitus obscuratus, nec valens discernere quis esset, qui sibi talia loqueretur, diabolum miser in suum recepit exitium. Tunc hostis nostræ substantiæ, videns eum ad omne scelus esse præcipientem, immisit ei turpem concupiscentiam. Qui mox cessit inimici suggestionibus : et ejus, quasi muliebres, petivit amplexus. Quem spiritus immundus invadens, elisit atrociter : et revolutus super pavimento, veluti mortuus diu multumque permansit.

8 Post aliquantos autem dies tandem in se reversus,

et dementiæ propriæ sero poenitens, ad S. Palæmonem venit : et cum magno fletu quid sibi accidisset exposuit, vociferans et dicens : Agnosco, Pater, agnosco, quod ego causa perditionis meæ existam. Bene enim me commonere dignatus es, sed ego infelix, qui te audire contempsi. Quapropter obsecro, ut me sanctis orationibus tuis adjuvare digneris, ne sub ingenti periculo constitutum discerpat inimicus et perimat. Cumque ista cum lamentis prosequeretur et fletibus, et S. Palæmon Beatusque Pachomius lacrymas pro eo funderent compatientis affectu; subito correptus ab immundo spiritu, de conspectu eorum prosiliit, et per deserta discurrens agebatur infrenis. Pervenit autem ad civitatem b Panos nomine, ac deinceps in fornace balnei per amentiam sese præcipitans, incendio protinus interiit.

Implorat preces S. Palæmonis.

Misere perit.

b

a Proverbium Lapsana vivere, de tenui et paupere victu Dioscorides lib. 2, cap. 142, λαψάνων vocat; Cassianus lib. 4, instit. cap. 11 et 22, Lapsanium, et Lapsania appellat. b Panopolis Ptolomæo urbs Thebaidos.

Lapsana.

CAPUT III.

Pachomii virtutes et revelationes Palæmoni indicate. Hujus obitus.

Hæc audiens vidensque Pachomius, magis ac magis incubuit abstinentiæ tenere mensuram : et cum in omnibus, tum maxime in orationibus animum servare pervigilem, juxta illud quod scriptum est : Omnia custodia serva cor tuum : intantum, ut eum senex miraretur attonitus, quia non solum consuetam abstinentiæ regulam alacer extrinsecus exequabatur, sed etiam intrinsecus conscientiam suam juxta celestium formam studebat exhibere purissimam, sicut beatus Apostolus dicit : Gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ: certus, ex hoc magnam sibi in cælestibus parare mercedem. Nam et cum divinas Scripturas legeret, memoriæque mandaret, non id passim negligentem faciebat, sed unumquodque præceptum solerter examinans, ac pia mente pertractans, studebat indies opere perficere, quæ memoria retentabat. Præcipue vero humilitatis ac patientiæ munere, et erga Deum proximumque purissima dilectione præ multis nitebatur excellere. Hæc autem aliaque ejus plurima didicimus a sanctis hominibus Dei, qui simul cum eo multo tempore sunt morati : quibus etiam vitæ spiritualis exempla contulerat, post lectionem divinæ legis, ea quæ ad edificationem animarum pertinent, diligenter exponens. Quæ quia multa sunt, et vires nostræ parvitatibus excedunt, non omnia præsentis stylo perscripsimus. Non enim sumus idonei, tanti viri merita eloquio pari depromere.

Pachomii perfectionis studium.

Prov. 4. 25.

2. Cor. 1. 12.

Attentio in lectione.

Alia ejus virtutes.

Patientia.

10 Igitur erga locum montis, ubi Sancti morabantur, plena spinis eremus adiacebat : ad quam sæpe Pachomius veniens ligna legere, super spinas nudis pedibus incedebat, et cum infingerentur ei plurimæ, lætabatur, patienter ac fortiter ferens, recolens quod Dominus noster in cruce clavis fuerit dignanter affixus. Diligebat autem anachoresim plurimum, frequenter expetens solitudinem; et illic diu in oratione persistens Domino supplicabat, ut tam se quam omnes homines ab universis inimici fraudibus clementer eriperet.

Amor solitudinis.

11 Quodam vero tempore contigit, ut Pachomius procul a cella sua progressus, veniret ad quemdam vicum, cui nomen est a Tabennense, in quo tunc nullus penitus habitator existebat. Ubi cum pro more diutius in orationibus perduraret, vox ad eum cælitus delata est, dicens : Mane hic o Pachomi, et monasterium construe. Venturi sunt namque ad te quamplurimi, tua cupientes institutione proficere; quibus ducatum præstabis, juxta regulam quam monstravero tibi. Et protinus apparuit Angelus Domini, deferens ei tabulam, in qua erat omnis forma institutionis adscripta, qua docendi forent, quicumque ad ejus magisterii

Divinitus jubetur monasterium construere.

Regulam ab Angelo accipit.

gisterii

gisterii studia pervenissent. Quam regulam Tabennenses hodieque custodiunt, eodem cibo semper utentes et habitu, ipsam quoque disciplinam sollicita circumspectione servantes. Nam monachi qui ibidem commanent, non solum more, sed et robore corporis, et locorum situ præceteris longe diversi sunt: et necesse est, eos diversam quoque regulam custodire.

12 Hanc ergo vocem Pachomius mentis sinceritate discernens, quam illi divina gratia et merita vitæ contulerant, agnovit ad se cælitus delatam, Regulasque valde mirabiles approbavit. Tunc reversus ad venerabilem senem Palæmonem, retulit quemadmodum voce sit divina commonitus, obsecrans, ut secum pariter veniret ad locum, quo possent Domini mandata explere. Qui nolens eum in aliquo contristare, utpote carissimum filium, precibus ejus illico paruit, atque ad præfatam villam cum eo pervenit, modicamque ibi cellulam construentes, lætabantur in Domino, promissionum ejus beneficia præstolantes. Post aliquantum vero temporis ait Palæmon ad Pachomium: Quoniam cerno gratiam a Deo tibi collatam, et deinceps istic permanere disponis; veni statuas inter nos pactum, ut non dividamur ab invicem, sed quamdiu in hac luce versamur, visitatione nos consolemur assidua. Utrique placuit hæc pactio, quam omni tempore vitæ suæ tam beatus senex quam Beatus Pachomius sollicitius sunt executi.

13 Inter hæc venerabilis idem Palæmon dolore splenis, qui ex nimia continentia illi provenerat, toto corpore gravi cepit ægritudinis incommodo laborare. Nam sumebat escam, potu sæpius abstinens: item solummodo bibebat, nihil cibi percipiens. Rogatus igitur ab aliquibus Fratribus, qui ad eum gratia visitationis advenerant, ne penitus corpus debile frangeret, sed ei aliquantulum solatii pateretur impendi, tandem cessit orantibus, ut victu congruo attenuata membra refoveret. Sed non hoc diutius pertulit. Nam

graviore solito dolore splenis expertus, relicta ciborum insolentia, ad antiquum victum sine dilatione revertitur, dicens: Si Martyres Christi alii per frustra lacerati, alii capite cæsi, nonnulli etiam ignibus sunt cremati, et tamen usque ad finem fortiter pro fide toleraverunt; cur ego patientiæ præmia, parvis cedens doloribus, impatienter abjiciam, et desiderio vitæ præsentis, afflictiones momentaneas inaniter expavescam? Denique suadentibus acquievi cibos insolitos sumere, qui mihi dolores auxerunt potius, quam ullam requiem præstiterunt. Recurram igitur ad prisca remedia, et continentia subsidia non relinquam, in quibus est (ut ego certus sum) omnis post Deum requies et vera lætitia. Non enim propter homines hæc arma suscepi, sed ob amorem Christi his certare disposui.

14 Sic itaque viriliter agens, intra mensem dierum valido languore consumptus est. Ad quem Pachomius veniens, fovebat eum ut patrem, deosculans pedes ejus, atque complectens; et veluti valefaciens, sic eum videbatur affari. Venerabilis autem senex, omni virtutum gratia cumulatus, et plenus dierum, sicut scriptum est, quievit in pace. Tunc sanctus Pachomius corpus ejus sepelivit: cujus anima suscepta choris Angelicis, ad cælos evecta est. Quo peracto, Pachomius ad proprium diversorium revertitur.

a Cassianus lib. 4. Institutionum cap. 1. Quædam scilicet de Ægyptiorum, quadam Tabennensiotarum regulis admittentes, quorum est in Thebaide cenobium, quanto numero copiosius cunctis, tanto conversationis rigore districtius. Siquidem in eo plusquam quinque millia Fratrum sub uno Abbate reguntur, et cap. 30. Monasterium Tabennensiotarum, expetivit, quod sciebat cunctis monasteriis esse districtius. Erat id ad ultimas partes Thebaidis, ut ibidem dicitur. Sub Syene, ut in epistola ad Lausum scribit Palladius. Fuit ut lib. 3 de vitis PP. ait Ruffinus, monasterium multorum in regione Tabennensiotarum Præpositus Pachomius. Erat isthic et monasterium seminarum, ut constat ex lib. 8, de vitis PP. libel. 48, num. 19.

Mortuus.

Sepelitur a Pachomio.

Tabenna.

Cum Palæmone Tabennam pergit.

Invicem postea invicem sunt.

Palæmon agrotat.

Pristinam abstinenciam in morbo retinet.

DE S. HORTENSIO EPISCOPO.

XI JANUARI. **M**artyrolog. ms. S. Hieronymi: Et depositio Hortensii Episcopi. Idem celebratur in ms. Martyrol. Hibernico conventus Dungallensis. Nihil alibi de eo legimus.

DE S. THEODOSIO ANTIOCHENO, ABBATE MONASTERII IN SCOPULO.

CIRCITER AN. CHR. CXXXI. XI JANUARI. Duo hoc die Theodosii Abbates.

Duo hoc die celebrantur a Græcis Theodosii, ambo vitam initio anachoreticam auspicati, ambo deinde celebres fundatores cenobii; juniore nomen adhæsit Cenobiarchæ; seniori vero Antiocheni; inde namque ortus erat, e Cappadocia alter. Antiocheni hic duplicem vitam damus, unam e Menæis, alteram ex cap. 10, Philothei, seu libri 9, de vitis Patrum, auctore cævo Theodoro Cyri Episcopo. Submetimus de miraculis ab eodem patris caput 80, 81 et 85. Prati spiritualis, seu libri 10, de vitis Patrum, in quo libro frequens hujus S. Theodosii ejusque monasterii mensio fit, et varix anachoretarum, qui deinde in ejus monasterio vixerunt, virtutes et miracula describuntur, ut cap. 82, 83, 84, 86, 90, 91, 95 et 190, in quibus passim nominantur montes monasterii Abbatis S. Theodosii in Syria, et quidem eorum unus dicitur Phterigijs, supra Rosum, prope Priapen fluvium, et juxta monasterium Abbatis Theodosii in Scopulo. Multa tamen eodem libro narrantur de monasterio S. Theodosii Cenobiarchæ, quæ perperam in titulis capitum tribuantur monasterio S. Theodosii Antiocheni, sive in Scopulo.

VITA

Ex Menæis Græcorum.

Hic sanctus Pater noster diversus est asceta, seu anachoreta, a a priore Theodosio, civis Antiochenus, claris parentibus natus. Hic cum olim Dominicam vocem attentius audiret, relicta domo, opibus, cognatis, aliisque omnibus, silvas mari proximas ingressus, cellam angustissimam excitavit; vitamque solitariam amplexus, vestes cilicinas induit, gravesque ferro catenas interius, unam a cervice pendentem, alteram lumbos stringentem, singulasque alias in singulis manibus gestavit; precibusque et manuariis laboribus intentus, prava corporis desideria, fastumque, et alias improbas cupiditates domuit et fregit. Squalenti erat coma et ad pedes usque promissa. Conficiebat subinde sportulas; subinde b hortulos in rupe excolebat, olera que conserebat, ex quibus sibi et peregrinis adventantibus victum parabat.

2 Temporis autem progressu cum fama viri gloriaque longe lateque spargeretur, hominumque concursus ad illum frequentes fierent, qui illius vitam et institutum sequi cupiebant, receptis illis solitudinem quasi in cælestem urbem convertit.

a S. Theodosii patri, genus,

vita eremitica perquam austeram,

externa exercitatio.

Discipuli.

AUCTORE THEODORETO.

c reverentia apud Barbaros, reditus in patriam,

Rom. 12. 19. Matth. 2.

mors.

3 Cum vero c Agareni, seu Saraceni, viciniam illam eremi percurrerent, illaso quidem Beato, cujus aspectum verebantur, recessere. Theodosius tamen frequentiore illorum transitu veritus, solitudine illa relicta in patriam rediit, ibique modicum tuguriolum fixit, ubi cum vitæ consortibus, cælestibus exercitationibus vacavit; præfatus apud suos, et si tum Agareni ipsos reveriti fuissent, scriptum tamen esse in litteris sacris ad nostram cautelam, uti demus locum iræ, Christumque ipsum refugisse ab Herode in Ægyptum, quo doceret ne periculis nos objiceremus. Quid enim volentibus religiosam vitam exercere obsit patria? Cum ergo paullulum ibi supervixisset, abiit ad cælum.

a Prior dicitur Theodosius Comobiarcha, quia licet junior prius tamen in Mensis celebratur. b Græce εὐχάριστος παρὰ τὸν ἑρῆμον, ἐν τῷ ἔργῳ. De arura consule Onomasticon Rosweydi ad vilas Patrum. c Theodoretus Isauri.

ALIA VITA

Ex Theodoreti Philotheo, cap. 10.

a b

S. Theodosii cella,

c

patria, genus,

Matth. 13. 46. austeritas vita,

d coma protiza,

oratio,

opus manuum,

discipuli,

2. Thessal. 3. 8.

Act. 20. 34.

adhortatio ad laborem,

Rosus est oppidum Ciliciæ, ab dextra ei qui navigat in Pontum Cilicium. Hujus ad Orientem et meridiem est mons altus, spatiosus; et umbrosus, alit autem feras in nemoribus. In eo cum quemdam ad mare vergentem c lucum invenisset magnus et vulgo celebratus Theodosius, quadam modica extracta domuncula, Evangelicum vivendi institutum solus amplectebatur, vir oriundus quidem Antiochia, insignis autem claritate generis: sed tamen et domo, et cognitione, et omnibus aliis relictis, pretiosissimam, ut Evangelice dicam, emit margaritam. Ac de ejus quidem a cibo abstinentia, et quomodo humi cubaret, et cilicio indueretur, supervacancum est dicere iis, quiejus vident discipulos et solades, et in eis eandem cernunt vivendi formam. Hæc tamen ille insigniter persequebatur, ut qui seipsum certantibus exemplar proponeret. His autem adiciebat ferreum onus collo et lumbis et amabatur manibus. Porro autem gestabat quoque d comam sortidam, et quæ ad ipsos usque pedes pertingebat, et ulterius etiam progrediebatur, et ideo erat lumbis ejus aligata.

2 Deprecatione autem et hymnodia utens assidue, cupiditatem, et iram, et arrogantiam, et alias animi belluas sopiebat. Labores autem semper augens laboribus, persequebatur eam quoque quæ manibus fit operationem: nunc quidem sportellas quæ vocantur, et vimineas crates contextens; nunc autem parva prædia in saltu efficiens, et semina dejiciens, et illinc quantum victui satis esset, colligens.

3 Postquam autem procedente tempore ejus fama pervasit in omnem partem, multi multis ex locis concurrebant; ejus et habitationis, et laboris, et instituti esse socii cupientes: quos quidem excipiens, ad eandem vitam deducebat. Et videre licebat alios quidem vela, alios vero sagum ex pellibus textentes: alios vero crates vimineas vel sportellas connectentes, alios vero terram colentes. Et quoniam locus erat maritimus, ad transmittendum quoque quadam constructa navicula, quæ ponto appellatur, ea utebantur ad ea quæ erant inferenda, et exportans opera eorum qui simul habitabant, et importans ea quæ erant necessaria. Memor enim vocis Apostolicæ quæ dicit: Noctu diuque operantes, ne essemus oneri alicui vestrum; et: Manus hæc mihi et iis qui erant me cum suppeditarunt; et ipse laborabat, et hortabatur suos contubernales, ut cum animæ laboribus, corporis quoque labores conjungerent. Est enim absurdum, ut ii quidem qui aluntur in vita seculari, se affligentes et laborantes alant filios et uxores, et præterea et tributa conferant, et ab eis exigantur vectigalia, et Deo offerant primitias, et mendicorum pro viribus

medeantur inopiæ; nos autem non quæramus ex laboribus ea quæ sunt necessaria, idque cum vili quidem et modico cibo, vili autem veste utamur, sed sedeamus quidem compressis manibus, alienis autem fruamur laboribus. Hæc et talia dicens, hortabatur ad operandum, in tempore quidem, quæ sunt ubique præscripta, divina peragens officia: id autem quod intercedebat temporis, impendens operi.

4 Non levem autem curam gerebat hospitium, viris lenitate et morum mansuetudine ornatis, et in proximum caritate præditis, ut eis providerent, committens; ipse autem visebat et inspieiebat omnia, perscrutans an ex latis legibus unusquisque suo fungeretur officio. Hinc factum est, ut tam insignis et celebris esset ejus fama, ut qui navigabant, et plusquam mille stadiis aberant, Deum Theodosii invocarent in periculis, et Theodosii appellatione sedarent tempestatem.

5 Eum audaces quoque et immanes hostes sunt reveriti, qui maximam Orientis partem sunt de populati. Quis enim ex iis qui in nostro habitabili orbe terrarum habitant, non auditione accepit ea, quæ illo tempore facta sunt, ab iis qui olim quidem Solyimi, nunc autem nominantur e Isauri. Illi tamen, qui nec f oppido, nec vico pepercerunt, et quæcumque capere potuerunt, diripuerunt, et igni mandaverunt, sunt illam reveriti philosophiam, et cum solummodo panem petiissent, et ut pro se orarent significassent, illud illasum reliquere monasterium: idque non semel sed etiam bis fecere. Veriti tamen Præsides Ecclesiarum, ne pecuniæ cupiditate illis barbaris a diabolo immissa, captivum abduceretur magnum illud lumen (erat enim verisimile fore, ut magna vis pecuniæ ad eum redimendum transmitteretur ab omnibus qui habent in honore res divinas) ei persuadent ut se conferret Antiochiam. Jam enim captivos ceperant duos Præsides Ecclesiarum, eos quidem omni officii genere sunt prosecuti: cum autem quatuordecim millia aureorum pro utrisque accepissent, permiserunt ut redirent quo vellent. Postquam autem pervenit Antiochiam, habitavit quidem in habitaculo, quod invenit situm prope fluvium, omnes autem traxit ad seipsum qui sciunt talia colligere.

6 Dum autem me trahit impetus orationis, prætermisi narrare miraculum, quod a divino illo viro factum est, quod multis quidem fortasse videbitur esse incredibile, et tamen remanet in hodiernum usque diem, oratione testificans, et ostendens qualem apud Deum gratiam et fiduciam est consecutus hic vir admirabilis. Præceps quædam petra imminet monasterio quod ipse edificavit: erat autem primo sicca, et omni humore vacua. In ea fecit aqueductum, qui a vertice fertur in monasterium, tamquam qui motum aquarum haberet in potestate. Plenus autem fiducia in Deum, et firmiter credens, ut est verisimile, se Dominum habere benevolam et fidem habens in quam nulla cadebat dubitatio, ascendit in supremam partem ejus qui nunc est aqueductus, priusquam surrexissent solades ad preces consuetas. Et Deum precatus, fretus eo qui facit voluntatem timentium eum, virga, cui innixus erat, petram percussit. Ea vero rupta, aqua instar fluminis scaturiit: et monasterium ingrediens per aqueductum, et quantum ad omnem usum sufficit abunde suppeditans, in mare propinquum influit: et in hodiernum usque diem ostenditur, operans Moysaica magni Theodosii gratia. Sufficit vel hoc solum ad ostendendam viri hujus erga Deum fiduciam.

7 Cum autem Antiochiæ vixisset parvo tempore, migravit ad choros Angelorum. Per mediam autem urbem ferebatur sacrum corpus, tamquam aureis quibusdam coronis, feretro illo decoratum, cum omnes Duces concurrissent, et qui magnos suæ fidei credi-

hospitalitas,

miracula,

reverentia apud barbaros,

e f

reditus in patriam, et quare,

rivus e petra precibus elicitus,

Psál. 144. 19.

mors,

funus,

tos

reliquia,

g
sepultura,

h
i
successor,

cœnobium.

invocatio.

tos gerebant magistratus. De cubili autem erat magna iis et decertatio, cum id omnes auferre contenderent, et ex eo benedictionem et utilitatem percipere cuperent. Sic elatus, ponitur in aede sanctorum Martyrum, cum g Juliani, victoria insignis in pietate athletæ, fuisset et contubernalis et eodem tecto usus. Idem autem locus non excepit, qui illum quoque divinum et beatum h Aphraatem.

8 Gregis autem prefecturam accepit i Helladius ille admirabilis, qui in illis quidem locis perpetuus fuit sexaginta annis, deinde Cilicum divinitus electus est Antistes, cum neque priorem reliquisset philosophiam, et illis laboribus Pontificatus sudores quotidie adderet. Hujus cum Beatus quoque Romulus fuisset auditor dux maximi gregis fuit creatus. Permansit autem illius chorus in hodiernum usque diem, idem servans vitæ institutum. Est autem prope monasterium vicus, qui Syriace appellatur Maratus. Ego autem sine inposito huic narrationi, rogo ut ejus quoque consequar benedictionem.

a Rhosopolis urbs Cilicæ in miraculis S. Simeonis Stylite in monte mirabili, in 2, Nicæna Synodo Act. 4, Rhosus Stephano. Rossus Ptolomæo ad Issicum situm inter Issum et Seleuciam. Perperam ad Russos, seu Roxolanos, confugit Raderus in Notis ad vitam S. Romani Thaumaturgi in Menais 27 Novemb.

b Respectu Antiochie, seu Syriæ ulterioris, in qua Theodoretus scripsit.

c Idem Theodoretus sequenti capite 11. Magnus ergo Theodosius ab Antiochia profectus, cum in montibus Rosicis decertasset, et Antiochiam reversus esset, sic vitæ finem accepit.

d Theodor. Vitæ de S. Romano : Erat autem coma magno Theodosio similis : vestis autem ferrum similiter.

e Populi ad montem Taurum inter Lycaoniam et Ciliciam Stephano. Consule Ptolomæi tabulam 1 Asiæ, et lib. 3, cap. 4, de situ Galatiæ. Infestantur Isauri Armeniam et vicinas regiones circa ann. Chr. 403, ob quorum rabiem tum S. Joannes Chrysostomus e Cæsarea Arabiam abductus est. Conveniunt tempora, quod S. Theodosii discipuli et sodales a Theodoro referantur in vivis fuisse, cum hæc scriberet, qui citato anno 403, circiter octavum ætatis annum agebat. Consule dicta VIII Januarii ad vitam S. Atici, num. 33.

f S. Chrysostomus epist. 131 ad Elpidium : Nam ne castello quidem, perinde atque carcere, nunc inclusi, fidenti animo esse possumus, propterea quod Isauri hujusmodi arces obsidere non dubitent.

g Hic est S. Julianus Sabas, cujus ante vitam descripsit Theodoretus cap. 2, et referemus infra xiv Januarii, quo collitur.

h S. Aphraatem celebrabimus vii Aprilis, hunc Theodoretus adolescens vidit, et sanctæ illius dexteræ benedictionem percepit, ut cap. 8, in vita ejus referi. Hinc conjicimus S. Theodosium ad ann. Chr. circiter 412, vitam produxisse.

i Raderus suspicatur Helladium hunc colli a Græcis in Menais ix Novemb. quod iste examinabimus.

DE EODEM S. THEODOSIO,

Ex Prato spirituali Joan. Moschi.

De fonte concesso a Deo fratribus monasterii in Scopulo ad orationes Abbatis eorum Theodosii.

Cap. 80.

Pervenimus ad monasterium Abbatis Theodosii in Scopulo : (est autem mons inter Seleuciam et Rosum Ciliciæ) Patresque loci illius duxerunt nos supra monasterium, quantum est jactus sagittæ, et ostenderunt nobis fontem magnum valde ac speciosum, dixeruntque nobis : Fons iste, fratres, naturalis non est, sed nobis divinitus indultus est. Sanctus enim Pater noster Theodosius multum jejunavit, multumque lacrymarum fudit, ac multis orationibus et genuflexionibus obtinuit, ut Deus nobis aquæ istius solatium et usum prestare dignaretur. Ante enim ex torrente patres nostri aquam hauriebant : sed Deus, qui facit voluntatem timentium se, sua, infinita bonitate præstitit nobis aquæ istius benedictionem per orationes sancti Patris nostri.

Fons precibus S. Theodosii elicitus.

2 Verum ante hoc biennium quidam ex fratribus petierunt a Patre monasterii, ut lavacrum aedifica-

rent in monasterio. Abbas autem graviter id quidem ferebat, cessit tamen, fratrum infirmitati condescendens. Aedificatum est igitur lavacrum in monasterio, semelque tantummodo lavatum est in eo, cum statim exsiccatus est talis tantusque a Deo nobis præstitus fons. Et in veritate vobis dicimus, Christiani, multum jejunavimus, multum oravimus, multas genuflexiones egimus, ut aquam reciperemus, nihilque proficimus. Annus ergo integer sine aqua fontis impletus est, eramusque in magna tribulatione. Statim vero ut Pater noster bonus et mitis destruxit lavacrum, Deus aquam iterum reddidit nobis.

AUCTORE THEODORETO.

Exarscit ob lavacrum constructum.

Iterum fluit.

De puteo aqua impleto, submissa imagine ejusdem Abbatis Theodosii.

Narraverunt nobis Patres ipsi et istud, dicentes : Mulier quadam fidelis in partibus Apamæ his diebus puteum fodit : cumque plura expendisset, ingentesque labores tolerasset, et effosso puteo in magnam altitudinem, aquam non invenisset, in mœrore et afflictione multa erat, et propter laborem et propter impensas. Apparuit autem ei sic afflictæ mulier quadam in somnis, dicens : Mitte in Scopulum, et adduci tibi fac imaginem Abbatis Theodosii, et per ipsum tibi Deus aquam præstabit. Mulier autem protinus duos homines misit ex suis, accepitque imaginem Sancti. Quam cum in puteum submississet, statim aqua manavit, ita ut dimidium putei impleteret. Tulerunt autem nobis ex eadem aqua, et bibimus, et glorificavimus Deum.

Cap. 81.

Theodosii imago in puteo aquam evocat.

Quomodo triticum ejusdem monasterii germinaverit propter cessationem consuetæ elemosynæ.

Narraverunt autem nobis rursus et hoc, dicentes : Consuetudo fuit ut in cœna Domini pauperes omnes et pupilli regionis hujus confluerent huc, et acciperent medium tritici sextarium, benedictiones tredecim, et sextarium vini, mediumque sextarium mellis pro quolibet. Ante hoc autem triennium, magna tritici sterilitas fuit, vendebaturque triticum in regione hac, sextarii duodecim uno numismate. Cum ergo venissent jejuniæ dies, dicunt Abbati nostro quidam ex Patribus : Noli Domine Pater, secundum consuetudinem dare pauperibus triticum, ne desit monasterio, triticum enim non invenitur. Abbas autem cœpit dicere Fratribus : Non infringamus, filii, benedictionem Patris nostri Theodosii. Videte, mandatum, senis est, non expedit nobis illud transgredi. Vere ipse est qui curam nostri gerit. Fratres autem in sua perstiterunt sententia, dicentes Abbati : Non suppetit nobis quod dare possumus. Tunc Abbas contristatus ait illis : Ite, et secundum quod vultis facite. Non itaque, ut consuetum erat, dederunt benedictionem in die sancto Cœnæ et Parasceves. Præfectus postmodum qui præerat horreis, aperuit ostia, et reperit triticum totum germinasse : quare coacti postea sumus illud in mare projicere. Tunc cœpit Abbas noster dicere Fratribus : Qui Patris nostri monita irrita facit, ista patitur : labores nunc inobedientiæ metite. Quingentos modios daturi eramus et Patri nostro Theodosio per obedientiam placuissemus; fratresque nostros pauperes consolati fuisset; nunc vero quinque fere millia modiorum tritici perdidimus. Quid lucrati sumus, filii? quantum nobis ipsis nocuimus? Duo profecto mala egimus : unum, quia mandatum Patris nostri præterivimus; alterum, quia spem in Deum non habuimus, sed in horreo nostro. Vel ex hoc discamus, Fratres, quia Deus est qui disponit omne humanum genus; quodque S. Theodosius invisibiliter pro nobis filiis suis curam sollicite gerit.

Cap. 83.

Triticum in Cœna Domini erogatum pauperibus.

Negatum in horreo germinat.

DE

AUCTORE
PHIL.
FERRARIO.

DE S. HONORATA VIRGINE, TICINI IN ITALIA.

CIRCITER
AN. D.
XI JANUARIUM.

Quo die colatur.

Honoratæ Virginis vitam MS. extare testatur Ferrarius in catalogo Sanctorum Italiæ ex qua quod subijciemus compendium concinnavit. Ad-dit colæ ejus memoriam Papiæ xii Januarii, quo die eam refert, esse tamen diem illum translationis, non natalis, qui omnino ignoretur. xi Januarii ex manu exarato Martyrologio vetere, et Calendario Ecclesiæ Papiensis, refertur a Galesinio ac Martyrologio Romano: Papiæ S. Honoratæ Virginis, quo etiam die ejus meminit MS. Florarium Sanctorum. At Carthusiani. Colon. in addit. ad Usuardum, et Martyrologium Germanicum: In Steynvedt Honoratæ Virginis. Item ibidem translatio SS. Potentini Diaconi, Felicij Presbyteri, et Simplicij Martyrum. Nulla Steynfeldiæ ejus memoria.

VITA AUCTORE PHIL. FERRARIO.

Honorata Virgo, S. a Epiphanijs Episcopi Ticinensis soror, ceterarum, hoc est Luminosa, Speciosa, et Liberata, natu minima. Hæc a teneris in monasterium S. Vincentii, quod extra portam Palatinam situm erat, ingressa, b Luminosæ a S. Epiphano c Roman profecturo, ut illam institueret, traditur. Quo tempore cum d Odoacer Rex captam urbem e Ticinensem deprædatus fuisset, f Luminosa et Honorata cum aliis monialibus abducuntur in captivitatem. Cum autem eas Epiphanius g redemisset, ac Luminosa paulo post decessisset, Honorata optimis moribus instituta aliquot annos mira sanctitate pollens, piisque operibus addicta, supervixit: donec et ipsa extremum diem clausit.

2 Cujus corpus primum in eadem S. Vincentii cæde sepultum est, postea a h S. Litifredo Episcopo, in somnis admonito, triduo jejunio indicto, ac populo visione patefacta, ad ecclesiam i S. Mariæ veteris, quæ nunc S. Mariæ Capularum nominatur, translatum est. In qua translatione miraculum contigit. Nam juxta basilicam S. k Michaelis, Clero precedente, et populo subsequente, corpus tandem substitit immobile, donec sanctus Episcopus illi suum pallium superposuit. Mulier quoque ægra, ut nec loco moveri nec loqui posset, viso sanctæ Virginis corpore, opeque ejus postulata, integram sanitatem retulit: præ-

ter alios corpore vitiatos et ægrotos, ac dæmoniaco eo tempore sanatos. l Quod multis ad famam miraculorum ex vicinis locis confluentibus, ut corpus Virginis in medio ecclesiæ triduo asservaretur: quod in Idus Januarii apud altare S. Mariæ cœnobii predicti, quod monialium est, Historiarum antea dictum, decenter reconditum fuit.

a Vitam S. Epiphanijs, a b. Ennodius scriptam, dabimus xxi Januarii, in qua S. Honoratæ honorifica fit mentio: Erat illi germana natu minor, religione non impar, Honorata nomine, cujus vitam per singula virtutum genera longum est eloqui; sufficit tamen ad laudum ejus cumulum, dignam tanti viri sororem dixisse.

b Ennodius in vita S. Epiphanijs: Hanc in ipso, quo e legatione rediit, anno consecravit, quam tamen imbuendam disciplinis cælestibus, quasi scientia illi natura sufficeret, Luminosæ cuidam femine stupendæ sanctitatis et singularis exempli, commisit, cujus oporteret fortassis natalium culmina reperi, nisi insignior fuit vita quam sanguine. Hæc enim fuit talis, de qua se crederet habere et ipse quod disceret, cui erudiendam consortem uteri committebat. Nam brevi apud hanc depositum Antistitis pignus effloruit, et ad maturitatem bonæ frugis plantaria honesta perduxit. An duæ Luminosæ statuendæ, cum hæc Epiphanijs et Honoratæ soror non videatur fuisse? De Luminosæ ægemus 9 Maii.

c Hanc S. Epiphanijs legationem ad Anthemium Imperatorem refert Baronius tom. 6, ad an. Christ. 471, quo eodem anno consecratam esse Honoratam observat in Notis ad Martyrolog. ex citatis Ennodij verbis, quæ xxi Januarii expendimus.

d Odoacer an. 476. Rex Italia factus. De eo ægemus viii Januarii ad vitam S. Severini Noricorum Apostoli.

e De Ticini direptione et everstone agit Bernardus Saccus lib. 7. Historiæ Ticinensis cap. 7, sed non recte an. 470 refert.

f Ennodius: Diripitur etiam sancta ejus germana, et seorsum ab eo captivitate sorte deducitur. Omnes nobilium a suis familiaribus sequestrantur. Luminosa gloriosissima femina parii necessitatis conditione constringitur.

g Ennodius: Venerabilem germanam suam, prius quam in vesperam diei illius lux tanesta haberetur, eripuit. De Luminosæ sillet: forte matribus famulis tum ab eo liberatis accensenda.

h S. Litifredus putatur interfuisse Conclio Ticinensi an. Ch. 833. De eo ægemus viii Martii. Scribit in ejus vita Ferrarius, eum, antequam in somnis admoneretur, tentasse corpus S. Honoratæ transferre, nec potuisse.

i Aliqua hic in Ferrario confusio. Nam ad vitam S. Epiphanijs eam sepultam asserit in monasterio vetere, quod Historiarum dicebatur apud episcopium. Unde anno 1597, die 7 Aprilis in cœnobium S. Mariæ, quod Capularum vocant, translata sit. Saccus lib. 5, cap. 15, ait ejus ossa in sacello monasterii veteris, vulgo Historiarum appellati, collocata fuisse; cumque ab eo loco exportari tentatum esset, ut in eminentiore delubro conderentur, amoveri nulla humana industria exinde potuisse.

k Ferrarius in vita S. Litifredi, ædem S. Nicolai appellat.

l Hic aliquid videtur deesse, ut sensus constet.

NOT. 147.

DE S. THEODOSIO COENOBIIARCHA, JUXTA HIEROSOLYMAM IN JUDEÆ.

§ I. S. Theodosii natalis, sacri honores.

AN. CIR.
DXXIX.
XI JANUARIUM.

Duo hoc die SS. Theodosii.

Quatuor uno seculo Ecclesiam illustrare Theodosii; Imperatores duo, duo Archimandritæ; illi prudentia, pietate, Catholicæ studio religionis, senior etiam bellica virtute; hi vitæ sanctimonia, gloriaque miraculorum. Horum utriusque publica decreta uno eodemque die sacrorum veneratio est, priori fere abs solis Græcis, ut supra diximus, alteri etiam a Latinis. Ille Antiochenus fuit, condiditque in Cilicia celebre etiam apud posteros, cœnobium, in Scopulo appellatum: hic Cappadox in Palæstina monasterium construxit, de quo post paulo: junior hic fuit, aliquot post alterius obitum annis natus, ut qui sacram populo scripturam explicaret, cum Theodosius II, Imperator e vivis excessit an. 430. Longe alius ab his Theodosius ex monacho pseudopiscopus Hierosolymitanus Eutychianus, qui Marciani Imperatoris vixit ætate, ut infra in vita S. Euthymii 20 Januarii dicitur.

2 Natalem igitur S. Theodosii Cœnobiarchæ hoc

die ita celebrant Græci in Menologio a Camisio edito: S. Theodosii Cœnobiarchæ natalis. Commemoratio S. P. N. Theodosii Cœnobiarchæ, ex oppido Marissi Cappadociæ. Refertur et in Horologio, ac Menologijs Maximi Episc. Cytheræ, atque Christophori Proconsulis Mitylenæ: in Calendario quoque Græcorum a Genebrardo edito, et eisdem verbis a Molano in addit. ad Usuard. Die undecima sancti Patris Theodosii Cœnobiarchæ Martyrologium Romanum: In Cappadocia, in vico Magariasso, S. Theodosii Cœnobiarchæ, qui multa pro fide Catholica passus est. Galesinius secutus Græcorum Euchologion, eum x Januarii refert: In Græcia S. Theodosii Cœnobiarchæ. Is incredibili abstinentia fuit, ut per triginta ipsos annos panem non gustarit, palmæ fructu et paucis siliquis victitans: sicque corpori cum cibum detraheret, animam diu noctuque pavit assidua cælestium rerum contemplatione. Galesinium sequitur Martyrologium Germanicum.

3 De eo isthæc prædicant Menæa: Venerandus hic S. P. N.

Vita ex Me-
naris.

S. P. N. Theodosius in Mogariso Cappadociae pago, Christianis et religiosis admodum parentibus, Proeresio et Eulogia, natus; vitam complexus monasticam, sacram induit religionis vestem: Hierosolymamque profectus, inde, Antiochiam adiit, ubi Simeonem eximum illum Stylitam convenit, a quo futura illius vitae sanctimonia illi praedicta, ut qui magni gregis ovium ratione pollentium futurus esset Pastor. Deinde apud Longinum laudatissimum quemdam virum rebus divinis in solitudine eruditus, ad eam pervenit abstinentiam, ut in hebdomada non nisi semel cibo corpus reficeret, tandemque totis triginta annis panem non gustaret: pariterque in aliis virtutum studiis tantum promovit, ut in summum pietatis culmen enisus, illustria ederet miracula. Basilium quemdam monachum defunctum, et in tumbam depositum, vidit unus ille cum altero quodam monacho Fratribus adstantem, et psalmis accinentem. Carbones nullo subjecto igne, ubi monasterium erat conditurus, accendit. Feminam ad se adentem sanguinis profuvio liberavit. Ex uno frumenti grano per preces integra granaria replevit. Puerum in altam putei delapsam voragine, inadspectabili praesentia extraxit. Foetuum abortiones repressit, qui dum in vitam immaturi prodibant, per mortem ex vita exturbabantur. Quare horum matrem ob hanc affectionem perinde ac si sterilis fuisset foecundam reddidit. Ingens locustarum agmen verbo increpitans abegit. Kericum Orientis Comitem veste sua cilicea, qua pro thorace illum induerat, invulnerabilem praestitit. Sata terrae ardore laesa, impetrato per preces imbre recreavit. Praedixit ingentem per terrae motum Antiochia ruinam. Multos, qui naufragium fecerant, cum fluctibus colluctantes, periculo spectabilis eripuit. Multis auctor vitae religiosae factus, ad Dominum e vita excessit. Dies illi sollemnis in veneranda B. Petri Apostoli aede peragitur. *Hactenus Menae. Quae hic dicitur femina sanguinis profuvio liberata, in vita num. 38, refertur cancro in mamilla laborasse. Eadem, omissis tamen plerisque miraculis, leguntur in Anthologio Graecorum, a Clemente VIII approbato.*

§ II. Vitae S. Theodosii Scriptores.

Vita edita,

Vitam S. Theodosii ex Metaphraste edidit Lipomanus tomo 3, atque ex eo Surius. Plurima ex ea Baronius tomo 6 et 7, suorum Annalium interxit. Nos eandem damus cum MS. Graeco bibliothecae Vaticanae collatam, et pluribus locis emendatam. Eadem extat, sed contracta, Latine in vitis Francisci Haræi et Lippeloi, ac Fastis Marianis; Italice edita a Gabriele Flamma; Hispanice a Ribadineira nostro, etc.

solida,

Acta vero haec asserit Baronius in Notis ad Martyrolog. omni acceptatione dignissima et tom. 6. Annal. an. Chr. 311, num. 20, quam exactissime descripta, etsi ab incerto, certo tamen temporis ejusdem auctore, ut nihil sit quod jure revocari possit in dubium, utpote veritate omni ex parte constantia. Coaevum auctorem fuisse probant quæ de Anastasio Imperatore scribit num. 43. Tulit aliquando nostrum quoque tempus Imperatorem, qui quidem prius fuerat (quantum apparebat) paradisi voluptatis, postremo autem rebus fuit cognitus campus destructionis, et unus scilicet ex his pastoribus qui gregis oves dispergunt, et perdunt, et eas turbida potant subversione, et, ut reliqua illius praetermittam, hoc quidem accipiet quod post nos sequetur tempus.

a coevo scripta.

6 Auctorem hunc conjicit Baronius fuisse Cyrillum monachum, a quo Acta SS. Euthymii, Sabæ, et Joannis Silentiarii descripta sunt. Ita an. Ch. 491, num. 14, scribit: Sed et ejusdem auctoris creduntur esse Vitae Theodosii Cœnobiarchæ, nec non Quiriaci Anachoretæ, qui iisdem temporibus clarere viri sanctissimi: sed quod illæ careant auctoris inscriptione,

Baronius existimat a Cyrillo.

feruntur nomine ejus, qui postremo edidit Metaphrastes, cum tamen ipse ea antiquitus scripta tantum exscripsit et anno 311, n. 21. Auctor etsi nomine habeatur incognitus, Cyrillum hunc ipsum existimo, qui sicuti Sanctorum Sabæ et Euthymii atque Joannis Silentiarii et aliorum vitas scriptis est prosecutus, ita haud par est credere, quem habebat præ oculis, Theodosium præterisse, prætermissequere res ab eo præclare gestas, minime præ sui dignitate obruendas silentio, posteris tradere. Conjicio quidem ab imprudente aliquo oblitteratum Cyrilli auctoris nomen, qui referens illud ad Cyrillum Hierosolymitanum Episcopum, qui claruit sub Constantio Imperatore, falso putarit tribui Cyrillo historiam, qua res gestæ sub Leone, Zenone, et Anastasio Augustis tractantur, ignorans ipsum de quo est sermo, nobilem historicum Cyrillum, atque Palæstinum, hoc vixisse tempore.

EX VARIIS.

7 Hæc Baronii conjectura Cyrillus juvenis admodum eo tempore fuit, quo S. Sabas ex suscepto ad Justinianum Imperatorem legatione anno 530, reversus est, haud diu dein superstes. Eum tunc Scythopoli adiverunt Cyrilli parentes atque ipsi puero impetrarunt benedictionem. Ita de se ipse Cyrillus in vita S. Sabæ: Cum me magnus Sabas adspexisset, et salutasset, et sua dignatus esset benedictione; Hic exhinc, inquit patri, est meus discipulus. Doceatur ergo psalterium: eo enim opus habeo. In vita S. Quiriaci xxx Septembris, dicitur fuisse ex monasterio Magni Euthymii, et a Magni Euthymii Laura ad B. Sabæ Lauram accessisse, ut videret Silentiarium Joannem Episcopum, cui fit minister litterarum ad B. Quiriacum et ab hoc didicisse res gestas SS. Euthymii et Sabæ, quas conscripsit. Plura 20 Januarii ad vitam S. Euthymii. Hæc sufficiant ut professio ejus, et ætas agnoscat.

Cyrilli ætas, et vite institutum.

8 Alium tamen ab hoc arbitramur vitæ S. Theodosii auctorem; vel ideo, quod nusquam in ea mentio fiat aut S. Euthymii, aut certe S. Sabæ, inter quem tamen et S. Theodosium constat summam amicitiam atque familiaritatem intercessisse, ut infra § 3, patebit. Deinde multus est Cyrillus in describendis circumstantiis, loci, temporis, sociorum, etc., quas alter vix attingit. Denique seipsum alibi citat, et vitas a se descriptas: at ne quidem in S. Sabæ actis, ubi toties meminit S. Theodosii, vel leviter indicat a se ejus esse vitam compositam.

Non videtur scripsisse hanc vitam;

9 Dicuntur infra num. 40, multi eruditione insignes S. Theodosii institutum amplexi et num. 39, multi ex hac eruditione prodiisse, Ecclesiae Episcopi et Pastores, et variorum monasteriorum Antistites. Quidni aliquis horum præclaras magistri sui optimique, Parentis virtutes descripsit? Quod haud diu post ejus obitum, sub successore fortassis, factum indicat citatus locus, in quo et qui S. Theodosii, et qui ejus successoris eruditi sunt disciplina, enumerantur. Fuit inter Theodosii discipulos Julianus, quem magnus Theodosius, ut num. 71, legitur, semper habebat socium vitæ ex Christo agenda, volebatque cum eo philosophari, et esse eum sibi socium solitudinis. Ex ejus relatione, aut forte etiam commentariis, haud pauca hausisse hunc auctorem, conjicere licet ex iis quæ cap. 16, n. 71, dicuntur. Fuit vero Julianus vir magnus, dignusque tanto magistro discipulus, ipso etiam tum vivente factus Episcopus Bostrensis, coactusque quod Severo Antiochæno hæretico consentire nollet, fugam ultro arripere, ut Evagrius lib. 3, c. 33. Isque ipse est, cujus vitam, seu potius miraculum calicis venenati, signo crucis ante edito, innocæ epoti, narrat cap. 94. Prati Spiritualis Joannes Moschus; qui et ipse, ut in præfatione operis refertur, principio quidem sæculo renuntiavit in monasterio S. P. N. Theodosii Abbatis et Archimandrite omnium, quæ sunt Hierosolymis cœnobiolorum, sive monasteriorum, ad cujus cœmeterium reliquæ ejus Roma, ubi obierat, delatæ requiescunt. Est autem, ut

sed alius anonymus.

Laus Juliani Bostrensis,

et Joannes Moschi;

EX VARIIS.
ubi hic sepul-
tus.

ibidem additur, locus cœmeterii spelunca, in qua, cum a Magis illusus esset Herodes, juxta Evangelii oraculum, illi inde solventes, cum in patriam redirent, manserunt. In hac spelunca sanctus Pater noster Theodosius cum religioſe vitæ certamina confecisset, gratia donatus est dæmones ejiciendi: neque tantum in hac temporaria brevique vita, sed etiã post obitum illos ejicit ad hunc usque diem, ad gloriam et laudem Christi veri Dei, et Salvatoris nostri, cui gloria in sæcula sæculorum, Amen. Hæc in Elogio Auctoris, ex mss. Græcis in posteriori editione a Rosweydo nostro præfacto, quod ab obitu ipsius Moschi ab aliquo ejusdem cœnobii monacho concinnatum suspicatur. Multa ex eo in bibliotheca Photii, Tmamate 199 citantur. Quæ porro hic de Magis, sepultura et potestate S. Theodosii in dæmones referuntur, eadem leguntur in vita num. 9, 10, etc., quam pridem antea conscriptam fuisse vel inde conjicere fas est, quia non alioqui ejus virtutes non idem commemorasset Moschus, nisi in omnium jam fuisset manibus scriptus de iis libellus.

§ III. Etas ejus. Tempus obitus.

Ut Cyrillus in temporis ratione annotanda diligens fuit atque accuratus, ita hic auctor eam sere neglexit; unum hoc dixisse contentus num. 84. S. Theodosium obiisse, cum annos vixisset centum et quinque et paullo amplius. Ex quo, si annus aut natiuitatis aut obitus sit compertus, reliqua facile deducuntur. Tempus obitus (nam quæ senex potissimum gessit, ea diligentius descripta sunt) prius inquirendum. Supervixit S. Theodosius Anastasio Imperatori (nu. 33), extincto an. Ch. dxxviii. Prædixit terræmotum Antiochiæ (nu. 76) aliquot diebus priusquam fieret, an. Ch. dxxvi. Sepultura ejus (num. 87), interfuit Petrus III, hujus nominis Hierosolymorum Patriarcha, qui Joanni II, an. 324, 22 Aprilis, Indict. 2, mortuo, successit, supremum diem clausit an. dxxvi. Hæc ex vita. Nicephorus Callistus lib. 17. Hist. Ecclesiast. c. 24, ita scribit: Justiniano adhuc imperium administrante, et magnus ille Sabbas et præclarus Theodosius, eremi præsides, superstites erant. Verum prior Theodosius ad Deum transiit. Sabbas autem nonagesimum tunc agens annum ab Æliensi Antistite legatus interum Constantinopolim ad Justinianum, in tenui atque imbecilli admodum senecta fluctuans, profectus est. Samaritani namque, Juliano quodam Rege sibi creato plurimas Christianis superbe injurias tulerant, etc., quæ Nicephorus e vita S. Sabæ desumpsit, ubi ea sic refert Cyrillus: Cum jam autem imperium assumpsisset Justinianus, et rerum suscepisset administrationem, agebat quidem B. Sabas xci annum, finem vero vitæ acceperat divinus Theodosius. Qui in Palestina quidem erat populus Samaritanorum, cum Julianum quemdam, qui ipse quoque erat Samaritanus, sibi Regem creassent, multas injurias faciebant Christianis, etc. Petavius noster lib. 13, de Doctrina temporum, scribit an. Ch. dxxix, Junio mense, a Samaritanis et Judæis rebellantibus hunc Julianum Regem constitutum: et deinde a copiis Justiniani cum suis rebellibus interemptum. Anno sequenti dxxx refert legationem S. Sabæ ad Justinianum, quo tempore S. Sabas agebat annum ætatis xci utpote natus sub Consulatu xvii Theodosii, id est anno Ch. dxxxix ut ex Cyrilli assertione apparet initio vitæ S. Sabæ. Obierit ergo S. Theodosius hoc xi Januarii anno Ch. dxxxix, ante inchoatam Samaritanorum seditionem, secundo anno imperii Justiniani, qui Justino avunculo anno dxxvii, Augusti 1, aut 2, (variant auctores) defuncto, successerat, ipsis ante kalendis Aprilis, feria 3, in Cana Domini, ad eo Imperator creatus. Quo imperante supervixerit S. Theodosius anno uno, mensibus quinque, aut novem. Quo tempore Kericus victoriam de Persis reportavit, indutus S. Theodosii cicicio, ejusque admonitione ante confirmatus, ut num. 73 et 74,

dicitur. His ita constitutis, natus fuerit S. Theodosius anno Ch. dxxxiii. Decesserit e patria, post sacram scripturam populo diu prælectam, num. 4, anno ætatis xxviii, Christi ccli, dum Chalcedonensis synodus congregabatur.

11 Baronius tomo 7, Annal. Eccl. an. Ch. 332, num. 21, censet Theodosium longe post S. Sabam diem extremum clausisse, et vixisse adhuc temporibus Agapeti Romani Pontificis; itaque plane corrigendum, quod additum est in actis Sabæ, Theodosium ante eum diem obiisse. Hæc Baronius. Sed quomodo id Actis additum probat? Ipse to. 6, an. Ch. 475, num. 43, hunc Cyrillum diligentem et veritatis cultorem illorum temporum florentem historicum dixerat. Et an. Ch. 491, num. 3, historiam ejus scitu dignam, et Annalibus Ecclesiasticis congruam vocat; cum præsertim, inquit, a Cyrillo monacho discipulo admirandi illius Euthymii, qui his vivebat temporibus, scripta fuerit. Liceat absque invidia dicere, me neminem reperisse post SS. Athanasium atque Hieronymum, qui majori fide scripserit sanctissimorum virorum res gestas, digerens eas atque distinguens accurate per tempora, ac ipse Cyrillus, dum quæ ipse vidit, vel sanctorum omni probitate præstantium virorum relatione didicit, absque fide suspitione mendacii sinceram veritatem veluti sacrosanctum depositum posteris tradidit, nempe acta Euthymii, itemque Sabæ atque Joannis Silentiarii. Cur non igitur illæsam atque intactam hanc tanti scriptoris historiam suscipimus, a Patribus quoque Synodi Nicænæ 11, actione prima, honorifice citatum?

12 Caussam corrigendi hæc Acta deducit tom. 7, anno Chr. 336, num. 1, ubi relato ex Synodo Constantinopolitana sub Menna act. 1, libello monachorum, oblato Agapeto Papæ contra Anthimum, Severum et cæteros hæreticos, subjungit: Inter alios affuit legatio a magno illo Theodosio Cœnobiarcha, de quo plura superius laude dignissima pro fide perfuncta enarrata sunt. Hesychius enim Presbyter ejus monasterii, Theodosii legatus subscriptus eidem libello legitur. Vivebat adhuc quidem Theodosius ipse, de quo ista in ejus vita, post alia suscepta pro fide orthodoxa certamina, leguntur: Cum de eo (Theodosio scilicet) intellexisset et qui veteris Romæ Sedem pulchre tenebat (is autem erat Agapitus) et qui Antiochenam Sedem regebat Ephraim, sive Ephraem; ipsi quoque populis rectam fidem prædicabant. In quibus multa sunt ad laudem hujus Beati composita, quæ non minorem gloriam afferunt iis qui scripserunt, quam ei qui laudabatur, quod non ad gratiam, sed plane ad veritatem feret laudatio. Ita Baronius. Verum neque Agapetus Papa, neque Ephraim Patriarcha, dicuntur vivum laudasse S. Theodosium; sed cum certamen ejus, cum Anastasio Imper. pro fide orthodoxa jam pridem initum, huic laudationi ibidem num. 33, conjungatur, videtur oblatum ab ejus successoribus libellus occasionem præbuisse laudandi non ita pridem defunctum Theodosium, piissimum eorum Parentem et monasterii fundatorem. Creatus est Agapetus ii Junii anni 335, decessit anno sequenti.

13 Deinde difficile probatu est Hesychium hunc (qui Isychius, Isichius dicitur) missum fuisse a B. Theodosio tum superstite; et non potius a Sophronio ejus successore. Ita enim actione 1, ejusdem Synodi, in libello a morte Agapeti ab iisdem monachis oblato subscribitur: Hesychius divina miseratione Presbyter et monachus monasterii Beati Abbatis Theodosii, locum tenens Sophronii Presbyteri et Archimandrite ipsius monasterii et primi totius eremi Hierosolymorum, cum omnibus his, qui mecum missi sunt, Archimandritis Hierosolymitanis ad hanc regiam urbem, qui faciunt pro omnibus Archimandritis et monachis, qui habitant ipsam eremum et tres Palæstinas, qui una mecum supplicarunt; subscripsi de consensu omnium et porrexii. Imo hic Hesychius, qui cum Polyeu-

An post Sabam obierit, ut

vult Baronius.

Cyrillus historicus a Baronio laudatus.

Tempus mortis ejus examinatur.

Vivebat adhuc an. 327, initio Augusti.

Mortuus ante motum Samaritanorum an. 329.

Obiit ii Jan. 329.

An Theodosius vixerit tempore synode Constantinopol. an. 336.

Laudatus ab Agapito Papa.

Hesychius Sophronii, non Theodosii, legatus.

cto

cto Diacono et Juliano monacho, utroque ejusdem monasterii S. Theodosii alumno, interfuit illi Synodo, modo dicitur Ambasiator, ut actione 2 et 4, modo Prior, ut act. 3, modo etiam Archimandrita, ut act. 1 et 3, vel quia alterius cœnobii, illi Theodosiano subjecti, Præfectus jam fuerit, vel quod mortuo Sophronio successerit, additusque in exemplaribus sit Archimandritæ titulus a librariis. Præfuit huic monasterio Gregorius Archimandrita tempore Tiberii Imperatoris circa an. Ch. 380, cujus meminit Joannes Moschus cap. 92, 93 et 94. Prati Spiritualis. In Elogio Joannis Moschi, cum corpus ejus anno 619, vel 620, incunte, (ut colligitur ex initio indictionis 8) referretur Roma ad hoc monasterium, nominatur Antistes ejus Georgius, Gregorii forte illius successor.

Alti Abbates monasterii S. Theodosii.

Irrefragabile de ætate S. Theodosii testimonium.

14 Hæc de ætate S. Theodosii, quasi velitando, subtimide quia contra magni Annalium Ecclesiasticorum auctoris sententiam, nusquam tamen nisi in solido firmam figentes vestigium, disputaveramus: cum novum oblatum est nobis, quo conjecturam nostram stabiliremus, argumentum, idque ejusmodi, ut convelli non posse existimemus. Nam quæ a Metaphraste edita est S. Sabæ vita, hæcenus hic citata a nobis, iterumque infra citanda, quia in omnium est manibus; eam e vetusto codice, ante annum Christi 1034 ecarato, nacti sumus Latine versam ante ipsius Metaphrastæ ætatem: e qua cum illud animadvertimus, eam quæ vulgata est esse a Metaphraste paululum hinc inde amplificatam, tum S. Theodosii obitus annum diemque didicimus. Ita enim habet: Incipiente autem nonagesimo primo ætatis anno Patris nostri Sabæ, Beatus supradictus Theodosius jam senex et plenus dierum, vitam hanc terrenam deserens, ad cælum transiit, Mense Januario, die undecima, Indictione septima. Cui in monasterii regimine Sofronius successit, in monachicis actionibus satis perfectus. Post defunctionem autem Abbatis Theodosii irruentes Samaritani, totam gentem Palæstinæ concitaverunt, multa illicita operantes, ecclesiasque deprædantes atque incendentes, Christianos absque ulla misericordia occidentes, omnem regionem igni tradebant. Venientes autem ad Neapolim, nimisque superbientes, Imperatorem sibi constituerunt Julianum quemdam; invadentesque civitatem, Episcopum interfecerunt, virum sanctitate plenum, Mamon nomine. Similiter et quosdam Presbyteros apprehensos, diversis suppliciis laniatos, igni tradebant; viasque, quæ regie vocabantur, Christianis invias exhibuerunt.

§ IV. Situs monasterii S. Theodosii.

Patria S. Theodosii.

Quod supra § 1, num. 2 et 3 in Martyrologiis nominatur, veluti S. Theodosii sedes, Cappadocia, Græcia, vicusque Magariassus (qui in Anthologio μαγαρισός, in vita ms. bibliothecæ Vaticanæ μαγαρισός, in Menologio Marissus) non ita id accipiendum est, quasi isthic aut obierit, aut præcipuam vitæ partem exegerit; sed quod circiter an. Christ. CDXXIII, ut diximus, in lucem isthic editus, educatusque ad annum ætatis xxxviii vixerit, et sacram populo exposuerit Scripturam.

Vita solitaria.

16 Inde anno Christi CDLI, cum Concilium Œcumenicum IV Chalcedone celebraretur, profectus Hierosolymam, aliquot isthic annos moratus est, et spiritum hausit vitæ solitariæ. Abiit itaque in solitudinem aliquam vicinam, quam eremum sanctæ Christi Domini nostri civitatis appellat Joannes Moschus in Prato spirituali cap. 92 et 103. Hic incoluit speluncam eam, ad quam traduntur Magi adorato in Bethleem Christo divertisse, cum ab Angelo jussi essent per aliam viam in suas redire provincias. In hanc speluncam descensum per decem et octo gradus patuisse docet Moschus cap. 103.

Monasterii locus divinitus ostensus.

17 Fama sanctitatis ejus deinde exciti alii, se ejus disciplinæ subjecerunt; et præclari ibidem edificandi cœnobii occasionem præbuerunt. Locum, ubi id statuere monasterium deberet, divinitus sibi monstrari precatus,

instinctu divino thuribulum carbonibus implet, absque igne suffitum imponit, per solitudines Judaicas quaquaversum defert: ad ripas maris mortui transit: conatu necdum succedente redit ad speluncam: accedit et ecce fumum ex carbonibus videt ascendentem: jacit fundamenta, templumque ac monasterium ædificat, quod deinde dilatatis pomariis amplissimum fecit extractis in eo quatuor templis ut nu. 37 dicitur. Prima et præcipua pars ejus ad speluncam Cathisma dicitur in vita S. Sabæ his verbis: Theodosius jam recesserat ab ecclesia quæ dicitur Cathismatis, et in parte Lauræ, quæ vergit ad Occidentem, constituerat monasterium, quod vitæ communiter degendæ conveniebat, distans a Laura (S. Sabæ) triginta quinque stadiis, id est fere sesquimilliarum Belgico, seu quatuor millibus passuum.

18 Lauram hoc fere tempore vocabant monachorum mansiones seu cellas, quas additis propriis nominibus discernabant, ut Lauram S. Euthymii, S. Sabæ, Pharan, etc. Origo ejus videtur repetenda a fluvio Laura, qui regioni vicinæ, quam præterfluit, et monasteriis in ea ædificatis nomen dedit. De hac Laura ita scribitur in vita S. Quiriaci xxix Septembris: Divinus rursus Quiriacus venit in eam partem solitudinis, in qua nullus anachoreta nec manserat, nec umquam transierat. Nominabatur autem locus ab accolis Susacim, et in eo et novæ Lauræ et Suca fluvii ambo conveniunt, eorum quos scimus maximi et profundissimi. Feruntur autem ii esse de quibus Christo dictum a Davide: Tu siccasti fluvios Ethan.

Unde Lauræ nomen.

Ps. 77. 13.

19 S. Isidorus Pelusiota de hoc loco consultus ab Epiphano Diacono, ita respondet lib. 2, Epist. 66. Ethan locus erat in Palæstina fluvii irriguus, atque arboribus et fructibus abundans, et ob ingentium animantium ac piscium copiam ad venandum accommodus, etc. Allegat deinde auctoritatem Josephi, cujus hæc verba sunt lib. 8. Antiquit. Judaic. cap. 2. Aberat autem ab Hierosolymis duorum schœnorum spatio prædium quoddam, nomine Ettan, hortis et inductis fontibus amœnum simul et opulentum: in hoc exitus faciebat libens (seu exire delectabatur) Salomon. Est autem Schœnus, σχῆνος, mensura terræ Ægyptiaca, continens sexaginta stadia, Herodoto auctore lib. 2, cap. 6, licet Plinius lib. 12, cap. 14, quadraginta stadia dicat; ubi tamen notarum errorem suspicatur Budæus in Annotat. priorib. in π. Distabat ergo hic locus Hierosolymis, juxta Herodoti calculum, septem millibus et quingentis passibus seu duarum horarum ac dimidiæ itinere. Consonat Peregrinatio Hierosolymitana Christophori Radzivili, qui egressus extra portam Piscium, emensis tribus milliaribus magnis, pervenit ad monasterium S. Sabæ, quod etiamnum extat; e quo circa mediam noctem egressus, itinere nocturno confecit tria passuum millia, et in aurora mare Asphalticum conspexit, ad cujus littus hora diei secunda pervenit. Consulendus Adrichomius, qui id collocat ad Austrum Herodii, inter Herodium et Thecuam. Ab hoc distabat monasterium S. Theodosii sesquimilliarum versus Occidentem, Hierosolymæ propinquius; ut exigit visio in eo facta S. Sabæ, ostendens Torrentem, qui a Siloe defluit ad Austrum, et denuntians ut habitaret Torrentis speluncam, quæ vergit ad Orientem. Hic Siloe, seu piscina natatoria, respectu Hierosolymæ ad Austrum, illabitur in Cedron, vulgo Torrentem; qui fluvioletis ac fontibus auctus per plana deserti versus Orientem in mare mortuum influens, absorbetur. Huic Torrenti immiscetur citati fluvii Laura et Suca, ad hujus vero confluentes Susacim S. Quiriaci, nonaginta a Laura S. Sabæ stadiis situm erat. Hæc de loco et Lauræ S. Sabæ et monasterii S. Theodosii.

Ethan locus.

Schœnus.

Laura S. Sabæ.

Cœnobium S. Theodosii.

NOT. 148.

Visitur ab Eudocia Augusta.

20 In hoc celeberrimi Theodosii doctrinæ fructum percepisse dicitur (in vita S. Sabæ) beata Imperatrix Eudocia, Theodosii II defuncti uxor, cum hæresim Eutychianam, quam a pseudomonacho Theodosio hauserat, abjurasset, et remissa a Simeone Stylita ad S. Euthymium,

EX VARIIS.

mum, una S. Theodosium inviseret : obiit illa anno Chr. cmlx. De ea actum in Notis ad vitam S. Simeonis Stylite auctore Metaphraste v. Januarii cap. 12. Lit. h. et pluribus agetur in vita S. Euthymii xx Januarii.

Præminet ceteris Palæstinæ cœnobiis.

Hoc S. Theodosii monasterium, ab obitu ejus ita semper denominatum, præclaros habuit fidei orthodoxæ propugnatores, quibus præ reliquis Palæstinæ monasteriis præminenti summa apud Imperatores, et in Conciliis fuit. Sapius eorum virtutes deprædicat Joannes Moschus in Prato spiritali, potissimum cap. 3, 22, 23, 92, et duodecim sequentibus, et 109, quorum nonnulla perpetram titulum monasterii S. Theodosii in Scopulo Ciliciæ præferunt, ut capita 95 et 99, quod mirum a nemine hactenus fuisse animadversum.

§ V. SS. Sabæ et Theodosii familiaritas.

Prima notitia occasio.

Auctor vitæ S. Theodosii ne vel nomen quidem S. Sabæ exprimit. In hujus vita pluribus utriusque amicitiam collaudat Cyrillus. Accedit ad Sabam, inquit, quidam monachus, nomine Anthus, vir amicus virtutis, qui ipsi quoque longo tempore versatus fuerat cum magno Theodosio... Hic in vita Latina Florus appellatur. Tunc primum divinitus hic Sabas evadit notus B. Theodosio, cum eis ad hanc cognitionem Anthus pulchre intercessisset. Deinde autem etiam solitudinem facit Sabas, et Lauram in ea constituit. Annus is erat Christi cmlxxvii.

Mutua amor.

22 Divinus Sabas (pergit ibidem Cyrillus) si quem ex iis qui mundo renuntiabant videret ejusmodi, cui scilicet facies nondum esset tecta pilis, eum mittebat ad Theodosium, qui eos qui mittebantur libenter admodum excipiens, omnibus modis studebat eorum curam gerere, ei qui miserat gratificans : erant enim magno inter se amore conjuncti divinus Sabas et hic B. Theodosius : et uterque alterius voluntatem præferebat voluntati suæ, imo vero voluntatem alterius putabat esse suam; cum Christi amor sic eos conjunxisset, et ut idem sentirent eis persuasisset. Hoc autem erat omnium sermone celebratum, et aliud par Apostolicum ab Hierosolymitanis judicabantur atque nominabantur. Eis ab Archiepiscopo, a Salustio, inquam, qui erat in Christo consummandus, mandata fuit præfectura universi cœtus monachorum, non quod ipsi eam rem concupissent, sed potius electi fuissent a monachis, et præmium virtutis eam accepissent præfecturam. Quoniam modo autem ad hanc administrationem pervenerint, dicam paucis.

Par Apostolorum dicti.

præfecti ceteris cœnobiis.

23 Cum Elpidius et Elias, successores magni Pasariionis, e vita excessissent, consequenter ad Lazarum transit administratio. Sic etiam ad Gerontium. Qui cum decessisset, Anastasio cura Fratrum committitur. Cum ii ergo, Lazarus, inquam, et Anastasius, præessent administrationi, res monachorum erant admodum turbulentiæ, et maximis agitabantur fluctibus. Cum hi ergo, quos diximus, Lazarus, inquam, et Anastasius, monasticæ perfectionis parvam aut nullam curam gererent, ad quasdam autem mundanas curas et pecuniæ emolumenta tota mente et anima conversi essent; maxime cum Anastasius tunc post Zenonem suscepisset imperium, et schismata cum summa impudentia et licentia loquerentur adversus Ecclesiam. Cum tunc ergo divinus Salustius (erat autem is Patriarcha Hierosolymitanus) statuisset liberare Fratres ab illa tempestate, primum quidem constituit, ut, qui jam a me dictus est, Marcianus eis præesset, et eorum susciperet rectionem. Cum autem intercessisset aliquantum temporis, ægrotabat quidem divinus Salustius, et corpore erat male affectus : ad eum vero conveniunt omnes qui erant in solitudine : ipse autem communi suffragio eorum qui simul convenerant, statuit ut monasteriis, quæ erant circa sanctam civitatem, præessent Sabas et Theodosius, ii, quos præsens vobis ostendit narratio. Ab illo ergo tempore Theodosius quidem iis, qui

a Salustio Patriarcha ceteris monachis præficiuntur;

Theodosius simul vice-tibus,

communiter vivebant : Sabas autem iis, qui cum nemine congregiebantur, et erant omnino separati, præerant. Subjungitur obitus Salustii ut is ei morbus videatur fuisse letalis. Decessit anno Christ. dxxii.

Sabas solitariis.

24 Cum Sabas a Joanne Hierosolymitano Pontifice vocatus esset ad convivium, quoniam una etiam aderat Antonius Episcopus Ascalonitanus, qui erat frater Archiepiscopi, cum illi Sabam medium intercepissent, illi amice propinabant, et pro viribus eum invitabant et accipiebant. Sed neque rursus Sancto erant manus otiosæ : sed, ut par erat, remota omni fictione et simulatione, vescebatur appositis. Aderat autem divinus quoque Theodosius, qui erat ei valde amicus et familiaris, ut jam a me sepe dictum est : qui cum veluti quoddam condimentum, vellet mensæ speciosam aliquam et gratam injicere orationem, urbane admodum et lepide inferens dixit, divinum Sabam ita esurire, ut ne vos quidem ambo, aiebat, qui sufficitis ad totam simul alendam Palæstinam, possitis ejus ventrem alere ad satietatem. Tale et tam validum ac robustum corpus B. Sabæ generose contingerat animæ. Erat autem summa modestia præditus, et moribus lenis ac facilis. Et ad eum quidem conveniendum facilis patebat aditus : erat vero in sermone jucundus et moribus quidem simplicissimus, prudentia autem constantissimus, caritate non ficta et synceram apud omnes conservans. Erat vero valde affectus in Theodosium, adeo ut quotidie ad se invicem ventitarent, et inter se de virtute conferrent, et essent ambo instar luminarium omnibus, qui vitam amplectebantur monasticam. Sed ille quidem eorum, qui vitam exercebant communem; hic autem, Sabas inquam, eorum qui a congressione separatam et quietam, susceperat præfecturam. Dicitur certe B. Sabam urbane sepe dixisse divino Theodosio, illum quidem puerorum, se autem esse Præfectorem, ὡς ἐκείνος μὲν παῖδων, αὐτὸς δὲ ἡγουμένον ἡγουμένους εἶναι. Quod nempe solos adultos, ille etiam imberbes et eunuchos admitteret, ut de his infra dicitur.

Ambo convivio excipiuntur a Patriarcha.

Visunt sæpe invicem.

25 Non minor animorum conjunctio in fide Catholica contra hæreticorum vim propugnanda emicuit. Ita cum prædictus Joannes in Sedem Hierosolymitanam, pulso Elia, esset ab Olympio Casariensi intrusus, quod Severi suscepturus communionem videretur, anathemati vero subjecturus Synodum Chalcedonensem, tum B. Sabas, cui S. Theodosium socium fuisse mox patet, assumpto sacro monachorum exercitu, in Joannem incidens, novum Patriarcham testificatur, et denuntiat, ne Severum admittat in communionem : sed teatuer potius Synodum Chalcedonensem, et pro ea ad sanguinem usque periclitetur. Quod quidem facit ille, reveritus Patrum protestationem, omnino oblitus conventorum cum Olympio. Deinde a submisso Anastasio Duce varie exagitatus, in templo S. Stephani caute, præter Ducis presentis opinionem, fidem Catholicam profitetur. Protinus ergo ascendit suggestum Joannes, utraque manu tenens Sabam et Theodosium pietatis propugnatores. Cum se autem sustinisset aliquantulum, visus est sensim susurrantem audire multitudinem, et dicentem, oportere ferire anathemate eos qui non recte sentiunt. Hoc ergo ille cum tamquam divinum aliquod signum accepisset, et cor habuisset repletum audacia, unam emittit vocem cum multitudine : Si quis ea sentiat, quæ Eutyches, Nestorius, Severus, et Soterichus Casareæ Cappadociæ Episcopus, sit anathema. Tunc sentit Dux fraudem, et veritus populi consensus unanimem, satis habuit si se subducens silentio fugeret, et abiit Casaream.

Pro fide simul laborant.

Joannem III, Hierosolymitanum Patriarcham revocant a communionem Severi.

26 Eadem referuntur actione 1, Synodi VII Œcumenicæ, seu Nicænæ II, ubi S. Theodosius præponitur : ἔχων Ἰωάννης μετ' ἑαυτοῦ Θεοδοσίον καὶ Σάββαν, τοὺς τῶν μοναχῶν κορυφαίους καὶ ἡγουμένους. At vita Sabæ Latina, post anathematismos a Joanne Patriarcha pronuntiatos,

Theodosii publica fidei professio.

montiatis, subdit: Hæc dicentes, descenderunt. Iterumque Abbas Theodosius ad populum conversus, magna cum voce sic effatus est: Qui, inquit, quatuor Synoda non suscipit, sicut et quatuor Evangelia, sit anathema. His ita peractis, Dux multitudinem monachorum valde pavescens fugit in Caesaream. Consul autem (Zacharias, nepos Imperatoris) multis juramentis se constringens ita ad venerandos Patres locutus est, dicens: Quia veni huc, non ut consentire Severo velim, sed ut vestram promereri possim societatem. Hoc dicto obtulit centum libras auri sanctæ Resurrectioni, sanctoque Calvarie centum, et sanctæ Cruci centum. Insuper autem et centum venerabili Theodosio, sanctoque Patri nostro Sabæ alias auri libras centum, ad distribuendum his qui per regionem erant monachis, dedit. Imperator autem Anastasius dum audisset quæ facta fuerant Hierosolymis, cogitavit et consilium inivit, ut Archiepiscopum Joannem, et Theodosium, Sabamque exilio condemnaret.

27 Demum utriusque amicitiam et monasteriorum propinquitatem indicant variè ab uno ad aliud transmissi monachi. Ita quidam, Jacobus nomine, ob sui ex præpostero zelo castrationem a Saba e monasterio expulsus, S. Theodosio intercedente receptus est, ad quem cum jussus fuisset descendere, eumque salutasset, pie obdormivit. Aphrodisium etiam quemdam a S. Theodosio, quod mulam pugno interemisisset, expulsus, in monasterium suum excepit S. Sabas, eique concessit ante mortem descendere ad S. Theodosium, ut ab eo remissionem consequeretur. Ad hæc S. Sabas, cum ex suis monachis duos, qui in Turre monasteriorum ab Eudocia Imperatrice edificata habitabant, in Nestorianam hæresim prolapsos intelligeret, eis locum in conventu S. Theodosii impetrat, et quem Turris curationi præficeret, Joannem Byzantinum, moribus et doctrina excellentem.

Magna utriusque cenobii inter se communicatio.

VITA EX METAPHRASTE,

AUCTORE ANONYMO COÆTANEO,
cum ms. Græco biblioth. Vaticanæ collata.

CAPUT I.

S. Theodosii ortus, educatio, peregrinatio ad S. Simeonem Stylitam.

Nomen Cœnobiarchæ.

Inter tempora quidem ver est jucundissimum, inter stellas autem sol est pulcherrimus: inter vitas autem optima quoque est vita magni Theodosii. Theodosii, inquam, qui nomen non solum esse nomen ostendit, sed id ad rerum perduxit veritatem: ut qui vere conspectus sit hominibus Θεωδῶς ὁ Θεός, id est, donum Dei, et universæ vitæ, quæ virtutis amore tenetur, exemplar commune: qua quidem de causa eum justius fuerit nuncupare Cœnobiarcham, quam quod cenobio præfuerit. Nam hoc quidem est magis ejus proprium; alterum vero, multorum quoque aliorum: et hoc quidem ostendit imperii beatitudinem, sicut re vera fuit; alterum autem finem habet incertum, et nondum manifestum eventum. Is autem quisnam fuerit ab initio, et ex quibusnam ortus sit parentibus, et quemadmodum ad spiritualia aggressus sit certamina, prius oportet persequi: deinde vero dicere de ejus monasterio, quod ab omni lingua communiter decantatur, et de aliis rebus illius dicere pro viribus, nec aures gravando immoderata oratione, neque rursus nimia brevitate in iis quæ sunt opportuna, dando damnum egregiis animis.

a patria, parentes.

2 Beatum Theodosium tulit quidam vicus, nomine a Magariassus, situs in regione Cappadocum: qui tunc quidem erat multis ignotus et obscurus; nunc autem fere omnibus propter ipsum cognitus. Oportebat enim eum esse potius causam splendoris patriæ et parentibus, quam illa vitæ Theodosii decus afferre et gloriam. Erant autem ei parentes et vero Dei cultu religiosi, moribusque pii et Deo grati: qui vel ex

ipsis nominibus bonam vitam et mores ingenue optime significabant. Vocabatur enim pater quidem Proæresius, Eulogia autem, quæ eum genuerat. Quæ quidem postea quoque vitam amplexa monasticam, ut quæ boni hujus instituti occasionem invenisset ex bona vita filii carissimi, eum patrem habuit spiritualem, cujus ipsa fuerat mater secundum carnem: pro carnali generationi recte accipiens spiritualem regenerationem. Et si difficile est filio, dignas gratias referre parentibus, qui ut sit sunt auctores; cur non hic quoque est superior, qui fuit causa matri, ut bene esset?

AUCTORE ANONYMO. Mater ejus ex eo fit monacha.

3 Ex his ergo ille ortus, generosa et beata planta, pie ac religiose nutritur et augetur, simul in corporea et spiritali ætate, et quomodo omnino oportebat eum, qui ex talibus quidem esset natus, et talis quoque esset evasurus. Cum autem eam jam attingeret ætatem, quæ providet et discernit, statim ostendit, ad quænam esset ejus propensus animus, non amans pecunias, non corpora, quæ quidem sunt exultationes et germina non generosæ et non recte eductæ juventutis; tamquam equini pulli qui fræno minime assuevit, et terræ, cui non obtigere manus et labores agricolæ: sed vitæ philosophicæ amorem parturiens, et loca sancta videre cupiens, in quibus omnium opifex et Deus, toti mundo salutare sustinuit passiones, has ipsas Christi utique reveritus passiones; si illas ipse tam parvi faceret, ut propter corporis laborem cedens otio ac socordie, ad sancta illa loca non veniret: præterea autem volens etiam accipere solitudinem, adjutricem egregiam ad philosophiam, et amplecti vitam plane solitariam et quietam. Non enim cupiebat nomen, quod eam, quæ est in rebus, mentitur veritatem. Quænam autem fuerit ei occasio hujus peregrinationis, vult jam persequi oratio.

A puero quibus deditur fuerit.

Statuit visere loca sancta.

4 Dexter erat ad divinas legendas Scripturas præclarus Theodosius, si ullus alius. Libenter enim audiebatur, non solum quod hac in re pulchre esset eruditus; sed etiam, quod acre injiceret omnibus desiderium, et ex morum moderatione et verecundia, qua nihil aliud magis decet juvenes. Propterea ergo ei mandatum fuerat, ut sacros libros legeret populo. Quos quidem concinne et diligenter legens, cum aliquando quidem Deum Abrahamo præcipientem audiret, ut exiret e terra et cognatione; aliquando autem et patriæ derelictionem, et domus et parentum et fratrum, quæ sit propter ipsum, ut sacra loquuntur Evangelia, iis qui sic fecerunt, esse causam vitæ æternæ; hæc legens, et ea quæ sunt his similia, et in mentis sinus immittens, ita ut par erat, accendebatur animo, et sequendi Christum magno tenebatur desiderio, per viam angustam et asperam. Cumque has assidue versaret animo cogitationes, preces fundit, quæ vitæ pulcherrimæ fuere præcimum: Deduc me Domine, dicens, in via tua, et ambulabo in veritate tua. Deinde diligenti studio inivit viam, qua ducit Hierosolyma, illo quidem tempore, quo b Marcianus Imperator erat in vitæ occasu; c Chalcedonensis autem Synodus (eam autem esse quartam et sanctam cognoscimus) congregabatur adversus d Nestorium et alios hæreticos.

Lectoris fungitur officio.

Genes. 12. 1.

Math. 19. 20.

It Hierosolymam.

b c d

e Simeonem Stylitem in-visit.

3 Cum autem jam venisset Antiochiam omni ex parte bonus Theodosius, non statuit oportere eam transire, nisi ad insignem e Simeonem, Simeonem, inquam, Stylitem, id est, in columna stantem, prius veniret, et ejus vultum contemplaretur, et sermones audiret, et ex his veluti viæ solatium caperet, orationisque et benedictionis ejus esset particeps, quæ simul et virtutis viam, quam habebat in animo, et eam, quæ cernebatur, levem facilemque redderet. Cum ad eum autem abiret, statim non contemnendum nec leve signum accipit illius apud Deum fiduciæ et familiaritatis, priusquam ad sacram accederet columnam et vocem emitteret, ipse desuper illum audiens

ACTORE
ANONYMO.
Simeon illi
futura prædicit.

diens clamantem, et ipsum nominatim vocantem. Vox autem ita habebat: Bene venisti homo Dei Theodosi. Ille autem obstupefactus, et ei genu inclinavit, et vultum humi prosternit, gloriosiore appellationem specie humiliore respondens. Deinde ad ipsum lætus ascendit, cum ille jussisset, et amplectentem est complexus; hoc quoque magni faciens, membra attingere venerabilia, et illius complexum suscipiens tamquam divinum aliquod signaculum, confirmans ei gressus ad virtutem. Ille autem ei omnia divinissime prædixit, et qualemnam sit hujus viæ finem inventurus, et cuiam sit gregi postea præfaturus, et quod multas pecudes ratione præditas abrepturus sit a lupo, qui pereipitur intelligentia; et alia, quæ paulo post finem singula accepere, quæ etiam per unumquodque tempus procedens dicit orato.

a In ms. exemplari Græco *νεφελεσι*; aliter *Μεννα*, Anthologion et Menologium, citata in prolegomenis n. 2, 3 et 15.

b Caput Marcianus imperare an. Ch. 450, obiit exiunte Januario anni 457.

c Capta est 8 Octob. absoluta post 13 sessiones 1 Novemb. ann. Christ. 431.

d Ita etiam Græcum ms. *Νεφελεσι*, improprie. Dammati in ea sunt Eutyeches Constantinopolitanus Archimandrita, qui naturarum in Christo discrimen tollebat, ejusque futor Dioscorus Patriarcha Alexandrinus. Nestorius vero sub Theodosio juniore ann. Chr. 431, in Synodo Ephesina Œcumenica 3 damnatus, quod Christum assereret duplici constare persona, ac B. Mariam hanc esse *θεοτοκον*.

e De eo fuse actum 9 Januarii, ubi in vita ex Metaphraste n. 39, hæc eadem narrantur.

CAPUT VII.

Hierosolymis habitatio. Secessus.

Visitat reverenter sanctam civitatem.

a
Cœnobiticam vitam ad tempus præfert solitariam.

His ergo adhuc magis animo confirmatus, cum preces admirabilis Simeonis tamquam duces quasdam et custodes accepisset, alacrius quam prius iter persequeretur, et pervenit ad sanctam civitatem, cum a Juvenali tunc esset commissus Archiepiscopus Hierosolymorum. Cum autem totum illum divinum locum obiisset, et sancta sancte adorasset, apud se in animo versabat, quomodo inciperet philosophari, et utrum ex duobus vitæ institutis eligeret; idne, quod est plane solitarium, et quod non habet aliquam cum ullo consuetudinem; an quod agitur cum aliis piis, et qui eundem scopum persequuntur. Ceterum separatim silere, et quietem agere, non probavit in præsentia, id nequaquam tutum esse iudicans ei, qui nondum esset expertus per se luctari cum spiritibus nequitiae. Si enim ex iis qui in mundo militant, nemo, inquit, est tam invicta audacia, et tam insigni stultitia, ut si sit plane rudis et in re militari omnino inexercitatus, a linea in medios statim hostes irruat; quomodo ego, cui manus non sunt eruditæ ad prælium, nec digiti ad bellum, neque superna sum accinctus potentia; idque cum sit conflictus longe periculosior et incertior, adversus principatus, adversus potestates, adversus mundi principes tenebrarum hujus sæculi, adversus spiritualia nequitiae, possem in acie consistere? Restat ergo, ut postquam ego a sanctis Patribus didicero, qui se in his prius recte exercuerunt, et satis ab eis fuero institutus ad decertandum contra hostes, qui percipiuntur intelligentia, deinde in tempore percipiam fructus, qui colliguntur ex quiete et silentio.

b
Longino se tradit in discipulnam in Turre David. 1. Reg. 18. 1.

7 Hæc cum sapientissime cogitasset (erat enim ei inter alia perfecta quoque intelligentia) statim se convertit ad eos querendos, qui bonum cum labore meditantur: ut qui sciret, quod patiendi tutius docetur et dicitur. b Longino itaque beato seni, qui erat excellentissimus Patrum sui temporis, seipsum tradit: undique cum eo et degit et habitat, illius moribus admodum delectatus, et ideo totus ei veluti inhaerens, et ut dicam cum divino Davide, anima post eum agglutinatus. Nam cum quo quis versari delectatur, talis etiam esse creditur: et id pulchre dicitur ab antiquis. Admirabilis autem hic Longinus se in quadam domuncula c turris divini David (hoc enim perhibet longi temporis traditio) incluse-

c

rat, et illic dulce mel virtutis laboriose conficiebat.

8 Apud quem cum omnes sensus sui Theodosius, ita ut oportebat, exercuisset, et in iis quæ sunt expetenda et fugienda, discernendis summe elaborasset, in Veterem sedem (eum enim locum ita vocant: est autem in via publica, quæ tendit versus Bethleem) commigrat, invitus quidem, sed cedens paternæ voluntati, cui potius, quam sibi ipsi morem gerebat. Quænam autem fuit causa migrationis? Mulier quædam admodum pia et honesta, nomine Icelia, dives facultatibus, sed virtute ditior. Ea cum aliquo quidem prius cohabitavit; postea autem Christi sit ministra propter pietatem. Etenim templum quoque quod illic est, dicitur possessio omnium Domine et Deiparæ. Cum ea ergo tunc seni magnopere supplicasset, ut in templo, quæ ipsa condiderat, collocaret Theodosium; ille quidem parat invidus: persuadet autem multo magis nolenti Theodosio, ut admittat translationem. Cui enim jucundum erat simul habitare, consequens est, ut ei quoque molesta fuerit separatio: maxime cum B. Theodosius mallet parere, quam imperare, sicut declarabit oratio.

9 Cum itaque persuasus et translatus esset, et divinum illud templum habitasset, ejus deinde fama ad omnes pervadente (solet enim virtus non minus eum, qui eam possidet, conspicuum reddere, quam eum, qui eam fert, lucerna) non ferens illic versari diutius, transit in hunc sacrum montem et hanc d speluncam: ex qua facit ille unam solam eam, quæ est ad Deum, transitionem, illic relicto corpore. Tribus autem de causis pie fit ejus in montem translatio. Primum quidem, ut præfecturam tamquam magnum aliquod onus fingeret, quam illi erant imposituri Patres, vel potius ejus virtus eximia. Secundo, ut loci quoque translationem, ad excelsioris vitæ institutum translationem efficeret, solitudinem ab hominum convicta secretam multiplices virtutis fructus producere arbitrans. Tertio autem, quod non a se, sed a Deo motus fuerit, ut isthic ei Christi phalanx ducenda committeretur, ubi tot militum, vel potius spiritualium Procerum millia, erant communi Domino oblaturus. Sic ergo pia mente commotus, accedit ad verticem montis, et in hac spelunca perpetuo habitat, quæ etiam hucusque ejus sacris dives est reliquiis.

10 Quædam autem fama ab alto a Patribus tradita, ad nos usque pervenit, quæ dicit, fideles illos Magos, qui Bethleem venerunt ab Oriente, cum Deo, qui ex superna specula in Occidentem hujus mundi venerat, aurum, thus et myrrham pie admodum obtulissent, deinde ab Angelo responsum accepissent, ne eandem viam rursus inirent, sed per aliam potius redirent in suam regionem: Hos, inquam, dicit e Magos in hac spelunca in reditu fuisse diversatos: cumque hic noctu dormissent, mane ingressos esse viam, quæ ducebat in patriam. Et tale quidem id est, quod dicitur, et fortasse eam nulla labefacta improbabilitas. Nam primum quidem, cum statuissent ingredi iter per Hierosolyma, non est admodum facile, ut ii alia ex Bethleem domum reverterentur. Sicut etiam nunc videmus eos, qui a Bethleem, vel ab ea quæ est circumcirca regione, transeunt, per hanc proficisci.

11 Præterea autem multa ex iis, quæ olim quidem facta sunt, sita autem non sunt in divina Scriptura, sola scriptis non mandata traditio, efficit ut in hodiernum usque diem pro certis habeantur. Qualia sunt ea, quæ dicuntur de loco cranii, quæ sunt, inquam, tractata a magno f Basilio. Ille enim dicit in quadam sua oratione, (oportet enim ea tamquam condimentum aliquod addere orationi) non scriptam nobis exponens traditionem, Adam, inquit, primus noster parens in hoc, qui nunc dicitur cranii, loco dicitur esse sepultus: ubi meus quoque Christus pro nobis crucem et mortem suscepit, propter eam, quæ verbis explicari non potest, benignitatem. Et hæc quidem sic.

Migrat postulantem Iceliam, ad templum Deiparæ.

d
Discedit in speluncam.

In ea olim 3 Reges pernoctasse perhibentur.

f
Traditio de loco sepulture Adami.

a

a Juvenalis Episcopus ordinatur mortuo Prabhlyo an. Chr. 429 interfu' Synodis Œcumenicis Ephesinæ & Chalcedonensi : moritur an. 437.

b Longinus quidam anno Christ. 469 a S. Euthymio præfectus monasterio inferiori non procul a Laura S. Euthymii; de quo in hujus, et S. Sabæ vitis agitur. Græci in Menæis xvii Novemb. referunt pium S. Longini obitum, quod forte de altertro intelligendum.

c Eam exhibet Adrichomius in topographia et descriptione urbis Hierosolymitana. Willermus Tyrus lib. 9, de bello terræ sanctæ cap. 3, refert in arce et turri Davidis omne urbis munitum fuisse, cum a Christianis reciperetur.

d De hac spelunca et loco fuse actum in prolegomenis, § 4. e Eadem referuntur in Elogio Joannis Moschi supra relato in prolegomenis. Diderant, inquit Barradius noster tomo 1, in comment. in Concordiam Evangelicam, speculam palatiis antepone, cum Christum in spelunca natum conspexissent.

f Basilus in cap. 5 Esaiæ : Obtinuit fama quedam in Ecclesia memoriam conservans, non quidem scripto proditam, quæ et talis est: quod prima utique Judea hominem habebat incolam, nimirum Adam, simul atque excidit deliciis paradisi, in hac terra collocatum, ad mitigandam jacturam bonorum quibus fuerat exutus. Prima igitur etiam mortuum hominem excepit, qui et illie eam, cui addictus erat, sententiam condemnationis plene est executus. Itaque insolens esse ac novum videbatur illius ætatis hominibus spectaculum, os capitis defluente carne nudum. At illi recedentes eranium, loco illi nomen indidere Κελυττος, id est, Calvariam. Probabili ratione potuit Noe non ignorasse sepulchrum principis hujus, et mortalium omnium primigenii : siquidem hac de re fama a diluvio mox per orbem propagata est ab ipso, et dimanavit, eoque Dominus excussa origine humane mortis, in loco qui Κελυττος dicitur, id est, Calvaria, passus est, ut quo in loco corruptio, sive mors hominum initium accepit, illic vita regni suum sumeret exordium; Hæc Basilus. Idem sentunt Tertullianus, Cyprianus, Origenes, Epiphanius, Athanasius, Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus, alique, quos refert Salmasius noster tomo 1 Annal. Eccl. veteris testamenti anno mundi 930, num. 7, et seqq.

CAPUT III.

Exercitatio virtutum in spelunca.

Sapiens autem Theodosius cum fuisset in hoc loco, et semper cuperet excelsiora, divino Apostolo sibi veluti exemplari proposito, evasit illius imitator, omnia quidem sacra amans mandata similiter, præcipue autem captus amore divinæ dilectionis. Ejus enim suavi jaculo sic erat illius sanciatâ anima, et ita ejus insolubilibus adstringebatur vinculis, ut excelsum illud et divinum præceptum : Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, re ipsa ab eo impleretur : quod quidem non aliter fieri potuerit, nisi omnes naturales animæ facultates ad nihil aliud, quod adsit, contendant, nisi ad solum Creatoris desiderium. Has, inquam, intelligeres animæ operationes, ut musicæ peritus, pius Theodosius concinne et numerose movens ad ea, quæ oportet, et quando, et quantum oportet, et ut par est, unanquamque conjungens, omnium harmoniarum numerosissimam et jucundissimam effecit suæ vitæ temperaturam; unum solum scopum sibi proponens, ut ex Deo a se omnia fierent, et nihil ab eo dissentiret et discreparet.

13 Quis enim in iis, quæ pro Deo suscipiuntur, periculis æque excelsi et fortis animi visus est atque ille, qui neque vincebatur a minis potentiorum, neque illiciebatur inducebaturve blanditiis, quando de Deo fortasse, sed non ex Deo, erat quod jubebatur? sed de ea re quidem differatur oratio. Quis autem ita novit discernere cordis cogitationes, et accurate eas examinare, et maligni nosse artes, a dextræ subrepentes, sicut ille? Quis sic animo moderari, spiritum conterere, omnem intelligentiam et altitudinem deprimere, quæ extollitur adversus Dei cognitionem? et ut breviter dicam, quomodo qui res illius imitetur, quas ne digne quidem laudare possit? jejunii constantiam, vigilandi perseverantiam, orandi assiduitatem, pulchrum psalmodiæ ordinem, oculorum in lacrymas innatam profusionem, ut prius spes esset sisti perennia fluviorum fluentia, quam fontes illius lacrymarum; per totas noctes stationem; occulta lora, quibus, eo quod in somnum diffunderet et resolveretur, cum inguinis dolore suffulciebatur; humilitatem spiritus, mansuetudinem, animum ut plurimum cogita-

bundum et attentum, acre ingenium, et quod admodum facile recta ad cælos usque volabat? Hæc optare quidem possunt etiam alii; sunt autem ad imitandum omnino difficilia.

14 Quis ventri ita imperavit, aut eum abstinentiæ legibus magis habuit obedientem? Qui eo utebatur non secus ac ancilla, cibum sumente quando ipse juberet; sumente, inquam cibum, non quantum ipse vellet, sed quantum sufficeret ad continendum vinculum naturalis conjunctionis. Alimentum autem erat fructus palmæ, aut paucæ siliquæ, aut legumen ali-quod aqua madefactum, aut etiam quæ ex agrestibus herbis erant esui apte. Quod si horum quoque, quæ dicta sunt, erat penuria propter summam solitudinis inopiam, ossa dactylorum madefacta, erant illi lautum et splendidum nutrimentum propter necessitatem, et famis scitum solatium. Perpetuis autem triginta annis nihil gustavit penitus. Sed etsi ita parce et stricte se gerebat in iis, quæ pertinebant ad usum corporis, non ita tamen se habebat in iis, quæ pertinebant ad animam : sed illam contraabunde et copiose noctu diuque alebat : ut qui in lege Domini quotidie meditaretur, et sacris oraculis quotidie rigaretur. Quo factum est, ut visus sit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, et fructum dedit in tempore jucundissimum et copiosissimum. Atque corporis quidem in juventute ad libidines incitationem sic pulchre effectit conquiescere. Hanc autem abstinentiæ legem non statuit simul abjicere cum flore juventutis, neque eam repulit tamquam adhuc inutilem et minime necessariam; sed conservavit usque ad profundissimam senectutem, augens, et non remittens : et non secus ac quemdam socium navigationis, qui una navigavit in hyeme et tempestate, multorumque laborum et ærumnarum fuit particeps; cum jam fuerit in portu, erubescens amandare.

a Græce τὴν κατὰ τὸν πατρὸς δὴ τῶν δεξιῶν κλεπτύσαν, Liptomanus, maligni nosse artes, quæ suffurantur per dexterâs.

CAPUT IV.

Accessus Discipulorum. Pius Basilii obitus.

Amplectebatur itaque labores, sicut alii voluptates : remissiones autem et delicias repellebat ut hostes, cum longa consuetudo ei talem impressisset habitum. His non secus ac stella jucundissima, splendidissime ac pulcherrime micans radiis, jam etiam procul apparebat. Nam civitatem quoque sitam supra montem, est celari difficile. Ergo nec latuit, etiamsi illud ipsum perpetuo fugeret. Cum non lateret autem, consentaneum erat omnino, ut boni et honesti studiosas animas ad se traheret, non secus ac magnes ferrum, aut potius ut bonas quasdam apes, jucundum illud mel virtutis. Ad illum itaque jam ventitabant quidam ex iis, qui erant amatores virtutis, et malebant cum eo incolere solitudinem, quam cum Imperatoribus præclaras civitates. Qui vim afferentes, vix quidem, sed tamen persuadent, ne sua solum consideraret, sed ea etiam, quæ sunt proximorum : et ejus, quæ est ex Deo, vitæ eum accipiunt veluti pædotribam. Et tunc quidem sex vel septem numero erant chorus qui erat circa ipsum.

16 Cum autem sciret ille magnus, iis qui ex Deo vivere elegerint, nihil æque conducere ad parandam virtutem et ad partam conservandam, ac mortis memoriam, quæ etiam vera philosophia et dicitur et creditur; quid facit? Sepulchrum jam construere his suis jubet discipulis : simul quidem ut ejus esset monumentum finis, sicut etiam vocatur, et sic eos magis excitaret ad decertandum, et diligentius stimularet ad virtutem; et simul etiam et mortuos acciperet; quin etiam ille ex futuris aliquid prævidens et præsciens; jam enim hæc charismata et gradus attigerat, in luce gratiæ lucem videns. Quid autem erat

AUCTORE ANONYMO.

Abstinentia, victusque asperitas.

Conveniunt ad illum discipuli.

Jubet eos sibi sepulchrum ædificare.

Locus Calvarie unde dicitur.

Amor ejus in Deum.

Math. 22. 37.

a Varia virtutum exercitia.

AUCTORE
ANONYMO.

erat quod præsignabat, jam declarare aggreditur oratio. Paratum enim erat sepulchrum, et adstabat quidem ipse desuper; discipuli autem ipsum circumstabant. Ille autem acuto mentis oculo intuens id, quod erat eventurum, sic lepide dicit, eos adspiciens: Sepulchrum quidem est paratum, quisnam autem ex vobis est encænâ ejus celebraturus? Et ille quidem sic, lepide et urbanæ orationi miscens seria: solebat enim ipse quoque inter alia tempus nosse, austeritatemque et tristitiam gratia moderata solvere.

Basilio vivo
sunt tertiana,
novena,
et quadragenâ,
ut de-
functo:

17 Quidam autem Basilius, dignitate quidem Sacerdos, propter rerum autem bonarum desiderium, expressos aperte servans pater nos characteres; et eum qui ipsum genuerat spiritaliter, non minus referens similitudine virtutis, quam carnales patres ii qui ex illis nati sunt, et alioqui sciens questionem non frustra esse propositam a magistro, primus arripens sermonem, erat prompto et alacri animo ad mortem eligendam, tamquam rem non repudiandam, sed valde utilem et conducibilem. Protinus ergo genibus flexis, cum se humi projecisset: Benedic mihi, inquit, Pater. Ego autem, inquit, hujus sepulchri primus celebrabo encænâ. Hic ergo petiit, ille vero dedit. Et ipsum quidem habuit sepulchrum. Jubet autem Pater omnia ipsi fieri, quæ lex vult fieri mortuis; tertianas, inquam, et novenas, et consequenter etiam quadragenas. Cum autem jam finem acciperent quadragenæ, (o quomodo explicaverit oratio id, quod est valde quidem verum, sed est valde creditu difficile, propterea quod modum exuperat!) Basilius neque a febre arreptus, nec capitis dolore vexatus, nec ullum dolorem sentiens in ulla parte corporis, tamquam molli quodam et suavi somno sopitus, excessit ad Dominum: premium virtutis, et illic migrandi promptitudinis. Quod quidem aperte significavit eum eorum, quæ hic sunt, nequaquam afflicti voluptate: ut qui primus ut ante Deum sisteretur, et primus coronaretur elegerit; adeo ut ipse hac in re laudem magistri superaverit: nisi forte nimis videatur curiosum id, quod dictum est; siquidem magna res est, Dei faciem placidam ac benignam intueri.

Mortuus is ab-
sque dolore:

mortuus 40
dies cum vi-
vis psallit.

18 His sic perfectis, miraculo miraculum successit. Quadraginta enim deinceps dies, in canticis vesperinis inter sacrum chorum discipulorum hic divinus quoque stans Basilius, et una cantans videbatur et audiebatur a magno Theodosio. Et ex aliis quidem nullus alius, aut vocem audiebat, aut illius formam cernebat. Solus autem quidam Aetius, (qui ipse quoque magistri sequebatur vestigia, et volebat esse discipulus Theodosii non ex eo solum, quod res illius et sciret, et narraret, sed eum etiam imitaretur) ipsum quidem videre non poterat, sed vocem audiebat. Rogavit autem magistrum, an ipse mortui quoque vocem audiret. Ille vero dixit se et videre et audire: et, si vellet, se ei esse ostensurum eo tempore, quo apparuerit. Atque nox quidem successit, et peragebatur conventus, et homo Dei rursus plane videbatur Basilius cum iis, qui stabant et canebant, simul stantem et canentem, eumque digito ostendens Aetio, preces quoque addidit: Aperi Domine, dicens, hujus quoque oculos, et videat hoc quoque magnum tuorum operum mysterium. Cum is autem statim vidisset et agnovisset, atque etiam accurrisset, et præ desiderio eum complecti voluisset, Basilius non solum apprehendi non potuit, sed etiam evanuit, cum dixisset aliis audientibus, Salvi estote, o Patres et Fratres, salvi estote: me autem de cetero non videbitis amplius. Quamobrem id quod a Christo dictum fuit in Evangeliiis: Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet, ostendit id quod factum fuit, esse verissimum et fide dignissimum.

Videt eum
Theodosius et
Aetio ostendit.

Joan. 11. 25.

CAPUT V.

Annona ei divinitus submissa.

Hoc fuit primum testimonium virtutis Theodosii. Secundum autem mea jam vult persequi oratio, quod priori nullo modo est inferius. Dies erat festus, et festorum omnium primus et præcipuus, ipsum, inquam, Pascha, mei Christi, vel mea potius resurrectio et reformatio. Sacræ autem noctis aderat quidem vespera: iis autem, qui ad eum ventitabant, nihil erat eorum, quæ sunt ad vescendum necessarias non panis, non oleum, non aliquid aliud erat ex iis, quæ sunt esculenta. Atque chorus quidem discipulorum ægre ferebat, ut est verisimile, qui jam erant numero duodecim: ægre ferebant autem non pro se tantum, sed quod cum jam non adesset panis, qui offerretur ad sacrificium, erat eis futurum Pascha absque sacrificio, et absque corpore Christi dies festus celebrandus. Circumsistentes itaque adversus magistrum murmurabant, cum causam rationi consentaneam veluti ex re cepissent. Ille vero cum tantum dixisset, Parari oportet sacram mensam; reliquorum autem, inquit, nihil ulli curæ sit. Nam qui olim tot Israelis millia in solitudine, deinde etiam non parvam multitudinem aluit ad satietatem, hic ipse nostri quoque curam gerit, nec est viribus imbecillior, nec ad providendum debillior. Hæc ille quidem dixit: sed quemadmodum ejus verba effectum sint quam primum consecuta, nec spe fraudaverint discipulos, jamjam dicit oratio.

In Paschate
desunt panes
ad sacrificium,
aliaque
alimenta:

20 Quomodo enim olim ovis in vepribus a Sabec adfuit, Abrahæ parata ad holoocaustum: ita etiam huic quoque Beato, sole jam terram relinquire, accedit quidam par mulorum dicens, per quo afferebatur sarcina variorum alimentorum, convenientium hominibus, qui se exercent: et nec aberat quidem ipse sacræ mensæ, qui videtur et intelligentia percipitur, panis, sed erat una cum aliis. Propter quod magis lætati sunt Theodosii discipuli, Christi cultores. Et hoc quidem donum, fuit donum illius precum, quod non ex cælo pluerat, ut prius manna; sed ex terra scaturierat nutibus cælestibus, et aluit non solum sensibiliter, sed etiam spiritaliter, quod ad panem quidem attinet, qui fuit oblatus sanctificationibus. Sic ergo cum simul terrestribus bonis et cælestibus se jucunde satiassent, qui apud ipsum erant, usque ad sanctam Pentecosten, paulatim discebant, qualis esset illorum Doctor. Et hoc quidem ita se habuit.

insperato affe-
runtur
S. Theodosio.

21 Quod autem consequitur, illius dico esse fraternum, et similis fidei et spei fœtum germanissimum. Vir quidam cujus erant magnæ opes, bonis autem operibus laudem assequi statuerat, suas facultates distribuebat in benedictionibus, et pecuniæ materiam efficiebat animæ salutarem. Is, inquam, cum omnibus aliis, et præcipue iis, qui vivebant ex Christo, et se a mundo removere, ad Deum autem prope accedere recte cogitabant, dextera apparisset jucundissima, ut divina dicit Scriptura; aut rursus, ut cum Scriptura magis dicam, hortus ejus non conclusus, et fons conspectus esset non signatus; solis Theodosii discipulis, per oblivionem aut ignorationem non impertiit beneficentiam; aut forte etiam Deo in his Sanctum probante aut glorificante. Atque discipuli quidem accedentes, ei exhibebant molestiam, ut et se et illos manifestos redderet divisoni, et magno studio instabant: neque enim se habere, quo deinceps alantur, qui paucas quidem habebant siliquas, et cum eæ nonnumquam deficerent, ea quæ restabant ossa coquebant, ut jam dictum est, et eis utebantur ad famis solatium. Sic ergo illi hominem, qui semper latere studuerat, manifestum fieri cogeant propter pusillum suum et abjectum animum: et eum, qui ad Deum oculos convertere consueverat, urgebant, ut turpiter

Inopiam suorum
viro locupletii et be-
neficio indi-
care reuuit.
Cant. 4. 12.

turpiter manus porrigeret hominibus, relicta manu, quæ est aperta, et implet omne animal benedictione, ut qui eam esse angustam vel parcam ac sordidam judicasset in presentia. Atque illi quidem erant tristes. Is vero eos sensim admonens : Quis, aiebat, ex iis qui in Deo confisi sunt, omnino est derelictus? At quis, qui ipsum ad finem usque sustinuit, non accipit consolationem? Qui inebriat omnem sitientem animam. Hæc nobiscum dicat divinus Hieremias : Et omnem esurientem implet animam. Qui præparat corvis cibum, et pullis corvorum; ut Job quoque et divinum David introducam simul loquentes. Cognoscamus quantum interest inter humanum studium et divinam providentiam, quæ pertingit usque ad extrema : et sciemus, quemadmodum iis etiam, quæ propter Christum lubenter reliquimus, divina rursus providentia abunde et copiose fruimur.

22 Hæc dixit, et paulo post apparuit quidam, dicens animal onustum. Ibat autem non ad magni Theodosii monasterium; sed scopus quidem erat ei id transire, onus autem in aliquo alio loco deponere. Postquam vero fuit jam prope monasterium, vel invitum virum sistit jumentum : cumque ei flagello multas plagas incuteret, illud erat immobile, non secus ac si esset saxum. Cum homo ergo recte existimasset id non fieri sine Dei numine, mox converso ordine, animali utebatur tamquam duce, et laxato fræno ei permittebat ire, quo eum ferret impetus. Cum homo sic fecisset, animal confestim nusquam quidem alio, sed perinde ac si aliquis frænum, cum a nemine videri posset, traheret et dirigeret, recta vadit ad monasterium. Quo cum vir esset ingressus, et inopiam, quæ eos urgebat maxima, didicisset, et Dei providentiæ arcanum esset admiratus, quemadmodum scilicet effecisset, ut inopiæ molestia eis esset occasio coronarum, et ut ipse eam solveret molestiam; et quod ea de causa non parebat animal, eum divina vocante providentiâ ad alendas animas, quæ Deo quidem ministrabant, ministrantis autem corporis laborant imbecillitate. Hæc cum ille didicisset, duplum præbuit ejus elemosynæ, quam primus divisor dederat. De cetero ergo ejus discipuli cessantes exhibere molestiam, et esse pusillo et abjecto animo, studebant potius eum imitari, beatumque eum ducebant propter firmam spem et fidem in Deum. Sed hæc quidem hucusque.

a In Hebræo legitur Gen. 22, 13, detentus aries cornibus suis in Sabeche, quod LXX, et Theodotion ut proprium retinuerunt : *αριος εις σαρκελας του ποτη ουβη*. Significat autem Sabeche, Hebræice perperitatem, cujusmodi est illa, quæ in condensis vepribus ceritur, a radice sabachi, implecti, intricari, ut optime in vulgata editione : Vidit arietem inter vepres hærentem cornibus.

CAPUT VI.

Extruitur monasterium.

Quoniam autem ei quotidie accedebant discipuli (fontes enim illius gratiarum vocabant bonas et virtutis studiosas animas; cervas rationis compotes dixerit aliquis, aquas amantes spirituales) alique plurimi accesserunt, et non pauci ex iis, quorum magna erat auctoritas et opes. Et jam magnus quidem erat numerus discipulorum : spelunca autem exigua, et plane minor, quam ut eos posset capere; ipsi autem accedentes sollicitabant, ut excitaret monasterium, et ampliores eis faceret caulam ovium spiritualium, dicentes, nihil oportere eum curare sumptus faciendos ad ædificationem. Nam et sumptu, aiebant, qui ad eam sufficit, manus, et manu nobis animus largior. Sic cum majori gregi cogere præesse vere bonus pastor, dici non potest quantis jactaretur curis, et quam variis distraheretur cogitationibus. Quando enim ad bonum quietis et silentii respiciebat, et ad puram et tranquillam mentem, ab hac cara quiete tamquam a matre se avelli dolebat. Quando autem considerabat, curam esse gerendam eorum qui ventitabant, et non oportere sibi soli vivere, sed multo

magis etiam proximis, et ejus rei ipsum Dominum fuisse nobis ab initio exemplar propositum, qui et sibi congregavit discipulos, et conspectus est pastor ovium rationis compotum, et pro eis emisit animam.

24 Hæc ergo quando per otium considerabat, et in contrariam partem trahebatur animus, neque sciebat cuiam pure adhæreret. Nam quietis quidem et silentii fructus non ignorabat; rursus autem sciebat, quinam essent fructus curæ, quæ gereretur Fratrum : et ideo utrisque adhærebat, et neutrius erat penitus : et ab utroque recedebat, et cum ambobus rursus conveniebat. Quid ergo facit? Deo permittit universum, qui vel solus potest miscere, quæ misceri non possunt : et illius auxilio credit posse fieri, ut et conservetur bonum quietis et silentii, et non privetur mercede præfecturæ. Non enim in eo, quod sit corpus solitarium, sed in eo, quod sit cor bene compositum et tranquillum, vitam recte gerj monasticam, ut a divino David est definitum. Certe etiamsi ita se haberet, iudicium tamen Deo permittit, et ei supplicat, si omnino ei gratus esset conatus, (ei enim in mente versabatur, quod olim divinus Simeon de eo prædixerat) si ergo omnino Deo placeret, ut hoc signo declararet, et locum aperte indicaret, in quo erat monasterij jacturus fundamenta.

25 Cum ergo in manus sumpsisset thuribulum, et implesset carbonibus, et deinde absque igne imposuisset suffitum, pervasit solitudinem, labris preces decantans. Preces autem ita habebant : O Deus, qui per multa et magna miracula olim Israelæ confirmasti, qui famulo tuo Moysi multis et variis prodigiis persuasisti, ut eos regendi onus subiret, et virgam quidem in serpentem, in alborem autem leprosam manum mutasti, et deinde ei rursus priorem restitisti colorem; qui aquam quidem mutas in sanguinem, ipsum autem rursus facile in aquam restituis; qui Gedeoni signum victoriæ vellus exhibes, et quæ circa vellus; qui omnia fabricaris et contines; qui Ezechie umbra graduum retro reversione descripsisti vitæ additamentum; qui etiam Elie preces prius exaudiisti, ignemque de celo demisisti; et propter eorum, qui se impie gerebant, ad te conversionem, ligna et holocausta et aquam una cum ipsis lapidibus combussisti; ipse etiam nunc es Domine, ipse quoque exaudi me servum tuum, et ostende ubi tibi placeat, ut templum quidem tuæ potentiæ, tuis autem servis et meis discipulis habitaculum ædificem. Ostendes autem omnino, ubi jubebis accendi nos carbones, ad gloriam quidem tuam, multorum autem agnitionem, et veritatis confirmationem. Hæc et his similia decantans, obibat loca, quæ noverat aliis aptiora.

26 Cum autem solitudinis multam terram pervasisset usque ad locum, qui dicitur a Gutilla, et ripas lacus Asphaltidis, sic mortuis et minime ignitis carbonibus, cum vidit eos minime accendi, neque conatum ei ex animi sententia succedere, constituit reverti. Cum hoc autem fecisset, et parum esset remotus a specula, (o quis tuam digne laudavit potentiam, Rex immortalis!) fumus repente ascendit ex carbonibus, fumus bene olens, cum ignis modo ineffabili percurrisset carbones, et eos latenter suscitasset. Cum itaque ignis melius quam lingua locum significasset, et jacta sunt fundamenta, et templum extractum est, et ædificatum est c monasterium, vel, ut melius dicam, virtutum habitaculum, aut tabernaculum in terra, quod est revera terra superius et cæleste : quod quidem est et magnitudine maximum, ut quod paullatim creverit iis, quæ factæ sunt, accessionibus, et abundat bonis omnibus, non iis solis, quæ sunt ex spiritu et virtute, sed iis etiam, quæ sunt ad usum corporis. Nam eis quoque erat illis opus, cum essent homines, non lautis quidem et supervacaneis, sed quorum est necessarius usus et inevitabilis. Quomodo enim in præclara civitate et populo frequenti, ita etiam hic quoque licet videre omnigenas artium officinas,

AUCTORE ANONYMO.

Divinum nuntium in dubiis exquiri, et sequitur.

Orat sibi divinitus monasterij ædificandi locum.

a

b

Carbores sponte accendantur.

c

Ædificat monasterium amplissimum.

Suos consolatur.

Jer. 31. 25.
Job. 38. 4.
Ps. 146. 9.

Quidam divinitus monasteria subministrat.

Augetur numerus discipulorum.

AUCTORE
ANONYMO.

cinas, quæ communi fraternitati omnia præbent citra laborem, et ab externis, quæ eos avellant, curis liberant.

a Ms. *Græcum Κοινία*.
b Lacus Asphaltidos, id est bituminis, vulgo mare mortuum dicitur, post eversas ibidem Sodomam, Gomorrhæam, aliasque urbes.
c Cathisma appellatur in vita S. Sabæ, vide prolegom.

CAPUT VII.

Benignitas in pauperes, ægros, hospites, divinitus remunerata.

Varie hospitium mansiones.

Jam vero habitationum varietas et diversitas quemnam oculum quidem non movet ad contemplandum? quamnam autem non linguam ad laudandum? Quam enim omnino animam, aut quod corpus eorum, qui diversantur, non curat? Hæc est monachorum, illa eorum qui promiscue vitam agunt; alia egenorum, alia eorum, qui alias peregrinantur. Et ut in summa dicam, unicuique eorum, qui accedunt, et locus quo excipiantur, et modus quo curentur, alius alii est attributus. Unum est, quod ex æquo omnibus exhibetur, nempe summa hospitii hilaritas et benignitas. Ceterum pauperum quidem magnam curam gerebat Theodosius: quorum ille egestatem vincens suppeditatione, eam rursus habebat voluntate inferiorem: quomodo etiam voluntatem semper victam a liberalitate et munificentia spiritus, ut paulo post ostendetur. Hoc autem est ipsis rebus consentaneum et valde consequens. Si enim ipse cum esset homo, studebat hominum egentium superare cupiditates voluntatis magnitudine; quomodo non humana rursus voluntas superanda erat ab opibus divinis et benignitate?

Theodosii benignitas in pauperes;

in ægros.

28 Cum autem in omnes, qui egestate premebantur, ita esset misericors, ejus magis angebatur misericordia in eos, in quibus rursus erat malum gravius, et cum egestate erat præterea morbus, aut membrorum mutilatio excrucians, eaque sacra, quod est gravissimum. Ea ratione erat etiam oculis quidem cæcorum, pes vero claudorum, indumentum autem nudorum, eorum, qui tecto carebant, tegumentum, ægrotorum medicus, largitor, administrator, famulus; omnibus omnia factus propter excellentem benignitatem; sanguinem abluens, vulnera mundans, labra admoveans labris eorum, quorum erat caro mutila, et ita eos sapienter consolans, et persuadens, ut moderate ferrent calamitatem, cum scirent eos, qui sapiunt, non modo ipsos non aversari, sed eos potius beatos ducere et amplecti. Non autem se superbe et inhumane gerens, ut complures, quos cum oporteret miserando fratres, Dei sibi conciliare benignitatem et clementiam, illi (o inhumanitatem) adeo sunt elati et sublimis animi, aut (ut verius dicam) nimis sui amantes, et tam pusilli et abjecti animi, ut non solum eos non admittant, sed eos etiam videre non inducant in animum: perinde ac si nolint meminisse neque omnino scire, quod ipsis quoque sunt carnes subjectæ talibus affectionibus. Sed non sic hic Beatus, sed fuit magno (sicut diximus) et generoso animo. Et sunt hujus quidem multi oculi testes: maxime autem ex iis, qui hoc ministerium una cum eo obibant: qui cum primo hanc insignem benignitatem et commiserationem similiter atque alii aversarentur, illius deinde egregiam reverenti moderationem, persuasi fuerunt recte sapere, et juxta imbecillitatem humanam et humilitatem.

Alii cum imitantur.

Nemo inde repellitur.

29 Quamobrem si quis eum dixerit communem portum, et communem medicinæ officinam, communem domum, commune penu, recte dixerit et congruenter veritati, ægrotantium, esurientium, algentium, peregrinantium. Eorum enim omnium, quam par erat, curam gerebat. Qui autem contemneretur aut despiceretur, propterea, quod esset vilis et humilis, si quæsisisses, illic invenisses neminem: sed propter hoc ipsum, quod esset, inquam, vilis et minimus, majorem consequeretur curationem; quoniam

Christus quoque est inter minimos, et quæ sunt illorum, aperte sibi tribuit. Quare eorum qui expellerentur, nulla illic habebatur ratio. Nullus despiciebatur, nullusque indignus reputabatur commiseratione. Quod quidem patrum quoque nonnullis non est admodum facile servare in filios. Sed aliis quidem vestes quoque dabantur, quibus iis erat opus: omnibus similiter dabantur alimenta. Atque meminere quidem, qui ad hæc ministrabant, se uno die plusquam centum mensas parasse. Et humanus quidem misericordiae fons erat hujusmodi, et tam abunde scaturiens. Dei autem fons qualis? Numquid est manifestum, quod multis atque adeo infinitis partibus superabat? Nunc autem declarabit oratio, quibusnam indicium, et finem imponet ei, quod est pollicita.

30 Castigabat aliquando terram Deus, castigabat autem fame: erat autem non brevis aliqua fames, neque in hos quidem dominabatur, in alios vero non; sed ex æquo omnes invaserat flagellum. Cum sic autem affligerentur homines, ut eorum, quæ scelerate fecerant, pœnas darent (malorum enim studiorum hæc esse fructum, dicit divinus Micheas) et adesset dies festus Palmarum, quo pauperum et agrestium multitudo, festi accepta occasione, in eum locum venerat jam hoc quidem pro more facientes, sed tunc magis a fame jussi. Qui itaque ad parandum prandium inserviebant, ad tantam caligantes multitudinem, conabantur quibusdam libris et trutinis alimentum distribuere, ut hac accurata subtilique ratione et parcitate posset pluribus alimentum sufficere. Ponderus autem eis ad libram, ut dixerit quispiam utens lingua Romanorum, redibat. Accedens autem magnus ille Theodosius, cum id quod fiebat, visu apprehendisset, et a magna multitudine vim afferi januis, et idem quod Job, didicisset sentire et dicere: Foris non diversabatur hospes, et patebat ostium omni viatori; jubet portas aperiri, et permittere, ut omnes volentes possent ingredi: et hominibus mensas consuetas apponere, quos difficile erat vel numerare, non solum eos cibo satiare. Quicumque ergo ei erant inservituri, quando ad solam tantummodo aspiciebant multitudinem, non credebant: tantum abest, ut aliquid facerent, propterea quod modum jussio exuperabat. Postquam autem adspexerunt ad virtutem et gratiam ejus, qui jubebat, ab humanis destiterunt, et altius adspexerunt, et portas statim aperuerunt, et lubenter admiserunt eos qui veniebant: et deinde etiam parandis mensis dabant operam, et hilariter ea etiam apponebant, quæ habebant. Quid ergo Deus admirabilem? Rursus quoque sufficit ad paucis alendam magnam multitudinem, sicut etiam prius quinque panibus quinque millia. Simul ergo eorum impleti sunt ventres, et arcæ panariæ ostendebantur plene panibus: et illi quidem existimabant fore, ut omnia deficerent: eæ vero erant plene, et plura tenebant quam præbuerant, et per orationem veluti ad replendos ventres pauperum plurimum fructum producebant. Sic pro ejus proposito Deus ipsum est remuneratus, et pro ejus beneficentia in pauperes, non solum abunde desuper pluens propter ejus munificam voluntatem; sed etiam efficiens, ut vir ille in admiratione haberetur et celebraretur, propterea quod sit minime falsum promissum. Promisit enim eos glorificare, qui eum sciunt glorificare per opera.

Job. 31. 17 et 18.
Famis tempore omnes pauperes admittit.

Multiplicatur divinitus annonam.
1. Reg. 2. 30.

Festum S. Mariæ celebratum.

31 Post hoc autem aliud quoque dicatur, quod parem continet et voluntatis munificentiam, et parandi miraculi virtutem. Rursus erat dies festus, et festus virginis Dei matris: in quo, propterea quod erat valde insignis ac solennis, tam magna convenerat multitudo (oportebat enim et festi causa esse multos celebraturos, et ejus qui festi celebritatem peragebat, dexteram, aut ut potius dicam, propositum, habere etiam convenienter multos qui alerentur) ut ne sufficerent quidem ad faciendum accumbere eos, qui accedebant, illi quibus hoc commissum fuerat;

Uno die plusquam 100 mensæ parantur.

Mich. 6. 13.

Multiplicatur divinitus annonam.

1. Reg. 2. 30.

Festum S. Mariæ celebratum.

Iterum annona divinitus augetur.

rat; tantum abest, ut haberent quod satis esset ad eos alendos, nisi in singulis mensis oporteret unum panem apponere. Qui autem arcas panarias ante impleverat Dominus, (larga et copiosa dextera, quæ aperitur et nutrit, quicquid ab ipsa est creatum) is tunc quoque mensas implevit, vel ut potius dicam, ventres: adeo ut cum innumerabilis ille hominum conventus fuisset plenus ad satietatem, tot essent sportæ reliquiarum, ut ipsi quoque, qui accubuerant, multa domum tulerint, et iis qui serviebant, ex iis sint opiparæ postea mensæ appositæ.

Sæpius id accidit.

32 Videntur autem hæc esse difficilia non solum ad imitandum, sed etiam ad laudandum, et ad recte explicandum oratione. Quis ergo adhuc videns Ægyptios confluentes ad magni Theodosii monasterium, non existimaverit vel puteos esse tantæ multitudini defecturos ad solum potum? Illi autem ita ad satietatem fruuntur appositis, ut iis etiam, qui post ipsos veniebant, sufficerent quæ remanserant, ad secundum convivium. Quis ergo videns, quæ in hodiernum usque diem fiunt in solitudine, non statim est habiturus fide dignum testimonium, quod qui per Moysem in solitudine mirabile prius pluit Hebræis nutrimentum, hic ipse nunc quoque per Theodosium (etenim in Christo vivere creditur) hoc quoque magnum et divinum efficit, et tot viris nutrimentum copiose suppeditat? Propterea ergo multos quoque videtis ad hunc locum festinantes, hunc ipsum revera esse illum existimantes, propter quem Servator et quinque prius panes benedixit, et tot hominum millia aluit ad satietatem. Sed hæc quidem ita se habent. Nobis autem redeundum est ad ea, quæ consequuntur.

CAPUT VIII.

Varia valetudinaria extracta. Energumeni liberati.

Extruit valetudinaria:

1. *monachis,*

2. *honestioribus externis,*

3. *vilioribus.*

4. *sentoribus monachis recreandis.*

5. *e bonis piæ mulieris.*

Pia opera sibi adscribentes monachi, tra-

Quoniam enim præcipuum indicium caritatis in proximum, est cura quæ geritur agrotorum; quæ etiam maxime novit purgare patibile nostræ animæ facultatem: quoniam non sufficit ad perfectionem, fratrem nutrire esurientem, et potum dare sitienti, eumque qui est hospes et nudus, in domum introducere et vestire; sed oportet præterea ejus etiam cum mutuo quodam sensu misereri, ut non sit solummodo bonum, sed etiam bene fiat, ex animæ scilicet affectione: ut non manu solum, verum etiam anima ostendat misericordiam. Qualis autem ille esset in ea re, jam vult declarare oratio. Cum tres domos edificasset, unam quidem iis, qui propter Christum erant sejuncti, et toti mundo crucifixi, tribut ad curam corporis in infirmitatibus. Deinde duas permisit iis, qui in mundo vivebant et versabantur: et ex iis ipsis unam quidem iis, qui erant insigniores et honestiores; alteram vero iis, qui erant viliores et pauperiores, et qui opus habebant alterius auxilio. Quinetiam suis monachis, quorum propter senium et labores longæ exercitationis soluta erat vis membrorum, (Oportebat enim ne hoc quidem effugere Theodosii solitudinem) iis cum in loco separato aptum extruxisset gerontocomion, id eis permisit ad recreationem diurnam afflictionis, tanquam bonis viatoribus, longa via et aspera defessis, accommodatum diversorium. Præterea autem aliud quoque ab eo constructum est nosocomium, nempe ad opera commiserationis vere misericordie et clementie anima: quod etiam erat donum mulieris vere honestæ moribusque piæ et religiosæ: quæ quidem ejus admirans bonitatem, domumque et seipsam cum filiis ei largitur, mundo quidem renuntians, Deo autem totam seipsam permittens, et volens ut sui filii sub illo viverent.

34 Quinetiam, quod majus est signum clementie et benignitatis, quicumque in montibus et speluncis degere quidem propter Christum, sed non ex Chri-

sto, elegerant, inconsiderato et non stabili calore secuti exercitationem, et humanæ quidem imbecillitatis, et Christi verborum, quod absque illo nihil possumus facere, oblitæ; inani fastu et vana persuasi arrogantia, et quæ recte gesserant miseri sibi adscribentes (o mea mala! o grandem insolentiam, vel potius amentiam! Quid enim boni fecerit humana natura, tuo o Salvator, nudata auxilio? qui me doces per linguam Prophetæ, dicentem: Remisi manus, et aruerunt, et facti sunt tanquam fenum siccum super tecta, tanquam gramen. Quid vero per hæc significat? Quod amisso flore virtutis, quem qui tuam habent manum opem ferentem, amplexi sunt, deinde exiccati defectu tuæ pinguetudinis, dedecus deformitatis miserabiliter induerunt.) Qui ergo sic stulte senserant, et ideo traditi erant satanæ ad interitum carnis, ut ait Paulus, ut salvus fiat spiritus; aut alioqui mente erant læsi et male affecti, et pœnas dederant in eo quod peccaverant; ut discerent cum in honore essent, effecti rationis compotes, intelligere ac noscere opificem et auxiliatorem, et non esse ingrati in eum, qui eis dederat gratiam; ii experti sunt eum valde benignum, et paterne in ipsos se gerentem. Pro eis enim accendebatur, tanquam pro filiis propriis, et alioqui benevole in eos afficiebatur. Cumque eis constitisset locum quietum et tranquillum, permisit ut in eo agerent: ut esset ei quodammodo alterum monasterium, et ob multitudinem eorum, qui erant congregati, et ob ordinem ministerii, et ob statum eorum qui ministrabant, et ob sumptum eorum, quæ suppeditabantur.

35 Magis ergo quam aliorum, homo Dei, sicut diximus, vincebatur ipsorum commiseratione, et in eis recreandis magnam adhibebat curam et diligentiam, et eos consolabatur verbis aptis ad persuadendam tolerantiam. Nequaquam o filii, dicens, nequaquam resolvamini, et enervemini hac temporali afflictione. Neque hoc vobis videatur optandum, a Deo omnino non corrigi. In laboribus enim, inquit, et in flagellis castigare Hierusalem. Sic dicit Deus per Hieremiam: Anima mea nunquam a te deficiat. Castigat enim, sed benigne: et castigat omnem filium, quem recipit, possum discere ex divina scriptura, adeo ut disciplina ejus et castigatio non sit ira, sed dilectionis, ad correctionem peccatorum, inducta propter benignitatem. Bonum est ergo, o fratres, et valde bonum, cum hic spiritualiter castigati fuerimus, illic Dominicas plagas non experiri: et cum hic ad tempus afflicti fuerimus, quæ finem non habent tormenta effugere. Hic enim nihil pati, longe est gravius quam pati: et excedere e vita absque tentationibus, ut cuius non fuerit purgata materia peccatorum multis afflictionibus, quod est apertum indicium terribilium afflictionum, et nothorum potius, quam germanorum filiorum signum evidens. Quamquam ne illud quidem omnino conturbabit animum eorum qui sapiunt, si figmenti divini dæmon evadit dominus. Nam datur quidem eis potestas ab eo, qui creavit, tanquam quibusdam punitoribus, (hei mihi!) ad castigationem filiorum qui declinarunt. Datur autem, quantum ille novit sufficere ad castigationem, non quantum ipsi volunt. Vix enim parecerent hominibus, qui ne brutis quidem pepercerunt, ut sacra docent Evangelia. Conspectiamur ergo per hanc disciplinam sensum accipere eorum quæ peccavimus, et non egere aliis plagis gravioribus, quod incorrecti maneamus post plagam. Efficiamur probati per afflictionem. Quod contra nostram voluntatem est illatum, fiat etiam proprium voluntatis, in eo quod moderate feramus ea quæ contigerunt: et gratias agamus ei, qui intulit disciplinam legibus benignitatis. Ipse percussit, et ipse nos sanabit. Et hoc habeo a Prophetis: Percutiet et alligabit, et non tardabit ad curationem.

36 Hæc dicens admirabilis Theodosius, omnibus quidem procurabat consolationem, et nonnullis etiam

AUCTORE ANONYMO. duntur satanæ. Joan. 15. 5.

Isa. 37. 27. juxta LXX.

i. Cor. 5. 5.

Eos benigne excipit Theodosius.

Hortatur eos ad patientiam.

Jerem. 6. 8. juxta LXX.

Hebr. 12. 6.

Cur diabolus sinatur possidere homines.

Math. 8. 32.

Osæe 6. 2.

Quasdam liberat Theodosius.

ACCITORE
ANONYMO.

a morbo liberationem: alios admonens, ut forti et magno animo ferrent eam calamitatem, et persuadens esse utilius eam tolerare, quam ab ea liberari. Hac ratione plurimum studii ponebat Theodosius, non ut eos, qui male habebant, liberaret ab eo, quod erat eis molestum; sed ut potius eis persuaderet, ut ea forti et magno animo ferrent.

CAPUT IX.

Varia templa extracta. Exercitatio monachorum.

Sedenim quomodo aliorum illius bonorum epulis auditores excipiemus? Quid enim, perinde ac si desint res præclare ab eo gestæ, excogitabimus, quemadmodum possimus immorari in oratione? Quis enim cum eas, quæ hic fiunt, audierit hymnodias, non demulcetur quidem auribus, lætatur autem animo, corde autem vehementer exilit, promptoque et alacri animo labra movet ad laudandum eum qui fecit, quod diversis quidem linguis, una autem mente et sententia canantur pie et religiose? Quomodo enim in lyra, ea quæ fit vicissim pulsatione, contemperatur vocum diversitas numero admirabili; ita etiam hic quoque diversis linguis, quidam varius et valde concinns cantatur hymnus. Hic etiam vir sapiens, sicut olim Beseleel divini architector tabernaculi, sapientissime et pulcherrime dispensat et administrat in hoc sancto monasterio, et a quatuor ædes intra id ædificat. Ex quibus unam quidem dimisit iis, qui lingua Græca utuntur; in qua et ipse et aliorum quoque Patrum chorus hymnum canebat. In secunda autem genus *b* Bessorum sua voce communi Domino fundebat preces. Tertiam autem sortita fuit gens *c* Armeniorum: in qua quidem ipsi quoque lingua patria Deo hymnos emittebant. Ultimam autem et quartam seorsum ab aliis ii, qui vexabantur a dæmone: qui cum erant alioqui furiosi et emotæ mentis, ut ante meminimus, cum ipsi ad se reverserant compositæ mentis, cum iis, qui eis ministrabant, in ea preces emittebant Altissimo.

Ædificat in
suo cenobio
ecclesias.

a

b

c

d

In una eorum
omnes com-
municant.

e
Multi ejus
discipuli mo-
nasteriis et
Ecclesiis præ-
fecti.

f

g

38 Ita ab eis peragebatur *d* hymnodia regula, quæ (ut dictum est) septies in die offerrebat Deo universorum. Sed hæc quidem alio tempore. Nam quando oportebat veneranda participare Sacramenta, lex erat apud eos pulchre admodum constituta, ut usque ad divinitus inspirata Evangelia unusquisque in sua ecclesia simul et lingua, divinam audiret vocem; postea autem omnes congregarentur in una, exceptis dæmoniis; in magna scilicet Græcorum ecclesia. Quod quidem in hodiernum usque diem faciunt: et illic sunt participes sanctificatorum.

39 Et quid opus est omnia recensere, illius, inquam, sacri pastoris et gregis; et utrum eorum magis admiretur quis virtutem, an multitudinem? Nam quos tota sua vita parturit spiritualiter, paterne autem nutrit, et deinde etiam ad Deum emisit, cum pulchre suam vitam finisset, fuerunt numero sexcenti et nonaginta tres. Quos autem *e* Præfectus, qui post illum successit monasterio, fuerunt plusquam quadringenti, paterne virtutis apertum servantes characterem, filii patrem amantes, et filii qui insigniter amabantur a patre. Causa autem amoris, qui erat in utrisque, erat non natura, quæ est res laude carens et mercede; sed bona voluntas et bonum animi institutum, amans id quod bonum est et honestum, et ideo laudem omnino meretur. Et possem quidem dicere cum magna voluptate, quot Pastores, quot *f* Episcopos protulerit ejus educatio, et quot ex ejus ovibus fuerunt pastores aliorum, et præfuerunt sacris *g* monasteriis, non ipsi amantes imperium, sed potius iudicati digni qui imperarent, et digni quibus crederetur præfectura animarum: et quot solitarie vixerunt, propter quietis ac silentii desiderium, et cupiditatem majorum certaminum: quorum nonnullis

producta fuit exercitatio usque ad octoginta annos, et eis annorum multum congregavit multitudinem divitiarum spiritualium. Per quæ omnia cognoscebatur et prædicabatur Theodosius, et ei aureum conservabatur genus, quod honore, inquam, antecellit: per quæ ei implebantur fructus et manipuli, et merces augebatur. De unoquoque ergo eorum libenter meminisset oratio, nisi produceretur ad immoderationem. Oportet ergo paucis dicere, nullum fuisse relictum locum, qui non commodi et utilitatis aliquid ex eo sit consecutus.

40 Postquam ergo hujus viri divini fama per universum orbem terræ jam pervasisset, et virtutis studiosas ad se attraxisset animas; multi quidem ex militibus, bella multum valere jubentes, referebantur in numerum ejus phalangis: multi autem ex iis quoque, qui valebant dignitate, et honores fuerant consecuti, hæc non secus atque somnia despicientes, aut potius ut alias Sirenes, quæ demulcent ad eorum, qui eas attendunt, exitium, dimittentes, toto pede ad ipsum contendebant, propter Christum ignominiam, veram esse gloriam et ipso etiam regno meliorem credentes. Multi autem ex iis quoque, qui erant insignes eruditione, libros quibus adhaerebant, tamquam aliquibus uberibus aut fontibus, vel tamquam jucundissimas voluptates, vel tamquam pulcherrima spectacula despicientes, maluerunt attingere institutiones elementorum vitæ, quæ ex Christo agitur: relictisque plausibus et laudibus civilibus, humanæ sapientiæ prætulerunt eam, quæ est propter Christum, stultitiam. Quibus admodum apte usus fuit hic bonus pastor, imbecillioribus quidem labores allevans, augens autem robustioribus; adeo ut neque imbecillitas opprimeretur immoderatione, neque vires insolescerent si non comprimerentur; erga omnes seipsum varians et mutans spiritali sapientia: non virga castigans, sed sermone instituens, sermone sale condito, et qui animam penetrabat, ac pervadebat usque ad profundum motum mentis, ut qui vim haberet ex ipsa operum fiducia. Ea ratione et consolans, erat multis terribilis; et increpans, desiderabilis, et jucundus in omnibus.

Multi cum
sequantur
illustres,
docti, etc.

Ejus in illis
instituentis
prudentia.

a *Recessisse S. Theodosium ad pariem Laure Occidentalis, ibidemque extraxisse monasterium, refertur in vita S. Sabæ, quæ de hac ampliatione intelligenda esse dicimus in prolegomenis.*

b *Bessi, seu Bessæ, populi Boreales sunt. Meminit eorum S. Paulinus Episcopus Nolanus in poemate de reditu S. Nicetæ in Daciam, quod vi Januarius deditur, ubi num. 22 hæc canit:*

Nam simul terris animisque duri,
Et sua Bessi nive duriores,
Nunc oves facti, duce te gregantur
Pæcis in aulam.

Ovidium etiam Danubii accotæ habentur, et Getis vicini, ita lib. 3, Tristium Eleg. 3.

Sauromate cingunt fera gens, Bessique Getæque.

An hæc eorum lingua fuit fortassis, quæ hoc ævo Slavonica dicitur, et late per Septentrionem in officio Ecclesiastico usurpatur?

c *De lingua Armenica quædam habet Athanasius Kircherus noster in Prodromo Copto.*

d *Antiquus horarum canonicarum usus.*

e *Hic est Sophronius ille, cujus legatus Hesycheus hujus monasterii Presbyter pro eo interfuit Synodo Constantinopolitana sub Menna. De utroque actum in Prolegom. Sub hoc Sophronio aut non multo post, hæc historiam S. Theodosii descripiam ex sub-juncta laude subditorum putamus.*

f *Ex his Julianus Episcopus Bostrensis, de quo infra num. 71, et supra in prolegom. Ita tempore Joannis Moschi Theodosius quidam creatus Episcopus Capitolias, de quo in Prato spirituali cap. 109. Tres Episcopi mortenti Theodosio adjuerunt num. 84.*

g *Præerat cum S. Sabæ, ex commissione Salustii Episcopi Hierosolymitani, reliquis circumcirca monasteriis. Vide prolegomena § 5.*

CAPUT X.

Sacræ ejus lectiones et exhortationes.

Quis ita fuit, et cum multis conversans, utilissimus, et ad sensus colligendos, et ad efficiendum ut intro converterentur, aptissimus? adeo, ut is in majori esset tranquillitate in mediis tumultibus, quam ii, qui sunt in solitudine; et idem simul esset et cum multitudine, et separatus; et illud quidem aliis, hoc vero

Lectio sacrae
Scripturae
assidua.

verosibi afferret utilitatem, vel suam potius per utrumque; siquidem juvare proximum, est aperte juvare seipsum. Quod autem et permansit cum eo toto vitae suae tempore, et est veluti necessarium aliquid et semper consequens, erat divinorum lectio eloquiorum: quam non tempus, non morbus, non senium, non aliquid aliud ex iis, quae accidunt, interrupt. Quin etiam cum jam esset imbecillis, et jam ad extremam venisset senectutem, nec de cetero posset amplius progredi, liber erat in manibus, et vincebantur labores a laboribus; a meditationis, inquam, laboribus labores senectutis et imbecillitatis. Ad quos cum dies non sufficeret, illius lucem lucerna supplebat in noctibus.

Senex per sa-
mulum officia
Ecclesiastica
dirigit.

42 Quoniam autem cum esset homo, oportebat eum esse multis defessum et exhaustum laboribus, non poterat quidem noctu una esse cum Fratribus canentibus, et admonere quae oportebat: ministro autem tamquam lingua utens, qui ei fundebat aquam manibus, per eum significabat Fratribus, et quisnam esset canticum inepturus, et quisnam facturus lectionem sedentibus, et quis chorum ducturus. Haec autem faciebat his duabus de causis, et sibi quidem providens, ut assidue vigilaret, et illis, ut regulam spiritualis officii servarent citra ullam reprehensionem. Sed noctu haec quidem illi magno erant praecipua Ecclesiastica; interdum autem ad eum accedentes, qui erant ex spiritu ei geniti filii, eum seorsum interrogabant propter cogitationem, quae eis afferebat molestiam. Aperte autem ea suadebat, quae pertinebant ad eorum utilitatem, non sermone solum docens, sed etiam vita ea quae dicebantur confirmans.

Nervose suos
adhortatur.

43 Quo quidem tempore erat, quod fiebat, non procul a miraculo. Nam vir ille, qui externam ne gustaverat quidem sapientiam, et in libris gentilium ne linguam quidem exercuerat, tanta verborum copia faciebat admonitiones, ut nullus eorum, qui in his libris consenserant, et arte dicendi linguam satis acuerant, facile possent cum eo contendere. Docebat itaque non ex humana sapientia, sed ex gratia boni spiritus (qui ad eum veluti dixerat: Ecce dedi verba mea in os tuum, sicut olim Hieremiae sapienti) ex seipso quidem multa dicens, eaque elegantia, multa autem etiam ex dictis Apostolicis. Maxime autem crebro recordans salutarium constitutionum et sermonum, qui instruunt ad exercitationem, Magni, inquam, Basilii, cujus etiam vitam imitans, et ejus orationis magno captus amore, studebat animam quidem illius moribus, linguam autem ejus ornare eloquentia. Certe per ipsam quoque proferebat ea, quae sunt rerum illius pulcherrima, meditando assumens, et conservans memoria, quae possent prompti animi studium injicere vel socordioribus. Bonum autem fuerit illorum ipsorum quoque meminisse verborum, quae memoria tenere curae erat Theodosio.

Jerem. 1. 9.

Crebro legit
constitutiones
monasticas
S. Basilii.

Exhortatio-
nes ad Fra-
tres.

44 Rogo, Fratres, per caritatem Domini nostri Jesu Christi, qui dedit seipsum pro peccatis nostris, aggrediamur aliquando curam gerere nostrarum animarum: dolore afficiamur ob vanitatem vitae nostrae praeterita: decertemus pro futuris ad gloriam Dei et filii sui. Ne remaneamus in hac socordia et molitie, praesens quidem semper otium admittentes, in crastinum autem diem et perendinum, principium operum differentes: ne si comprehensi fuerimus ab eo, qui nostras animas decipit, nequaquam instructi operibus, excludamur a thalamo gaudii: frustra autem et incassum defleamus, despectui male habitum vitae tempus lugentes, tunc quando nihil juvabit eos, qui agent poenitentiam. Nunc est tempus acceptabile, nunc est dies salutis. Hoc est tempus poenitentiae, illud remunerationis. Hoc est tempus operandi, illud vero dandae mercedis. Hoc est tolerantiae, illud consolationis. Nunc Deus est adjutor

eorum, qui convertuntur a mala via, tunc erit terribilis, et qui decipi non poterit, examinatio actionum et verborum, et cogitationum. Nunc fruimur patientia; tunc justum cognoscemus iudicium, quando resurrexerimus, alii quidem ad aeternum supplicium, alii autem ad vitam aeternam, et recipiet unusquisque congruenter suae operationi. In quod tempus Christo obedire differimus, qui vocavit nos ad regnum suum caeleste? Non expergiscemur? Non nos revocabimus a vita consueta, ad perfectionem Evangelii? Quomodo oculis apprehendemus illum terribilem et insignem diem Domini, in quo eos quidem, qui dexterae Domini, per bonas appropinquant actiones, excipiet regnum Domini; eos vero, qui ad sinistram sunt abjecti, propterea quod a bonis deserti sint operibus, abscondet gehenna ignis, et tenebrae aeternae, et stridor dentium? Nos autem dicimus quidem nos cupere regnum caelorum; ea autem non curamus, quibus id possimus assequi: sed praecipua Domini nullum laborem suscipientes, in vanitate mentis existimamus nos esse aequales honores consecuturos iis, qui usque ad mortem resistunt contra peccatum.

AUCTORE
ANONYMO.

Diem iudicii
incolat.

45 Deinde cum hucusque perfecisset orationem, nonnumquam ea etiam, quae sua erant, addebat, et quae excitabant ad obedientiam, et parabant ad tolerantiam, et uniebant ad concordiam. Addebat autem sua, non ut quisquam se jactans et glorians, sed qui seipsum ostenderet eadem sentire: et simul ea quidem, quae jam dicta sunt a veteribus, propter breviter vero vel sententiae magnitudinem, vulgi captum excedunt, ipse suis additamentis reddens apertiora, manifesta quoque et clara reddens omnibus. Atque sic quidem utebatur sacer Theodosius ea, quae ad docendum comparabatur, oratione; ea vero, quae traduntur dogmata, quomodo se habebat? et quis erat ejus in iis sermo et zelus? Anne de hoc quidem est sciscitandum, utpote quod res omnes loquantur quavis voce apertius, et ejus zelum pro pietate praedicent? Illud autem est potius diligenter quaerendum, quanam lingua sit erudita et facunda, ut possit recte explicare illius linguae tropaea. Nam is quidem in aliis quidem omnibus erat mansuetissimus, et promptissimus, ut honeste potius vinceretur, quam non laudabiliter vinceret. Ubi autem erat in pietate et vera religione periculum, erat illic stabilis et forti sententia Theodosius, et nullius cedebat objectioni, ut qui cerneretur acri et invicto animo, ignis comburens, aut securis scindens, aut romphaea pugnatoris, ut dicam quae divinae sunt Scripturae. Ejus autem quod dico, argumenta sunt multa quidem alia, mihi autem sufficere unum reducere in memoriam.

Sua subinde
profert, et
quomodo.

Zelus ejus pro
fide.

CAPUT XI.

Anastasius Imp. pecunia tentat pervertere S. Theodosium.

Tulit aliquando a nostrum quoque tempus b Imperatorem, qui prius quidem fuerat, quantum apparebat, c paradisi voluptatis; d postremo autem rebus fuit cognitum campus destructionis, et unus scilicet ex iis pastoribus, qui sui gregis oves dispergunt et perdunt, et eos turbida potant subversione. Et ut reliqua illius praetermittam, hoc quidem accipiet, quod post nos sequetur, tempus. Neque enim par est, ut id mandetur oblivioni propter eos, quorum est scelus insigne: qui, ut dicit Isaias, concipiunt laborem, et pariunt iniquitatem. Impius (heú) sive ab aliis ad hoc motus, sive hunc sceleratum foetum ex se produxerit, (Stultus enim, inquit, stulta loquitur, et cor ejus vana cogitabit) Patrum, qui e Niceae fuerunt, sacra dogmata, tamquam montem Sion et turrim fortitudinis, scilicet aggreditur; illa quidem volens abrogari, valere autem sententiam f Acephalorum

a b

c d

Anastasius
Imperator
Ecclesiam in-
pugnat.

Isaiae 59. 4.

Isaiae. 32.

e

f

AUCTORE
ANONYMO.

lorum, quam a ratione alienam, et vere ἀλίφαλον, hoc est, carentem capite, jure quis dixerit. Potentiæ autem admisceat improbitatem, ut hac quidem deciperet, illa vero effectum redderet, quod contendebat : ut neque vis, si esset immixta et persuasione minime contemperata, molesta videri possit, et plane violenta, ut quæ robor accepisset ex sola occasione; neque rursus persuadere, si impotens sit, si imbecilla, et quod possit pauca et apud paucos efficere.

g

47 Hinc alios quidem ex Episcopis adoriebatur g minis et exillis, alios autem honoribus et assentionibus : et nonnumquam etiam corrumpere pecunia, et suum malum aliorum quoque efficere, et morbum communicare contendebat; mutabilis non minus quam Proteus, ut Græcorum fabulæ loquuntur, et non minus mente, quam ille adpectu varius. Postremo autem hanc quoque magnam turrin aggreditur. Machinæ autem erant aurum; idque non paucum, ut posset contemni, sed quod redibat ad summam triginta librarum : eratque donum non nude et aperte donum, ne non acciperetur, ut quod suspicionem pareret avaritiæ : sed id quoque occultabat prætextus speciosus et valde probabilis, nempe pauperes, et quæ erant necessaria ad usus Fratrum ægrotantium. His virum conabatur ingenium redigere in servitute. Et si bonum existimas et gratum piorum animis id, quod a te, o vir egregie, innovatur, ego illi dixerim, cur non ab eo ipso sinis trahi amatores, et propria vinci pulchritudine eos qui sunt pulchri amatores; sed id pecuniis ornas et muneribus, quod solet fieri turpibus et deformibus, ut quæ sint aliena ornamenta et artificia?

varie Episcopos; Theodosium muneribus tentat.

Pecuniam ejus accipit Theodosius;

48 Cum ergo cognovisset ille magnus id quod fiebat ab illa pusilla et abjecta anima, temere adversus se comparari, erat, ut vulgo dicitur, aquila in nubibus, ut qui nec posset capi nec vinci; sed revera potius eum capit, qui simulabat. Nam aurum quidem non repellit, ne forte videretur temere suspicari, et offensiois aliquam præberet occasionem; sed duplici damno afficit adversarium, simul quidem privans pecuniis, cum esset alioqui avarus, et simul etiam spem vanam et inanem ostendens, qua ducebatur, et quæ nihil habebat ad scopum pertingens. Sed quem leonem existimabat se jam habere in pedicis, eum cum in se concitasset vehementissime, præclare ostendit, ut est in proverbio, capream iniisse pugnam adversus leonem. Nam cum jam tempus advenisset, et ille ab eo petisset confessionem, et adessent qui ea de causa missi fuerant, hic mihi considera ejus animi virtutem et fortitudinem. Nam cum omnes simul congregasset cives solitudinis, et dixisset esse tempus, ut finem acciperet dictum illud Propheticum, quod jubet mitem fieri pugnatores, et eos instruxisset ad suscipienda pro pietate certamina, se ostendit esse ducem, se militem, se virum strenuum et fortem, et primum in omnibus, et cum Imperatore per litteras est congressus. Et lubentissime quidem meminisset illarum ipsarum probationum, quibus Theodosius apertas nugas esse ostendit ea, quæ ex propositis videbantur esse validissima; sed propter prolixitatem, et ea spectans, de quibus agitur in præsentia (multis enim manibus opus esset et libris) solum meminero ejus dicendi libertatis, qua usus est in fine. Sic enim paucis ostendetur, quam esset homo liber, et qui nequaquam de jeci deprime poterat. Sic autem habent ea, quæ scripta sunt.

ejus postulata fortissime rejicit.

^a Hinc auctorem coetaneum S. Theodosio fuisse patet, ut supra diximus.

^b Is est Anastasius, qui imperium suscepit Olybrio solo Consule an. Ch. 491. Sub hoc vixisse S. Theodosium Cœnobiarcham notat Suidas ad verbum Anastasius.

^c Priusquam imperium caperetur, Euphemio Patriarchæ Chalcedonensis professionem fidei chirographo suo testatam dedit. Mox iniqua tributa sustulit, magistratus gratis contulit, multa præclare constituit, quibus ejus in illa magna spem et expectationem omnibus attulerunt. Ideo Felix III, Papa illi scripsit, in

ejus se imperii promotione gaudere, ut testatur hujus successor Gelasius in *Communitoria* ad Faustum, qui et in epistola ad ipsum Anastasium missa laudat studium pietatis in privata vita, quo optavit semper fieri particeps promissionis æternæ, etc. ejus adhuc privati pietatem ceterasque virtutes prædicat Cedrenus.

^d Anno imperii 2, Christi 492, chirographum professionis fidei ab Euphemio sibi restitui jussit. Ita Cedrenus et Theodorus Lector *Collectan. lib. 2. Dein liberum cuique fecit quam vellet amplecti sectam Evagrius lib. 3, cap. 30.*

^e Concordat MS. Græcum, τοῖς ἱεροῖς τῶν ἐν Νεαίᾳ πατέρων. Sed utrobique mendum, legendum, Patrum qui Chalcedone fuerunt, ut sequentia declarant.

^f De Acephalis actum x Januarii in vita S. Joannis Camilli Boni mun. 2, et in vita S. Agathonis. Cedrenus scribit Anastasium fuisse in hæresi Acephalorum, seu Synchytarum. Acta etiam Concilii Chalcedonensis authentica ex altari ablata consecretis atque igni tradidisse docet Nicephorus lib. 16, cap. 25.

^g Ita pulsus in exilium Patriarchæ Constantinopolitani, Euphemius, et Macedonius; quorum sectatores, exilio relegatione, ac cusationibus iniquis, aut honorum publicatione afflicti sunt.

CAPUT XII.

Epistola S. Theodosii ad Imperatorem, et hujus responsum.

Cum hæc duo sint nobis proposita, o Imperator, vel turpiter et illiberaliter vivere consentiendo Acephalis, vel honeste mori sequendo recta Patrum dogmata; scito mortem a nobis esse præferendam. Tantum enim abest, ut hæc nova sequamur dogmata, ut non solum in loco mansuri simus, præcedentes Patrum leges sequentes; sed eos etiam, qui præter hæc alia tueri sustinuerint, pie abdicabimus et subijciemus anathemati : sed nec ullum ex Acephalis ordinatum, per vim suscipiemus. Absit ut hoc fiat, o Rex Christe! et si tale quid contigerit, veritatis Deum præsidem testantes, vel potius illum ipsum, qui nunc ab ipsis maledictis et blasphemis appetitur, usque ad sanguinem resistemus : et quomodo pro patria, ita multo magis pro recta fide lubenter animas profundemus, etiam si ipsa sancta loca igni perenda visuri sumus. Quid enim opus esse solo nomine, quando ipsa sacra revera afficiuntur contumelia? ^b Nos ergo nequaquam admitemus aliquid sentire, tantum abest ut dicere, quod discrepet a sanctis et Œcumenicis conciliis. Ex quibus primum quidem ornatur trecentis decem et octo Patribus, qui cum adversus Arium in sancto Spiritu Nicæe convenissent, anathemati miserum subijciunt, et a corpore abscedunt Ecclesiastico, alienantem a Patris essentia eum, qui est natura Filius, et introductentem dogmata aliena a recta fide. Secundum autem impulsu divino congregatum adversum Macedonium, qui ipse quoque scelerate loquebatur adversus bonum Spiritum, eum abdicat. Tertium autem adversus profanam et execrandam linguam Nestorii, qui ipse quoque absurda erat locutus adversus Christi carnis susceptæ consilium pulchre Ephesi convenit. Post hæc, quod fuit etiam Chalcedone sexcentorum et triginta divinorum Patrum : qui cum etiam ea dixissent, quæ conveniebant prioribus, et quæ illi dixerant, adhuc accuratius exposuissent, infelicem et execrandum Eutychem una cum Nestorio abscedunt a corpore Ecclesie, et fidem confirmant Apostolicam : et quicumque non ita sentiebat, decernunt esse alienum ab Ecclesia. Adversus hæc et ignis accendatur, et ensis acuatur, et mors quoque nobis acerba adferatur, imo vero, si fieri possit, pro una innumerabiles; nos vero numquam prodemus veram religionem, neque ea, quæ recte placuerunt Patribus, ea abrogando probo afficiemus. Testes sint eorum sudores, quos pro fide susceperunt, et multæ dimicationes. Sed ea manebunt firma et immobilia, et apud nos, et apud eos, quos fas est et Deum et nos sequi. Pax autem Dei, quæ superat omnem mentem, sit custos et dux tue potentiæ.

b Quatuor Concilia Œcumenica.

Theodosius constanter fidem proficitur.

30 Cum hanc imperator accepisset epistolam, mittens et vim afferre, et conari persuadere, se potius submittere, aggressus est se de iis excusare, quorum accusabatur, et sic composuit epistolam :

Epistola Anastasii ad Theodosium.

Hujus

Hujus innovationis, o homo Dei, nos non sumus auctores. Testem confidenter invocamus, qui omnia cernit, Dei oculum: sed ab illis oritur hic motus, quos plus, quam alii, oportebat hæc honorare silentio. Nunc autem cupientes singuli primi videri et dicendi facultate et dignitate, seipsos feriunt, et nos ad se invicem attrahunt. Quid nos ergo aliud oportet facere, quam dum ii moventur, nos non simul moveri, sed quietem amplecti: ut sic persuadere possimus eis, qui hic movere statuerint, dimissa tali contentione, una nobiscum quiescere? Omnino enim tuam non latet pietatem, quod quidam monachi et Clerici, qui rectam fidei sibi vindicant sententiam, hæc movere scandala, seipsos, ut diximus, studentes ostendere primas obtinere partes in harum rerum cognitione; et quod mysterium et fidem in ore suo circumferant. Quæ quidem cum non possint comprehendere ab hominibus, nihil aliud quam illos mendaces ostendunt et sycophantas? Ex quo etiam proficiscitur magna Dei in nos indignatio, eo quod existimamus mysterium non esse mysterium, nec ex sola fide consistere, sed ex absurdis nugis: et condemnamus eos, qui nos docuerunt fide et mysterio divina venerari. Vos ergo nunc quoque oportet, si unquam, orare pro Ecclesia, ut nos benignis oculis adspiciat, et pacem suis conciliet Ecclesis, quæ tam male sunt divisæ propter studia ipsorum Præsulum. Quæ autem a vobis missæ sunt eulogia, eas admodum lubenter suscepimus: nostrum autem quale sit institutum, annuntiabunt pii monachi, qui a vobis missi sunt. Et hoc quidem modo se habuit epistola.

Herum Catholicos persequitur Anastasius.

31 Verum Imperatorem, qui hæc quidem scripserat, et tunc de furore paullulum remiserat, et bellum quod adversus rectam opinionem vel suum potius caput gerebat, represserat; non multo interjecto spatio, gravis subit poenitentia: et perinde ac si eum poeniteret, quod omnino parum esse pius statuisset, et se facilitatis nimis condemnaret, ad priora est reversus. Difficile enim est, ut est in proverbio, asinum confricantem avertere. Rursus ergo edicta adversus pietatem; rursusque egregius Martyr citra sanguinem: siquidem consideranda est voluntas, et non rerum exitus.

a Epistolæ hæc referuntur a Baronio ad an. Ch. 311. Eiusdem spiritus et zeli extat epistola S. Sabas ad Imperatorem, quæ an. Christi. 313 referitur a Baronio: licet non constet, quo quæque tempore fuerit scripta.

b S. Sabas in sua ad Imp. epistola: Nos ergo nec patiemur aliquid aliud addere præter ea quæ decreta sunt a trecentis decem et octo Patribus, qui fuerunt Niceæ, et tribus, quæ postea consecute sunt, Synodis, nec quidquam aliter innovare: sed pro eis etiam animas profunderè, et innumerabiles, si fieri possit, mortes parati sumus suscipere.

CAPUT XIII.

Zelus, et exilium fidei causa.

a S. Theodosius 4 Synodos ut 4 Evangelia suscipiendas docet.

Cum omnes essent plane consilii inopes et dubii quid agerent; et alii quidem a blasphemiam defenderent, alii autem vererentur vel solummodo contradicere; fortasse autem etiam hæc in re communi Patri, dicendi libertate cederent, et veluti ducis signum expectarent: tunc tunc evadit manifestum, qualis etiam senectus, quando zelo confirmatur, se fortiter et juveniliter gerit adversus ea, quæ pro bono et honesto suscipiuntur pericula. Contemptis enim illis scriptis et decretis, minisque innumerabilibus, turbaque quæ Imperatorem et Deum ex æquo reverebatur, militibusque qui eos observarent, qui essent tale quid dicturi; illis omnibus contemptis, tamquam vanis strepitibus, et dicens non esse suum, sed puerorum talia horrere tonitrua leonis suscipiens impetum, cum Dei templum esset ingressus, et suggestum conscendisset, in quo solent legere Sacerdotes, manu populo significans silentium, vocemque attollens: Si quis, inquit, quatuor sanctas synodos non tanti esse existimat, quanti

quatuor Evangelia, sit anathema. Hæc cum dixisset, et tamquam Angelus populum adduxisset in admirationem, et vocem omnibus ademisset præ miraculi magnitudine, silentio procedit per medium eorum tacentium et tamquam dormientium, et existimantium se somnium videre, non autem vere id quod fiebat. Et fuit hoc quidem viri stratagema: ex quo dictas quoque sanctas synodos in sacris diptychis collocare statuerunt.

33 Cum post hæc autem nihil esset cunctatus, et nec parum quidem substitisset, obiit civitates quæ erant circumcirca, discipulos et alios zelotas ex solitudine, veluti quidam *b* Dux exercitus, eos qui sub se erant, inducens, primus canos, primus etiam ostendens promptum animi studium: omnes obiens, factus omnia omnibus, certiores reddens eos qui dubitabant adhuc confirmans eos, qui erant stables; eos excitans, qui erant socordiores, eorum qui erant prompto et alacri animi studio, augens diligentiam; addens animum iis, qui extimescebant; adhortans eos, qui decertabant; terrens adversarios, quod tam esset magno ac generoso animo, ut ad eum non pateret aditus; medicinæ celeritate omnem hæreticum morbum præveniens; docens omnes, quod Dei verbum esset quidem idem simul Deus et homo, una autem hypostasis sive persona, utrumque eorum habens natura, divinitatem scilicet et humanitatem.

34 Ad ea autem, quæ dicta sunt, probanda adduxit illam sanctam synodum *c* Œcumenicam, quæ ipsa quoque de Christo sic agit, et ea ratione effugit declinationes hæreticorum, quæ fiunt in utramque partem. Nam eo, inquit, quod unam confiteatur personam, repellit impiam Nestorii hæresim: eo autem, quod non neget duas naturas, Eutychetis et Dioscori magis impiam exturbat hæresim: neque similiter, ut Nestorius, Christum unum dividens in duos filios et hypostases; neque similiter ac Eutyches, et Dioscorus, et etiam *d* Severus, in unam confundens naturam, unius scilicet Christi divinitatem et humanitatem. Nam plus quam par sit, habet unusquisque eorum: unus quidem fugiens divisionem, alter vero conjunctionem: ille quidem ad hoc, ut duos diceret filios; alii vero, ut ne unum quidem proprie filium faterentur, misere exciderunt. Nam Nestorio quidem, quoniam utique timebat confusionem, venit in mentem, ut diceret habitudine solum et dignitate seu auctoritate factam esse divinitatis conjunctionem cum humanitate: adeo ut cum naturis duas quoque valde impie defenderet hypostases, et duos introduceret filios, unum quidem Deum, genitum ex Patre seorsum et separatim, alterum vero, qui ex sancta Virgine, per gratiam solum ei tribuens dignitatem adoptionis.

35 Eutyches autem et Dioscorus, atque etiam Severus, qui se eis nuper adjunxit, et impietatis elegit esse particeps, ut qui vellent absurdissimam Nestorii tollere divisionem, malum malo medicantur: et ipsi quoque rursus stulte audent introducere confusionem, unam et eandem nominantes naturam divinitatis et humanitatis, et ad passionem, quantum ad eos attinebat, non verentes deducere impatibilem divinitatem. Si enim eorum sententia una est Christi natura, is autem est revera Deus et homo, fuit ergo divinitas mortis quoque particeps. Sed scelerata his ora obstruantur, et mali male cum suis pereant dogmatibus. Eos autem increpet Beatus quoque Petrus, Christo passo pro nobis carne, dicens, sed non addens, divinitate. Nam et si quod attinet ad essentiam, unita erat Christi divinitas carni patienti, non fuit tamen ipsa socia passionis. Nam quomodo esset? est enim divinitas omnino impatibilis. Recte ergo et secure prædicatum est ab hac sancta synodo, duas naturas divinitatis et humanitatis, inconfuse, immutabiliter, citra divisionem, in una honorari persona: eundem ante secula quidem

AUCTORE ANONYMO.

b Civitates obiit cum suis omnibus instruens.

c Nestorii et Eutychetis hæreses.

d

Eutychetis hæresis refutatur.

1. Pet. 4. 1.

AUCTORE ANONYMO.

quidem genitum ex Patre, quod attinet quidem ad divinitatem; in extremis autem rursus temporibus natum ex sancta Virgine, recentiori lege humanitatis: patri et matri similem essentia; eundem sine patre et sine matre: ut qui illud quidem pulchre esse cognoscatur ex ea, quae inferne fuit, generatione, hoc vero ex ea, quae superne, unigenitum, et primogenitum: illud quidem, quod attinet ad naturam divinitatis: neque enim, quod ad eam attinet, est ei frater; hoc vero, quod attinet ad essentiam humanitatis: multi enim post eum fuerunt, a patre in filios adoptati per baptismum.

S. Theodosius mittitur in exilium.

56 Haec ergo et his similia docens illa lingua libera, et quam acuerat confidenter loquendi audacia quoniam Imperatorem ad iram magis provocaverat, ab eo perpetuo damnatur exilio: ab eo, inquam, qui jam inevitabilem suam exterminationem, et quae hinc erat futura, venientem ignorabat migrationem. Et ideo ipse quidem a e vita tunc praesente, hic autem vir divinus liberatur statim ab exilio; et vehementer fluctus sedatur Ecclesiae, nutu ejus plane qui facit iudicium iis, quibus fit injuria, et diviniore decreto. Et qui in eas quidem praedonum instar impetum fecerant, quod facturi erant, ipsi passi sunt: et testa, ut est in proverbio, conversa, damnati sunt exilio. Qui autem expulsi fuerant e suis Sedi- bus, in eas gloriose sunt restituti, et gregi suo unusquisque redditus est mirabiliter.

e Revocatur.

Laudatur a Pontif. Romano.

57 Sic ille conservatus, non iis solum, qui aderant et spectabant certamina, sed iis etiam, qui omnino longe erant remoti, fuit admonitio et zelus ad virtutem. Nam cum de eo intellexissent, et qui veteris Romae Sedem pulchre tenebat, (is autem erat f Agapitus) et qui Antiochenam Sedem regebat g Ephraim: ipsi quoque litteris rectam fidem praedicabant: in quibus multa quoque sunt ad laudem huius Beati composita, quae non minorem afferebant gloriam iis, qui scripserant, quam ei qui laudabatur; quod non ad gratiam, sed plane ad veritatem fieret laudatio. Quoniam autem difficile est, recensere omnia ejus certamina pro fide orthodoxa, oportet illud in summa dicere, quod ipsi quoque cum Propheta inimicos Christi odisse mirabiliter inerat; maxime autem ostendebat se aversari h Origenem, qui existimavit suum in hoc ponendum studium ut divinae Apostolorum praedicationi nugae contingeret gentilium, et luderet in rebus minime ludicris.

f g

Psal. 138.

h Aversatur Origenem.

a Cedrenus scribit multos Episcopos, in gratiam Imperatoris, Chalcedonense Concilium impugnasse.

b Haec refert Baronius ad an. Ch. 511, ubi num. 36 ita exclamat: Hoc certamen magno Theodosii, quem vita Angelis haud impar, et in editione signorum, ac propugnatione catholice veritatis, Apostolis comparanda, mirifice nobilitavit. Ita plane decuit praecone veritatis hujuscemodi confessionis insignibus decorari, etc. c Chalcedonensem intelligit.

d Hic plenius describitur in vita S. Sabae, in cuius epist. citata appellatur omnium malorum auctor atque origo. Idem Clementino et Probo Coss. an. Chr. 513. Eutycheus perditione cultor, Anastasio Casare volente, Sedem Flaviani Antistitis, ex monacho factus Episcopus, occupavit. Ita Marcellinus in Chron. Huius in monachos Syriae dira persecutio et carnificina refertur in epistola ad Hormisdam Papam scripta ab Archimandritis et monachis secunde Syriae; extat ea cum subscriptis nominibus inter epistolas Hormisdiae.

e Interit fulmine, ut plerique scribunt, examinatus, anno 518, feria 3 majoris hebdomadae, 11 Aprilis. Successit illi Iustinus anno eodem 9 Julii.

f Graecum ms. Vatic. Αγάπης, Inter hunc et S. Hormisdam, cuius tempore Anastasius obiit, intercesserunt quatuor Pontifices. Colitur in Martyrol. Romano 20 Septembris, die, ut ait Baronius, translationis. Supra vero B. Theodosium jam defunctum aliquot annis, ab eo laudatum diximus.

g Ephraem alius, qui cum Comes Orientis esset, de voluntate Iustini Imperatoris factus est Antiochenus Patriarcha an. Ch. 526, post convulsam terramotus urbem. Evagrius lib. 4, cap. 3. Foenerare cum laude 20 annis perfunctus, obiit an. 546. Ejus vitam et contra haereticos zelum describit Joannes Moschus in Prato spiritali: cap. 36.

h Origenis errores ex variis breviter colligit Jacobus Gualterius noster in tabula Chronographica seculo 3, c. 6. Palestinae ab Origenis hoc tempore infectam fuisse ostendit pluribus Cyrillus in vita SS. Sabae et Joannis Silentiarum. At tandem cum Severo aliisque haereticis condemnati sunt in Synodo Oecumenica V.

CAPUT XIV.

Cancer miraculo curatus, frumentum multiplicatum.

Sed tempus est transeundi ad ea, quae deinceps sequuntur, et huius viri miraculis piorum ac religiosorum auribus gratificandi. Nam cum Imperator impius edicta in omnes partes misisset, ut omnes, per familias, inquam, et sodalitates, in eundem locum convenirent; congregatus quidem est hic quoque sacer cœtus, senum qui erant in solitudine insignis canities, circa locum qui dicitur a Hierateon, cum communi patre et filiorum amante. Est autem hoc, locus cathedrae, quod fama est excitasse Constantinum, magnum inter Imperatores: in quomodo est, qui perpetuo servatur, ut crux veneranda quotannis exaltetur.

In Hierateo Crux quotannis exaltatur.

a

59 Quaedam autem mulier, quae morbo laborabat in mamilla (cancerum eum solent nominare medici) et jam longo tempore ab eo premebatur; et a nulla quidem abstinuerat medicina, ex ea autem nullum adjumentum ceperat, nisi quod in Deo magis sperabat, quod humana desperaret remedia. Ea cum ingressa esset per Angelicam, quae dicitur, portam, tristis stetit prope chorum, qui erat circa ipsos: et ad unum ex iis (is erat religiosissimus Isidorus) adspiciens, qui postremo praefuit sanctae Laurae sive monasterio b Sica dicto, cum et specie ipsa, et ad spectu et lacrymarum fluxu significasset dolorem, qui eam vehementer cruciabat, et deinde propius eum accessisset, (neque enim sinebat dolor eam servare illum pudorem, qui decet mulieres) rogavit eum cum sacra hac multitudine magnus quoque esset Theodosius, et qualis is esset aspectu: viri enim fama ad eam satis pervenerat. Is autem cum didicisset causam, propter quam eum quaerebat, et simul morbum vidisset, et quam vel solo aspectu esset molestus, quique oculos ab acerbo spectaculo posset avertere, sciens illius esse, et ejus qui esset in eo spiritus, haec potenti solvere medicamento gratia; quoniam nec ipse erat ignarus illius in Christo virtutis, mulieri medicum ostendit digito, et signis eum accurate describit.

Mulier cancro laborans ad Theodosium accedit.

b

60 Illa vero sensim et sine ullo strepitu accedit, eum valde sitiens, et in animo habens illam, quae laborabat c profluvio sanguinis. Deinde cum prope esset, mamillam sensim aperuit fecitque ut cucullam attigeret: et rursus sicut illa suffuratur curationem, et a magnis doloribus citra laborem invenit solutionem. Simul enim ac pannum attigit, ejus dolor recessit: perinde ac si tenebrae aliquae solutae essent adventu luminis, aut foenum ignis irruptione. Ille autem (nullo enim modo poterat ignorare, quod ea tam pulchre et ex fide fuerat suffurata) profinus est conversus, et cum vidisset mulierem, solvit timentem, qui eam invaserat, in magnam gaudium curationis: Esto, dicens, bono animo o filia. Meus enim dixit Dominus: Fides tua te salvam fecit. Divinus Isidorus confestim currens ad mulierem, (cupiebat enim oculos quoque suos pascere ad aspectu miraculi) cum ad eam pervenisset, et curiosius adspexisset, videt mamillam plane sanam, et omnis morbi adeo expertem, ut nec cicatrix, nec ullum in eo esset impressum vestigium gravis, quod paullo ante fuerat ulceris. Ita Deus aperit illam, quae latet, virtutem, et eos, qui illius solum oculis volunt manifesta fieri, quae ab eis recte geruntur, non sinit abscondi, nec relinquit in angulo: nec ut praedicentur, eis solummodo reservat in futurum; sed eos quoque, qui hic sunt additi, producit in lucem, et praedicat: et eos, qui sunt saepe obscuri et inglorii, claros facit et illustres, et sedere facit cum Principibus populi. Verumenimvero hoc quidem est ejusmodi. Oportet autem alia quoque persequi.

Math. 9. 20.

c

attacta clam ejus cuculla subito sanatur.

Math. 9. 22.

61 Postquam enim tyrannum quidem falx mortis abstulit,

*Theodosius
visitat Beth-
leem.*

*Divertit ad
Marcianum.*

*Ex unico fru-
menti grano,
divinitus im-
pletur totum
horreum.*

Matt. 14 et 15.

abstulit, Patribus autem certe successit id, cujus studio tenebantur, et unusquisque ad suum rediit monasterium; modo quidem ibat Bethleem orationis causa hic vir præclarus; modo cum orasset, revertebatur. Magnum autem laborem itineris recreans, divertit ad Marcianum. Vir hic erat plenus spiritualium gratiarum. Cum autem venissent ad amplexus, et se invicem spiritali impertiissent osculo, cum eo anima quoque congregiente, primum quidem fuit eis apposta mensa sermonum, quibus præclare suos pascabant animos, se oblectantes Sanctorum eloquiis et senum narrationibus, cum quibus intercedebat eis morum cognatio. Cum autem tempus invitaret, ut meminissent etiam alimenti corporis, non aderat quidem frumentum, ut panis apponeretur: lentem autem discipulis jussit coquere bonus Marcianus. Et illa quidem fuit apposta sine pane. Cum autem cognovisset magnus Theodosius tam apertam inopiam, qui egens erat, fuit dives in inopia, ipseque magnopere studebat, ut lautiori convivio exciperentur hospites. Jussit ergo discipulo, ut e pera proferret panes, quos paraverat ad viaticum. Et illi quidem producti sunt et appositi. Ii vero propter caritatem, quæ lætificat, non minus lautum celebrarunt convivium ex iis, quæ erant necessaria, quam si prolati essent cibi superflui.

62 Ut solet autem fieri sermones quoque admiscerentur convivio, et complures ex iis lepidi et jucundi. Hilariter autem divinus eum rogabat Marcianus, dicens: Noli ægre ferre tanta fame laborans hospitium, nec conqueri quod panem vobis non apposuerimus, cum frumentum nobis admodum turpiter defecerit. Cum hoc dixisset, admirabilis Theodosius defixis oculis in barbam Marciani, vidit granum frumenti, quod nescio unde ceciderat; et illinc sustulit hilari et cauta dextera et dixit: Ecce frumentum. Quomodo ergo dicitis vos egere frumento? Et hoc quidem ab eo dictum, vel etiam factum fuerat lepide et jucunde. Ille autem cum granum tamquam egregiam aliquam et præstantem sementem, supinis manibus accepisset, id ponit in horreo frumenti, credens eam sine labore multum fructus allaturam, et esse superaturam agricolarum industriam. Id autem ei accidit longe amplius et copiosius, quam sperabat. Nam cum sequenti die esset horrei ostium aperturus (o arcana tua Domini miracula!) videt quæ intus erant plena fructibus; qui revera provenerant absque agricultura, aut potius cum agricultura, solius orationis. Cum ergo nihil esset in eo cunctatus Marcianus, statim mittit unum ex suis discipulis ad magnum Theodosium, ei significans mirum et ineffabilem rei eventum, et simul ad admirabilis spectaculi societatem eum vocans. Postquam ergo is quoque venit, ostium quidem erat parum apertum, frumentum autem a seipso extrudebatur, cum non posset horreum capere multitudinem, et sic ex eo permultum foras effundebatur. Hoc est prioribus quoque simile, et miraculo de panibus nihil dissimile, quod olim meus effecit Christus. Nam una omnino est utrisque operatio: nisi quod illic quidem ipse erat præsens et ministrans; hic autem suo famulo utens ministro miraculi, sicut prius quoque Apostolis. Post hoc autem oportet illius quoque meminisse.

a Andreas Cretensis vocat Speculam Cruci demonstrandæ et publice honorandæ ab ipso Constantino Magno deputatam, locum ecclesie excelsum, etc. ut scribit Gretserus noster lib. 1, de sancta Cruce cap. 73, ubi hunc de Hierateo locum explicat.

b Laura Syce, seu Suce, ad fluvium Sueam, de quo in prolegom. num. 18.

c Hæc occasio auctori Menziorum fuit scribendi hanc feminam liberatam a profusio sanguinis; ut num. 3, in prolegomenis dictum.

CAPUT XV.

Submersionis, abortionumque depulsum periculum.

AUCTORE
ANONYMO.

Mulier quædam, cui insignis patria erat Alexandria, ingentibus autem abundabat opibus: dicitur id etiam quod erat in ea multo melius et dignius quod committatur auribus, nempe quod et dives erat bonis moribus, et curam gerebat vitæ piæ ac religiosæ. Ea cum accepisset filium, (erat autem hic ei unigenitus, et solus in se recte servans semina generis) ventitabat ad monasterium, et adducebat eum ad pedes magni Theodosii. Puer vero etiam antequam adduceretur a matre, ubi procul vidit Theodosium, protinus illum esse exclamavit, qui eum super puteum sustinens conservavit. Rogata autem mulier, quidnam sibi vellent ea, quæ dicebantur a puero, dicebat eum quidem luisse una cum aequalibus; cum autem ludo esset intentus, et non prævideret quæ erant in pedibus, dejectum fuisse in puteum, eumque profundissimum. Et qui aderant quidem, immaturam et acerbam mortem pueri deflebant. Nemo enim erat, qui non existimaret puerum fuisse statim ab aqua suffocatum. Quid enim ex ea re poterant aliud suspicari? Deinde etiam se humane gerentes, seipsos statim demittunt in puteum, non ut eum acciperent antequam moreretur, (quemodo enim ejus esse posset vel spes minima?) sed ut antequam corrumpere, ejus corpus attraherent, matri donum calamitatis, et acerbum oculis spectaculum et stimulum doloris, tamquam ex naufragio conservatum, simul et fugiendum et desiderandum matris oculis.

Puer in puteum, labitur:

64 Postquam autem descenderunt, et eum invenerunt sedentem super aquas, et nec tantillum quidem madefactum, sed qui sustinebatur veluti ab aliquo solido, ore aperto manebant, mirabantur, dubitabant, nesciebant, quidnam cogitarent de eo, quod cernebant. Sed cum eum ex aquis extraxissent, et non absque divina providentia rem factam fuisse judicassent, eum rogabant: is dixit, quemdam adstitisse monachum, tali habitu, amictu et forma preeditum, dicens omnia insignia, quæ erant Patris Theodosii longe simillima. Et hujus, inquit, mihi manus causæ sunt, ne in aquis interierim, quæ me recte sustinebant, et efficiebant ut essem aquis superior.

*servatur a
S. Theodosio.*

65 Hæc mater et narrabat et adiciebat: Ego, inquit, cum ex illo tempore filium accepissem, urbes oboeo et vicos et montes et præcipitia, labores subsiens, multos quidem, sed non injucundos, ut liceret mihi incidere in ejus servatorem. Nunc autem cum eminus eum agnovit filius, mihi quoque matri dedit ut agnoscerem: et eum aperte prædicat libera lingua, et quæ suspicionem omnem superat et mendacium, meque gaudio repletam et admiratione, et veluti quodam divino furore percitam, non sinit quiescere. Hæc cum dixisset, ad opus quoque accessit, ut quæ protinus ad genua Patris advolveretur, et illius vestigia ambabus prensaret manibus, et complecteretur labris simul et animo, calidas in ea lacrymas effundens: et servatorem, et vitæ auctorem, non solum filii, sed suæ quoque magnum vocans Theodosium: revera enim ei fuisse futuram deinceps vitam non vitalem, aut vel ipsa morte longe amariorum si tam intempestive, inquit, et misere ei filius interisisset.

*Agnoscitur
divinitus be-
neficium.*

66 Potest autem oratio quoque aliquid aliud dicere simile præcedenti. Nam quædam alia mulier, quæ in partu quotannis graviter laborabat, et nec ex eo aliquam capiebat utilitatem. Priusquam enim infans editus esset in lucem, e vita excesserat, et labores luctus, et mors partum excipiebat. Hæc ergo quæ sic et multos pariebat filios, et erat orba filiis, cum jam longo tempore eo malo esset vexata, vix tandem invenit mali medicamentum: et cum ad Sanctum confugisset,

*Mulier post
crebros abor-
tus salvam
filium parit:*

AUCTORE
ANONYMO.

confugisset, eique affectionem suam dixisset et calamitatem, lacrymis potius quam verbis virum orat vehementer, ut malum ei sisteret, ne amplius progrediretur. Sistetur autem, inquit, non aliter, quam solo tuo nomine, si permiseris id quod nascetur, sic vocari. Et hoc erit, inquit, mihi et solutio calamitatis, et filio causa vite.

Theodosium
appellat: ut
monachus sub
S. Theodosio
fiat, adducit.

67 Hæc cum petiisset, et annuentem magnum nacta esset Theodosium, et quod deinde natum est, Theodosium nominasset, vehementi quoque fide dignam invenit mercedem. Non amplius enim partus labores ei peperere lacrymas, sed aperte lætitiæ occasionem, cum eum, qui inter vivos erat primogenitus, Theodosium adhuc videret superstitem, et complentem chorum monachorum ejus, qui illum genuerat secundum spiritum; et orationis fructum potius, quam alvi, conspici ex operibus; quandoquidem hæc quidem morientium, illa vero viventis mater fuit: et ideo adductus est ad monasterium ab ea, quæ genuit et vicissim Deo est redditus: ut sicut presentem, ita etiam manentem vitam consequeretur. Multa alia ejusmodi posset quispiam illius recensere.

Alia eodem
malo libera-
tur.

68 Quædam itaque alia mulier, profecta quidem ex civitate Bethleem, quæ similiter in partu laborabat, æque autem infelix erat ejus eventus, et in pariendo graviter affligebatur, et in magnum vocabatur periculum, eandem quoque impetrat a magno Theodosio, eodem medicamento usa, curationem, et filio suo eodem, quo ille, vocato nomine. Quem non solum vidit grandem, et qui jam ad virilem ætatem pervererat; sed manum quoque artificio præstantem, et qui fuit ædificator optimus sui temporis. Sunt admirabilia, quæ dicta sunt: sed quæ restant, sunt iis longe admirabiliora.

CAPUT XVI.

Noxia animantia cohibita. Homines malevoli puniti.

Theodosius
bruchos et locustas ne nocent, coerceat.

Cum bruchus aliquando et locusta terras depopularentur, inevitabilibus senectutis vinculis vinctus magnus Theodosius, et qui nec liberis quidem pedibus uti poterat, salutem multorum postponens omnia, ita ut erat affectus pedibus et baculo more senum supplens quod sibi deerat, viam peragit: ut sic magis Deum quoque traheret ad misericordiam, ut qui ad specturum esset necessitatem ejus perfectionis. Discipulis ergo manus sustentibus, et omnibus modis ejus ingressum adjuvantibus, pervenit iis innixus ad locum, ubi bruchorum et locustarum multitudo ingens, agros non minus quam hostes, populabatur et devastabat. Cum ergo Sanctus illic staret, et manus sustulisset Deo supplices, et deinde horum bruchorum et locustarum unum in manus sumpsisset; et partim quidem cum vilissimis et brevissimis animalibus, tamquam eum conservis, disservisset; partim autem jussisset, ut labori pauperum et agriculturæ parcerent; (hoc enim vobis, inquit, communis quoque præcipit Dominus,) cumque cum eis ita placide locutus esset, tamquam cum animatis; ea quæ dicta fuerant, consecutum est miraculum. Tantum enim examen deinceps mansit in regione, et nec transivit alio, nec damnum dedit iis locis, in quibus versabatur: sed veluti fœdere inito cum agris de cætero circumvolabat quidem, et ardebat spinas: amicitia autem et pax ei intercedebat cum fructibus, et ab eis omnino abstinebat.

70 Sed hæc quidem per se, alia autem recte quoque gessit per alios. Nam cum alias flagellum simile terram premeret, et videbatur fore, ut mox ei vico incumberet, ex quo et vicini omnes parabant comeatum, et qui multis benigne communicabat ea, quibus opus habebant; cum vas quoddam impleset oleo, et hoc invocatione divina sanctificasset, id mit-

tit in vicum: et cum viris tradidisset fidelibus et piis, hoc solum suffecit, ut esset tanti mali solutio. Tunc enim repente de medio sublatus est id quod lædebat, et vicus conservatus est illusus.

Oleo benedicto
arceat noxia
animantia.

71 Vestimentis aliquando fuit opus Fratribus et illi quidem ei exhibebant molestiam, ut aliquid præberet ad emendum: quoniam si velle et commiserari tolleretur, nihil erat. Sed tamen confidens veridicæ Domini promissioni, ea tunc apud eos est usus, dicens: Nolite esse solliciti de crastino. Sequenti autem die effectum sunt consecuta ea, quæ promissa fuerant. Protinus enim quidam alicunde adveniens, centum dedit aureos: qui quidem dati, ad usum vestimentorum servierunt Fratribus.

Math. 6. 34.
Vestimenta
divinitus monachis curata.

72 Julianus quidam, qui ab ineunte quidem ætate venitavit ad magnum Theodosium, postea autem fuit ipse quoque cognitus Pastor optimus, Ecclesiæque, quæ est in a Bostra, fuit ei credita administratio. Is ergo de ipso quoque hæc narrabat, quod cum essent in civitate Bostrenorum (semper enim Magnus Theodosius eum habebat socium vite ex Christo agendæ, volebatque cum eo philosophari, et esse socius solitudinis) cum ergo fuissent in dicta civitate, primum quidem mulier quædam insignis et vitio nobilis, cum Sanctum dixisset planum et impostorem, in oculis eorum dedit penas, intemperantis lingue acerrimum subiens supplicium, cum gravi morte ejus erupisset anima.

In eum male-
dica punitur.

a

73 Deinde autem, inquit, nos quidem civitate egressi, proficiscebamur ad Apostolorum templum, quod est propinquum. Monachi autem quidam ex monasterio propinquorum, qui morbo Severi laborabant, cum nos vidissent accedentes, lignum quod convocat ad ecclesiam, pulsabant ante horam consuetam, et synaxim significabant Fratribus. Magnus autem Theodosius, intellectis insidiis, cum divino zelo accensus esset ejus animus, verbis Domini opportune est usus: et eos, qui ipsi insultabant, juste est ultus, lapidem non esse mansurum supra lapidem in eo loco, ipse quoque minatus. Porro autem minas consecutus est effectus. Breve tempus intercessit, et quædam Agarenorum multitudo, nocturna facta incursione, illud quidem igni mandant monasterium, et diripiunt etiam quæcumque illic erant: et abducunt captivos monachos, et nunc proponitur locus, acerbum oculis spectaculum, qui non magis meretur videri, quam defleri. Sed hæc quidem narratio aperte est disciplina et castigationis. Alteram autem, quæ est planæ gratiæ particeps et utilitatis, vult addere oratio.

Ligno pulsato
ad orationem
convocari solent monachi.

Predicta
eversio monasterii hæreticorum.

CAPUT XVII.

Adest variis periclitantibus. Prædicat terræ-motum Antiochiæ.

Dux Romani exercitus, (mos est autem eum vocare Comitem Orientis) nomine a Kericus, in bello audax, in Deum autem pius. Is jam incursionem facturus contra Persas, existimavit oportere se primum currere Hierosolyma, et illinc adversus hostes assumere auxilium. Cum autem stansset in transitu ire ad hominem Dei (eum enim valde trahebat illius fama, et virtutis illecebre) dum abiret, et multa alia licuit ei audire ex sacra illa lingua, et hoc inter cetera: Ne, quomodo divinus David, in arcu speraret, nec poneret salutem in gladio; sed nec in multorum hominum confideret millibus: unum autem sciret adiutorem, vim inexpugnabilem, cui est facile, ut unus mille persequatur, et decem millia profugentur a duobus. Hæc cum Comiti Sanctus disseverisset, ita fuit ille captus ab ejus admonitionibus, et ita flagrare cœpit ejus desiderio et ardenti fide, ut ipsum cilicium, quo

a
Comes Orientis eum adit.

ejus cilicio indutus victoriam reportat.

quo magnus ille interius induebatur, loco cujusvis alterius rei, arma peteret, quibus se conservaret. Quod quidem cum accepisset et induisset, et consueta agressus esset certamina, paulo post victor rediit, cum et animi et manus præclara ostendisset facinora, et digna quæ commemorentur.

Apparet ei in prælio, eumque dirigit Theodosius.

75 Cum rebus ergo fortiter in bello gestis insignis et clarus esset reversus, ne quaquam ingratus fuit in benefactorem; neque ut multi, qui postquam sunt consecuti, obliviscuntur beneficii: sed se similem conservans in omnibus, rursus venit ad Sanctum cum vehementi cordis exultatione, et gratias agens, et ei universam adscribens victoriam. Dicebat enim: illo ipso tempore pugnae, mihi quidem cum pro thorace tuum induissem cilicium, veniebat in mentem confidere, et in hostes irruere. Cum autem manus conservassemus, magna exoriebantur tenebrae, tanquam in densa caligine: et ab aliis quidem omnibus ea etiam, quæ prope erant, cerni non poterant: ego autem te solum mihi videbar videre me præcedentem, et manu significantem et admonentem, ut has quidem prælii partes dimitterem, in has autem pugnam: et te duces equum agere, donec conspectus terribilis et intolerabilis inimicis, vehementi terrore omnibus injecto efficerem, ut se conjicerent in pedes et turpem fugam lubenter eligerent. Et hæc quidem ille, qui etiam dignus est habitus divina hac apparitione.

Plurimis laborantibus apparentibus subvenit.

76 Non ad illam autem solum, sed etiam ad alios magnus Theodosius, ad multos quidem inter navigandum, ad multos autem in faciendo itinere, et ad alios quidem, qui cum furenti mari et viventorum colluctabantur, ad alios autem qui in ora ferarum incidere, et ad alios quidem in somnis, ad alios autem videtibus revera eorum oculis accedens, liberavit a periculis. Non hominibus autem solum adeo promptus fuit adjutor, sed bonæ hujus quoque animæ benignitatem vel in bruta animantia, parata est ostendere oratio. Viatori enim aliquando asinum deducenti sævus leo occurrit, qui viatorem quidem neglexit in asinum autem irruit. Atque viatorem quidem, ut accidit iis malis, quæ præter spem eveniunt, stupor invasit et metus; temporis autem velocitas effecit, ut unum solum inveniret medicamentum ad ferendam operem, nempe nomen S. Theodosii. Quod quidem cum dixisset, statim cessavit et ita fera, et repressus est vehemens ejus impetus.

Ejus nomine invocato, leo comprimitur.

Claret spiritu prophetia.

77 Jam vero qualis fuit in futurorum præscientia? Oportet enim paucis quæcumque sunt illius ostendere, et veluti eorum gustum præbere, ut sit etiam manifestum omnibus, quod quomodo nullius ex iis, quæ ex virtute geruntur, ita nec charismatum seu gratuitorum donorum fuit experts. Jussit aliquando, ut præter solitam horam pulsaretur lignum; nondum enim erat hora secunda diei: et præcepit, ut Fratribus significaret synaxim. Illi autem convenerunt quidem, (neque enim poterant contradicere, ut qui optime didicissent obedientiam) cum autem fuissent congregati, rogabant curram convenissent ante tempus. Ille vero (o puram animam! o oculos procul omnia cernentes!) flebiliter lugens et miserabiliter. Orandum est, inquit, o Patres, orandum est. Video enim iram Domini, quæ jam movetur adversus. Orientem. Hæc ille quidem dixit. Illi autem tunc quidem neque videbant aliquid, neque una cum eo dolorem accipiebant: quoniam non iisdem, quibus ille, intuebantur oculis. Sexto autem aut septimo die, postquam prædixerat, auditum est, b Antiochiam fuisse magno terræ motu eversam, illo tempore, quo jam prædixerat ille magnus; totque ornamenta, tantamque cecidisse speciem et pulchritudinem, et in vilem pulverem redactam jacere civitatem: quæ neque tanto casu dignas consecuta est lacrymas, neque luctum, qui exæquaretur calamitati. Atque talis quidem fuit ejus præscientia. Res autem multas

b Antiochia terræ motu corruit.

præclare ab eo gestas, præcedens ostendit oratio.

a Ms. *Græcum Κήρυκος; Μένος Κήρυκος. Ejus meministi Cedrenus anno Justiniani primo, Christi 527. Eodem anno Rex Persarum Tzatho bellum ob initiam cum Romanis societatem intulit, Huic Tzatho Justinianus auxiliares mitti copias, Ducibus Belisario, Keryco. (Græce Κήρυκος dicitur) et Petro; qui cum in bello gerendo mutua invidia transversi agerentur, a Persis vieli sunt. Hæc ipse. Verum ex Procopio lib. 1 de bello Persico constat, ad quatuor annos id bellum fuisse productum, et Romanos plures de illis tulisse victorias. Ceterum quod inter Duces simulatas esset, ideo Procopius, qui Belisario inhærebat, hanc Kerici de Persis victoriam prætermisit. Ut observat Baronius an. Christ. 527.*

b *Contigit hic terræmotus Indictione IV, Olybrio solo Consule, ut habet Marcellinus, IV Kalend. Junii, die Veneris anno septimo et mense decimo regni Justiniani, ut Evagrius lib. 4, cap. 5, quæ omnia in annum Christ. xxxvi incidunt, ut mirum sit a Baronio ad annum præcedentem referri: sed videtur anni septimi mensem decimum accepisse, cum sit decimus post septimum expletum.*

CAPUT XVIII.

Ejus in senectute, et ultimo morbo virtus.

Oportet autem hoc quoque addere, et perspicue exponere, ad quantam humilitatis altitudinem pervenerit. Contendebant, et depugnabant inter se aliquando duo ex Fratribus. Is autem suadebat, ut componerent inimicitias, et odium commutarent amicitia, quæ decet omnem Christianum, multo autem magis manachos. Quoniam autem dicens non persuadebat, videbat autem illorum esse majores inimicitias, quam ut suis verbis placari possent; fit supplex protinus pastor ovium; magister discipulorum; pater filiorum: et illorum bonum postulabat ipse, tanquam proprium beneficium: eorumque morbum et vulnus medicus rogabat ut sanaret. Rogabat autem non leviter, nec contemptim, sed magnopere et vehementer, sed magnam moderationem afferens et humilitatem. Se enim humi dejiciens jacebat, a perta figura humilitatis mollire se credens duritiem inimicitarum: nec prius destitit rogare, quam eorum, odium mollierit, et eos, qui a se invicem male erant divisi, amicitia vinculis colligavit.

AUCTORE ANONYMO.

Dissidentes reconciliat, humiliter itis prostratur.

Injuste a Fratres excommunicatus non contemnit.

79 Segregavit aliquem ex Fratribus, juste se gerens, cum justo scilicet conjuncta clementia: videbat enim morbum egere tali medicamento. Ille vero bona malis commutans, simul et ordinem transiit, et eandem rursus intulit ponam ei, qui nihil habebat simile, perinde ac si quis juberet sanos ea tolerare, quæ tolerant ægroti: adeo ut sit manifestum, Fratrem quoque alio morbo laborare graviori, nempe impudentia. Quid ergo magnus Theodosius moderatione et humilitate valde excelsus et cælestis? Ponam quidem suscipit, tanquam quæ recte fuerit imposita, et ut quæ in ipso locum habeat: neque prius divinis communicavit sacramentis, donec ipse, qui ligavit, induxit ipse quoque solutionem. Erat enim Moysis evidenter imitator, terribilis quidem et inexorabilis iis, qui in Deum peccabant; valde autem mitis et mansuetus iis, qui ipsum offendeabant: adeo ut nec veniret in contemptum propterea, quod esset mitis et mansuetus; nec gravis ac molestus esset propter nimiam austeritatem, et ut qui solum corporibus imperaret, non animis. Voco enim, quod ex metu quidem solum est imperium, imperium corporum; id autem quod desiderium quoque habet contemptum, etiam animorum.

Variorum Sanctorum virtutes in se exprimit.

80 Non solum autem Moysis, sed etiam cujusvis alterius in virtute excellentiam imitabatur: utpote Abrahamæ, quod Deo pareret in omnibus, et omnia propter illum contemneret, non solummodo pecuniam aut patriam, aut familiares et cognatos, sed ipsam quoque naturam et vitam. Cognatis enim, non Deum solum, sed eos etiam, qui ex Deo vivebant, putabat esse preferendos, et eos magis attrahebat ad cognitionem, propter virtutis rationem et studii et voluntatis, quæ in idem confertur. Isaac in spirituales Patres usque ad mortem obedientiam, et ejus corporis gratum et acceptum sacrificium imitabatur:

Jacob

AUCTORE
ANONYMO.

Jacob perfectam sinceritatem et libertatem ab omni improbitate : (hujus autem sunt fidei digni testes, qui cum eo consuetudinis et familiaritatis fecere periculum) Joannis solitudinem et inedia : Petri, cum exacta fide vehementiam et ardorem : Pauli, pro eo quod est honestum, perpetuam actionem, afflictionem et diligentiam; et quod propemodum universum orbem terræ, sicut ille, partim quidem pedibus, partim vero sermonibus, partim vero fama pervaserit: et ut semel dicam, quomodo quis pictor præstantissimus, qui præstantissimos virtutis colores undique collegit et recte miscuit, is veluti quoddam exemplar suam vitam, laudatam quam imitatu faciliorem, proposuit virtutis studiosis.

Morbo diuturno cruciatur.

81 Neque vero Job admirabilis erat extra chororum eorum, qui sumpti sunt ad imitandum : sed ejus etiam tolerantiam, semper quidem, in fine autem apertius est imitatus. Nam cum jam esset e vita humana excessurus, et pro iis, quos tulit, laboribus mercedes et remunerationes, quas speravit, accepturus; postremo eum invadit morbus diuturnus, et propemodum ne juveni quidem et florenti corpori tolerabilis, nedum tanta senectute confecto, et quam virtutis causa susceperat, afflictione. Ea de causa et toto anno jacebat in lecto, cum inexpugnabilibus collectans doloribus, et talibus dilatatus afflictionibus. Tunc enim tabe exhaustus, pelleque exesa, atque umbræ, ut dicitur, simulacrum effectus, adeo ut nihil ei præter ossa relinqueretur; nihil tamen molle, nihil illiberale, nihil indignum aut fecit, aut est locutus eo spiritu, qui tali vitæ convenit. Quin etiam cum quidam senex intensam ac vehementem vim morbi aspexisset, et ei dixisset : Roga Deum, forte enim malum sic sistetur; non amico nec benigno, ut solebat, eum ad aspectu intuens. Ne tu mihi, inquit, o Pater, quidquam de eo dixeris. Nam cum me sæpe tales subiissent cogitationes, arbitratus has esse potius maligni insidias, quam consilium, eas toto studio repuli, ut qui illud apud me reputaverim, quod præsentis quidem vitæ honorum satis magnum fructum ceperimus, ut qui gloriam scilicet et nomen simul consecuti. Oportet ergo omnino affligi, et mala perpeti, et aliquam habere partem, que digna sit ea, que est illi consolatione; ne nobis quoque merito illud dicatur, quod diviti dictum est : Percepisti bona tua in vita tua. His auditis, se abscondit senex, et nec habebat quidem omnino quod Sancto responderet.

Non vult orare ut eo liberetur.

Luc. 16. 23.

Etiam dormiens orat.

82 Ceterum illius patientiæ et tolerantiae multa quidem sunt alia quoque signa; testes autem sunt ii quoque, qui in tempore infirmitatis ei inserviere, quod nihil ex animæ operationibus a morbo fuerit ei surreptum, nec in amore divinarum eloquiorum ipse omnino seipso visus sit inferior, aut frigidior. Est autem hoc quoque signum vehementis illius rerum divinarum meditationis. Nam et si illius oculus somnum sæpe gustavit, utpote flexus ab ea, que omnia vincit, natura; at ejus quidem certe labra faciebant, quod consueverant. Quocirca etiam interim, dum a somno surgeret, canticum ad Deum comprehendebat labris : adeo ut quod dicit divinus David, in eo impleretur : Et noctu canticum ejus est apud me.

Psal. 41. 9.

CAPUT XIX.

Mors, sepultura, miracula.

Moribundus nulla prædicat.

Porro autem multa quoque dicunt eum in morte divinasse, multa autem etiam prædixisse de futuris, per Spiritum qui in ipso cohabitabat. Nam cum eum circumstans totus cœtus fraternitatis, specie quidem illum, revera autem seipsum unusquisque deflebat, ut qui talem Patrem amitteret, qui eos in Christo genuit ex Pauli sententia, qui que carnalium patrum viscera longe vincebat sua in illos affectione, et cum quo una maluissent deficere, si fieri potuisset,

quam eum videre excedentem. Is autem cum eos satis esset adhortatus, ut in loco permanerent, et ut ingruentes tentationes ad finem usque fortiter ferrent, et ut eis obedirent, qui post ipsum præfuturi essent monasterio; et prædixisset omnia, que erant evenitura, dat eis illud signum, quod finem essent acceptura ea, que dicta sunt. Si enim post meum, inquit, decessum videritis mihi gregem angeli, et quo magis tempus processerit, tanto se majorem evadere et meliorem, tunc dico vos de aliis quoque bonam spem oportere concipere. Quod si non sint hæc hoc modo se habitura, clarum est, fore ut nec reliqua finem sint acceptura.

84 Quæ quidem an evenerint, sicut ille prædixit, et finem acceperint, ipsa ante alia testantur que videntur, magnitudo quidem ædificiorum monasterii, et multitudo eorum qui inhabitant, et eorum virtus ejusmodi, ut cum eis nemo possit contendere. Vivam autem illius post mortem quoque gloriam, et quanta ei fuerit apud Deum fiducia; quinam alii apertius ostenderint, quam oculi quidem cæcorum, pedes vero claudorum, et manus eorum qui erant manci ante illius preces : ex quibus illæ quidem ut moverentur, hi vero ut currerent, oculi autem ut viderent, per eum acceperunt : et præ his ipse locus reliquiarum, qui unguenti fons esse cognoscitur?

Cenobium ejus et structuris et monachis auctum.

85 Sed huc nos quidem oratio, tamquam fluentum aliquid detulit : oportet vero in ejus morte amplius immorari, et tractare quem admodum excesserit, et ea etiam, que post ipsam sunt consecuta, apertius eloqui. Postquam enim vidit magnus illam appropinquare, et scivit futurum, ut post tres dies ad communem patrem et cælestem transmitteret; cum tres solos Episcopos accessisset, perinde ac de re aliqua communi cum eis tractaturus, (turbam enim et tumultus vitabat ille maxime) et simul etiam, ut dierum numerum per ipsos ostenderet, quod scilicet plusquam tres non viveret; cum eos ergo accessisset, salutem lætus tristes, lacrymantes non lacrymans, animo anxios ipse hilaris, sicut etiam erat consentaneum. Nam illi quidem privabantur eo, qui desiderabatur; hic vero deducebatur ad eum, quem magis desiderabat; et illi quidem se patre privari ægre ferebant, hic vero proficisciebatur ad Patris tabernacula. Hic quidem videbat finem eorum, que ei afferebant molestiam; illi vero ducebant illius mortem esse rerum molestarum principium. Deinde cum manus sustulisset ad orandum, et labra sensim movisset, ita ut iis, qui adstant, relinqueret cogitandum, quod extremi ad Deum excessus verba loqueretur, et post orationem eas decore pectori imposuisset, generosam illam et vere daemonibus terribilem et inexpugnabilem animam commendat in manus Dei, cum omnes annos vixisset centum et quinque, et paulo amplius. Deus autem ejus mortem statim honorat divino miraculo. Hoc autem fuit.

Episcopis 3 presentibus pie moritur annos natus 105.

86 Vir quidam nomine Stephanus, genere Alexandrinus, qui jam longo tempore vexabatur a maligno spiritu; et Magnum quidem prius rogarat Theodosium, ut eum curaret, et ideo usque ad extremum ejus spiritum permanserat, non autem impetraverat quodam divini omnino consilio, utpote quod post vinculi solutionem, et beati Patris dimissionem, maligni quoque spiritus reservaretur dimissio. Hic ergo cum fuisset prope lectum, qui corpus ferebat jam mortuum : tunc enim erat sanæ et compositæ mentis, quod majorem quoque ei dolorem afferebat, ut qui posset considerare, in quem incidisset infelix calamitatem, et quod, quam solam habebat spem liberationis, ea quoque sit privatus, mansurus sit autem perpetuo hanc gravem sustinens tyrannidem, et ferens motum demonis, secretos illos impetus, furorem horribilem, et que dici nequit, agitationem, casusque miserabiles, qui ex eis oriuntur, et inenarrabilem

Darmoniacus ab eo in vita non liberatus, ad corpus exanimè ejulat.

rabilem apud homines ignominiam. Hæc cum animo yersaret, et recte intelligeret, quod nulla spes de cetero, et nulla ab eis relicta esset liberatio, gravi dolore cor ei feriebatur, igne viscera incendebantur, gravissimo luctu anima tenebatur: quid non dicebat, quid non faciebat miserabile? capillos acerbe vellens, pectus valde feriens, fronte misere solum pulsans, longum et acutum ejulans, pedes rigans lacrymis, eum qui jacebat, tamquam vivum alloquens, qui solus erat spes, inquit, solus servator, recedit, reliquit nos deditos daemone. Quodnam adhuc est refugium? Quænam est adhuc expectatio? Nunc ensi melius est sua sponte incumbere: nunc ignem, nunc mare ingredi, et sic daemone insultus effugere.

liberatur.

87 Hæc deflexus infelix, se in lectum dejecerat, amplectebatur reliquias, malebat una cum eo sepeliri, quam lucem adspicere, tali tyranno serviens. Quid ergo Deus rerum admirabilium? Movet quidem daemone interim, dum flet, hominem, et cum eum humi dejecisset, et totum ipsum in oculis omnium dilacerasset, ut vel sic involuntarium significaret recessum, quamque hominibus infectus, et quanto in eos cieatur furore, eum reliquit, aut potius ipse exturbatur, motus flagello diviniore. Sic ergo ei et vivo, et post mortem cessit terra, et cælum, et mare, et aer, et daemones; Terra quidem a feris, cælum vero a siccitate, mare autem a periculis, aer vero a lo-

custa et bruchio, daemones autem a plagis homines liberos relinquentes: et nihil fuit, quod non deinceps ejus testaretur virtutem, apud Deum fiduciam.

88 Cum autem fama repente in omnem locum pervasisset; quod et magnus Theodosius ad suum Dominum jam excessisset, et magnum de daemone miraculum esset a non paucis auditione acceptum; Petrus ille magnus qui tunc Apostolicam Sedem tenebat Hierosolymis, ille, inquam, Petrus, ejus magna quidem fuit fama, famam autem superabat virtus; accedit cum multis aliis Episcopis ad sepeliendas reliquias. Undique autem concurrebat et multitudo monachorum simul, et promiscui vulgi. Omnes autem multum ponebant studii, ut et partem aliquam attingerent, aut sanctorum illius capillorum, aut sacra vestis, aut certe ut vel solum appropinquarent, et beatum illum vultum viderent: et de eo tanta certabatur contentione, ut ne diu quidem permitteretur sepelire reliquias, sed melius existimaretur prætermittere justa quæ fiunt mortuis. Deinde vero tandem permittente multitudine, honorifice simul et splendide illud venerandum et cælis dignum corpus terræ mandatur et contegitur: non ut quod operet quidem abdi et latere, sed quod servabatur potius piis, tamquam opes et thesaurus, ad gloriam Domini nostri Jesu Christi, simul cum Patre et sancto Spiritu, nunc et semper et in sæcula sæculorum, Amen.

AUCTORE ANONYMO.

Conveniunt Episcopi ad ejus sepulcrum.

diu populi multitudine impediuntur.

DE S. ANASTASIO ABBATE ET IX MONACHIS SUPPENTONIAE.

CIRCITER AN. CHR. DLX. XI JANUARI. Mons S. Silvestri, sive Soractes.

Mons est Italiae in agro Falisco apud Tiberis ripam, Soractes, et Soracte antiquis dictus, vulgo nunc Mons S. Silvestri, a cenobio quod in honorem S. Silvestri Carolomannus edificavit, ut lib. 4, cap. 60, testatur Aimoinus, aut certe restauravit: fuit enim antea in Soracte cenobium, ut infra ex S. Gregorio patebit. Leander in monti nomen factum ait, quod in eo S. Silvester Pontifex olim latitavit. Inter eum montem, et Nepete, sive Nepe oppidum, quod nunc vulgo Nepi dicitur, Suppentonia fuit, quam modo Castellum S. Eliae appellari Ferrarius testatur, locumque fere nunc desertum, nisi quod caeteri etiamnum ecclesia. At Baronius distinctius certiusque: De loco Suppentoniae, diu multumque laboravi: cumque non invenirem quid certi afferrem, consului tandem accolae regionis, qui ex veteribus monumentis locum ipsum optime norunt, a quibus illud accepi: monasterium S. Anastasii fuisse juxta locum, qui hodie dicitur, Castellum S. Eliae, a Nepesina civitate duobus milliariis distans; ubi est adhuc nobilis ac vetus ecclesia, nomine S. Eliae atque S. Anastasii Deo dicata, non longe a monte Soracte, illudque ipsum olim Suppentoniam appellatum esse.

Suppentonia.

S. Anastasii natalis.

2 Isthic S. Anastasius, ex Romanae Ecclesiae Notario monachus, ad deinde Abbas, vixit. Cujus natalis in Id. Janu. consignat Martyrologium Romanum, his verbis: Suppentoniae apud montem Soractem, S. Anastasii monachi, et sociorum, qui divinitus vocati migraverunt ad Dominum. Ejusdem meminere hoc die Galesinius, Wion, Menardus, Dorganus, Ghinius, Martyrolog. Germanicum, Ferrarius in catal. SS. Italiae, xxii Januarii iterum celebratur a Galesinio hoc elogio: Romæ S. Anastasii Abbatis et Confessoris. Is primo Romanæ Ecclesiae Notarius, post eo munere sese abdicat, ut in religionem totum se Deo consecraret. Profectus igitur ad monasterium quod est ad Neptunum oppidum, monachalis vitæ rationem suscepit: ibique Abbas factus, pietate, religione, sanctimonia præluxit. Eadem fere habent Carthusiani Colonienses in Addit. ad Usuard. et Martyrolog. Germanicum, sed ambo oppidum Neptanam vocant. Variis quidem nominibus appellatur illud oppidum, Nepe, Nepa, Colo-

Nepe oppidum.

nia Nepis, Colonia Nepet, Colonia Nepensis, Nepeta, Nepita, Nepete, urbs Nepesina. At Neptunum, aut Neptanam dici, nusquam legimus. Ejus urbis Episcopatus, immediate Pontifici Romano subjectus, cum Sutriino conjunctus est.

3 De S. Anastasio hæc scribit S. Gregorius Papa lib. 1. Dialogor. cap. 7. De vicino nunc loco tibi aliquid narrabo, quod et viri venerabilis Maximiani Episcopi, et Laurionis, quem nosti, veterani monachi, qui uterque nunc usque superest, relatione cognovi: qui scilicet Laurio in illo monasterio, quod juxta urbem Nepesinam Suppentonia vocatur, ab Anastasio viro sanctissimo nutritus est. Qui nimirum Anastasius vitæ venerabilis viro Nonnoso, Præposito monasterii quod in Soractis monte situm est, et propinquitate loci, et morum magnitudine, et virtutum studiis assidue jungebatur.

Unde accepit quæ de Anastasio narrat S. Gregorius.

4 Fusius deinde cap. 8. Eodem quoque tempore venerandus vir Anastasius, ejus superius memoriam feci, sanctæ Romanæ Ecclesiae, cui Deo auctore deservio, Notarius fuit. Qui soli Deo vacare desiderans scriinium deseruit, monasterium elegit: atque in eo loco, quem præfatus sum Suppentoniam vocari, per annos multos in sanctis actibus vitam duxit: eique monasterio solerti custodia præfuit. Quo videlicet in loco ingens desuper rupes eminet, et profundum subter præcipitium patet.

Anastasius Rom. Eccl. Notarius, fit monachus.

tum Abbas.

3 Quadam vero nocte, cum jam omnipotens Deus ejus venerabilis viri Anastasii labores remunerare decrevisset, ab alta rupe vox facta est, quæ producto sonitu clamaret, dicens: Anastasi veni. Quo vocato, alii quoque septem fratres vocati sunt ex nomine. Parvo autem momento ea quæ fuerat emissa vox siluit; et octavum fratrem vocavit. Quas dum aperte voces congregatio audisset, dubium non fuit, quin eorum qui vocati fuerunt, obitus appropinquasset. Intra paucos igitur dies, primus venerandus vir Anastasius; ceteri autem in eo ordine ex carne educti sunt, quo de rupis vertice fuerant vocati. Frater vero ille ad quem vocandum vox parum siluit, atque eum tunc nominavit, morientibus aliis, paucis diebus vixit, et tunc vitam finivit: ut aperte monstraretur, quia interjectum

Divinitus evocatur cum 8 sociis.

EX S.
GREGORIO.
Alteri petenti
mortem im-
petrat.

interjectum vocis silentium parvum vivendi spatium signaverit.

6 Sed mira res contigit : quia venerabilis vir Anastasius dum de corpore exiret, erat quidam Frater in monasterio qui supervivere ei nolebat; provolutus vero ejus pedibus, cœpit cum lacrymis ab eo postulare, dicens : Per illum ad quem vadis, deprecor, te adjuvo, ne septem dies super te in hoc mundo vivam : ante ejus septimum diem etiam ipse defunctus est, qui tamen in illa nocte inter ceteros non fuerat vocatus : ut aperte claresceret, quia ejus obitum sola venerabilis Anastasii intercessio obtinere potuisset. PETRUS : Cum idem Frater et vocatus inter ceteros non est, et tamen sancti viri intercessionibus ex hac luce subtractus est, quid aliud datur intelligi, nisi quod hi, qui apud Dominum magni sunt meriti obti-

nere aliquando possunt ea etiam, quæ non sunt prædestinata? GREGORIUS : Obtineri nequaquam possunt quæ prædestinata non fuerunt : sed ea quæ sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt ut precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotenti Deo disposita, ut ad hoc electi pro labore perveniant : quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante secula disposuit donare.

7 Hæc Gregorius, qui Anastasii meminuit iterum in Registro l. 2, Indict. 11, cap. 30: De Domino enim Nonnosio Abbate, qui juxta Dominum Anastasium de Pentumis fuit, aliqua retulisse te memini quæ oblivioni mandavi. Porro Maximianus, cujus hic facta mentio est, colitur 9 Junii, Nonnosus 2 Septembris.

Quomodo im-
petrentur
prædestinata.

DE S. VITALIO, SEU VITALE, MONACHO GAZÆO, ALEXANDRIÆ.

INITIO
SEC. VII.
XI JANUARIJ.
S. Vitalii na-
talis.

Santissimi monachi Vitalii, sive Vitalis, natalem hoc die consignant Græcorum Menæa, his verbis : S. Vitalius in pace quiescit. Ex iis quæ in vita S. Joannis Eleemosynarii 23 Januarii, de ejus admirabili nec temere imitando zelo, narrantur, virum plane eximie virtutis constat fuisse. Dolemus non ejus vitam omnem esse traditam litteris. Quæ saltem extant, huc transcribenda duximus ex ejusdem Joannis Patriarchæ vita, quam geminam, auctoribus Leontio Neapoleos Cypri Episcopo, et Simeone Metaphraste 23 Jan. dāvimus.

VITA

AUCTORE LEONTIO EPISCOPO,
in S. Joannis Eleemosynarii vita.

Senex quidam magnus, quasi annorum sexaginta, audiens tales res Beati, voluit tentare eum, si posset verbis suaderi, et ad scandalum facile inclinari, et, ut contigit, si condemnaret aliquem. Et habitans prius a in monasterio Abbatis Seridonis, exiit et venit Alexandriam, et sumit conversationem hominibus quidem reprehensibilem, sed Deo gratam, qui dat (ut ait David) singulis secundum cor eorum. Ingressus itaque civitatem, scribit omnes quæ notæ erant meretrices, et cœpit laborare opuscula, et accipere per singulos dies b siliquam unam. Cum ergo occurreret sol, manducabat unius ærei lupinos, et intrabat ad unam meretricum, et dabat ei æreos nummos, et dicebat : Dona mihi noctem istam, et noli fornicari. Et manebat juxta eam nocte illa, observans eam ne fornicaretur. Stabat ergo a vespere in uno angulo cellulæ, ubi dormiebat mulier, psallens, et orans pro ea, et mittens genuflexiones usque ad auroram : et exiens, accipiebat c verbum ab illa, quod nulli diceret actionem ejus.

2 Ita agebat semper, quousque una earum manifestavit vitam ejus, quod non, ut fornicaretur, intraret ad eas, sed ut salvaret. Oravit senex, et cœpit mulier a dæmonio vexari, ut per illam ceteræ timerent, et non manifestarent eum omni tempore vitæ ejus. Dicebant ergo quidam ei quæ a dæmonio vexabatur : Quid est? Reddidit tibi Deus quoniam mentita es. Ut fornicetur enim, ingreditur pessimus iste, et non est aliud aliquid. Jam enim et S. Vitalius (hoc quippe nomen erat ei) volens hominum gloriam fugere, et animas a tenebris revocare, dicebat audientibus cunctis, cum laboraret in opere, et solveret vesperi : Eamus modo, Domina talis expectat nos. Ubi ergo erat ordo ipsius? Multis ergo preminantibus et illudentibus ei, dicebat : Numquid ego non vestio corpus ut omnes? Aut monachis solis iratus est Deus? Vere et ipsi homines sunt ut omnes. Dicebat itaque

ei quidam : Accepe tibi unam mulierem Abba, et muta vestimentum tuum, ut non blasphemetur Deus per te, d et habebis judicium, quæ scandalizantur, animarum. At ille respondebat eis iterum, dicebatque se demonstrans quasi iratum : Vere non obaudiam vobis : ite a me. Modo nihil aliud faciam, ut vos non scandalizemini, nisi accipiam mulierem, quatenus curam habeam domus, et faciam malos dies : qui vult scandalizari, scandalizetur, et det frontem in parietem. Quid vultis ex me? Numquid judices constituti estis super me a Deo? Ite, de vobis curam habetote, vos pro me non reddetis rationem. Unus est judex, et sancta dies judicii, qui singulis reddet secundum opera eorum. Dicebat autem hæc clamans.

3 Quidam ergo Ecclesiæ e Defensorum, hæc multoties audientes ab eo, referebant Patriarchæ quod fiebat. f Deus vero sciens quod nollet ille Sanctus offendere Abbatem Vitalium, induravit cor ejus, ne crederet eis. Recordabatur enim ante memorati eunichi : sed increpavit vehementer eos, qui contra Vitalium Abbatem accusationem ei afferbant, dicens ad eos : Quiescite accusare monachos. An nescitis quod circa sanctæ memoriæ g Constantinum Imperatorem actum fuisse, conscriptiones quæ de eo leguntur, contineant? Quoniam, ait, quidam non timentes Deum, cum celebraretur h sancta Synodus in Nicæa, cœperunt contra se dare in scriptis famas turpes beato illi Imperatori; quidam Clerici quidem existentes, quidam monachi : et ad faciem adducens sanctus Dei Constantinus accusatorem et accusatum, utrumque audivit. Et i cum invenis et multas talium criminatum veras esse, afferens ardentem cereum, incendit omnes, quæ datæ sunt in scriptis, malas opiniones, dicens : Vere, si propriis oculis vidissem Sacerdotem Dei, vel aliquem eorum qui monachico habitu circumamicti sunt, peccantem; chlamydem meam explicarem, et cooperirem eum, ne ab aliquo videretur. Nam et in servum Dei illum, videlicet eunuchum, ita putastis, et misistis me extra viam, et feci animæ meæ peccatum magnum : confundens ergo eos multum, absolvit.

4 Servus autem Dei Vitalius a propria operatione non cessabat. Deprecabatur ergo, ut quibusdam post mortem ejus in somnis manifestaret Deus, ut non imputaretur in peccatum his qui scandalizabantur in eum; eo quod rem quam agebat, dicerent scandalo esse plenam : et ne haberet homo peccati judicium ex ea quidquid locutus fuisset. Multas igitur de talibus mulieribus in compunctionem induxit hæc operatio ejus : et maxime quando videbant eum nocte extendentem manus, et orantem pro unaquaque earum : propter quod quædam earum a fornicatione cessabant.

Vitalius ca-
lumniam pa-
titur.

Accusatur
apud Episco-
pum.

Episcopus
eum non au-
det judicare.

Orat Vitalius
ne alii scan-
dalizentur.

Multas con-
vertit.

Id evulgans
punitur.

a
Psal. 19. 5.
S. Vitalius
meretrices ad
noctis unius
continentiam
pretio indu-
cit.

b

c

bant, quædam vero accipiebant viros et pudice conversabantur: quædam etiam modis omnibus mundum relinquentes, singularem vitam ducebant. Nullus tamen scivit usque ad ejus dormitionem, quod ipsius admonitione et oratione impudicæ mulierculæ a fornicatione cessarent.

Cæditur alapa.

¶ Unde quodam die exeunte eo a prima talium mulierum diliculo, obviat ei quidam homo immundus, intrans ad fornicandum cum ea: et cum vidisset S. Vitalium ex ea egredientem, dedit ei alapam in faciem, dicens ad eum: Usquequo pessime illusor Christi non emendas te ab his nequitiis tuis? Qui dixit ad eum: Crede mihi, accipies alapam a me humili, ut tota Alexandria colligatur ad clamores tuos. Nondum brevi tempore transacto, dormivit cum pace in cellula sua S. Vitalius, nemine sciente omnino. Habebat enim valde pusillam cellulam super locum qui dicitur *k* Porta solis. Unde et plerumque, cum collecta celebraretur juxta cellulam ejus in ecclesia *l* Metræ, convenientes quædam muliercularum harum, ad alterutras dicebant: Eamus, eamus: iterum Abbas Vitalius collectam habet. Et venientibus eis, curabat eas.

Moritur.

k

l

Percussor possessus a diabolo, ejus meritis liberatur.

6 Igitur dormiente eo, ut prædictum est, in propria cellula, et nullo sciente, mox quidam demon tamquam Æthiops deformis adstat ei qui dederat alapam Abbati Vitalio, et dat ei alapam, dicens: Suscipe alapam, quam misit tibi Abbas Vitalius. Et cadens, statim cœpit spumare. Congregata est igitur secundum prophetiam Vitalii pæne tota Alexandria in violentiam, quam patiebatur a dæmone; et maxime quia sonitum datæ ei alapæ audierunt quidam, quasi ad unius jactum sagittæ. Post aliquantes vero horas in mentem rediens is qui patiebatur, scidit vestimenta pectoris sui, et cucurrit ad cellulam, clamans et dicens: Culpam feci tibi, serve Dei Vitali, miserere mei. Cucurrerunt vero cum eo omnes audientes. Cum pervenisset ad cellulam Sancti, exiit iterum dæmonium, jactans eum omnibus adspicientibus. Et cum ingrederentur intro hi qui cum eo cucurrerunt, invenerunt Sanctum stantem in geniculis suis, et orantem, et animam Domino tradentem, et in pavimento scripturam hujusmodi: Viri Alexandrini, nolite ante tempus aliquid judicare, quoadusque veniat Dominus. Confitebatur vero et homo qui a dæmonio vexabatur, quod Sancto fecerat, et quod dixerat Sanctus ei. Recitata sunt ergo Beatissimo Joanni Patri-

archæ omnia, quæ circa S. Vitalium acta sunt: et descendens cum Clero, venit ad corpus S. Vitalii: et cum vidisset superscriptionem, dixit: Vere hanc humilis Joannes per Deum evasit, nam alapam, quam accepit qui patitur, ego acciperem.

EX VITA S. JOAN. ELEEM.

7 Tunc itaque omnes fornicariæ, et quæ abrenuntiaverunt ex eis, et viros susceperant, cum cereis et lampadibus præibant eum flentes et dicentes: Perdidimus salutem nostram et doctrinam. Enarrabant enim jam conversationem ejus omnibus; et quoniam non propter turpem rem ad nos intrabat: et quia numquam aliquando vidimus eum super latus dormientem, aut unam ex nobis tenentem manu sua. Et reprehendentibus eas quibusdam, et dicentibus: Quare hæc non omnibus dicebatis, sed scandalizabatur in eo tota civitas? enarrabant jam capitulum, quod circa eam gestum est, quæ a dæmonio vexationem sustinuit, et quia hoc timentes tacebamus. Sepulto ergo eo in multo honore, permansit is qui ab eo correctus et sanus factus est, faciens memoriam ejus. Postmodum autem et renuntiavit seculo, ingressus monasterium Abbatis Seridonis in Gaza, et suscepit cellulam Abbatis Vitalii secundum fidem, et in ea permansit usque ad mortem suam. Et sanctissimus Patriarcha multas gratias egit Deo, quia non permisit eum peccare in servum suum Vitalium. Multi autem multum ex tunc in Alexandria profuerunt sibi, et hospitio recipiebant monachos; et monebantur, ut non condemnaretur aliquis ab eis, sicut evenerat.

Ad Vitalii funus concursus.

Percussor fit monachus.

8 Fecit autem et sanitates post mortem honorabile nomen S. Vitalii per divinam gratiam: cujus orationibus det nobis Dominus bonam conversationem, et misericordiam in die, quando manifestabit abscondita hominum, et nuda faciet consilia cordium.

Vitalii miracula.

a Erat id monasterium Gazæ, ut infra dicitur. Seridonis hujus nomen non reperimus in sacris tabulis. *b* Metaphrastes magnum Seridonem vocat. *b* Metaphr. duodecim obolos. *c* Injurandum, ut habet Metaphr. *d* Addit Metaphr. neque monachorum honorabilis habitus probro afficiatur. *e* De horum officio Rosweythus in Onomastico, et nos alibi. *f* Expressius Metaphr. Sed ille, ut qui a Deo dederat, quali virtute esset senex, minime attendebat, etc. *g* Narratur hoc a Sozomeno lib. 1, c. 16, aliquanto majori quam hic emphasi, atque a Theodoro lib. 1, cap. 11. *h* Rosweythus hic legit et edidit, secunda mendose. *i* Quomodo id verum est, cum dicat Theodoretus Constantinum jurejurando testatum, se ne verum quidem in illis scriptis legisset? At fortassis Leontius accipiendus est de accusationibus viva voce factis antequam scripta exhiberentur. *k* Ita et Metaphrastes a Surio editus. At ms. Græca duo, quibus usus sumus habent ἐπίσκοπος, pro ἀπίσκοπος. *l* Colitur S. Metrus, sive Metranus, 31 Janu.

DE S. SALVIO CONF. EPISCOPO AMBIANENSI IN GALLIA.

CIRCITER AN. CHRIS. DCXV. XI JANUARI. S. Salvius, colitur 11 Jan. 28 et 29 Octob.

Tres in Gallia celebres publica veneratione Salvii Episcopi sunt: primus Albigensis, qui 10 Septembris colitur; alter Ambianensis, qui 11 Januarii; tertius Engolismensis Martyr, qui 26 Junii. Hos sæpe confundunt auctores, ut mox dicemus. Ambianensem hoc die referunt Martyrologium Romanum, Galesinius, Maurolycus, Hugo Menardus, Carthusiani. Colonien. in Addit. ad Usuardum. Andreas Saussaius cum insigni elogio, Autbertus Miræus in Fastis Belgicis. Claudius Robertus in Gallia Christiana tradit eum 29 Octobr. coli, quo die eum rursus refert Saussaius in supplemento Martyrologii Gallicani. At 28 Octobris obiisse in vita traditur, quo die ms. Martyrologium Centulense: Ambianis depositio B. Salvii Episcopi et Confessoris. et ms. Florarium: Ipso die S. Silvii, alias Salvii, Episcopi et Confessoris. Hic a primævo juventutis flore studiis divinis deditus fuit, et moribus ornatus, ac in omni sanctitate perfectus.

An Martyr.

2 XI Januarii hæc de eo habentur in Martyrologio Romano: Ambianis S. Salvii Episcopi et Martyris. Nullum alibi vestigium est, unde conjiçi possit eum martyrio esse coronatum. Addit in Notatione Baronius: Alii Salvinum appellant. Hunc Sigebertus in Chronico

Salvum pro Salvio dicit, occisumque tradit anno 33, Caroli Magni Imperatoris anno Domini 801. De eo Petrus in catalogo lib. 2, cap. 65. In tabulis Episcoporum Ambianensium ponitur Salvius quinto loco, ut constat ex Demochare, qui eas descripsit. Confundunt hunc nonnulli cum Salvio Episcopo Albigensi, qui sub Chilperico Francorum Rege doctrina claruit et sanctitate, de quo Gregorius Turonensis lib. 3, cap. 44. Hæc Baronius. Sed quædam discutienda sunt. Demochare, Democharem secutus est Baronius, qui plura peccat, dum ita scribit: S. Salvius, seu Salvinus, tempore Chilperici Regis Francorum, de quo scribit Mejerus anno 801, inventum Valentianis a Carolo Rege corpus Divi Salvii Martyris Christi ac Ambianorum Episcopi. Refert Volaterranus hunc Præsulum Chilperico Francorum Regi Ariana impietate infecto restitisse. Cui consonat Petrus de Natalibus in catalogo SS. cap. 65, l. 2, et Sigebertus an. 801. Hæc ille; et quidem quæ ex Mejero affert, ipsa sunt Mejeri verba.

Perperam de eo scripta, a Baronio.

Demochare,

Jac. Mejero,

3 At Sigebertus perperam citatur; agit enim de S. Salvio Engolismensi ad an. Christi 801, regni Caroli Magni 33, his verbis: S. Salvius Episcopus veniens ab Aquitania ad fiscum Valentianas, a Winigardo, filio

AUCTORE
FRANCO
ANONYMO,
EX MSS.

detenus militare cupiens, monasterium, quod ipse in honore sanctæ Dei genitricis perpetuæque Virginis Mariæ almiq; Principis Apostolorum Petri construxerat; quod non solum rebus, verum etiam honoribus secularibus nobilitaverat, hilari animo, pro æternæ remunerationis mercede, expetiit, atque illic stricte et devotissime jejuniis et orationibus Deo vacans, antiquum hostem quotidie vincere cupiens, et ad cælorum agmina fixis firmiter gressibus scandere cupiens, ibi etiam Deo largiente multorum animas lucrari non distulit: *b* sed ad Domini gregem fideliter reportare studuit.

c 3 Intellexit namque famulus Dei divino fultus lumine, in paupertate atque egestate cum timore et amore Dei potius seipsum Domino commendare, quam in hujus seculi sperare divitiis, quæ mergunt homines in interitum et damnationem justæ perditionis. Denique regulari habitu indutus, et a Fratribus ibidem Deo militantibus benigne institutus, cum omni subjectione atque obedientia diu est conversatus. Hic præterea cum virtutibus polleret inclytis, et ab eisdem Fratribus honorifice esset detentus: contigit valida ægritudine depressum sui obisse Abbatem monasterii. In cujus quidem vice a Fratribus coactus officium alendi ejusdem gregis suscepit. Acceptumque cum omni reverentia et humilitate inunctum negotium, semotus ab eis secretam sibi diligenter perquirens cellulam, favores fugiens humanos, et in ea valedicens Fratribus, nimia egestate atque abstinentia reclusus, pellem corporis pariter et vigorem mutavit. Cum ergo illic gravi afflictione corporis moraretur, et indesinenter melodiis hymnorum ac psalmodum Deo psalleret, illud plerumque corde revolvebat, melius illic occulte inter monachos esse, quam nomen atque honorem habere prædicti ponderis in populo.

4 Diu igitur in eadem cellula degens, sed secretiorem postea inquirens, et in ea graviore afflictione corporis reclusus omnibus seipsum pro obsequio caritatis, in eahilariter studuit præsentare: videlicet ut si quis domesticus vel extraneus caussa visitationis ad eum venisset, orationis gratiam ei impenderet, et eulogias gratanter tribueret: qui frequenter Domino largiente infirmis præstitit corporis sanitatem; et pro transgressoribus Dominum veniam postulabat, ut viam veritatis agnosceret, et a pravis seductoriis atque operibus omnino fugerent. Cunctis itaque seipsum in exemplum demonstrans, ore quidem quod docuit, operibus fideliter adimplevit.

a Hinc liquet auctorem Francum fuisse.
b Du Chesne, et ad Regem.
c Sequentia usque ad m. 8, habentur in 3 mss. et Doubletio, absint apud Du Chesne. Sane eadem a S. Gregorio Turonensi lib. 7, cap. A narratur, ut suspicari liceat cum Menardo, ex similitudine nominis quod Albigenis Salvio contigerat, Ambianensi tributum.

CAPUT II.

Extasis, et que in ea visa.

Agrotal. **Q**uodam autem tempore febre nimia percussus, agrotus jacebat in lectulo: et ecce subito ingenti lumine cellula, in qua jacebat, resplenduit; suavissimoque odore redoluit, ac decussa valde resonuit. Sed ille siquidem oculis in cælum intensus, manibusque extensis, corde et ore Deum laudans, spiritum Salvatori Domino feliciter reddidit. Audientes itaque monachi, omnisque plebs fidelis ejusdem monasterii, de transitu hujus sanctissimi viri; glomerati in unum pariter concurrentes, more solito defunctorum exequias præparaverunt, et corpus ejus diligenter, et cum omni reverentia in ecclesiam detulerunt, cum hymnis et canticis, atque custodibus lacrymabiliter commendaverunt.

Redit ad vitam. 6 Mane autem facto, fortiter feretrum discussum est, in quo corpus ipsius locatum fuerat, et corpus

movere se cœpit: et quasi de gravi somno excitatus apertisque oculis, et manibus in cælum extensis, de loculo quamtoctyus surrexit, ac voce flebili fortiter clamans, ait: O Domine misericordissime et piissime Deus, quare hoc fecisti? Cur me in hunc mundum tenebrosam, et nimia repletum fœditate revocasti? Melius quidem mihi esset in tuo assistere conspectu tuamque contemplari inenarrabilem gloriam, et Angelorum audire concinentium super astra cæli cantica; quam in istius mundi redire miserias atque ærumnas, quæ in perditionem trahunt omnes, qui eum sequuntur et diligunt. Stupentes vero graviter, qui circa illum aderant, de hoc inaudito atque horribili facto, propius accedentes, et cum summa diligentia humiliter interrogantes, dixerunt: Quid est hoc, dulcissime Pater? et propter quid tale hoc est factum, quod nullus nostrum unquam audivit et vidit? Respondit: Vocatus fui a Domino, et illic deductus ubi vidi gloriam Dei Angelorumque concinentium choros, ac immensam multitudinem Sanctorum circumstantium; qui Dominum uno ore confitentes sunt atque laudantes: ubi est gloria indeficiens, lux inenarrabilis, odor ingens, pax perpetua, suavitas a animi mirabilis: et ubi Dei aspectus saturitas est Angelorum, omniumque Sanctorum: in quo etiam salus omnium et redemptio animarum: cui est honor et gloria indeficiens per infinita seculorum secula. Et cum respondissent omnes, Amen, dixit: Ecce, Fratres mei dilectissimi, sicut cernitis, postquam a conspectu Dei reductus, feretro haectenus quievi, de quo incolumis, et absque ullo dolore corporis surrexi, coram vobis sanus assistens, quod nullo modo ambirem, si voluntas Dei non esset; nolui enim in hunc redire mundum amplius ærumnosum et omni iniquitate plenum, quia est interitus peccatorum et damnatio impiorum. Enimvero, ut verum fatear, voce divina meis dictum est comitibus: Revertatur hic in seculo, quoniam necessarius est Ecclesiis nostris. Vox enim audiebatur, qui vero loquebatur, cerni non poterat; ad cujus vocem prostratus cum fletu dicebam: Heu, heu Domine, cur mihi hæc ostendisti, si ab his inenarrabilibus frustrandus eram? Væ mihi, quia me hodie ejicias a facie tua, ut revertar ad seculum fragile, ut ultra huc redire non valeam. Ne, quæso, Domine, auferas misericordiam tuam a me: sed deprecor, ut permittas me hic habitare, ne illic decidens peream. Ad quod vox, quæ loquebatur, dixit mihi: Vade in pace: ego enim sum custos tuus, donec reducam te in hunc locum. Tunc relictus a comitibus meis, et ecce vestris sum sacris restitutus ministeriis.

7 Cumque ad eos hæc, et his similia loqueretur, stupentibus cunctis et admirantibus, cœpit iterum Sanctus Dei cum lacrymosis singultibus, dicere: Denuntio vobis transitum beatæ memoriæ Domini Honorati Ambianicæ Cathedralis Antistitis: qui inter cetera bonitatis suæ insignia, dum corpus Domini sacraret in terris, manum illius *b* meruit videre in cælis. In cujus obsequio vidi choros psallentium, Angelorumque agmina cum Sanctorum turmis canentium, qui eum perducunt in cælestem Hierusalem.

a *al. omnium.*
b *al. merui. Menardus: qui (Honoratus) dicitur vidisse Christi manum in cælis, dum corpus ejus consecraret in terris. Historia inventionis S. Firmiani Martyris: Is (Honoratus) dum sacrum corpus Christi super altare Beate Mariæ semper virginis consecraret, palmam Domini meruit conspiciere, et vice sua mysterium sacræ consecrationis perficere: qui repletus Spiritu sancto, alacri corde de mensa sacrificium manu Salvatoris consecratum accipiens, atque summa cum devotione sumens, ab omni inquinamento carnis ac spiritus postmodum mansit illæsus. Alia ejusdem inventionis historia: Qui et pro sorte Sacerdotii et pronominiis qualitate dictus est Honoratus: qui palmam Domini Redemptoris suis oculis visibiliter vidit, et pro ejus brachio manus Domini in suis conspectibus globo igneo cælitus in sacrosancto altario sacrificium consecravit.*

Cæli gaudia.

a

Cur jussus sit redire ad vitam.

Promittitur et Dei protectio.

Indicat mortem S. Honorati Episcopi.

b

AUCTORE
FRANCO
ANONYMO,
EX MSS.

CAPUT III.

Episcopatus, virtutes, miracula.

Eodemque tempore Teudericus gloriosus Rex Francorum monarchiam regiae potestatis exercebat: qui audiens Sanctum migrasse Honoratum Episcopum a seculo, Legatos suos direxit ad urbem Ambianicam, Sanctum scilicet a Hautcarium Noviomensis Ecclesiae Pontificem, intimans urbanis, ut dignum Deo sibi saluiferum eligerent Episcopum. Unde alacres effecti, et praenimia exultatione gavisi, Deo immensas terratenus reddentes gratias, quod suam dignaretur visitare plebem; ac per hoc omnes Ecclesiastici viri triduanum indixerunt jejunium, quatenus divina gratia ostendere dignaretur, quis eorum vocaretur Episcopus. Triduo namque peracto jejunio, divino merere responso audire: Salvium a me sciatis electum, et vobis Antistitem datum.

9 Quocirca omnes pene in unum globati ad cellulam, in qua vir Domini B. Salvius latitabat, convenientes, humili devotione, ac prece supplicii deprecantes, dicebant: Ad tuam paternitatem venimus, Domine, jam ex itinere fatigati. Hos tuos exiguos ne despicias servulos, quia es a Deo electus, et nobis feliciter datus. Quod vir sanctus renuit, dicens, se indignum esse Praesulari dignitate. Violentia ergo adventium sua abstractus a cellula, caelestique est electione dignitatem sortitus Pontificalem. Erat quippe vultu decorus, arte et eloquentia facundus, castitate pudicus, moribus ornatus, in consilio providus, omni caelesti dignitate perfectus, et a primaevo juventutis flore, divinis studiis deditus, gloriam et blandimenta hujus seculi despiciebat; et in divini cultus officio maximo amore assidue inardescibat. Fuit quidem electus a plebe Ambianensium, et a Deo donatus in sede Sacerdotum: fuit vocatus a populo in ordine magistratus, et coronatus a Deo in honore Apostolatus. Erat autem astutus ut serpens, et simplex ut columba.

10 Totum regnum Francorum Teudericus Rex suo consilio ordinabat, et barbaras nationes fervido gladio ejus consultu suae potestati subjugabat. Is autem venerabilis Praesul Salvius pabulo sanctae praedicationis corda populorum assidua perfectione reficiebat, et ad pascua aeternae refectionis invitabat Ecclesiam denique, quae necdum in loco erat, digno opere construxit, et in Principis Apostolorum B. Petri honorem, nec non et Doctoris gentium S. Pauli reverenter beavit.

11 b Postmodum vero ignorantibus populis, ubi corpus almi Martyris Christi Firmini requiesceret, Spiritus sancti gratia edoctus perrexit ad locum, ubi Martyr Christi quiescebat, erigensque oculos ad caelum, vidit quasi radium solis ab arce praecelsi throni exire, et in eo loco, in quo S. Firminus requiescebat, inenarrabili terrore fulgere. Qui mox immensas divinae misericordiae referens gratias, cum magna reverentia coepit fodere, ac sepulcrum almi martyris aperire. Odor quoque suavitatis illico tantus excreverat, quasi illic omnia genera pigmentorum contunderentur et aromatum, et ager virens amenitate diversorum florum adesset. Cumque elevassent eum a sepulchro; et iter carperent deferentes populi sanctum Martyrem ad urbem; obviam plurimae occurrentes catervae sternebant vestimenta sua in via, et voce magna clamabant: Osanna in excelsis, benedictus qui venit in nomine Domini. Quem in ecclesia, quam ipse beatissimus Praesul Salvius construxerat, in crypta orientali in honore ejusdem Martyris miro opere insignita collocavit, et digno cum honore tumulavit, insuperque sepulcrum ejus auro gemmisque nobiliter decoravit. Sed et Sanctos Dei c Firminum Episcopum et Confessorem;

Item S. Firmini Confessoris, et SS. Acei, et Aceoli.

c

d Aceum quoque et Aceolum Martyres Christi, in crypta orientali reverenter condidit, et decenter exornavit.

12 Nam et homines utriusque sexus, quos Mumolus quondam Patricius capta civitate, murisque ejus dirutis captivaverat, et Hispanis miserat; Theudericus Rex inclytus, cum omni eorum facultate illi reddidit, et suae eos civitati restituit: et quam pene inhabitabilem reperit, divina suffragante gratia, ad meliorem reparavit statum. Res siquidem, quas regio dono acquisierat, quasque Nobiliores regni ob caelesti patriae amorem largiti fuerant, omnesque regia auctoritate conscriptas, et privilegio insignitas Romano, suae perpetualiter habendas contulit Ecclesiae.

13 Quodam vero tempore, dum suam peragraret visitationis gratia dioecesim, caecus quidam a parentibus est ei oblatus, et Crucis signaculo mox est illuminatus. Filium quoque e Guadonis nobilissimi viri a daemone liberavit, et pristinae sanitati restituit. Hujus rei gratia in fide Catholica ab ipso beato viro est instructus: uxorque ejus diu paralytico morbo percussa, illico sanata, omnibusque sana est reparata viribus. Ac per hoc villam quam suo jure hereditario, f Vocitatum nomine, vendicabat, quae ab urbe Ambianensi quinque distabat millibus, illi perpetualiter cessit habendam, jureque privilegii possidendam. Ubi etiam ecclesiam construxit, et suo nomine dicavit.

14 Illo siquidem in tempore g Vimmacum aggrediens pagum, et in villam quam Theudericus famosissimus Rex, Augustam nomine, dederat, illic resedit: ibique quidam puerulus suae oblatus est praesentiae, qui erat surdus, officioque carebat loquelae, cujus os, frontem, vultumque, totum cum olei attractione benedixit; ac deinceps usum loquendi naturalem sine mora percepit: quem demum baptismatis lavacro purgavit, et h Ingaudium feliciter nominavit, imbuvit illius divino mentem flamine, verumque effecit Catholicum fide. Crescebat quotidie admiratio et fama B. Salvii: occurrebant populi, sanabantur infirmi, Christi gratiam, quam contulerat, dilatabat; nam per signa et orationes ejus multorum animae salvabantur. Coecos illuminabat crucis signaculo, paralyticorum membris pristinam reddebat sanitatem.

15 Factum est autem ut per aliquot dies vi febrium teneretur: qua ingravescente, tota pene civitas daemorum instinctu igne cremabatur: hac de re populi ad eum confluebant orantes se juvari, qui tribuens eis sudarium suum, jussit igni opponi, ad cujus praecceptum ignis confestim extinguitur, civitas salvatur, nociva daemorum potestas effugatur.

16 Tali denique cum gloria beati Confessoris Christi Salvii felix anima carnea mole v kal. Novembris soluta, Sanctorumque choris in caelo est sociata. Corpus vero ejus in ecclesia beatae Virginis Mariae est conditum. Sed crescente devotione fidelium, multorum jam curriculum annorum labentibus, Monasterio vico translatum; ibique digno cum honore, claris coruscantibus signis, decenter est exornatum: ubi meritis ejus obtinentibus beneficia consequuntur praestante coaeterno Patre cum Filio, sanctoque Spiritu, quorum Deitas in unitate regnat, et indivisibilis manet per infinita seculorum secula, Amen.

a Du Chesne Hautgarium. Menardus Acearium, et Acharium.
b De hac S. Firmini Martyris inventione, quae, ut dicemus, 13 Januarii celebratur, agens ad illius vitam 23 Septembris; ubi isthaec inter cetera: Ad palatium Theodori Regis repentinus intonuit nuntius. Atque cum hujusmodi sermo ad aures ipsius Principis, vel praecellentissimae collateralitaneae suae Rodehildis Reginae perlatus fuisset; tunc ipsi ambo amore Christi, et Angelo pietatis repleti, oculos ac manus ad aethera suspendentes, coeperunt immensas Deo omnipotentis agere gratias, qui tali scilicet pignore ejus regni tempore hanc urbem Ambianensem dignatus est declarare, etc.
c Collitur S. Firminus Confessor 1 Septembris.

d Coluntur

In cives et civitatem beneficis.

Caeco visum restituit.

Energumenum sanat.

f et paralyticam.

g Item surdum ac mutum.

h

Ejus sudario restinguitur incendium.

Moritur.

Coruscant miraculis.

d Coluntur SS. Aceus et Acolus, sive Acius et Aciolus, 1 Maii.
e Ms. Belf. Gandonis. f Ms Belf. Vicitatus.

g Ita vs. nostram al. Vinimiacum. Du Chesne Vinmacum; et in Indice etiam Vinemacum.
h Ms. Aud. in gaudium feliciter nominavit.

DE S. EGWINO, EPISCOPO WIGORNIENSI, IN ANGLIA.

CIRCITER AN. DCXX. XI JANUARI. S. Egwini natalis.

Tertius Wicciorum, nunc Wigorniensis Ecclesie, Antistes fuit S. Egwinus, sive Eguinus, quibusdam Edwinus, aliis Eugenius dictus. Obiisse traditur iii Kal. Januarii, quo tamen die nullis Divorum Fastis, præter quam Ephemeridibus Marianis Antonii Balinghemii nostri, ejus adscriptum nomen reperimus. At iii Id. Januar. Galesinius et Molanus in Addit. ad Usuard. hæc habent: Wigornia in Anglia S. Egwini Episcopi et Confessoris. Addunt Wion, Dorganius, Menardus: doctrina et sanctitate conspicui. Martyrologium Anglicanum prolixiori eum encomio celebrat. Meminit et Ferrarius hoc die, ac rursus 9 Jan.

Vita.

2 Vitam ejus scripsisse traditur S. Brithwaldus Archiepiscopus Cantuariensis, illius æqualis de quo 9 Januarii egimus. Franciscus Godwinus fragmentum, quod infra dabimus, illius vita esse censet, quæ est a Brithwaldo composita; subdit enim: Hæc ille. At cum mentio isthic fiat ruinæ ecclesie Eveshamensis factæ temporibus Edgari, qui anno 959 ut vult Malmesburiensis, regnum adeptus est; qui potuit S. Brithwaldus, an. 731, mortuus ipso Godwino teste, id scripsisse. Possunt tamen priora transcripta esse ex ea vita, cujus auctor S. Brithwaldus dicitur fuisse. Quam hic damus, ea quoque multa commemorat post Brithwaldi ætatem gesta ex monumentis monasterii S. Pauli in Sonia silva, sive Rubæ vallis descripsimus, contulimusque cum Joannis Capgravi editione.

Qui alii de eo scripsere.

3 Meminerunt S. Egwini Willielmus Malmesburiensis lib. 4 de gestis Pontificum Anglorum, ubi hæc inter cetera: De quo (Egwino) quid miraculi sit, quod Beda tacuerit, nondum per me potui advertere, vel per alios addiscere: præsertim quod cum Kenredo Rege Merciorum, et Offa Rege orientalium Anglorum Romam iverit, quorum profectioem Historicus non siluit. Verumtamen quæcumque res hanc taciturnitatem imperaverit, constat eum tertium Wigorniensium Præsulem fuisse. Agit et de S. Egwino Mattheus Westmonasteriensis an. Christ. 712, Florentius Wigorniensis ann. 708, Ranulphus Cestrensis lib. 3, cap. 23, Harpsfeldius seculo 8, cap. 13 et 18. Clemens Reinerus in Disceptatione historica de antiquitate Benedictinorum in Anglia, tract. 1, sect. 1, § 11.

Scripta Egwini.

4 Scripsit Egwinus vitam S. Althelmi Schireburnensis Episcopi, ut 25 Maii dicemus. Fertur et alia quædam scripsisse, ut videre est apud Pitseum. An tamen quem scripsisse dicitur de suis apparitionibus librum, quemque de primordijs sui cœnobii, non ea duo privilegia sint, quorum unum in vita cap. 2, alterum infra refertur, haud facile dixerimus. Nam et S. Brithwaldi liber de origine Eveshamensis cœnobii, haud alius nobis videtur a vita S. Egwini. Joannes Balæus consueti mentiendi libidine scribit Egwinum Eveshamense cœnobium Kenredi Regis beneficio a fundamentis erexisse. Mox ut esset Wicciorum Episcopus... cum laboratum esset Romæ atque terrarum alibi, ut statuae in Christianorum templis ponerentur ac venerarentur, ...rem promovisse... Habebat enim, inquit, revelationes quasdam, imo, ut juramentis coram Constantino Romano Pontifice affirmaverat, apertas visiones... ut Mariae Deiparæ imaginem in sua ecclesia colendam exhiberet vulgo. Hæc ille. Consulto omitto quædam acerbissima maledicta, quibus, ceu elegantibus emblematis, narrationem suam videtur ornare voluisse, ne non satis bona fide ejurasse monachismum crederetur. At nec de imaginibus mota adhuc uspiam erat controversia vivente Constantino Papa, necdum Imperium adepto impio Isaurico Leone; nec de imagine

Balæus notatus.

Deiparæ erigenda factæ Egwino visiones; nec ut feret Episcopus, hæc excogitavit, qui undecim annis ante Kenredi principatum Episcopus jam erat. Alia missa facio, quæ, uti et hæc, omnium auctoritate scriptorum refutantur.

3 In ms. codice monasterii S. Laurentii de Dei custodia, ord. S. Benedicti, Congregationis Anglicanæ, hæc de S. Egwino antiphona et oratio habetur. Antiph. Sancte Præsul Egwine, solve vincula captivitatis nostræ, qui pro amore Christi ab Anglia usque ad Romam ferro compeditus perambulasti ad vincula S. Petri; et clavem compedis, quam in Anglia projecisti, in Roma ex ventre piscis recepisti. Vers. Ora pro, etc. Oratio: Omnipotens sempiternæ Deus, tribue nobis famulis tuis, per intercessionem B. Egwini Confessoris tui atque Pontificis, poscentibus veniam, quærentibus salutis viam, pulsantibus regni caelestis aulam, ut ad æternæ majestatis tuæ mansionem te adjuvante possimus pervenire. Per, etc.

Oratio de S. Egwino.

VITA.

CAPUT I.

S. Egwini virtutes: studium penitentiae.

Temporibus Regum a Ethelredi atque b Kenredi, qui Merciorum regimen obtinuerunt, in territorio Wigorniensis extitit vir religiosus, nomine Egwinus, regali ex prosapia ortus. Qui in adolescentia positus, postposita secularis fastus ambitione, bonorumque temporalium jocunditate, paupertatem voluntariam propter Deum appetivit, et Ecclesiastico cultui diviniisque officiis se omnino mancipavit. Per singulos itaque ordinis Ecclesiastici gradus ad sacerdotium usque proventus, mox totam vitam suam in contemplatione divina convertit.

a b S. Egwini patria, genus:

sancte acta vita:

2 Ubi vero Wigorniensis Sedes orbata est c Pontifice, clamat Clerus, petit populus, beatum virum pro sanctitatis merito ad Episcopalem dignitatem sublimandum. Beatus autem Egwinus multum reluctans et renitens, consentiente cum Clero et populo Rege Ethelredo, imo rogante, et plurimum cogente, ad Episcopatum præfatæ urbis d assumptus est. Et statim divini verbi inclytus prædicator effectus, bonis actibus omni conamine operam dedit; tanto humilior, quanto altiori sublimatus erat officio, carus Deo et hominibus; ipsique Regi, prudentia, æquitate, et doctrina, consilio, omnique probitate, erat acceptus: pater orphanorum, sustentator viduarum, et desolatorum erat consolator. Potenter eos redarguebat, qui sanæ fidei resistebant, et leniter suavi Christi jugo colla submittentibus demulcebat. Pravis erat sermo ejus quasi stimulus, et quasi clavus in altum defixus; mansuetis quasi oleum apparebat. Populos novitur conversos, et gentilitatis adhuc plurimum sapientes, et errore vetusto in multis deceptos, illicitisque connubiis contra Christianam sectam involutos, a faucibus diaboli abstrahere cupiens, et ab errore et squallore vetustæ gentilitatis convertere desiderans, de talibus ad eos sæpe locutus est; de prædictis sceleribus et erroribus, atque illicitis copulationibus durissime eos increpans, et amplius talia agere interdicens, Deum ista damnare asseruit, tremendi judicii, et sempiternorum tormentorum crebris verborum tonitruis retundens lapidea corda, arguens, obsecrans, increpans in omni patientia et doctrina.

c Episcopatus:

d

laudabiles mores:

ferventes conciones.

3 Verum quia insanabilibus morbis plerumque officit medicina, e ab invidis et inimicis fidei sæva tempestas

e

Ex mss. tempestas persecutionis excitatur, et seditiosa in Sanctum Domini grassatur: et in vitam ejus falsis figmentis armatur vulgus. Ergo et populus, cujus vita et intentio proclivis erat ad malum, videns illi-citasibi non licere, et assueta vitia nolens relinquere; unde proficere debuit, inde contra Sanctum Domini in iram et odium exarsit, et eum ab Episcopatu expulit. Permisit hoc etiam excitatus contra eum livor regius. De eo nempe non solum apud Regem accusatio, sed etiam apud Romanum Pontificem ab inimicis prolata fuerat delatio.

4 Tunc vir Dei fide munitus, divina consolatione roboratus, Angelico consilio fretus, cum se vidisset ad certamen vocari, pro salute errantis populi, et annihilandis inimicorum figmentis ad Apostolicam Sedem ire disposuit. Quamvis enim vir Dei coram hominibus se immunem ab illatis sciret, tamen quia coram Deo peccatis se obnoxium esse non diffitebatur, et etiam pro peccatis populi sui *f* pedes suos vinculis ferreis astrinxit, quæ clave poterant ligari et reserari, ipsamque clavem in fluvium, *g* Abdonam vocatum, Anglice Aven, projecit, et versus Romam ire cœpit. O virum cunctis mirabilem, nec terroribus concussum, nec blandimentis seductum, nec laboribus victum, qui inter corporis sui pressuras et abjectiones, nec mundanas laudes captavit, nec aspectus hominum recusavit! O fortissimum victorem laborum, contemptorem exprobrationum, Angelis et hominibus admirandum, et tot populis ac gentibus spectaculum factum!

5 Sicque in conspectu populorum vinetis ferro pedibus Romam ingreditur, et in ecclesia S. Petri Apostolorum Principis ad orationem prosternitur. Qua cum magna prolixitate completa, ad sacra *h* Missarum solemnia celebranda preparatur. Interim namque famuli sui pro cibis emendis ad fluvium pergunt, et empto quodam pisce magno et exenterato, compedum clavicula, quibuscum Sanctus pedes astrinxerat, in visceribus invenitur; ferrumque quod Anglica Avena absorberat, Romana Tiberis exhalat. Allata famulo Dei clavicula, voluntati Dei se subjiciens, coram cunctis clavem accepit, et vincula sua reseravit.

6 Tanti miraculi novitas in omnes erupit: Romam implet. Qui miserabilis et noxius putabatur, sanctus et venerabilis commendatur. Quis illum videre non certabat? Quis ab eo benedici non festinabat? Ipse etiam Reverendus Papa cognito Sancti Egwini adventu, auditis angustiis et laboribus in itinere ab eo perpersis, et qualiter omnipotens Dominus a nexibus eum absolverat, eum accersiri fecit: et volentem sibi prosterni digna reverentia detinuit: quem benedicere debuerat, ab eo benedici et absolvi petiit, et sibi consedere fecit. Ante se Missarum solemnia celebrare coegit: ad ejus singulare colloquium et consilium frequenter admissus, gratiose auditur. Controversiæ suæ, et itineris causa tandem coram Summo Pontifice recitata, discussa, et omnimoda ventilatione ad votum diffinita, cum Apostolica benedictione et litteris ad Sedem propriam regressus est.

7 Auditus autem Rex miraculis et virtutibus per sanctum virum patris, plurimum gratulatus, in propria sua Sede restituit eum. Et non solum pater spiritualis, verumetiam circa filios ejus compater factus carnalis, ei filios suos litteris et moribus informandos Rex commendare curavit.

a Ethelredus Penda filius, Wlphero fratri in regnum Merciorum successit an. 676 ut habet Westmonasteriensis: post monachus factus, et Abbas, ut ex Beda constat lib. 3, cap. 20.

b Kenredus, sive Kinredus, aut Coireodus, Wlpheri filius, an. 705, ut idem refert, Ethelredo patris successit; ipse quoque quinquennio post monachus est factus.

c Is erat Ostforus, vir Apostolicus.

d Id anno 693 contigit, aut etiam prius. Hinc Ferrarian corrigas scribentem circa an. 660, floruisse Egwinum.

e Ms. Rubeæ vallis habebat, ab hereticis.

f De hac re Ranulphus. Qui (Egwinus) aliquando peccatorum

juvenilium conscius, pedes suos vincularit, claves compedum in flumen, quod dicitur Avena, projecit, palamque dixit, tunc de peccatis se fore securum, quando pedes sui aut divina virtute, aut illis clavibus foret reserati. Sic quoque vincularis Romam profectus est. Campana Urbis, ut fertur, in ejus adventu per se sonuerunt. Munimentis et privilegiis Ecclesiæ suæ revertitur: ac dum in mari Britannico navigaret, piscis pergrandis in puppim Præsulis salit, in cujus jecore clavis reportata est, quæ compedes illius reseravit. *Dubitat Malmesburiensis*. Quid illud? *inquit*. Credendumne putatur quod tradit antiquitas? peccatorum juvenitum quondam conscius pedes compedibus irretisse, clavibus compedum in animum jectis palam dixisse, tum se demum de peccatis securum futurum, cum compedes vel divinitus, vel ipsi reserarentur clavibus; ita Romam profectum prospereque reversum. Jam vero in illo mari, quo a Gallico continenti Angliam navigio transmittitur, cum navigaret, immanem piscem saltu puppim, qua Pontifex vehebatur, ingressum, certatimque amittentibus nautis retentum. In ejus exenterati jecore clavem repletam, serique compedum appositam, Sancto soluto securitatis plurimum donasse. Nominatissimus profecto Pater est, et petentibus exorabilis, si credulitas petentium non titubaverit. *Hæc ille*.

g Avona in Leicestrensi Comitatu ortus, Warwicensem medium secit, in Wigorniensis Eovesham, de quo postea irrigat, ac tandem Sabrinæ miscetur, secundo a Tamisi Britannia flumini; quod Hæffren Britanni, Angli Severne indignant. In Sabrinam conjectam esse hanc ab Egwino clavem habet Martyrologium Anglicanum. *h* Capgrav. mysteria solemniter.

CAPUT II.

Eoveshamensis monasterii fundatio.

Illis diebus locus erat in territorio Wigorniensis, dumis et vepribus condensis incultus, qui a modernis a Eoveshammium appellatur: hunc B. Egwinus a Rege Merciorum Ethelredo expetiit et obtinuit. Super illam quoque silvam quatuor pastores gregum ad victualia servorum Dei nutrienda constituit. Ex quibus unus, Eoves nomine, quadam die ad interiora silvæ progressus est; et ecce adstabat in loco quodam virgo quædam cum aliis duabus virginibus præclarissima, omnem mundanam pulcritudinem, et ipsius solis fulgorem sui splendore et gloria devincens, librum in manibus tenens et cum sacris virginibus cælestia cantica spallens. Expavit vir ille tam corusca visione hebetatus, nec ferens cælestia conspiciere, tacitus ac tremens domum rediit: quæ viderat sancto Episcopo intimare curavit. Vir autem Dei tacite rem considerans, post jejunia et preces quadam die cum tribus sociis, et cum psalmis et orationibus devotis, nudus pedes ad locum designatum pergit, eminusque relictis sociis ipse interius processit, diutiusque terræ acubans, cum gemitu et lacrymis implorabat respectum misericordiæ redemptoris. Surgente illo ab oratione, *b* tres virginis non minoris splendoris et gloriæ, quam prius, apparuerunt. Quarum quæ media erat præcelsior, et omni nitore splendidior præfulgebat, illis candidior, rosis vernantior, odore inæstimabili fragrantior, librum quoque manibus præferens, et crucem auream luce radiantem. Cumque cogitaret hanc Domini genitricem esse; virgo præcellentissima quasi favens tam piæ astimationi, adorantem præterea, quam tenebat, cruce benedixit, et cum tali valefactione disparuit.

9 Gavisus itaque vir sanctus, et Deo gratias agens, intellexit esse divinæ voluntatis, ut locus ille Dei cultoribus consecraretur, et beatæ Dei Genitrici dedicaretur. Voverat enim inter varias tentationum angustias, si Dominus prosperum faceret desiderium suum, ædificaturum Domino templum. Locum ergo protinus mundavit, opus inchoavit, et ad finem perduxit. Scripsit quoque idem Sanctus, et palam omnibus fecit monasterii ædificationem, tunc nomine Homme vocato, sub his verbis: *c* Ego Egwinus Wiciorum humilis Episcopus, volo manifestare omnibus fidelibus Christi, qualiter ego primum per Spiritus sancti inspirationem istum locum elegi, et monasterium ædificavi in Homme, in honore omnipotentis Dei et sanctæ Mariæ perpetuæ Virginis. Contigit quodam tempore, non sine omnipotentis dispensatione, quod ego in laboribus multarum et magnarum visionum

De clave compedum S. Egwini.

a Fundum a Rege accipit.

Apparet pastori D. Virgo:

b tum ipsi Egwino.

Monasterium ædificat.

c

Qua occasione id fundavit.

visionum ductus fui. Qua de re arsit meo in animo per Spiritus sancti inspirationem, quod ego unum locum ædificare deberem ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, et S. Mariæ, et omnium electorum Christi, et etiam mihi ad æternam retributionem, antequam ab ista mutabili vita discederem. Cum itaque maxime *d* florerem in diebus Ethelredi Regis Merciorum, cœpi eum benigne deprecari, ut mihi concedere dignaretur antiquum cœnobium, quod *e* Fledamburch nuncupatur. Satis ille libenti animo quod petebam concessit. Regnante post illum Rege Kenredo, contulit Deo et mihi, tum pro amore Dei, tum pro affectione carnalis amicitia, qua penitus mihi devinctus erat, 84 mansos in ambitu loci illius, qui et *f* Homme dicitur. Post *f* modicum tempus Aldhelmus religiosus Episcopus migravit ad Dominum: quod ego per revelationem agnoscens, convocatis Fratribus et Clericis excessum venerandi Patris eis aperui: *g* et in *h* Meldunensi monasterio cum honore sepelivi: Post hæc vero cum Kenredo Rege Merciorum, et *i* Offa Rege Orientalium Anglorum Romam perrexi, et de cœnobio fundando, ad vota cuncta peregi.

Fontem precibus elicit.

10 Fertur enim quod dum in itinere illo per montuosa et arida iret loca, die quadam fame, siti, et lassitudine omnino addictus est, et socii ejus cum plurima populi turba: rogatus igitur a sociis sanctus Episcopus, preces ad Deum fudit, et fons aquæ limpidissimæ ex arenis statim prosiliit: acceptisque panibus, et paucis cibariis, quæ habebat per populos dispersit: reffectisque omnibus Deum in Sancto suo glorificaverunt.

Breve Constantini Papæ pro cœnobio.

11 Defuit autem secum a Roma vir Dei privilegium, ejus talis erat tenor: *k* Constantinus Episcopus servus servorum Dei, Britwaldo Britanniarum Ecclesiarum Primati, salutem et Apostolicam benedictionem. Venerabilem virum Eginum Episcopum, quem bis tua fraternitas ad Apostolicam Sedem misit, etiam nunc secundo manipulis justitiæ refertum tibi remittimus, monentes quatenus sic suos affectus adjuvando prosequaris, sicuti illum a Deo incepisse, et in via Dei cucurrisse cognovisti. Porto de visione illa, imo aperta ostensione, qua se beata virgo Maria ei manifestavit, æque ita certum esse tenemus, quemadmodum de viri bonitate non dubitamus. Denique vigilantiam tuam admonemus, quatenus illis in partibus, in quibus manifestatio habita fuisse refertur, concilium totius Angliæ cogas; Episcopos, sacrique ordinis religiosas personas illic convenire facias, Optimatesque regni cum Proceribus suis adesse præcipias. Quibus in nomine Domini congregatis denuntiamus, quod duo Reges Angliæ Kenredus et Offa, cum quibus jam dictus Episcopus ad limina Apostolorum venit, in loco ostensæ visionis plurima de suis beneficiis *l* in præsentia nostra, regia libertate donata, et Apostolica auctoritate confirmata contulerunt; quatenus ibidem congregatio monachorum secundum regulam memorandi Patris Benedicti, quæ minus adhuc in illis partibus habetur, possit instaurari, et Christo indesinenter famulari. Ipsas autem donationes et beneficia præfati Reges in ipsorum privilegio nominatim determinaverunt, et a nobis corroborari fecerunt. Igitur frater dilecte, quoquo modo Christus annuntietur, lucrum Christi inquire, opus Christi exerce, promulgatisque in concilio undique sententiis, tum a Deo ostensæ visionis, tum Apostolicæ auctoritatis, tum Regiæ libertatis et donationis, tum tui ipsius, Clerique et populi assensus et favoris, constitue ovile Christi divinitus ostensum, Apostolica auctoritate fultum, regia libertate donatum, Cleri et populi benedictione sancitum.

Subjicitur Archiepiscopo Cantuariensi.

12 Tibi autem et successoribus tuis, memorato Episcopo Egwino assentiente, curam animarum ejusdem Ecclesiæ præcipue injungimus, ut si, quod ab sit, aliquando diaboli impulsu quisquam perversor ac

tyrannus sacrum locum minuere ac impugnare præsumperit, ubi a Deo concessæ potestatis sententia, et anathematis percussus verbere complere non audeat. Si quid vero sinistræ partis oriri inibi comperit fuerit, aurbus Summi Pontificis *m* potius defertur, quam per alicujus occultam sententiam sanctus locus injuste depravetur. Ipsum ergo locum, quem regia potestas regiæ libertati donavit, et nos auctoritate Dei, et sanctorum Apostolorum, et nostra donamus; ut nullus cujuscumque ordinis homo, hoc quod constituimus, depravare, aut minuere præsumat. Qui hoc destruxerit, aut male contaminaverit, sit ille maledictus: qui vero servaverit et adauxerit, benedictionibus repleatur.

Ex mss.

m

13 Scripta est hæc epistola anno gratiæ *n* 709, *o* in ecclesia Salvatoris Lateranensi, præcipiente et confirmante Constantino Apostolicæ Sedis Antistite, adstantibus et confirmantibus Regibus Angliæ Kenredo et Offa, rogante venerabili viro Egwino Episcopo, coram pluribus Archiepiscopis et Episcopis, Principibus et Nobilibus diversarum provinciarum, cunctis acclamantibus: laudamus, concedimus, et confirmamus. † Ego Constantinus Romanæ Sedis Episcopus, per signum sanctæ Crucis has donationes et libertates confirmavi. † Ego Egwinus humilis Episcopus confirmavi. † Ego Rex Kenred corroboravi. † Ego Rex Offa consensi. Et consecrato loco per *p* S. Wilfridum Episcopum, idem Wilfridus et Egwinus coram omnibus sic locuti sunt: Domine Deus, qui in celis habitas, et omnia creasti, conserva illum, qui locum istum pacificabit et conservabit. Nos etiam præcipimus, in Dei omnipotentis, et omnium virtutum cælestium nomine, ut nec Rex, nec Princeps, nec ullius ordinis homo locum istum sanctum diminuat; sed sit, ut optamus, gregibus et Dei pastoribus murus bene dispositus in potestate proprii Abbatis, secundum regulam Dei et S. Benedicti. Si autem, quod ab sit, aliquis avaritiæ spiritu evertere velit, judicetur ante tribunal Dei, et nunquam in Christi veniat memoriam; sed nomen ejus deleatur in æternum de libro viventium, et ligetur æternarum pœnarum nodis in inferno, nisi in hac vita pœnitens emendet. Hujus Ecclesiæ dedicatio facta est anno gratiæ 714.

n o

p

Dedicatur ecclesia.

a De hoc monasterio Cambdenus in Cornaviis: Avona in hoc agro Evesham irrigat, quod ab Eoves subulgo Egwini Episcopi Wigorniensis sic dictum scribunt monachi, cum prius Eath-home, et Heath-field nomen esset. Oppidum satis elegans, surgenti a flumine colli impositum, in cujus quasi suburbio Bengeworth castrum olim erat ad caput pontis, quod Guilielmus de Audevilla Abbas contra Guilielmum de Bellocampo obtinuit, funditus destruxit, et in cœmeterium consecrari fecit. *Accepti hæc Cambdenus e mss. catalogo Abbatum Eveshamensium, ubi isthæc habentur:* Willielmus de Audevilla, monachus Ecclesiæ Christi Cantuarie, successit. Iste audacter Willielmum de Bellocampo et complices suos, qui muros cœmeterii destruxerant, et bona Ecclesiæ tempore guerra rapiébant, in facie inermis contra armatos excommunicavit. Quare nullus eorum secundum religionem Christianam et ritum Christianum decessit. Viriliter etiam castellum, quod erat Bengeworth ad caput pontis, contra eundem Willielmum obtinuit, et funditus destruxit, et cœmeterium consecrari fecit. Transit autem *n* Nonas Janu. an. Domini 1159. *Pergit vero Cambdenus:* Notum est, hoc (Eveshamense oppidum) monasterio, quod Egwinus ille, ope Regis Kenredi, filii Wolpheri Regis Merciorum, circa annum salutis DCC construxit.

Evesham monasterium, jam oppidum.

b De hac visione Malmesburiensis: Locum illum, quo nunc cœnobium visitur, peculiariter amasse, (Egwino constat,) incultum antea et spinetis horridum, sed ecclesiolam ab antiquo habentem ex opere forsitan Britannorum. Eo loci vir sanctissimus dum solitudine invitante frequentaret excubias, Dei genitricis visione et allocutione mulceri meruit, plane et absque scrupulo præcipientis, ut ibidem sibi fundaret cœnobium, futurum sibi gratiosum, ille negotiosum. Institit ille jussis, et complens opus, Apostolicis et regis privilegiis corroboravit. *Congruunt his quæ sec. 8, cap. 18 scribit Harpsfeldius.*

c Inferius aliam S. Egwini bullam de hac ipsa re dabimus.

d Ms. Rub. val. fterem.

e De hoc Cambdenus loco citato: Inferius in primitiva Anglorum Ecclesia alius etiam locus fuit religiosus cultus, tunc Fleadanburgh, nunc Flatburgh. *Situs est haud procul ab Avona, infra Evesham.*

Fleadanburgh.

f In vita S. Adelmi apud Surium dicitur, post duos annos.

g Plenius

EX MSS.

g *Plenus in eadem vita : concitoque gradu ad locum, ubi sacrum corpus jacebat, quinquaginta fere millibus ultra Meldunense monasterium positum, deveni, et ad sepulturam adduxi, honorificeque sepelivi, mandavique, ut quibuscumque locis sacrum corpus, dum asportaretur, quiesceret, sacre Crucis signa statuarentur, etc.*

h *Est Meldunense canobium, sive Malmesburiense in Wiltoniensi Comitatu, de quo alibi.*

Offa et Kintredus Reges, monachi.

i *Refert Westmonasteriensis hanc peregrinationem anno Christi 710, Wigorniensis an. 708 melius. Uterque Rex Romæ monasticum institutum amplexus, reliquum vite sancte isthic exegit, ut iidem asserunt. Offa hortatu S. Kineswithæ, filie Ethelredi Merciorum Regis, quæ ejus nuptias speraverat, celestes suspirare doctus amores, inquit Malmesburiensis, Romam perrexit, etc. Kintredo eas cogitationes injecisse videtur militis ejusdam, in quem magno amore propendebat, infelix exitus, inquit Harpsfeldius.*

k *Is sedt a 7 Martii, an. 708, usque ad 9 Aprilis, 714.*

l *Clemens Reverus, in provincia illa.*

m *Apud eundem Clementem additur patrie, ut indicetur Priamas Angliæ.*

n *Capgrav. et ms. 704 manifesto mendo. Harpsfeldius ait hanc bonorum Eveshamensi canobio donatorum confirmationem factam esse an. 708, Mellius Reverus 709.*

o *Reliquum hujus diplomatis deerat in ms. et Capgr. supplivimus ex Renero.*

p *Non est hic magnus ille Wilfridus Eboracensis Archiepiscopus, cujus natalis celebratur 12 Octobris, Translatio 24 Aprilis; sed vel Wilfridus junior dictus, de quo inferius; vel Wilfridus Wigorniensis, Egwini successor. Nam, ms. Chronicon Abbatum Eveshamensium, de S. Egwino isthac tradit: Qui Episcopatum suum dedit Wilfrido, et factus fuit hic primus Abbas. Scribit Wion Egwinum ex monacho Wigorniensis factum esse illius civitatis Episcopum: Pitæus monachum Benedictinum fuisse ante Episcopatum. Videtur suffragari quod dicatur (in vita m. 1.) paupertatem complexus, seseque contemplationi divinæ dedidisse. Renerus quoque asserit antea monachum fuisse.*

CAPUT III.

S. Egwini visiones, ægritudo, mors.

Egwinus omni virtute conspicuus,

Cœpit deinde vir Dei Egwinus, omissis regalium negotiorum curis, ad contemplativæ vitæ statum se conferre, virtutibus et miraculis coruscare, curas mundi postponere, damna rerum temporalium simplici animo tolerare, sacris lectionibus insistere, vigiliis et abstinentia venerabile corpus suum castigare. Erat enim iste Egwinus Episcopus Confessorum sanctissimus, humilis in habitu, in sermone jocundus, in prædicatione devotus, verax in judicio, in moribus venerabilis, in orationibus pervigil, in lectione assiduus, in affectu pius, multis etiam miraculis fulgens. Nam inter lacrymas et singultus, quos die ac nocte indesinenter omnipotenti Deo fundebat, sæpe Angelorum visionibus demulcebatur, et alloquiis, et aliorum Sanctorum, qui de hoc seculo excesserant, continuis consolationibus refovebatur.

et visionibus.

D. Virgo sæpe ei apparet.

13 Beatissimam vero Mariam Domini nostri Jesu Christi genitricem, toto affectu et spiritu, toto corde et amore amplexabatur, ut nunquam a memoria ejus excideret, nunquam in verbis ejus deesset. Cujus visitatione et consolatione Dei servus Egwinus sæpe recreatus, omnia quæ mundi erant omittebat, et ea quæ Dei erant indesinenter exercebat: miseris condelebat, pauperes recreabat, esurientes pascibat, et cetera pietatis opera indesinenter adimplebat.

Morbos alienos æger sanavit.

16 In diutinam tandem infirmitatem decidens, non cessabat die ac nocte a divinis quidem laudibus, necnon canticis spiritualibus, et quod per se minus poterat, per alios complere faciebat. Curam pauperum et peregrinorum ante omnia procurabat: multis etiam infirmitatibus cum invocatione nominis sanctæ Trinitatis salutem impendebat, tactu manuum suarum dolores expellens, et ab obsessis corporibus dæmones effugans. Sanctus itaque Egwinus cum a primævo juventutis flore semper usus fuit cilicio, nunc in cinere jacens asperrimo, ad carnem nudam indutus erat a trogulo; ipsam debilitatem et infirmitatem carnis suæ corporali maceratione et jejuniis devincens.

Cilicium semper gestat.

a

17 Cum enim B. Egwinus operibus caritatis totus efflueret, maxime tamen prædicationi operam dedit. Erat namque juxta Evesham ad octo milliaria ca-

strum b Alvecestre, regale tunc mansum, cujus loci habitatores, quanto rerum opulencia et temporalium abundantia affluabant, tanto magis gulæ et luxuriæ dediti, studentes avaritiæ et cupiditati, misericordiæ Dei se indignos efficiebant. Ad hunc locum accedens B. Egwinus, prædicavit illis regnum Dei. Sed gens absque consilio, et sine prudentia, et cervicis duræ, nec assueta vitia relinquere, monitis illius nolebat acquiescere: et cum castrum illud velut ne moribus undique consitum, conflandi ferrum locus esset aptissimus, et fabris, et ferri exclusoribus maxime repletur, gens incredula incudes malleis ferreis tanto strepitu continuo percutiebatur, ut beati viri sermo non audiretur, et a castro recedere cogeretur. Beato igitur viro castro exeunte, præ concussione, imo confusione malleorum et incudum, adhuc timiebant ambæ aures ejus, et levatis oculis in cælum flexis in terra genibus, contra artem fabrilem illius castri, Dominum deprecatus est. Et ecce subito castrum ipsum terra absorbit, ita quod novo super vetere qualitercumque reedificato, usque in hodiernum diem in constructione novarum domorum in fundamentis antiqua ædificia reperiuntur; nunquam enim postea in loco illo aliquis artem fabrilem recte exercuit, nec aliquis eam exercere volens, ibi vigere potuit.

Castrum, impiorum sedes, eversum.

Ars fabrilis ibi exerceri non potest.

18 Cum autem ad extremum vitæ pervenisset, convocatis monachis et filiis, quos Deo generat, ait: Vixi Fratres, apud vos, nec pudet vixisse: feci enim quod potui; quamvis omnino exiguum sit, quod feci. Quid agere, et a quibus vos oporteat declinare, dixi; quibuscumque modis dicendum esse existimavi. Ostensa igitur rectitudinis via precor ut gradiamini, nec vos decipiat præsentis umbra felicitatis: fugit enim, et nunquam in eodem statu permanet. Ipse, qui est via, veritas, et vita, viam iniquitatis a vobis amoveat: viam suarum justificationum vos instruat. Sicque plenus virtutibus circa annum Domini dcxxx, tertio d kalendas Januar. migravit ad Dominum, et in monasterio, quod a fundamentis construxerat, sepultus est.

Suos adhortatus pie moritur.

c

d

a *Sic infra 15 Janu. in vita S. Mauri: Nam reliquo totius anni tempore, sub monachali tunica, semper asperrimo a scapulis usque ad renes induebatur trogulo; ejusdem subtegminis in stratu super aggestum calcis et sabuli, tantummodo excepto quadragesimali tempore, semper usus est cilicio.*

Trogulum.

b *De hoc Cambdenus: Ad Arrowi, et Aleni confluentes, in Comitatu Warwickensi, sed ad Wigorniensis fines, vidimus Aulcester, Matthæo Parisiensi Alencester, et rectius, quod celebratissimum et antiquissimum esse contendunt incolæ, unde Ouldeester dictum voluit. Et paulo post. Nunc autem e maximo oppido in exiguum rerum venalium mercatum decrevit, sed fragmentariis nudinis celebratissimum.*

Aulcester.

c *Ita et Harpsfeldus, at Martyrol. Anglicanum, Pitæus, aliique 710, Godwinus 714, Wion 712, mortuum scribunt.*

d *Fortè idus legendum. In Epitaphio tamen infra, dicitur in Nonas mortuus.*

CAPUT IV.

Miracula post mortem.

Post ejus obitum, multa Deus miracula pro ipso operari dignatus est. Rusticus quidam partem terræ S. Egwini surripuit, et cum Judices sanxissent, ut certo die veniret, et terram illam suam esse juraret, pulverem de domo sua sumpsit, et a sotulares implevit, ut tute jurare posset, quod super terram suam staret. Cumque super reliquias Sancti Egwini juraturus manum porrigeret, ferro b falcastro, quod in manu gestabat, nescio quo casu in cerebro percussus, subito ad terram mortuus ruit, et vitam cum terra coram omnibus amisit.

Pejorare volens, male moritur.

a

b

20 Cum alius quidam terram S. Egwini invadens possideret, Judicum sententia decernitur, ut manu propria super reliquias S. Egwini jurando terram acquireret: erat enim vir ille grandævus, et barba proluxa barbatus. Assurgens ergo barbam propriam concludit palmo, per istam, inquit, barbam mea est terra, et ego eam possidebo jure hereditario. Vix emiserat

Pejorans ad ejus reliquias barbam amittit.

emiserat verbum; et ecce totam barbam coram cunctis lapsam ita projecit ad terram, ac si apposita esset, non naturaliter nata. Sic qui alienam terram injuste invasit, jure cum ipsa terra barbam propriam perdere meruit.

c 21 Londoniensis Episcopus *c* Elfwardus, cum in mari orta tempestate maxima, naufragium pene pateretur, invocato S. Egwini suffragio subito sedatur tempestas, et tranquillitate mari reddita ad portum optatum cum gaudio pervenit.

Muto loquendi facultas data. 22 Juvenis quidam a nativitate mutus pro salute recuperanda Romam pergens, tribus annis ibi mansit. Et ecce nocte quadam albis vestibus quidam indutus sibi apparens, dixit: Redi festinus ad terram tuam, et ad sepulcrum S. Egwini, si volueris, sanitatem consequeris. Quo cum pervenisset, solutus quidem vinculis linguae aperte loquendo verba protulit.

Frequentia Sabbathis miracula. 23 Ante Nortmannorum adventum in Angliam, tanta miraculorum frequentia monasterium S. Egwini illustravit, ut omni fere die Sabbati aliqua infirmitate vel molestia detentus gratam per S. Egwinum medelam aeger quispian reportare mereretur.

d 24 Monachus quidam *d* Coventrensis, nomine Sperculphus, solitus erat monasterium S. Egwini in Sanctorum festivitibus frequentare, in orationibus pernoctare. Is cum in quodam festo S. Egwini more solito in ecclesia ejusdem Sancti nocturnas vigiliis in vigiliis et orationibus preoccuparet; admirabilem visionem oculis corporeis videre meruit. Vidit enim primo lumina divina virtute extincta, et ecclesiam paullatim superna luce illustratam, et incredibili fulgore irradiatam. Cumque ad hoc spectaculum territus animus et oculos convertisset; conspicit processionem maximam sanctorum spirituum advenientem, in qua quidam pueri luminum portitores cum candelabris praecedebant; dehinc ephebi sequebantur; post quos seniores veneranda canicie nitentes secuti sunt: hi omnes albis stolis induti mirum spectaculum praebuere. Post hos quidam Pontificalibus indutus advenit, quem dextra laevaue bini seniores deducebant. Accedentes ergo ad altare S. Egwini matutinas cantare coeperunt. Mira res! Missa incipitur, ac mirabili dulcedine decantatur: qua completa, sicut intraverat totum illud collegium, *e* sicut ante, procedendo egressum est.

Sancti ad altare S. Egwini matutinas et Missam canunt. 25 Cum idem monachus quadam nocte in ecclesia Dei genitricis in eodem monasterio, in illius festo vigilans pernoctaret, januis clausis, cum inestimabili claritate et decore conspicit simili modo processionem venientem, Sanctumque Egwinum gloriosam Dei genitricem Virginam Mariam deducentem. Pervenientes igitur ad altare beatae Virginis Mariae, venerandus Pontifex Egwinus post matutinas honestissime decantatas, Missarum solemniam exorsus est. Monachus vero, qui haec vidit, stupefactus intra se dixit: Qui est hoc? num sensum perdididi? Nonne hic quidam sunt, quos diu ex hac luce subtractos intelligo? Et accedens secreto ad quemdam, quae esset, cui Missa decantaretur, inquit. Et ille: Tace; num ignoras Dominum nostrum S. Egwinum beatae Dei genitricis et semper Virginis Mariae sacrum mysterium celebrantem? Itaque Missa completa duo Episcopi caeli Reginam, dextra laevaue assumentes, eodem ordine quo intraverant cum possessione regressi sunt.

e *Missam S. Egwinus mortuus celebrans apparuit.*

Falcastrum. *a* De hac voce 8 Janu. in 2. vita S. Gudilke, cap. 2, n. 8, lit. d. *b* *Explicit, hanc vocem S. Gregorius lib. 2, Dial. cap. 6. Quodam vero die ei dari ferramentum jussit, quod ad falsis similitudinem falcastrum vocatur, ut de loco quodam vepres absinderet Graecus interpretis habet: αὐτὸν εὖρον ἐργαλείον, ὅπερ ἐν αὐτοῖς ἀνομάζεται ἐλαστίον.*

c *Alis Elwardus, aliis Alwordus dicitur, factus Abbas Eveshamensis an. 1014, sub Ethelredo Rege; inde Episcopus Londinensis sub Canone Rege. Obiit hamesia an. 1044.*

d *Coventria, vel Conventria, in Warwickensi Comitatu urbs ampla, et nitida. Monasterii, sive Prioratus, cujus hic monachus fuisse atunius videtur cernuntur adhuc parietina. Id monialibus Canulus edificavit, Leofricus Merciorum Comes, cujus in vita*

S. Eduardi 3 Januarii frequens facta mentio, monachis donavit, mirificeque amplificavit, et ornavit. e Ms. Rub. val. seriatim.

FRAGMENTUM ALTERIUS VITAE

a Franc. Godwino e mss. relatum.

Egwinus, regali ortus prosapia, Wigorniensis patria, temporibus Adelredi et Kenredi Regum Merciorum fit Wigorniensis Episcopus. Unde paullo post ejectus est. Romam profectus, a Papa (coram quo Missas solemniter celebravit) Episcopatu restituitur. *a*

S. Egwini primam iter Romam.

2 Post reditum a Roma impetravit locum, qui *b* Aethamne dicitur, et postea Eovesham a nomine ejusdam bubulci (Eoves) B. Egwini, qui in silva quadam porcarn perditam et septenum fetum parituram, invenit. Ab illo igitur omine, locus Eovesham dicitur, et monasterium nomen inde tulit. Sed primo Ethelredus Rex dedit ei antiquum monasterium dictum Fledanburch, quod Egwinus dedit Subregulo provinciae *c* Huicces pro alio conobio, quod *d* Stradford dicitur. Paullo post ab Oswardo Regis fratre alias Edwinus terras obtinuit, videlicet *30*, *e* mansas apud Twiford. Post Kendred affinis Egwini dedit ei *48*, alias mansas in ambitu loci qui Cotham dicitur.

a
b
Varia illi donata a piis Principibus.

3 Deinde Romam proficiscitur cum Offa et Kenredo ad impetranda pro monasterio suo privilegia. Quibus impetratis, in Angliam *f* redierunt, et congregata *g* synodo generali in loco qui Alne dicitur, cui inter fuerunt Berthwaldus Cantuariensis et *h* Wilfridus Eboracensis; donationes illae omnes confirmatae sunt, misso Wilfrido ad locum consecrandum. Quo facto Egwinus ibi Benedictinos monachos constituit. Postea obiit in Calend. Januarii.

c d
e
Secundum iter Romanum.
f
g
h

EPITAPHIUM S. EGWINI.

Rupe sub hac vili tegitur vir summus: et urna Clauditur angusta, quem subvehit alta per orbem Veri fama volans. Genus hic spectabile duxit: Et mores habuit praclaros, magnaue gessit: Ecclesiam fecit, quam nunc dicunt Eovesham. Ditavit terris, et multa nobilitavit Libertate locum, qui regni jurat tenebat. Omnimodam scripsit, subscripsit Curia Regis, Et qui Romanam Sedem tunc Papa regebat Confirmavit eam, proprio testante sigillo. Vita migravit cum Solis per Capricornum *i* Tertius ac decimus medians existeret ortus.

Sepelitur in monasterio quod extruxit. Temporibus vero *k* Edgari Regis sub Abbate Oswardo, ecclesia de Eovesham, constructa ab Egwino, corrui. *l*

a *Monet Godwinus, quaedam hic in us. vita interjici, quae omiserit. b Cambdenus supra Eath-homme vocat.*

c *Forte Wicces legendum. Badae aitate Wigorniensis Comitatus incolae Wicii dicebantur, vel a sinuoso flumine (Sabrina) quod accolum, inquit Cambdenus: est enim Wic Saxonice, seu Teutonice, ut alibi diximus, sinus; vel a salinis, quas Wiches prisci Angli sua lingua nominarunt. Salinae enim hic sunt nobilissimae, pluresque salis fontes saepius reperti, qui tamen obstructi eo quod cautum (ut antiquis schidis legitur) uno solummodo loco salem excoqui, ut silvis sit prospectum.*

Wicii.

d *Est nunc Stratford emporium non inelegans ad Avonam, Sitalford. vulgo Stratford upon Avon. Illic ne hoc conobium fuerit, an potius in Stratford old in eodem Warwickensi Comitatu, haud nobis nunc in promptu est definire.*

e *Est mansa, ut habetur in Onomastico Clementis Reneri, tenura, vel tenementum, habitatio alicujus familiae sub dominio alicujus domini, seu feudi.*

f *Egwinus scilicet, ejusque comitatus; at non Reges, ut supra dictum est.*

g *Habita fuit anno primo Osredi Regis Northumbriae, et primo aut secundo Kenredi Regis Merciorum, Synodus ad Nidum fluvium Northumbriae, in causa S. Wilfridi, qui non integro post quadriennio superstes fuit. Ast haec Synodus in Alne loco, sito (ut suspicamur) circa Alcum flumen in Warwickensi ditone, haud procul Eoveshamino, ut ex cap. 3, vitae prioris patet. Pro hac Synodo aliam confingere recentiores Londini habitam ejusdem visionum Egwini occasione, de cultu sacrarum imaginum, qui tum*

EX VARIIS.
Synodus Londinensis de imaginibus an. 714 fictitia.

tum in Angliam inductus sit. Quod commentum solide Baronius refutat ad an. 744, quippe quod constat S. Augustinum alioquin Anglorum Apostolos, crucem argenteam, et Salvatoris imagine in tabula depictam præferentes, Litaniasque canentes in urbem regiam esse ingressos. Verum quæ causa cujus Synodi extiterit, tum hinc, tum ex Brevis Constantini Papæ supra relato sat constat.

h Secundus hic est Wilfridus, quem sibi successorem, cum lotus populi electione, ordinavit S. Joannes magni Wilfridi successor, et Beverlaci reliquum vitæ privatus exegit. Obiit hic Wilfridus anno 743 secundum Westmonasteriensem. De eo agemus 29 Aprilis. i Hic est dies in Januarii.

k Chronicon Eveshamense: Res hujus monasterii miserrime distrahebantur, quoad usque S. Ethelwoldus, (de quo i Aug.) jussu Regis Edgari et B. Dunstani huc adveniens, Oswardum Abbatem hic constituit, anno gratiæ 960, commendans ei terras et possessiones, quas Alchelmus (Princeps) Christi adversarius, post mortem Edwini (decimi octavi ab Egwino) Abbatis abstulit.

l Subjicit Godwinus: Hæc ille, scilicet Brithwoldus; incuriose profecto, cum Brithwoldus an. 731 obierit, hæc ruina Ecclesiæ Eveshamensis duobus post seculis et quod excurrit, contigerit.

PRIVILEGIUM KENREDI ET OFFÆ REGUM.

De rebus Eveshamensi cœnobio donatis,

Ex veteri ms. editum a Clem. Renero.

Quare, et
quæ donarint
pii Reges:

a b

c

ad que m-
nem.

d

e

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, Amen. Quoniam transeuntis quidem mundi vicissitudo quotidie per incrementa temporum crescendo decrescit, et ampliando minuitur, crescentibusque repentinis incursum ruinis, finis esse cunctis in proximo cernitur; ideo vanis ac transiabilibus mansura cælestis patriæ præmia mercanda sunt. Quapropter ego Kenredus, Dei dono Rex Merciorum, et ego Offa divina permissione orientalium Anglorum Gubernator, pro redemptione animarum nostrarum, ac prædecessorum, et subsequentium nostrarum salute, donamus et concedimus in loco, in quo B. Maria se venerabili viro Egwino Episcopo manifestavit in Houme, et præsentii libello confirmamus ad honorem et reverentiam ejusdem Dei genitricis, sexaginta sex mansas, ex duabus partibus fluminis, quod vocatur Avona; tres videlicet quæ sunt in a Houme, b in Leu-heavic unam, in Nortona septem, in Offeham unam, in Lillintona tredecim, in Adintona unam, in Badescia octo et dimidiam, in Bretfortona duodecim, in Homburem duas et dimidiam, in Wilberesia septem, in Wikewade tres, in Benigworth et in Hampton novem. Et ex c mea liberalitate, sicut dignum est, et regali munificentia, prænominatas mansas, ubi manifestatio habita fuisse refertur, cum cæteris partiibus præassignatis regia liberalitate donamus, ac omnipotenti Deo et beatis Apostolis ejus Petro et Paulo in perpetuum liberas donamus; quatenus ibidem congregatio monachorum secundum regulam S. Benedicti possit instaurari et indesinenter Christo famulari. Ad majorem autem firmitudinem donationis nostræ, in notitiam tam præsentium, quam in posterum succedentium venire volumus, quibus limitibus sacer locus, quem regia liberalitate donatum Deo contulimus, circumseptus includitur. Imprimis a Troyforde, etc. d Volumus insuper ac discernimus in nomine Domini, terram quinque e casatorum, quæ Morton nuncupatur, eadem libertate in perpetuum gaudere: quam quidem terram ego Kenredus Rex Merciorum anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo nono, cum jam una cum venerabili viro Egwino Apostolorum limina visitare disponerem, inter quedam alia donaria ad fabricam monasterii construendi concessi eidem, et sub testimonio plurium potentum meorum scripto confirmavi. Statuimus igitur in nomine Domini, et in virtute summi Dei præcipimus, tam viventibus quam Domini prædestinatione nobis in perpetuum succedentibus, ut hujus donationis statuta ad irritum deducere minime quispiam audeat. Si quis autem hoc nostræ

munificentia domum depravare vel minuere attaverit, deleatur nomen ejus de libro vitæ. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo nono in ecclesia Salvatoris Lateranensi, confirmante Pontifice Romanæ Sedis Constantino, astantibus Regibus Angliæ Kenredo et Offa, rogante venerabili viro Egwino Episcopo cum pluribus Archiepiscopis et Episcopis, Principibus, ac Nobilibus diversarum provinciarum, cunctis clamantibus ac dicentibus: Nos hanc voluntatem ac regiam liberalitatem laudamus, donationibus ac libertati consentimus. † Ego Constantinus Romanæ Sedis Episcopus per hoc signum † sanctæ Crucis has donationes et libertatem confirmavi. † Ego Egwinus humilis Episcopus confirmavi. † Ego Rex Kenredus corroboravi. † Ego Rex Offa consensi.

Subscriptio-
nes.

a Alii Homine vocant, ut ante dictum est.
b Pleraque horum locorum etiamnum nomen retinent, ut videre est in Cambdeno et Spedo.
c Notat Renerus videri legendum mera.
d Videtur aliquid a librario omissum.
e Cassatus, ut notat in Onomastico Renerus, est vasallus, seu mancipium.

PRIVILEGIUM S. EGWINI.

De rebus monasterio Evesham acquisitis.

Ego Egwinus Wicciorum humilis Episcopus, volo manifestare omnibus fidelibus Christi, qualiter per sancti Spiritus inspirationem, et per labores multarum et magnarum visionum, ostensum est mihi, quod ego primum unum locum edificare deberem ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, et S. Mariæ, omnium electorum Christi, et etiam mihi ad æternam retributionem. Cum igitur maxime florem in diebus Ethelredi Regis, expeti ab eo locum, qui Haum nuncupatur, in quo loco sancta et perpetua Virgo Maria printum cuidam pastori gregum, Eoves nuncupato, dehinc etiam mihi cum duabus Virginibus, librum in manibus tenens, apparuit. Mundavi itaque locum, opusque inceptum Dei optimi laude b gratia ad finem perduxit. Volo igitur ostendere omni sequenti generationi, quas possessiones supradicto loco acquisivi, et ipsas terras ab omni exactione potestatum omnium ad quietavi, ipsamque ad quietationem applicitis auctoritatibus et privilegiis, nec non et regalibus edictis confirmari feci; ut Fratres secundum regulam S. Benedicti, inibi Deo servientes, sine perturbatione vitam agerent. Nomina etiam villarum volo manifestare, quas omnes liberas et juste acquisitas, Deo et S. Mariæ obtuli.

Apparitio D.
Virginis.

b

2 Itaque ab Athelredo Rege quoddam cœnobium, quod Flendaburch nominatur, obtinui, quod postea pro alio cœnobio, quod Streatforda nominatur, mutavi. Post parvum vero tempus a prædicti Regis fratre Oswardo viginti mansas, in loco qui Troyford appellatur, acquisivi. Postea vero succedente in regnum Kenredo, concessit et ipse mihi octoginta quatuor mansas super utrasque partes illius fluminis, quod Avona vocatur. Quidam autem adolescens, Athericus nomine, octo mansas mihi concessit; et Walterus venerandus Sacerdos alias octo mihi mansas donavit. Sicque, Deo propitio, brevi tempore 120 mansas prædictæ Christi Ecclesiæ acquisivi, sicut scriptum est, et confirmatum in chartis Ecclesiæ, et in libro manifestatur terra et termini ejus, quem scripsit Brichtwaldus Episcopus, et dictavit præcepto Romani Pontificis, cum consensu Principum totius Angliæ. Hæc vero sunt nomina villarum, quas, ut supradictum est, acquisivi: Eovesham, Benyaguth, Hautun, Baddeseii, Wicque, Hamburne, Bradfortun, Willersley, Withleya, Samburne, Kinwartun, Saltford major et minor, Ambresley, Ulbeorii, Mortun, Buchtum, Meleygaresbery, Tittlestrop. Snella major, Mayeldesbeordy, Sildswick quoque.

Quæ a quibus
acquisit
S. Egwinus.

Has

Has omnes terras, ut præfatus sum, liberas ab omni calumnia acquisivi et sanctæ Dei ecclesie obtuli.

3 Qui ergo locum, quem Apostolica dignitas et regia potestas, regia libertate donavit, et nos auctoritate Dei et sanctorum Apostolorum donamus, depravare, aut minuere, vel contaminare præsumserit, judicetur ante tribunal Christi, et numquam in Christi veniat memoriam, nisi in hac vita poenitens emendet. Qui vero servaverit, et adlexerit, benedictionibus repleatur. Fiat. Amen. Scripta est hæc charta anno Dominicæ Incarnationis 714. † Ego Eguvianus per

signum sanctæ crucis. † Ego c Kenredus Rex subscripsi. † Ego Offa per signum crucis confirmavi. † Ego Brichwaldus Archiepiscopus subscripsi. Ego Oswaldus frater Regis confirmavi.

a *Videri possit hoc Privilegium idem quod in vita cap. 2 relatum est, sed utroque loco a librario mutatum, aut potius diversa occasione a Sancto datum. Hic fortassis est liber ille, quem de initiis sui monasterii edidisse scribitur.*

b *Videtur aliquid desse.*

c *Hæ regum subscriptiones, vel ex prioribus tabulis singularum donationum emptionumve huc translata, vel a librario sciolo additæ; cum eo anno neuter istorum fuerit se Regem appellaturus, quippe qui pridem monachi essent.*

EX VARIIS.
C

Subscriptio-
nes.

DE S. TATONE MONACHO.

AN. CHR.
DCCXXIX.
XI JANUARI.
S. Tatoni na-
talis.

In Samnio, non procul a Vulturni fluminis fonte monasterium est S. Vincentii, olim a Longobardorum Regibus multis prædiis locupletatum cujus quondam florentissimi, sed sua ætate collabascens meminit Leander in Samnio. In eo cenobio S. Tato colitur xi Januarii, teste Philippo Ferrario in catalogo generali Sanctorum, et in catalogo SS. Italiae; qui ex dicti cenobii monumentis ejus acta breviter recenset.

Vita ex Fer-
rario.

2 Tato nobilis Beneventanus, ut Christo serviret, spretis omnibus, patria ac parentibus relictis, una cum Paldone, et Tasono fratribus, quibus erat idem propositum, peregrinationem suscepit. Ac primum in fines Marsorum ad Thomam Abbatem senem, cujus

fama sanctitatis vigeat, ut illum, quid sibi esset agendum, consulerent, sese conferunt: cujus persuasus in Samnium circa Vulturni annis ortum venientes, ibi in solitudine vitam asperrimam sub Paldonis majoris natu regimine, multis sibi sociis adjunctis ducunt. Mortuo Paldone Gregorio II, Pont. Max. Taso ætate minor in administratione subrogatur: cujus cum monachi austeritatem et severitatem non ferrent, Tatonem in locum illius subrogant. Quæ res ad Pontificem delata improbat. Ipse autem Tato interim sanctitate conspicuus, in Idus Januarii, anno salutis dcccxxix obdormit in Domino. Hæc Ferrarius. Colitur S. Paldo xi Octobris, S. Taso xi Decembris.

NOT. 149.

VITA S. PAULINI

PATRIARCHÆ AQUILEIENSIS.

Ex variis scriptoribus Ecclesiasticis collecta.

§ I. Patriarchatus Aquileiensis, Foro-Julii.

AN. CHR.
DCCIII.
XI JANUARI.

Aquileia urbs olim ampla ac frequens, parque maximarum Italiae, (cujus antiquitatem libris sex descripsit Sabellicus) ad ipsius Ecclesie incunabulis Sede Episcopali est exornata, quam isthuc a S. Marco erectam, traditione magis quam antiquorum certo testimonio, constare assertit Baronius tom. 1, an. Ch. 43, num. 41. Postmodum qui ei præfuerunt Antistites, ante paulo quam Longobardi Italiam occuparent, Patriarchas more Græcorum et Orientalium, a suis fuisse appellatos, diximus viii Januar. ad vitam B. Laurentii Justiniani num. 6 in prolegom. Horum catalogum ex Onuphrio, Sigonio, Sabellico, Candido, Leandro, profert Claudius Robertus in appendice ad Galliam Christianam, et monet hos Patriarchas a civitatibus auctoribus aliquando dici Foro-Juliienses. Ejus appellationis hæc, quam dicemus, origo fuit.

Patriarchæ
Aquileienses.

In Gradum
insulam mi-
grant.

2 De Pannonia, inquit Paulus Diaconus lib. 2, cap. 7, egressi sunt Longobardi mense Aprili per Indictionem primam, alio die post sanctum Pascha, cujus festivitatis eo anno juxta calculi rationem ipsis kalendis Aprilibus fuit, cum jam a Domini incarnatione anni quingenti sexaginta octo essent evoluti: aut potius evoluerent. Aquileiensi civitati, ait idem cap. 10 ejusque populis B. Paulus Patriarcha præerat: qui Langobardorum barbariem metuens, ex Aquileia ad Grados insulam confugit, secumque omnem suæ thesaurum Ecclesie deportavit. Hic Paulus, ab Onufrio in Chronico Ecclesiastico, et in Claudii Roberti catalogo Paulinus I dicitur. Itaque Paulinus II est is de quo agimus. Paulo, sive Paulino I successit Probinus, qui Ecclesiam unum rexit annum, ut Paulus Diaconus lib. 3, cap. 14. Post eadem Ecclesie Sacerdos

Elias præficitur. Huic, ut idem scribit cap. 20, nolentia tria capitula Chæcedonensis synodi suscipere, Pelagius Papa epistolam satis utilem misit, quam B. Gregorius cum esset adhuc Diaconus conscripsit. Eadem paulo fusius Sabellicus lib. 4 de Aquileia vetustate, qui hæc ad Severum Patriarcham Eliæ successorem ab aliis referri testatur. At non in eo situm Eliæ schisma fuit, quod tria capitula nollet suscipere, sed quod ea mordicus contra Ecclesie Catholicæ sententiam tueretur.

3 Post Severi obitum duo Patriarchæ fuerunt, inquit Sigonius lib. 2 de regno Italiae ad annum Christi 603, unus qui Aquileiam, alter qui Gradum insedit. Huic instituto causam attulere Longobardi. Gisulfus enim Dux Forojuliensis, Christiana religione suscepta, vetus ditioni suæ dignitatis hujus fastigium quærens, sacros honores novo exemplo distribuere ausus, Joannem Abbatem per Clerum Aquileiensi Ecclesie designandum Patriarcham curavit. Contra vero Candianum Clerum Gradensis elegit. Dissidio perniciosi in futurum exempli oborto, res Romam delata: Pontifex Joanne rejecto Candianum probavit, eumque pallio exornavit. Neque eo secius Gisulfus suum Patriarcham retinuit. Hinc ipsarum Ecclesiarum divisio consecuta. Aquileiensi omnes Episcopi pariterunt, qui in continenti Venetia, quæ erat Longobardorum, sederunt; Gradensi, ii qui æstuaria atque Istriam, Imperatorem respicientia, tenuerunt. Hæc Sigonius; quæ brevius Paulus Diaconus lib. 4, cap. 34. His diebus defuncto Severo Patriarcha ordinatur Joannes Abbas Patriarcha in Aquileia vetere, cum consensu Regis, et Gisulfi Ducis. In Grados quoque ordinatus est Romanis Candidianus Antistes. Rursum mense Novembrio et Decembrio stella Cometes apparuit. Candidiano quoque defuncto, apud Grados ordinatur

Duo deinceps,
in Grado, et
Aquileia.

EX VARIIS.

Patriarcha Epiphanius, qui fuerat Primicerius Notariorum, ab Episcopis qui erant sub Romanis : et ex illo tempore cœperunt duo esse Patriarchæ.

4 *Eadem fere ex Pio Pontifice Sabellicus, qui lib. 3 de Joannis successoribus ita scribit*: Successerat Joanni Aquileiensi Ecclesiæ Antistiti, de quo proximo libro mentionem fecimus, Marcianus; post quem, usque ad Calisti tempora. Antistites septem interfuere. His sedentibus pene nihil memoria dignum (quod ad ipsam Ecclesiam attinet) actum est. Calistus autem, qui in Sereni demortui locum (is enim illorum septem novissimus fuit) surrogatus est, quum ingenti vir animo esset, utpote qui non humili fortuna, sed loco clarissimo natus esset, ægerime ferebat Patriarchicam Sedem obscuro loco esse. Nam ab Helia Patriarcha ad eam diem (anni ferme centum intererant) Cromone fuerat : quum interim Longobardorum Duces Episcopum sibi Foro-Juliensem creassent, qui in luce hominum frequentique nobilitate cœtu constitutus, præstantioris fortunæ, quam Patriarcha, esse videbatur. Commotus rei indignitate Calistus, quod quispiam suæ diœcesis Antistes se dignior haberetur, Amatorem Episcopum, qui Federico successit (sed alibi Fidentium, pro Federico, legimus) Foro-Julio expulit; quo ipse cum Patriarchia Sede paulo post migravit, atque ubi domus Amatoris fuerat, sibi et successoribus egregias aedes pro loci conditione erexit.

Aquileiense
Cormonibus
degit.Migrat For-
um-Julii.

5 *Clarius Paulus Diaconus lib. 6, cap. 31*. Gravis sane per idem tempus inter Pemmonem Ducem et Calistum Patriarcham discordiæ rixa surrexit. Causa autem hujus discordiæ ista fuit. Adveniens anteriore tempore Fidentius Episcopus de castro Juliensi, cum voluntate superiorum Ducum, intra Foro-Juliani castrum muros habitavit, ubique sui Episcopatus sedem statuit. Quo vita decedente, Amator in ejus loco ordinatus est. Usque ad eundem enim diem superiores Patriarchæ, quia in Aquileia propter Romanorum incursionem habitare minime poterant, Sedem non in Foro-Julii, sed in Cormones habebant. Quod Calisto, qui erat nobilitate conspicuus, satis displicuit, ut in ejus diœcesi cum Duce et Langobardis habitaret Episcopus, et ipse tantum vulgo sociatus vitam duceret. Quid plura? Contra eundem Amatorem Episcopum egit, eumque de Foro-Julii expulit, atque in illius domo sibi habitationem statuit.

Inde Foro-Julien-
sis Patriarcha di-
ctus.

6 *Inde factum, ut Aquileienses Patriarchæ, quod Foro-Julii domicilium fixissent, Foro-Julien-
ses dicerentur. Est vero Forum-Julii, vel Forum-Julium, Πτολεμαῖο πόρος ὑψηλὸς κολωνία, Carnorum civitas ad Natisonem fluvium, quæ vulgo Civald di Friuli, vel civitas di Friuli dicitur; nam et ipsa nunc regio Forum-Julii appellatur. De civitate Paulus Diaconus lib. 2, cap. 14*. Hujus Venetiæ Aquileia civitas extitit caput, pro qua nunc Forum-Julii. Ergo Cormonibus (castrum est, sive oppidum, inter Forum-Julii et Gradiscam, vulgo Cormons) Forum-Julii migrarunt Patriarchæ : nunc Utini commorantur, sive Vedini. Juliense castrum, cujus Episcopum Fidentium refert Paulus, fuit fortassis Julium Carnicum, olim celebre oppidum, cujus nunc exigua supersunt vestigia, cum vulgari nomine Zuglio.

Quando sede-
rit S. Pauli-
nus.

7 Callisto, de quo jam diximus, Signaldus successit; huic S. Paulinus II, cujus primordia refert Onuphrius ad annum Chr. 776, atque annos omnino xxv, vult præsedisse. Sub eo Episcoporum contubernium Foro-Julium municipium Metropolim Aquileiensem, veneranter coæservatum convenisse legitur in Foro-Julien-
sis, sub ipso Paulino habiti, Concilii actis, de quibus infra.

§ II. Doctrina. Familiaritas cum Carolo Magno et Alcuino Flacco.

Acta S. Paulini ex monumentis Ecclesiæ Aquileiensi a Ferrario collecta, citandaque inferius, declarant eum

ob vitæ probitatem et doctrinam ad Patriarchatum fuisse assumptum. De doctrina primum, tum de vitæ probitate agemus. Illam ostendunt quæ apud Carolum Magnum præclare gessit; quippe qui rebus illis, non in Italia solum, verum in Gallia et Germania, componendis præfuerit. Certe variis synodatibus conventibus sub Carolo coactis plurimum interfuisse se, ipse profertur in Concilio Foro-Julien-
si non sine querela, qui suar interim provinciæ, quam optabat, adhibere curam non potuerit. Verum illustris eruditionis ejus testimonium vel ipsa sunt celebrata ab eo Concilia, editique de rebus divinis commentarii. Baronius tom. 9, Annal. Eccles. an. Ch. 802, nu. 12 ait, antequam Patriarcha fieret, fuisse litterarum politiorum professorem, quod in Carolo Magno diplomate dicitur artis Grammaticæ Magister. Ipsum diploma damus ex Baronio, quod, quantum eum tum coluerit Carolus, ostendat.

Ob doctrinam
carus Carolo
Magno.Insignis
Grammaticus.

9 Carolus Dei gratia Rex Francorum et Longobardorum, et Patricius Romanorum, omnibus Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Castaldis, vel omnibus fidelibus nostris presentibus et futuris. Merito quidem a nobis sublevantur muneribus, qui nostris fideliter obsequiis famulantur. Et ideo si petitiones eorum, pro quibus nostras pulsaverint aures, ad effectum perducimus, regiam consuetudinem exerceamus, atque illorum animam nobis deserviendo provocamus. Igitur notum sit omnium vestrum magnitudini, qualiter cedimus et donamus a nobis viro valde venerabili Paulino artis Grammaticæ Magistro, hoc est, res quondam et facultates quæ fuerunt Waldandii, filii quondam Mimoni de Laberiano, quæ ad nostrum devenerunt palatium, pro eo quod in campo cum Forticauso inimico nostro a nostris fidelibus fuerit interfectus; casa videlicet in Laberiano cum omni integritate et soliditate sua, id est, cum terris, domibus, ædificiis, ac colubiis, mancipiis, casis, massariis, cum servis, et aldionibus, vineis silvis, campis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decurribus, mobilibus et immobilibus, omnia et ex omnibus, quantumcumque predictus Waldandius ibi aut alibi habere visus fuit, tam ex domo Regum aut Judicum, seu de comparato, aut de quolibet adtracto, prædicto Paulino a die presentis tradimus atque cedimus perpetualiter ad possidendum, ita ut ab hac die prædictus Paulinus superscriptis de rebus quieto ordine teneat et possideat; et quidquid exinde facere voluerit, liberum in omnibus perferatur arbitrium. Præcipientes ergo jubemus, ut nullus quamlibet de fidelibus aut successoribus nostris, prædicto Paulino de jam dictis rebus ullo unquam tempore inquietare, aut calumniam generare presumat : sed omni tempore ex dono largitatis nostræ ipsas res jure proprietario valeat possidere firmissimo. Et ut hæc præceptio firmiter habeatur, vel nostris vel futuris temporibus melius conservetur; manu propria in æternum decrevimus roborare, ac de annulo nostro jussimus sigillare. Data xv Kal. Julii, anno octavo regni nostri, e Loreia civitate, in Dei nomine feliciter. Hactenus diploma datum an. Christ. 773, quo ipse Carolus, inquit Baronius, adversus Desiderium in Italiam venit. De Carolo plura xxviii Januarii.

Donatio Car-
oli Magni
Paulino facta,
ante Episco-
patum.

10 *Donationum a Carolo Magno factarum S. Paulino jam Patriarchæ meminit Sabellicus de vetustate Aquileiæ lib. 3*. Paulinus autem, inquit, Aquileiensi Antistes præclara quædam ab eodem Carolo obtinuit privilegia, quibus res Ecclesiæ non mediocriter aucta est.

in Episcopatu.

11 *Præter hanc apud Carolum notitiam, fuit magna illi cum Alcuino ipsius Caroli Magistro animorum conjunctio, forsitan ex utriusque in litteras politiores affectu ac studio. Eam ipse manifestat Alcuinus ep. 62*. Quando mihi Ausoniæ nobilitatis pagina optati prosperitatem ostendet amici? ut videam si aliqua fœderate in Christo amicitie in illius pectore maneat memoria : si Albi sui nomen stylo caritatis in cordis arcano reconditum

Amicitia Pau-
lini cum Al-
cuino.

reconditum habeat, sicut suavissimum Paulini Patris nomen perpetua dilectione in corde filii aeternis viget litteris inscriptum. *Et max acceptis ab eo litteris erumpit in gaudium, et Si quid, ait, pleno caritatis modio superaddi potuisset, cumularem utique pristinam dilectionis plenitudinem novae abundantia laetitiae. Inscrubitur haec epistola ad quemdam, sed Paulinum suggerit ad marginem in editione an. 1617. Quercetanus. Ausonium, seu Italum, eundem appellat poemate 212, in quo et sacrorum ejus carminum meminit:*

Tingue tuos calamos caritas in gurgite Christi,
Atque meum pectus imple caelestibus odis;
Ut dignas valeam Paulino dicere grates,
Mellifluis nostras Musis qui impleverat aures,
Et memor unanimi longum post tempus amici
Carminibus sacris repetens: Albine valeto.
Quam festiva dies fuerat cum pagina nobis
Laeta fuit titulis optatae inscripta salutis!
Omnia dicta mihi caritatis melle manabant:
Quo se devertit letus relegendis ocellus
Cernit ubique suae semper nova gaudia mentis:
Maxime jam gaudens in prosperitate paterna,
Quem Deus aeterno conservet tempore sanum.
O lux Ausoniae patriae, decus, inclytus auctor,
Justitiae cultor, sacrae pietatis amator,
Te mea mens ardet sacris conscripta catenis,
Diligat, exquirat, complectitur, adtrahit, ambit,
Pectoris aeterna secumque recondet in arca.

12 Walafridus Strabo hymnos ab eo sacros compositos refert lib. de rebus Ecclesiasticis cap. 23. Traditur siquidem Paulinum Foro-Juliensem Patriarcham saepius, et maxime in privatis Missis, circa immolationem Sacramentorum, hymnos vel ab aliis vel a se compositos celebrasse. Ego vero crediderim tantum tantaeque scientiae virum hoc nec sine auctoritate, nec sine rationis ponderatione fecisse. Haec Strabo.

§ III. *Eximia ejus in Deum pietas, studium orationis.*

Quanta fuerit Paulinus vitae probitate eximia ejus in Deum pietas docet studiumque orationis. Sacrificiis illius precibusque plurimum confusus Alcuinus est. *Liquet ex epistolis ejus 73 et 113. Illam, una cum epistola 72, ad Leonem III, Papam detulit Angilbertus Abbas S. Richarii. Earum mentio fit in Syntagmate Pauli Petavii de Nithardo Caroli Magni nepote apud Andream du Chesne tom. 2. Historiae Francorum scriptorum his verbis: Tum vero detulit Angilbertus et Alcuini litteras ad Leonem III, et Paulinum Aquileiensem Patriarcham. In altera, cujus inscriptio est, Paulino sanctissimo Patriarchae Levita Alcuinus salutem, ita legitur: Si nomen Paulini mei non in cera, quae deleri potest, scripsi; ne quaeso obliviscaris in tuis sanctis orationibus nomen amici tui Albini, sed in aliquo memoriae gazo phylacio reconde illud, et profer eo tempore opportuno, quo panem et vinum in substantiam corporis et sanguinis Christi consecraveris. Diu dilectionis tuae expectavi promissa, hoc est vivificae crucis, vel aliarum reliquiarum patrocinia. Noli me obsecro tanto fraudare munere. Et epist. 93, scribit, se in portitoris dextram posuisse indiculum, pro filiae suae Liutgardis feminae religiosae ac Deo devotae caussa. Nam illa sanctitati tuae duas direxit armillas auri obryzi, pensantes xxiv denarios minus de nova moneta Regis quam libram plenam; ut orares pro ea cum Sacerdotibus tuis, quatenus divina clementia dies suos disposuisset in salutem animae suae, et sanctae suae exaltationem Ecclesiae. Ego, de tua indubius fide, suasi ut faceret. Tu vero Pater sancte, mei et illius memor ubique, in Christi caritate valeto.*

Alcuinus ejus se sacrificiis commendat:

item alios.

14 Et epist. 94, ita Aericio Duci scribit: Plura tibi

venerande de Christianae pietatis observatione forte scripsissem, si tibi doctor egregius, et pius caelestis vitae praeceptor, Paulinus meus praesto non esset: de cujus corde emanat fons viventis aquae, in vitam salientis aeternam. Illum habeas tibi salutis aeternae conciliatorem, ne alicubi tuae conversationis pes impingat, sed recto itinere currens, divina donante gratia, ad perpetuae portae vitae pervenire mereatur. *Eadem poemate 214, repetit:*

O Pauline Pater, Pastor, Patriarcha, Sacerdos,
Pars animae melior, nostrae pars inclyta vitae;
Sis memor Albini, sacris altaribus adstans,
Et dulces inter lacrymas super ora fluentes,
Dic: Miserere Deus nostro clementer amico,
Criminibusque suis veniam largire benignus:
Ut te cum Sanctis liceat laudare per aevum.
Omnipotens Patris virtus, sapientia Christus,
Obsecro te supplex toto de pectore pauper,
Ut tua conservet Paulinum dextera semper,
Protegat atque regat, virtutum floribus ornet.
Tuque Maria Dei genitrix sanctissima Virgo,
Prospera cuncta meo Paulino posce, precamur:
Ut vigeat, valeat Christi repletus amore.
Vos quoque cara simul Sanctorum turba Tonanti,
Qui bibulas proni monitis caelestibus aures
Ecclesiae Patres habuistis semper apertas,
Et nunc cum Christo caelestia regna tenetis;
Fundite, proque mei Paulini, posco, salute
Cum pietate preces summo super omnia Regi.
Ut vigeat, valeat Christi praecepta secutus.
Et vos Ecclesiae.... sanctissima proles,
In commune prece, prostrato corpore sanus,
Angelici faciem caram Paulini habeatis in aevum,
Illius et vitam precibus commendite Christo,
Ut vigeat, valeat longaevo tempore sanus.
Angelici faciem coetus qui cernitis almam
Perpetui Patris caelesti in culmine semper,
Expansis manibus humili sed pectore posco,
Vos quoque Paulinum precibus defendite vestris,
Ut gaudens regnet vestro sociatus honori,
Aeternisque Dei vobiscum laudibus adsit,
Regna beata tenens felix sine fine polorum.
Hos rogo versiculos habeas, Pater optime, tecum,
Ut tua mens memoret laeto pro carmine nutum.
Sit tibi Christus amor, virtus, decus, omnia Christus.
Sit via, vita, salus, spes, laus, et gloria perpes:
Semper in ore sonet, maneaturque in pectore semper:
Ut tibi cum Sanctis tribuat caelestia regna:
Qua memor esto tui nati, te posco per illum
Qui te perpetuam caeli deducat in aulam.
Et nunc et semper, mi mi Pauline, valeto.
Carminis hic finem lacrymis faciemus amatis,
Sed numquam sacri finem faciemus amoris.

EX VARIIS.

Ejus pietatem idem laudat.

Iterum se ejus precibus et lacrymis commendat.

Vicissim ei bene precatur.

§ IV. *Conciones. Fides propagata.*

In citata ante paulo epistola 113, ita Paulini in concionibus zelum deprædicat Alcuinus: Si quid nostra petitio apud vos valeat, et tua semper apud Deum valeat petitio, qui te in tam sublimi statuit gradu, ubi ejusdem Dei Domini nostri Jesu Christi effectus... Vide quam sublime est hoc nomen. Contende meritis esse, quod nomine vocaris. Clama, nec cesses; exalta, quasi tuba, vocem tuam. Sit guttur tuum tuba Dei. Prædica importune, opportune. Tu gallus in prædicatione, succinetus in castitate: tu aries in veritate fortissimus, cui nullus Regum resistere poterit. Tu lucerna super candelabrum in domo Dei. Tua lingua caelum claudit et aperit: aperit primum per prædicationis devotionem. Ad exemplum Christi recurre, qui per civitates, castella, vicos, villas evangelizando iter agebat: etiam et domus publicanorum, vel peccatorum, propter occasionem prædicationis, non abhorruit intrare. Spes præmii solatium sit laboris.

Alcuinus hortatur eum ad opus Evangelii.

Quid

EX VARIIS.

Quid facio insipiens ego contra Philosophicum proverbium, ligna in silvam ferens, stillicidiis flumina irrigans? Modulum meum extuli figuræ. Obsecro per ejus amorem, qui duo minuta viduæ donis divitum præfererat. Caritas omnia suffert, in qua qui manet in Deo manet, quia Deus caritas est.

Fertur Carinthiis prædicasse.

16 Hac ejus prædicatione Evangelica Carinthiæ populos, et nationes finitimas ad fidem Christi perductas fuisse, ex antiquis monumentis docet Ferrarius. Idemne Avaris fidem Christi annuntiavit, dubium, cum in aula Caroli Magni ad id munus obeundum vel destinatum, vel certe maxime ideneum fuisse habitum, conjicimus ex epistola 112 Alcuini ad S. Paulinum: Forte, inquit, et harum lector litterarum talem se memorat, qualem me agnoscit in illis, et maxime tu, Pater sancte, de cujus corde fons vitæ emanat, caritas, et flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Et qui hæc in consolationem spei nostræ promisit, tui est inhabitator pectoris, qui est virtus sapientia Dei, in cujus potentia et gratia mirabiliter de Avarorum genere triumphatum est: quorum Missi ad dominum Regem directi subjectionem pacificam et Christianitatis fidem promittentes. Et si hoc, divina eos præveniente gratia verum est: quis se servorum Dei tam pio et laudabili labori subtrahere debet, ut diaboli diruatur sævitia, et Christi Domini crescat servitium? Sed quam plurimorum in te, Pater optime, oculi respiciunt, quid vestra veneranda sanctitas facere velit. Quia et vicinitas locorum tibi competit, et sapientiæ decus suppetit, et auctoritatis excellentia tibi appetit, et cuncta conveniunt, quæ tali operi necessaria esse videntur. Ideo meæ parvitatibus curiositas propterea hujus sanctæ rei desiderat veritatem, et tuæ consilium deposcit prudentiæ: vel quid exinde agere tam bona voluntas deliberatum habeat, agnoscere flagitat. Opus enim arduum est, sed, ipsa attestante veritate: Omnia scimus esse possibilia credenti. Et qui de persecutore fecit prædicatorem, et de stercore erigit pauperem, ut sedeat cum Principibus, ipse potest de aridæ cordis mei caute rivulus vivi fontis et in vitam salientis, producere æternam: quanto magis de vestro pectore abundantissima flumina Gehonica, fluentia per totam Nilotici ruris latitudinem ad fecundandos diversi generis flores, diffundere valet? Audiat obsecro, per te, unanimis tuæ caritatis filius, quid paterna prævideat agendum prudentia. Certissimum itaque consilium salutis per os illius sperari debet, cujus pectoris septiformis consilii inhabitator dignoscitur.

Marc. 9. 22.

17 De Avaris alibi sæpe. In Annalibus Francorum mss. qui penes nos sunt (consentiunt a Du Chesne editi tom. 2 Historiæ Francorum scriptorum Annales sed anno uno serius narrant) dicuntur an. Ch. 793 ad Carolum Magnum venisse Missi Thudun, qui in gente et regno Avarorum magnam potestatem habebat. Qui dixerunt, quod ibi Thudun cum terra et populo suo se Regi dedere vellet, et ejus ordinatione Christianam fidem suscipere vellet. Et anno sequenti 796: Thudun, secundum pollicitationem suam cum magna parte Avarorum ad Regem venit, se cum populo suo et patria Regi dedit, et ipse et populus baptizatus est, et honorifice muneribus dotati redierunt. Et anno 797, Legati gentis Avarorum cum muneribus magnis venerunt. Eadem memorant Annales Fuldenses de Hunnis. Et certe Paulus Diaconus lib. 2, cap. 10, Hunni qui et Avars, inquit. Relatam Alcuini epistolam post priorem legationem fuisse scriptam, facile hinc quis intelliget.

Conversio Avarum.

§ V. Hæreses oppugnatæ, celebrata Concilia, libri editi.

Concilium Foro-Julienne an. 791.

Gemina Dei Ecclesiam eo tempore hæresis turbabat: una in Oriente in processione Spiritus sancti; in Occidente de Verbi Incarnatione altera. Spiritum sanctum Græci quidam a solo Patre docebant procedere; Christum

asserebat Etipandus Toletanus Episcopus in Hispania, cumque eo Felix Urgelitanus, secundum naturam quædam divinam Dei filium esse naturalem, secundum humanam vero adoptivum; adeoque Nestorii tanto ante extinctum dogma quodammodo suscitabant. Utrique malo remedium admovit Paulinus in Concilio provinciali quod Fero-Julii anno regni Caroli 23, Christi 791, coegit. Ibi sæpius damnata rursus jugulata hæresis est, docente Patriarcha Patrem et Filium unum esse principium processionis Spiritus sancti. Eam universæ Ecclesiæ a S. Leonis Magni temporibus sententiam fuisse. Ibi Etipandi et Felicis solidissime confutata, explosa, proscripta novitas. Symbola fidei Nicænum et Constantinopolitanum utrique hæresi opposita, Actisque synodicis inserta.

19 Anno sequenti 792, Concilium Ratisponæ collectum in palatio Regis, ubi Felix Urgelitanus errasse convictus, ad præsentiam Hadriani Pontificis Romanæ missus, ubi etiam coram ipso in basilica S. Petri Apostoli hæresim confessus est, atque abdicavit. Ita Annales Francorum editi, at ms. codex noster: In Reganesburg hæresis Felicianæ primo ibi condemnata est, quem Angilbertus in præsentiam Hadriani Apostolici adduxit, et confessione facta suam hæresim iterum abdicavit.

Concilium Ratisponense 792.

20 Anno 794, Pascha celebratum est, ut idem habet ms. codex, in Franconofurt, ibique congregata est synodus magna Episcoporum Galliarum, Germanorum, Italarum, in præsentia jam fati Principis, et Missorum Domini Apostolici Adriani, quorum nomina hæc sunt, Theophylactus et Stephanus Episcopi. Ibi tertio condemnata est hæresis Felicianæ: quam damnationem per auctoritatem sanctorum Patrum in libro conscripserunt, quem librum omnes Sacerdotes manibus propriis subscripserunt. Exstant præter canones Concilii epistola Adriani Papæ, Libellus Episcoporum Italiae, Synodica Episcoporum Galliarum et Germaniarum nomine, Caroli Magni Regis Epistola, omnia ad Episcopos Hispaniæ missa. Nusquam appositæ sunt subscriptiones. Libellum ab ipso Paulino peculiariter esse compositum, ut qui eruditione ceteris præstaret, licet ex ipsis ejus verbis colligere: Quapropter ego Paulinus, inquit, licet indignus peccator, omniumque servorum Domini ultimus servus, Aquilegiensis Sedis Hesperioris accinctæ, cui Deo auctore deservio, nomine, non merito Præsul, una cum reverendissimo et omni honore digno, Petro Mediolanensis Sedis Archiepiscopo, cunctisque cum collegis fratribus, et consacerdotibus nostris, Liguriæ, Austriæ, Hesperiarum, Æmilie Catholicarum Ecclesiarum venerandis Præsulibus, juxta exilem intelligentiæ nostræ tenuitatem, sancto perdoctente Spiritu, corde, lingua, stylo contra eorum vesanias, qui rectæ fidei sunt adversarii, respondere non formido: cum sit sancta et universalis Ecclesia super firmam nihilominus immobiliter fundata petram, et portæ inferi nequeant prævalere adversus eam. De eodem Libello in epistola sua Carolus: Deinde secundo loco, quid Ecclesiastici Doctores et Sacerdotes Ecclesiarum Christi de propinqui oribus Italiæ partibus, cum Petro Mediolanensi Archiepiscopo, et Paulino Foro-Julianensi vel Aquileianensi Patriarcha, viris in Domino valde venerabilibus, intelligi vel firmiter credi voluissent, suis propriis responsionibus, exaratum posuimus libellum, quia ipsi quoque præsentibus nostro Synodali conventui adfuerunt.

Concilium Franconofurtense 794.

Libellum tum scriptus a Paulino, ceterorum nomine.

21 Nec hic Paulini zelus stetit. Tres alios contra Felicianam hæresim libros composuit (adjuncta in fine Regula fidei metro scripta) quos et ipsi Carolo Magno dedicavit, ac ut ejus imperiis urgentibus ad manus peritissimi Oratoris sui Albini deferrentur, obsecravit in epistola ad Carolum Regem, cujus fragmentum superest. Etenim Alcuinus cum impositam a Carolo Rege illius refutandæ hæresis provinciam suscepisset, adjuutores sibi in defensione fidei Catholice dari postulavit,

Paulini scripta.

lavit, Paulinum Patriarcham Aquileiensem, Richbodem et Theodulphum Episcopos, aliosque celebres Doctores ac Magistros, ut ipse testatur *epist. 4, et 8, ad Carolum. Hos S. Paulini libellos, cum antehac lucem non vidissent, Andreas Quercetanus una cum Alcuini operibus edidit; et septem alios libros, qui sub S. Paulini nomine adversus eundem Felicem ferebantur, ostendit Alcuini verum esse ac germanum fetum. Luculentum de S. Paulini in Concilio auctoritate et libris scriptis, extat testimonium apud continuatorem Pauli Warnefridi de historia Longobardorum. Anno dcccxciv. In Galliis, in loco qui Franconofurth dicitur, adversus Elifandum Hispaniarum Toletanae Sedis Episcopum, et Felicem ejus socium, magna Synodus congregata est. Hi asserebant Dei filium adoptivum, non proprium esse. Quam haeresim viri sanctissimi Paulinus Aquilegiensis Patriarcha, et Petrus Mediolanensis Archiepiscopus, seu Alcuinus insulae Britanniae Archidiaconus, cum caeteris Episcopis, divinarum Scripturarum adsertionibus destruentes, proprium eum, et non adoptivum dici sanxerunt. Contra quam haeresim Leo tertius Papa congregata Romae Synodo, multis eam Evangeliorum et sanctorum Patrum testimoniis in perpetuum damnavit. Nam et Paulinus, vir mirae scientiae Patriarcha, adversus hanc nefandissimam haeresim tres libros luculento sermone composuit.*

Laudata ab Alcuino.

22 *De his Alcuini epist. 81, ad Sanctum Paulinum sic scribit: Cum beatitudinis vestrae litteras omni favo dulciores intueri mereor, nonne videor mihi inter varios Paradisi flores totus conversari, et avida desiderii mei dextera spiritalis exinde capere fructus? Quanto magis cum sacratissimae fidei vestrae Libellum recensui, Catholicae pacis puritate ornatum, eloquentiae venustate jocundissimum, sensuum veritate firmissimum, totius animi mei habenas in laetium laxavi! Ubi de uno lucidissimo et saluberrimo Paradisi fonte, quatuor virtutum flumina, non solum Ausoniae fertilitatis prata, sed totius Ecclesiasticae Latinitatis rura irrigare consexi. Ubi et aurivomos spiritalium sensuum gurgites gemmis scholasticae urbanitatis abundare intellexi. Quam plurimis vero profuturum, et pernecessarium fecistis opus, in Catholicae fidei taxatione, quod diu optavi, et saepius Domino Regi suasi, ut Symbolum Catholicae fidei planissimis sensibus, et sermonibus luculentissimis in unam congregaretur chartulam; et per singulas Episcopatum regiminum parochias omnibus daretur Presbyteris legenda, memoriaeque commendanda: quatenus licet lingua diversa loqueretur, una tamen fides ubique resonaret. Ecce, quod mea optavit humilitas, vestra implevit sublimitas. Habet apud salutis nostrae auctorem, perpetuam scilicet et hujus bonae voluntatis mercedem: et hujus perfecti operis apud homines laudem. Semper ferventissima caritas vestra castra perpetui Regis undique invictissimis fidei clypeis munit: ne antiqui hostis versutia, aliqua ex parte aditum suae nequitiæ invenire valeat.*

Varia ejusdem laudes.

23 *Et post pauca: Tu vero vir Apostolice, hac armatus potestate, viriliter pugna, fortiter vince, ut feliciter regnes cum Christo. Heu proh dolor! multi solent desuper contextam Christi tunicam haereticis scindere unguibus, et in pace Ecclesiae facere, quod milites in passione Christi non ausi sunt facere. Quapropter venerande Pater et doctissime athleta, et dulcissime Doctor, simus semper in castris Christi commanipulares, et in una acie, sub vexillo sanctae Crucis concordii consilio et virtute praeriantes, ut suos adversarios per nos vincat, qui vinci non potest. Ac tandem sub finem: Tuum est, o Pastor electe gregis, et custos portarum civitatis Dei, qui clavem scientiae potente dextera tenes, et quinque lapides limpidissimos lava recondis, blasphemantes exercitum Dei viventis Philistaeos in superbissimo Goliath uno ve-*

ritatis ictu totos contere. Nostrum est elevatis cum Moyse manibus in caelum, humilitatis precibus te adjuvare, et spectare cum David in munitissima civitatis turre, donec speculator ex alto culminis fastigio clamitans, nobis tuam adnuntiet victoriam. Ad te omnium aspiciunt oculi, aliquid de tuo affluentissimo eloquio caeleste desiderantes audire: et ferventissimo sapientiae sole frigidissimos grandinum lapides, qui culmina sapientissimi Salomonis ferire non metuunt, per te citius resolvi expectantes. Tu vero lucerna ardens et lucens, nos in tua luce exultare gaudemus, ut te lucente et ducente ad lumen, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ejusdem aeternae lucis gratia adjuvante pervenire mereamur.

§ V. Immunitas Ecclesiastica defensa.

Celebravit Altini, oppido provinciae Aquileiensis S. Paulinus Concilium anno Christi, ut vult Baronius, 802, Leonis Papae III 7, imperii Caroli Magni 2, cujus Concilii nomine S. Paulinus Carolum provocavit ad ultionem immanissimi sceleris a Venetorum Duce perpetrati, cum in Gradensem furens Episcopum, eundem e turri praecipitem dedit. Prodiit Annales Veneti, ut Baronius anno Chr. 802, et Binius tomo 3, Conciliorum parte 1, sect. 2, annotarunt, Joannem Ducem adversus Joannem Gradensem Patriarcham ira commotum, classe comparata, ingentem patrasse caedem, ipsumque Patriarcham e celsa turri praecipitem dedisse. Adversus ista adeo nefanda, ejus regionis Episcopi in unum coacti, litteris scriptis auxilium postulaverunt Francorum. Porro sequenti anno in locum necati Patriarchae substitutus est Fortunatus; cui Leo Papa pallium concessisse reperitur, eodem anno Indictione undecima, duodecimo Kalendas Aprilis. Sed quae causa praecesserit, ut Joannes Episcopus Gradensis tam immaniter trucidaretur, sic accipe: Christophorus homo Graecus Ulivolensis Episcopus, Joanne Duce concedente, ac gratia Nicephori Imperatoris ea in re serviente, fuerat constitutus. Quam rem cum iniquo animo ferrent Venetiarum Tribuni, Joannem Gradensem Patriarcham, ne illum consecraret, orarunt. Itaque Joannes obsecutus, Christophorum non solum non consecravit, sed etiam a pium communionem semovit. Quo facto Joannes Dux usque adeo exarsit ira, ut Mauricio filio Duce assumpto classem Gradum adduxerit, atque oppido primo adventu capto, Patriarcham arreptum ex celsissima turri praecipitarit. Hæc Baronius. At Sabellicus *Enneadis 8, lib. 9, et Petrus Justinianus Historiae Venetae lib. 1, scribunt Patriarcham illum a nefarii Ducibus occisum, quod eorum immania flagitia argueret.*

EX VARIIS.

Ducis Veneti adversus Patriarcham Gradensem immanis crudelitas.

25 *Epistola S. Paulini ad Carolum Imperatorem ita habet: Catholico semperque inclyto triumphatori Domino Carolo, divina coronante clementia Imperatori, Paulinus minimus omnium servorum servus, concordii parillique devotione, cum fratribus, et cum sacerdotibus nostris, roseo in Christo Jesu cruce aeternas multipliciter supplicii concinamus stylisona voce salutes. Et sacris paternorum canonum valenter incitantibus documentis, et vestris (ut verum resonat) mellitis salubribus irrorantibus syllabis in hac, cui Deo auctore, licet indignus indignoque famulatu deservio. Sede, Concilium habitum Altini fuisse, sub nomine Regis tranquillissimis vestrae serenitatis auribus operæ pretium duximus humillimis horum, quamvis incultorum, apicum suppliciter notululis infimare, et inferius. De Sacerdotibus autem plagis impositis semiquevis relictis, vel certe diabolico fervescente furore, per ejus satellites interemptis, non meum, sed vestrae definitionis erit judicium: in vestra itaque potestatis altitudine, in quodam judiciali libello a sanctis olim Patribus salubriter praebato legisse*

EX VARIIS.
Paulinus Carolum ad ultionem hortatur.

legisse me recolo reservatum. Ob quam igitur causam hæc fecerint, vestris certius scio omnino non latuisse, neque latere sacris memoriis. Neminem namque alium arbitrati sunt sanctam Ecclesiam de illatis injuriis tam potentissime, quam regali animadversione ulcisci, vicariam ab eo vicissitudinis expectans curam, ut quemadmodum illa eum et in præsentem seculo, et inter bella spiritalibus non cessat coronare triumphis, et cælesti regno, divinam implorando clementiam, participem fieri imprecatur, ita et ille principalem adeptus potentiam, et ab inimicis ejus valenteream defendere, et de hostibus ejus ultrici invectionis sententia non desinat vindicare. Non igitur dedignetur benignitatis vestrae excellentia, sollicitudinis erga eam pro hoc negotio vigilanter gerere curam, rememorantes per omnia sacri fontis utero, de quo multo longe feliciter estis renati, fideique lactis dulcine enutriti, quam prius materna, bene quamvis, vulva generati, carnalibus estis uberibus ab lactati. Egrediatur quapropter (si placet) una de hac re per universam regni vestri late diffusam monarchiam decretalis sententiæ ultio, qua nulla umquam possit inimica veritatis, et adversatrix justitiæ, quolibet urgente refragationis instinctu, oblivio abolere. Valde enim hujus sceleris truculenta præstigia, ob incuriam disciplinæ, per cunctas mundi Ecclesias pervaluerunt partes. Unde vestri est censura magistræ ressecanda hæc noxalis morbi modis omnibus pestis, et potentissima docilique funditus manu extirpanda, quatenus sit sancta Ecclesia vestris adjuncta præsidii libera, ab humano sanguine impolluta, quæ Christi est pretioso sanguine purpurata; quocirca ejusdem retenti feliciter gremio, et in hac vita incolumes, et gloriosi, et æterna beatitudine gaudebundi, semper potiamini et felices, per Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in Trinitate perfecta per omnia secula seculorum, Amen.

§ VII. Obitus. Publica veneratio.

Annus mortis. **H**abitus est, inquit *Quercetanus*, Paulinus ipse, sicut et Alcuinus doctrina ac sanctitate celebris, ipsumque et in vita et post mortem miraculis claruisse testantur Aquileiense Ecclesie, cui præfuit, antiqua monumenta. Diem extremum obiit anno salutis 802, ut auctor est Hermannus Contractus in Chronico. *Hæc Quercetanus. In Chronico Hermanni Contracti, quo uti sumus, altum de obitu Paulini silentium. Ast in Annalibus Francorum Fuldensibus hæc habentur: Anno 802, Paulinus Patriarcha Foro-Julienensis obiit, e quibus Baronius an. 802, num. 11, corrigat, quæ habentur in ejus vita, ipsum diem obiisse anno Domini octingentesimo quarto. Constat ex superius dictis Leonem Papam Gradensi Patriarchæ Fortunato, Joannis a Veneto Duce interempti successori, pallium*

concessisse Indict. xi, ann. 803, mense Aprili, quo fortassis anno ineunte obiit Paulinus, mense Januario, qui secundum calculum Gallorum, annos a Paschate auspiciantium, anno præcedenti accensebatur.

27 *Natalem ejus celebrant hoc die Carthusiani Colton. in Addit. ad Usuardum: Item Paulini Patriarchæ Aquileiense. Idem habet Martyrologium Germanicum, in quo Aquileia Aglar appellatur. ms. Martyrol. S. Marix Ultrajecti: In Aquilegia Paulini Patriarchæ. ms. Martyrol. monasterii S. Martini Treviris: Aquileia Paulini Patriarchæ. Ferrarius in catalogo generali Sanctorum ex Tabulis Ecclesiæ Civitatis et Aquileiense: Foro-Julio in Carnis S. Paulini Episcopi Aquileiense. Ejus res gestas ex monumentis citata Ecclesiæ breviter ita describit idem Ferrarius in catalogo Sanct. Italiae.*

Annua festivitas.

28 Paulinus ob ejus vitæ probitatem, et doctrinam ad Episcopatum, sive Patriarchatum Aquileiensem Carolo Magno Imperatore assumitur, cui Imperatori ita carus fuit, ut rebus non Italia solum, verum et in Gallia, ac Germania, componendis ejus opera uteretur; et multas opes, quas tamen ille pauperibus distribuit, largiretur. Adversus hæreticos strenue certavit, maxime vero in Concilio Francfordiæ, Hadriano primo Pontif. Max. adversus Iconoclastas coacto. Ipse Concilium Foro-Julienense, in quo plura contra hæreses, et pro morum reformatione sancivit, indixit, et celebravit. In iis occupatus, haud tamen de vitæ suæ austeritate aliquid remittebat, cum jejunia, vigiliis, piis meditationibus, et ceteris exercitationibus spirituales assidue prosequeretur. Prædicationi quoque Evangelicæ vacabat, qua Carinthia populos et nationes finitimas ad fidem Christi perduxit. Martyrii cupidus fuit, licet autem voti compos non fuerit, multas nihilominus a Barbaris perpressus est injurias et molestias. Multis etiam claruit miraculis, quibus doctrinam a se prædicatam confirmabat. Ejus causa Carolus Imperator multis muneribus ac privilegiis Aquileiensem Ecclesiam decoravit. Multis tandem laboribus pro Ecclesia perfunctus, senioque confectus migravit ad Christum an. sal. 802, Foro-Julii in majori basilica sepultus. Cujus natalis in Non. Jan. ab Ecclesia Aquileiense celebratur. *Hæc Ferrarius, qui videtur voluisse scribere in Idus Januarii. Basilica prædicta Dei Genitrici semperque Virgini sacra fuit, in qua ipse Concilium Foro-Julienense celebravit Ferrarius in generali Catalogo ait, corpus ejus adhuc in Ecclesia Civitatis asservari et coli. Ei hoc Epitaphium posuit Alcuinus poemate 213.*

Vita ex Ferrario.

Hic Paulinus ovans toto requiescit in ævo,
Hocque cubile Pater dignus dignetur habere.
Invidus hoc templum numquam pertranseat hostis,
Ne caros animis subito disjungat amicos,
Quos Christi caritas caros conjunxit amicos.

Epitaphium.

